

126871

BEYLERBEYİ SARAYI İÇ MEKAN DEKORASYONU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimar Burcu TÖZÜN

502001356

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 13 Mayıs 2002

Tezin Savunulduğu Tarih : 31 Mayıs 2002

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Filiz ÖZER

Diğer Jüri Üyeleri Prof. Dr. Mete ÜNÜGÜR

Doç. Dr. Ayla ANTEL (MSÜ)

MAYIS 2002

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimime başladığım 2000 yılında tez konum hakkında henüz bir fikrim yok iken, değerli hocam Filiz Özer'in bana sunduğu Beylerbeyi Sarayı iç mekanlarını inceleme fikri daha ilk duyduğum anda ilgimi çekmişti. İç mimariye olan özel merakım dolayısıyla tez konusu olarak mobilya ve iç mekan dekorasyonu ile ilgili çalışmak çok ilginç bir araştırma olabilirdi. Araştırmanın her aşamasında çok zevk aldığımı belirtmek isterim. Bu tez çalışmasının, ileride hangi alanda nasıl bir çalışma yapmak istediğim hakkında kafamdaki düşüncelerin belirginleşmesinde çok büyük payı olmuştur.

Öncelikle beni bu çok hoşlanarak yaptığım tez çalışmasına yönlendiren danışman hocam Prof. Dr. Filiz Özer'e tez çalışmamdan önce ve çalışmam boyunca bana yol gösterdiği, ilgisini ve anlayışını üzerinden eksik etmediği için teşekkür etmek isterim. Araştırmam esnasında Milli Saraylar ile ilgili her konuda bana yardımcı olan hocam Prof. Dr. Mete Ünügür'e, Beylerbeyi Sarayı'nın eski fotoğraflarına ulaşmamda bana yardımcı olan Alman Arkeoloji Enstitüsü çalışanları ve IRCICA genel direktörü Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu'na, fotoğraf çekimi ve doküman araştırmaları konusunda bana geniş olanaklar sağlayan Milli Saraylar yönetimine ve çalışanlarına teşekkür etmeyi borç bilirim.

Hayatım boyunca her yönleriyle örnek aldığım, bana her alanda destek vermiş ve bugünlere gelmemde çok büyük payı olan sevgili aileme özellikle anne ve babama teşekkür ederim. Tez teslim çalışmalarım esnasında, arkadaşlarım Kerem Organ, Zehra Telseren ve Özlem Topatan ile kuzinlerim Başak İmer ve Banu Cankan'a sonsuz minnetlerimi belirtmek isterim.

Ulusal geçmişimizin ve kültürümüzün çok önemli bir simgesi olan saraylarımıza daha fazla önem verilmesi gerekmektedir. Araştırmam esnasında en çok zorlandığım konu, Beylerbeyi Sarayı ile ilgili yapılmış akademik araştırma bulamamak olmuştur. Bunda sonra saraylarımızın tümü ile ilgili daha fazla ve kapsamlı araştırmalar yapılmasını diliyorum.

Mayıs 2002

Burcu TÖZÜN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
ŞEKİL LİSTESİ	v
ÖZET	xxii
INTERIOR DECORATION OF BEYLERBEYİ PALACE	
SUMMARY	xxiii
1. GİRİŞ	1
1.1 Amaç	1
1.2 Yöntem	1
2. 19. YÜZYIL MİMARİ ÜSLUPLARI	3
2.1 Yunan Canlandırmacılık veya “Greek Revival”	4
2.2 Gotik Canlandırmacılık veya “Gothic Revival”	5
2.3 Egzotik Üslup	5
2.4 Eklektisizm	6
3. 19. YÜZYILDA OSMANLI İMPARATORLUĞU’NDA BATILILAŞMA VE MİMARİYE ETKİSİ	8
3.1 Osmanlı İmparatorluğu’nda Batılılaşıma	8
3.2 Batılılaşımanın Mimariye Etkisi	9
4. BEYLERBEYİ SARAYI YAPIM AŞAMALARI	12
4.1 Eski Beylerbeyi Sarayı	12
4.1.1 Yıkılan Binalar	12
4.1.2 Kalan Binalar	13
4.2 Yeni Beylerbeyi Sarayı	14
4.2.1 Yapımı	14
4.2.2 Vaziyet Planı İçerisinde Yapılar	14
4.2.3 Bina Özellikleri	19

5. BEYLERBEYİ SARAYI İÇ MEKAN BÖLÜMLERİ	22
5.1 Selamlık Bölümü	22
5.1.1 1 no'lu Giriş Holü	22
5.1.2 2 no'lu Oda	28
5.1.3 3 no'lu Oda	29
5.1.4 4 no'lu Oda	31
5.1.5 5 no'lu Oda	32
5.1.6 6 no'lu Oda	37
5.1.7 7 no'lu Oda	41
5.1.8 13 no'lu Oda	51
5.1.9 14 no'lu Oda	58
5.1.10 15 no'lu Oda	63
5.1.11 16 no'lu Oda	68
5.1.12 17 no'lu Salon	73
5.1.13 18 no'lu Oda	81
5.1.14 19 no'lu Oda	86
5.1.15 20 no'lu Oda	90
5.1.16 21 no'lu Oda	93
5.1.17 22 no'lu Salon	99
5.1.18 23 no'lu Oda	105
5.1.19 24 no'lu Oda	108
5.1.20 25 no'lu Oda	113
5.1.21 26 no'lu Oda	121
5.2 Harem Bölümü	126
5.2.1 8 no'lu Oda	126
5.2.2 9 no'lu Oda	131
5.2.3 10 no'lu Giriş Holü	134
5.2.4 11 no'lu Oda	140
5.2.5 12 no'lu Oda	142
5.2.6 27 no'lu Salon	147
5.2.7 28 no'lu Oda	157
5.2.8 29 no'lu Oda	162
5.2.9 30 no'lu Oda	165
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	170
KAYNAKLAR	174
ÖZGEÇMİŞ	176

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 4.1	: Mermer Köşk.....	13
Şekil 4.2	: Vaziyet Planı.....	15
Şekil 4.3	: Beylerbeyi Sarayı.....	16
Şekil 4.4	: Rıhtım kapısının üzerindeki padişah tuğrası.....	16
Şekil 4.5	: Deniz Köşkü.....	17
Şekil 4.6	: Deniz Köşkü bahçe cephesi.....	17
Şekil 4.7	: Sarı Köşk.....	18
Şekil 4.8	: Ahır Köşkü.....	19
Şekil 4.9	: Zemin Kat Planı.....	21
Şekil 4.10	: Birinci Kat Planı.....	21
Şekil 5.1	: Genel Görünüm.....	22
Şekil 5.2	: Selamlık Giriş Holü.....	23
Şekil 5.3	: Selamlık Giriş Holü.....	23
Şekil 5.4	: Tavan Süslemeleri.....	24
Şekil 5.5	: Tavandaki Göbek Detayı.....	24
Şekil 5.6	: Korniş Detayı.....	25
Şekil 5.7	: Korniş Detayı.....	25
Şekil 5.8	: Merdiven.....	26
Şekil 5.9	: Lake Dolap.....	27
Şekil 5.10	: Ayna ve Konsol.....	27
Şekil 5.11	: Ayna ve Konsol.....	27
Şekil 5.12	: Genel Görünüm.....	28
Şekil 5.13	: Tavan Süslemesi.....	29
Şekil 5.14	: Genel Görünüm.....	30
Şekil 5.15	: Tavan Süslemesi.....	30
Şekil 5.16	: Genel Görünüm.....	31
Şekil 5.17	: Tavan.....	32
Şekil 5.18	: Genel Görünüm.....	33
Şekil 5.19	: Tavan Süslemesi.....	34
Şekil 5.20	: Genel Görünüm.....	34
Şekil 5.21	: Kanepe.....	35
Şekil 5.22	: Koltuk Kumaşı.....	35
Şekil 5.23	: Genel Görünüm.....	36
Şekil 5.24	: Korniş.....	36
Şekil 5.25	: Perde Kumaşı.....	37
Şekil 5.26	: Genel Görünüm.....	37
Şekil 5.27	: Tavan Süslemesi.....	38
Şekil 5.28	: Sağ Duvar.....	39
Şekil 5.29	: Sol Duvar.....	39

Şekil 5.30	: Konsol ve Ayna.....	40
Şekil 5.31	: Ayna Detayı.....	40
Şekil 5.32	: Perde ve Korniş.....	40
Şekil 5.33	: Perde Kumaşı.....	41
Şekil 5.34	: Genel Görünüm.....	42
Şekil 5.35	: 19. yüzyıl sonlarında 7 no'lu Salon.....	42
Şekil 5.36	: 19. yüzyıl sonlarında 7 no'lu Salon.....	43
Şekil 5.37	: Havuzun üstünü kaplayan tavan süslemesi.....	43
Şekil 5.38	: Deniz Resimli Tablo.....	44
Şekil 5.39	: Yan mekanların üzerindeki tavan süslemesi.....	44
Şekil 5.40	: Duvar Süslemeleri.....	45
Şekil 5.41	: Merdiven.....	46
Şekil 5.42	: Mermer Havuz.....	46
Şekil 5.43	: Oturma Grubu.....	47
Şekil 5.44	: Koltuk Takımı.....	47
Şekil 5.45	: Perde ve Kornişler.....	48
Şekil 5.46	: Koltuk ve Perde Kumaşı.....	48
Şekil 5.47	: Sandalyeler.....	48
Şekil 5.48	: Abdülaziz'in at üstünde heykeli.....	49
Şekil 5.49	: Heykelin kaidesi.....	49
Şekil 5.50	: Konsol ve ayna.....	50
Şekil 5.51	: Kuyruklu Piano.....	50
Şekil 5.52	: Ayaklı Saat.....	50
Şekil 5.53	: Genel Görünüm.....	51
Şekil 5.54	: 19. yüzyılın sonlarına doğru 13 no'lu oda.....	52
Şekil 5.55	: 19. yüzyılın sonlarına doğru 13 no'lu oda.....	52
Şekil 5.56	: Genel Görünüm.....	53
Şekil 5.57	: Tavan.....	53
Şekil 5.58	: Tablo.....	54
Şekil 5.59	: Korniş.....	54
Şekil 5.60	: Perde Korniş.....	55
Şekil 5.61	: Koltukların Taç Kısımındaki Ampir Motifler.....	55
Şekil 5.62	: Koltuk Takımı.....	56
Şekil 5.63	: Koltuk Kumaşı.....	56
Şekil 5.64	: Ayna ve Konsol.....	57
Şekil 5.65	: Ayna ve Konsol.....	57
Şekil 5.66	: Sedefli Masa.....	57
Şekil 5.67	: Çırağan Sarayı Merasim Salonu.....	58
Şekil 5.68	: Genel Görünüm.....	59
Şekil 5.69	: Genel Görünüm.....	59
Şekil 5.70	: Tavan Süslemesi.....	60
Şekil 5.71	: Tavan Süslemesi.....	60
Şekil 5.72	: Tavandaki Tablo.....	60
Şekil 5.73	: Kanepe.....	61
Şekil 5.74	: Kumaş Detayı.....	61
Şekil 5.75	: Korniş ve Perde.....	62
Şekil 5.76	: Masa.....	62
Şekil 5.77	: Genel Görünüm.....	63
Şekil 5.78	: Odanın 19. yüzyılın sonlarındaki görünümü.....	64
Şekil 5.79	: Halı Detayı.....	64

Şekil 5.80	: Tavan Süslemeleri.....	65
Şekil 5.81	: Ampir Çerçevesi Tablo.....	65
Şekil 5.82	: Aslan Portesi.....	66
Şekil 5.83	: Küçük Kasrı Fotoğrafi.....	66
Şekil 5.84	: Koltuk Takımı.....	66
Şekil 5.85	: Kanepe.....	67
Şekil 5.86	: Koltuk Kumaşı.....	67
Şekil 5.87	: Korniş.....	67
Şekil 5.88	: Ayna ve Konsol.....	68
Şekil 5.89	: Saat.....	68
Şekil 5.90	: Genel Görünüm.....	69
Şekil 5.91	: Halı Detayı.....	69
Şekil 5.92	: Tavan.....	69
Şekil 5.93	: Kanepe, Sandalye ve Masalar.....	70
Şekil 5.94	: Sandalyeler.....	71
Şekil 5.95	: Dolap.....	72
Şekil 5.96	: Yazıhane.....	72
Şekil 5.97	: Perde Korniş.....	72
Şekil 5.98	: Genel Görünüm.....	73
Şekil 5.99	: Kargopoulo tarafından çekilmiş fotoğraf.....	74
Şekil 5.100	: Sebah & Joallier tarafından çekilmiş fotoğraf.....	74
Şekil 5.101	: Sebah & Joallier tarafından çekilmiş fotoğraf.....	74
Şekil 5.102	: Tavan süslemesi.....	75
Şekil 5.103	: Tavan süslemesi.....	75
Şekil 5.104	: Gömme kolonlar ve duvar süslemesi.....	76
Şekil 5.105	: Kapı üzeri rozeti.....	76
Şekil 5.106	: Orta masaları.....	77
Şekil 5.107	: Yıldız Sarayı Şale Köşkü.....	77
Şekil 5.108	: Beykoz Kasrı.....	77
Şekil 5.109	: Mekanın güney ucu.....	78
Şekil 5.110	: Sedefli Sandalye.....	78
Şekil 5.111	: Sedefli Masa.....	78
Şekil 5.112	: Sedefli Takım.....	78
Şekil 5.113	: Ayaklı Saat.....	79
Şekil 5.114	: Masanın üzerindeki Saat.....	79
Şekil 5.115	: Genel Görünüm.....	80
Şekil 5.116	: Perde Kornişleri.....	80
Şekil 5.117	: Genel Görünüm.....	81
Şekil 5.118	: 19. yüzyılın sonlarında 18 no'lu Oda.....	82
Şekil 5.119	: Tavan Süslemesi.....	82
Şekil 5.120	: Duvar Kaplaması.....	83
Şekil 5.121	: Duvar Kaplaması.....	83
Şekil 5.122	: Koltuk Takımı.....	84
Şekil 5.123	: Sandalye.....	84
Şekil 5.124	: Masa Detayı.....	84
Şekil 5.125	: Perdeler.....	85
Şekil 5.126	: Perde ve Koltuk Kumaşı.....	85
Şekil 5.127	: Genel Görünüm.....	86
Şekil 5.128	: Vazo Tutamağı.....	86
Şekil 5.129	: Genel Görünüm.....	87

Şekil 5.130	: Seccade.....	87
Şekil 5.131	: Tavan Süslemesi.....	88
Şekil 5.132	: Duvar Süslemesi.....	88
Şekil 5.133	: Arapça Yazılar.....	89
Şekil 5.134	: Genel Görünüm.....	89
Şekil 5.135	: Kapı Korniş.....	90
Şekil 5.136	: Genel Görünüm.....	91
Şekil 5.137	: Tavan.....	91
Şekil 5.138	: Perde Korniş.....	92
Şekil 5.139	: Ayna ve Konsol.....	93
Şekil 5.140	: Genel Görünüm.....	94
Şekil 5.141	: 19. yüzyılın sonlarında oda.....	94
Şekil 5.142	: II.Abdülhamid'in sürgün zamanında oda.....	95
Şekil 5.143	: Tavan Süslemesi.....	95
Şekil 5.144	: Sandalyeler ve odadan 17 no'lu salona bakış.....	97
Şekil 5.145	: Sandalye Detayı.....	97
Şekil 5.146	: 19.yy. sonları Yıldız Şale Köşkü.....	98
Şekil 5.147	: Koltuk Takımı.....	98
Şekil 5.148	: Genel Görünüm.....	99
Şekil 5.149	: Genel Görünüm.....	100
Şekil 5.150	: Genel Görünüm.....	100
Şekil 5.151	: Sebah & Joallier'in çektiği fotoğraf.....	100
Şekil 5.152	: Tavan ve Pencereler.....	101
Şekil 5.153	: Merdiven ve duvar süslemeleri.....	102
Şekil 5.154	: Yan bölümlerin tavan süslemesi.....	102
Şekil 5.155	: Vitrin.....	103
Şekil 5.156	: Yan bölümler.....	103
Şekil 5.157	: Konsol ve Ayna.....	104
Şekil 5.158	: Perde Kornişleri.....	104
Şekil 5.159	: Genel Görünüm.....	105
Şekil 5.160	: Tavan Süslemesi.....	105
Şekil 5.161	: Genel Görünüm.....	106
Şekil 5. 162	: Ayna ve Konsol.....	107
Şekil 5.163	: Masa.....	107
Şekil 5.164	: Masa Detayı.....	108
Şekil 5.165	: Genel Görünüm.....	109
Şekil 5.166	: Tavan Süslemesi.....	109
Şekil 5.167	: Genel Görünüm.....	110
Şekil 5.168	: Yatak.....	111
Şekil 5.169	: Yatak.....	111
Şekil 5.170	: Yatak Başı.....	111
Şekil 5.171	: Ayna ve Konsol.....	112
Şekil 5.172	: Koltuk Kumaşı.....	112
Şekil 5.173	: Genel Görünüm.....	113
Şekil 5.174	: 1888'den sonra 25 no'lu oda.....	114
Şekil 5.175	: Tavan.....	114
Şekil 5.176	: Tavan Resmi.....	115
Şekil 5.177	: Duvarlar.....	116
Şekil 5.178	: Oturma Grubu.....	116
Şekil 5.179	: Büyük Kanepe.....	117

Şekil 5.180	: Koltuk Kumaşı.....	118
Şekil 5.181	: Konsol ve Ayna.....	119
Şekil 5.182	: Konsol Detayı.....	119
Şekil 5.183	: Konsol.....	120
Şekil 5.184	: Konsola ait olan ayna.....	120
Şekil 5.185	: Genel Görünüm.....	121
Şekil 5.186	: Odanın 19. yüzyılın sonundaki görünümü.....	122
Şekil 5.187	: Tavan Süslemesi.....	122
Şekil 5.188	: Duvarlar.....	123
Şekil 5.189	: Koltuk Takımı.....	123
Şekil 5.190	: Tahtvari Koltuk, Sandalyeler.....	124
Şekil 5.191	: Koltuk ve Perde Kumaşı.....	125
Şekil 5.192	: Odanın Genel Görünümü.....	125
Şekil 5.193	: Genel Görünüm.....	126
Şekil 5.194	: Tavan.....	127
Şekil 5.195	: Avize.....	127
Şekil 5.196	: Genel Görünüm.....	128
Şekil 5.197	: Egzotik Komodin.....	128
Şekil 5.198	: Yatağın Başucu Süslemeleri.....	128
Şekil 5.199	: Yatağın Ayakucu Süslemeleri.....	129
Şekil 5.200	: Komodin.....	129
Şekil 5.201	: Ord. Prof. Dr. Akil Muhtar Özden tarafından sultan öldüğü gün çizilmiş eskiz.....	130
Şekil 5.202	: Şehzade Abid Efendi sünnet yatağında.....	130
Şekil 5.203	: Koltuk Kumaşı.....	131
Şekil 5.204	: Genel Görünüm.....	132
Şekil 5.205	: Tavan.....	132
Şekil 5.206	: Karyola.....	133
Şekil 5.207	: Koltuk ve Perde Kumaşı.....	134
Şekil 5.208	: Perde Korniş.....	134
Şekil 5.209	: Genel Görünüm.....	135
Şekil 5.210	: Genel Görünüm.....	135
Şekil 5.211	: Tavan Süslemesi.....	136
Şekil 5.212	: Kolonlar ve Duvar Süslemesi.....	136
Şekil 5.213	: Ortadaki Masa.....	137
Şekil 5.214	: Ayna ve Konsol.....	138
Şekil 5.215	: Sandalye Kumaşı.....	138
Şekil 5.216	: Perde ve Korniş.....	139
Şekil 5.217	: Kapı Korniş.....	139
Şekil 5.218	: Genel Görünüm.....	140
Şekil 5.219	: Tavan Süslemesi.....	141
Şekil 5.220	: Koltuk kumaşı.....	142
Şekil 5.221	: Perde Kumaşı.....	142
Şekil 5.222	: Genel Görünüm.....	142
Şekil 5.223	: Tavan Detayı.....	143
Şekil 5.224	: Masa ve Sandalyeler.....	144
Şekil 5.225	: Dolap.....	144
Şekil 5.226	: Abdülhamid A.H. Yazısı.....	144
Şekil 5.227	: Dolabın üzerindeki meyve kabartmaları.....	145
Şekil 5.228	: Genel Görünüm.....	145

Şekil 5.229	: Perde Kornişı.....	146
Şekil 5.230	: Masa.....	146
Şekil 5.231	: Genel Görünüm.....	147
Şekil 5.232	: 19. yüzyılın sonlarında salon.....	148
Şekil 5.233	: Merdivenin Üstünü Kaplayan Tavan Süslemesi.....	148
Şekil 5.234	: Ana Mekanın Üzerindeki Tavan Süslemesi.....	149
Şekil 5.235	: Kapı Süslemesi.....	150
Şekil 5.236	: Koltuklar , Ayna ve Konsol.....	150
Şekil 5.237	: Orta Masası.....	151
Şekil 5.238	: Çırağan Sarayı.....	151
Şekil 5.239	: Şam İşi Masa.....	152
Şekil 5.240	: Masanın altındaki Resim.....	152
Şekil 5.241	: Silahlık.....	152
Şekil 5.242	: Dolap.....	152
Şekil 5.243	: Dolap.....	153
Şekil 5.244	: Dolap.....	153
Şekil 5.245	: Yıldız Şale Köşkü Daire-i Cedid'in Giriş Katında Bir Oda.....	154
Şekil 5.246	: Koltuk Takımı.....	154
Şekil 5.247	: Koltuk Kumaşı.....	155
Şekil 5.248	: Kanepe.....	155
Şekil 5.249	: Beykoz Kasrı Büyük Salon.....	155
Şekil 5.250	: Neo-Gotik Kanepe.....	156
Şekil 5.251	: Neo-Gotik Sandalye.....	156
Şekil 5.252	: Neo-Gotik Sedir.....	156
Şekil 5.253	: Neo-Gotik Koltuk.....	156
Şekil 5.254	: Genel Görünüm.....	157
Şekil 5.255	: Genel Görünüm.....	157
Şekil 5.256	: Tavan Süslemesi.....	158
Şekil 5.257	: Sülüs Hat ile yazılmış Arapça Kasideler.....	158
Şekil 5.258	: Sülüs Hat ile yazılmış Arapça Kasideler.....	158
Şekil 5.259	: Masa.....	159
Şekil 5.260	: Ayna, Konsol ve Komodin.....	159
Şekil 5.261	: Yazı Masası ve Takımı.....	160
Şekil 5.262	: Abdülhamid El Gazi Tuğrası.....	160
Şekil 5.263	: Yıldız Saray Şale Köşkü Yazı Odası.....	161
Şekil 5.264	: Yazıhane ve Sandalye.....	161
Şekil 5.265	: Kitaplık.....	161
Şekil 5.266	: Kanepe.....	162
Şekil 5.267	: Genel Görünüm.....	162
Şekil 5.268	: Tavan Süslemesi.....	163
Şekil 5.269	: Ayna ve Konsol.....	164
Şekil 5.270	: Gardrop.....	164
Şekil 5.271	: Koltuk.....	165
Şekil 5.272	: Koltuk Kumaşı.....	165
Şekil 5.273	: Genel Görünüm.....	166
Şekil 5.274	: Tavan Süslemesi.....	166
Şekil 5.275	: Genel Görünüm.....	167
Şekil 5.276	: Kanepe.....	167
Şekil 5.277	: Kanepe Detayı.....	168
Şekil 5.278	: Ayna ve Konsol.....	168

Şekil 5.279	: Giriş Kapısı.....	168
Şekil 5.280	: Pencere Kornişleri.....	169
Şekil 5.281	: Perde Kornişİ.....	169



ÖZET

Beylerbeyi Sarayı, 19. yüzyıl Osmanlı mimarisi içinde çok önemli bir yapı olmasına rağmen, üzerinde günümüze dek fazla akademik araştırma yapılmamıştır. Dönemin mimarisine uygun olarak Eklektik özellikler taşıyan yapının iç mekanları da oldukça çeşitli dekoratif öğeler içermektedir. Bu çalışmada iç mekanlar incelenip, görülen üsluplar belirlenmiştir.

Mekanların araştırmalarına yardımcı olması amacıyla, 19. yüzyılda Avrupa’da meydana gelen değişimler ile, özellikle 19. yüzyılda etkili olmuş mimari üsluplar kısaca anlatılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu’nun 19. yüzyılda geçirdiği Batılılaşma evresinden bahsedilerek, 19. yüzyıl Osmanlı mimarisini oluşturan tarihsel perspektif ele alınmış; Beylerbeyi Sarayı’nın inşa edildiği zamanda geçerli olan mimari ortam anlaşılmaya çalışılmıştır. Bunlara ek olarak, sarayın mimarı olan Sarkis Balyan ve Balyan ailesinin Osmanlı İmparatorluğu’ndaki mimari etkinliklerinden de bahsedilmiştir. İç mekan analizine başlamadan araştırılan bir diğer konu ise, Beylerbeyi Sarayı’nın yapım aşamaları olmuştur. Bu bölümde, eski saray, eski saraydan günümüze kalmış yapılar ile saray kompleksinde bulunan diğer yapıların mimari özellikleri kısaca anlatılmış, ana binanın da plan tipi ve cephe süslemeleri incelenmiştir.

Beylerbeyi Sarayı iç mekanlarının incelendiği bu çalışmada, temel olarak gözleme dayalı analiz yöntemi kullanılmıştır. Buna ilaveten saray görevlilerinin bilgi ve tecrübeleri ile akademik kaynak araştırmalarının da büyük ölçüde yararı olmuştur. Selamlık ve Harem bölümleri olarak iki ana başlıkta toplanan iç mekanlar, giriş kısmında anlatılan metod ile tek tek incelenip üslupları belirlenmiştir. Sonuç kısmında sarayda görülen genel mimari üsluplara değinilmiş, yapılan saptamalar anlatılmış ve bu sonuçlardan yola çıkarak iç mekanlar ve mobilyalar ile ilgili bir öneri geliştirilmiştir.

INTERIOR DECORATION OF BEYLERBEYI PALACE

SUMMARY

Although Beylerbeyi Palace is an important building among 19th century Ottoman architecture, there has been a few academic research on Beylerbeyi Palace. The interior decoration of the palace contains different decorative elements as well as its Eclectic exterior features which was influenced by the styles of its period. In this study, the interior decoration was analyzed and effective styles were determined.

In order to conduct an objective and scientific study, the sociocultural changes in Europe in the 19th century and its effects to Ottoman Empire were carefully studied. In the meantime, by considering historical perspective of the Ottoman architecture as well as architectural styles which were influential both for the Ottoman architecture; the architectural atmosphere of that period was tried to be understood. Another subject to be studied before stating to analyze the interior was to gather information about the old Beylerbeyi Palace, buildings that remained until now, other buildings in the complex and main structure.

In this study on interior decoration of Beylerbeyi Palace, in principle, the analysis method which mainly depends on observation is used. In addition to this method, academic research and information gathered from the experienced palace staff were very useful to the study. After the analysis of the interior spaces with the method is described in the introductory part, one by one under two main “Selamlık” and “Harem” parts, present styles were defined. In the conclusion part the general style of Beylerbeyi Palace interiors was discussed and based on these results, a proposal for the interiors and the authentic furniture was established.

1. GİRİŞ

1.1 Amaç

Bu araştırmaya başlarken Milli Saraylar yapıları içinde Beylerbeyi Sarayı günümüze dek en iyi korunabilmiş saray yapıları arasında gösterilmekteydi. Dolmabahçe ve Yıldız Sarayları üzerinde birçok akademik araştırma yapılmış iken, Beylerbeyi Sarayı hakkında çok az araştırma bulunmaktaydı.

Klasik Osmanlı mimarisinin kalıpları dışına çıkıldığı ve Avrupa mimarisi üsluplarının taklit edilmeye başlandığı bir dönemde, 19. yüzyılın ikinci yarısında inşa edilmiş olan bu yapının iç mekanlarını inceleyerek farklı üslupları analiz etmek ve sarayın özgün dekorasyonunun ne kadar korunduğunu tespit etmek bu çalışmanın başlıca amaçları olmuştur.

1.2 Yöntem

Araştırmanın ilk adımı Beylerbeyi Sarayı ile ilgili kaynak toplamak olmuştur. Ancak, yukarıda da belirtildiği gibi bu saray üzerine fazla bir araştırma bulunmadığından bu çaba Beylerbeyi Sarayı hakkında ansiklopedik bilgi toplamaktan öteye gidememiştir.

Araştırmanın ikinci aşamasını sarayın iç mekanlarının detaylı olarak fotoğraflanması oluşturmuştur. Bu aşamada sarayın karanlık iç mekanlarında oldukça problemli bir çalışma yapılmıştır. Ayrıca sarayın iç mekanlarının 19. yüzyıl sonlarında çekilmiş fotoğraflarına ulaşmak çalışma için önemli bir adım olmuştur.

Bir 19. yüzyıl yapısı olan Beylerbeyi Sarayı'nın mimarisinin anlaşılıp analiz edilebilmesi için öncelikle 19. yüzyılda etkili olan mimari üslupların araştırılması gerekmektedir. Bununla beraber, saray mimarisini etkilemiş olan iki önemli faktör Osmanlı İmparatorluğu'nu 19. yüzyıldaki durumu ve Batı ile ilişkileri olmuştur. Bu

sebeple Osmanlı İmparatorluğu'nun Batılılaşma sürecine değinmek ve bu sürecin mimariye getirdiği yenilikleri anlamak çok büyük önem teşkil etmektedir.

Asıl tez konusu olan Beylerbeyi Sarayı iç mekanlarını incelemeden önce, Beylerbeyi Sarayı tarihçesinden, saray kompleksi içindeki diğer yapılardan ve esas araştırma konusu olan ana binanın plan ve cephe özelliklerinden bahsetmenin genel mimari üslubu anlamakta yardımcı olacağı düşünülmüştür.

Bu çalışmada, saray iç mekanları, numaralanarak bulundukları yerlere göre Selamlık ve Harem bölümleri altında analiz edilmiştir. Mekanların üslup analizleri için belli yöntem oluşturulmuştur. Her bir mekan bu yöntem ile tek tek incelenmiş ve bu da daha objektif sonuçlara ulaşılmasını sağlamıştır. Üslup analizi yapılırken her bir mekanın günümüzdeki durumunun tasviri genel olarak yapılmış, bulunabilmiş eski fotoğrafları ile bugünkü durumu karşılaştırılmıştır. Belirlenmiş yöntemle göre mekanlarda sırasıyla; zemin, tavan, duvarlar ve mobilyalar incelenmiştir. Araştırma konusu olan dekoratif elemanların üslup analizleri yapıldıktan sonra, mekanlarda hangi üslupların daha etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak, her bir oda için aynı analiz yöntemi kullanıldıktan sonra genel bir sonuca varmak mümkün olmuştur. Yapılan bu bilimsel ve objektif araştırma, sarayın günümüzdeki durumu ile ilgili bir öneri getirmeyi kaçınılmaz kılmıştır. Bu öneri sonuç bölümünde açıklanmıştır.

2. 19. YÜZYIL MİMARİ ÜSLUPLARI

Uygarlık tarihinin gelişimi sürecinde 19. yüzyıl büyük değişimlere sahne olmuştur. Fransız Devrimi (1789), ardından Napolyon savaşları ve onlara karşı kurulan Avrupa devletleri ittifakları, eski monarşik devlet yapılarının temelini sarsmış, burjuvazi iktidarı ele geçirmiş, sanayileşmenin başlamasıyla da 19. yüzyıl başında Avrupa’da yeni bir düzen şekillenmeye başlamıştır. Ancak, yıllar boyu hüküm süren kilise ve asillerin egemenliği yerine burjuvazinin geçmesi birçok sosyal ve politik sorunu beraberinde getirmiş, toplumda bir duygu ve düşünce ayrılığı oluşturmuştur. Bu duygu ve düşünce ayrılığının etkisiyle bir üsluplar kaosu doğmuştur.

Toplumdaki güç odakları değişikliğe uğrarken, zevkler ve beğeni kuralları da değişiyordu. Barok, lükse ve garipliklere müsait bir üsluptu. 18. yüzyılın ikinci yarısının Avrupalısı hesabını daha iyi yapan akılcı insanlar durumundaydı. Bu bakımdan onun beğenisinde hayali coşkular yerine, ölçülü ve dengeliliğin etkili olması beklenmeliydi. Böyle bir durum 18. yüzyıl Batılısının geriye bakarak arayışlar içine girmesine neden oldu. Bakışlar Gotik’e ve Klasik’e çevrilmişti. Rönesans da atlanmış değildi. Kısacası; Gotik için, Klasik’in temelini oluşturan Grek için, hatta Rönesans için bir yeniden canlanma söz konusuydu (Cezar, 1974).

Sanatta 1750’lerde ortaya çıkan ‘Romantizm’ akımı 19. yüzyıl boyunca başta İngiltere, Almanya ve Fransa olmak üzere tüm Avrupa’da etkili olmuş ve bu akımın temel özellikleri sayılan akıldışıcılık, duygusallık, heyecan, içgüdü, öznelcilik, imgelem, sezgi, ifade özgürlüğü, bilinçaltı, bireysellik, yaratıcı deha, yalnızlık, doğaüstü, doğa sevgisi, doğayla özdeşlik, ulusçuluk, yurtseverlik, geçmişe, özellikle ortaçağlara, geleceğe ya da “ütopya”ya kaçış gibi kavramların tümü önem kazanmıştır (İnankur, 1997). Bu kavramlar ve bunlara yönelik tutumlar sonucu Avrupa’da “Historisizm” çağı başlamıştır.

19. yüzyıl mimarisinin en önemli özelliği o zamanda bir mimarlık tarihi kavramının oluşmuş olmasıydı. O dönemde yapılan yoğun arkeolojik kazılar, araştırma ve

yayınlar ile mimarların eskisine oranla daha rahat seyahat edebiliyor olmaları geçmiş üsluplar konusunda gerçekçi bilgilere ulaşmalarını sağlamıştı. Mimarların geçmiş üsluplar hakkında fazlasıyla bilgi sahibi olmaları sanılanın aksine mimariyi olumsuz yönde etkilemiş; önceleri bir üsluba özgü bir detayı tekrarlama ile başlayan bu eğilim o üslubu birebir taklit etme şekline dönüşmüştür. 19. yüzyılda batıdaki gelişmeler incelendiğinde yapıların özellikle dışsal biçimlenişlerinde geçmiş mimari üsluplardaki elemanların yeniden egemen olduğunu görülür. Neo-Klasizm olarak nitelendirilen bu davranışın, mimari ürünlerin cephelerinin biçimlendirilişinde kaldığı açıktır. Yeni gereksinimler, yeni fonksiyonlar yapıların iç organizasyonlarında da Neo-Klasik bir tutuma olanak vermemiştir. Salt cephe süslemelerinde, antik çağın mimari elemanlarının biçimlerine romantik diyebileceğimiz bir hayranlıkla seçmecilik (Eklektisizm) gerçekleştirilmiştir (Sözen, 1973).

2.1 Yunan Canlandırmacılık veya “Greek Revival”

Antik veya Yunan dünyasını yeniden canlandırma iddiasıyla ortaya çıkan bu akım 1760’lı yıllarda başlamış ve Avrupa’ya yayılmıştır. Mimaride yeni üslubun temeli olarak Yunan yapı elemanları kabul edilmiştir. Bu düzende rasyonel ölçülerle geometrik düzenin hakim oluşu ve oranlar sistemi kullanılarak eski yapılar yeniden tekrarlanmaya başlanmıştır. Ancak bir Yunan tapınağı o dönemin ihtiyaçlarına cevap veremeyeceği için bu üslup cephede bir süsleme elemanı olmaktan ileri gidememiştir. Antik örneklerden kopya edilen kolon dizilerinin, tapınak frontonlarının saraylarda, müzelerde, borsa binalarında, parlamentoda, kahvehanelerde ve hatta evlerde bile, söz konusu ‘estetik ideoloji’nin temel belirtileri olarak orta yere çıktığını görülmektedir.

Yunan Canlandırmacılığının en iyi örneklerinden biri Paris’teki Pierre Vignon tarafından yapılmış Madeline Kilisesi’dir (1806-1842). Dışarıdan tamamen bir Yunan tapınağını andıran bu yapının iç mekanının kilise mimarisine uygun olarak kubbeli bir şekilde inşa edilmiş olması o dönemde geçmişi canlandırma hevesi ile form fonksiyon ilişkisinin tamamen unutulduğunu ortaya koyar.

2.2 Gotik Canlandırmacılık veya “Gothic Revival”

Gotik Canlandırmacılığı da Gotik yapı elemanlarının yeniden kullanılmasıyla ortaya çıkmıştır. Gotik Canlandırmacılık ile Yunan Canlandırmacılık arasındaki en büyük fark, Yunan Canlandırmacılık sadece cephede uygulanabilmiş iken, Gotik mimari yapıların özellikle de dini yapılarda tüm özellikleriyle tekrarlanabilmesi olmuştur.

Ortaçağda henüz tamamlanmamış olan Köln ve Milano katedrallerinin de bu devirde tamamlanmıştır. Ayrıca Viyana'daki Votivkirche'de olduğu gibi Gotik üslupta yeni kiliseler de inşa edilmiştir

Gotik Canlandırmacılığının en önemli yapılarından biri Londra'daki Parlamento Sarayı'dır. 1834'te çıkan yangından sonra neredeyse tamamen yanan Westminster kompleksinin yerine yeni bir parlamento inşa edilmesi gerekiyordu. Bunun için açılan yarışmayı kazananlar, mimar Sir Charles Barry ve August W.N. Pugin olmuştur. Yapının planları incelendiğinde dönemin anıtsallık anlayışına cevap veren simetrik ve klasik bir tarz göze çarpar, ancak cephelere bakıldığında tamamen Gotik özellikler yansır.

Gotik canlandırmacılığa başka bir örnek de Sir Horace Walpole'un Strawberry Hill adlı evidir. Romantik bir yaklaşımla Gotik mimarisinin bir elemanı olan sivri kemer evin tümüne yayılmıştır. Burada görülen bu Romantik anlayış eğilimi giderek üslubu tüm detaylarıyla aynen canlandırmaya dönüşmüştür.

2.3 Egzotik Üslup

Avrupa mimarlığında Doğu'ya ilgi 18. yüzyıla kadar uzanır ve önce dekoratif sanatlar alanında, ardından da İngiltere'deki bazı yapılarda kendini gösterir. Bunların en güzel örneği Chambers'ın Surrey'de Kew Bahçelerinde yapmış olduğu binalar olmuştur. Rokoko bahçe fantezilerinin en değişik örneklerini içeren bu bahçede Türk, Magrip, Gotik ve Çin üsluplarında bir dizi Egzotik yapı yer alıyordu. Bunlardan J.B. Fischer von Erlach'ın 1721 tarihli Entwurf einer historischen Architektur (Tarihsel bir Mimarlık Tasarısı) adlı çalışmasındaki yapı resimlerinden kaynaklanan Kew Camisi büyük ün kazanmış ve böyle süslü camileri bahçe pavyonları olarak inşa etmek moda olmuştur. Oryantalist etkili bir başka yapı tipi

Cafe Turc (Türk Kahvesi) adı verilen ve ilk kez Osmanlı İmparatorluğu'na komşu İtalya, Avusturya, Polonya gibi ülkelerde görülen pavyon tipi kahvehanelerdir. 19. yüzyıldaki en ilginç örneklerden biri C.Th. Ottmer'in tasarladığı ve Wolfenbüttel'de yer alan 1839 tarihli *Türk Kahvesi*'dir (Türkisches Kaffehaus). Paris'te de Temple bulvarı üzerinde Doğu tarzı dekore edilmiş bir kahve bulunmaktaydı. Türk kahvelerinin yanı sıra hamam yapıları da ilgi çekmiş ve inşa edilmiştir.

19. yüzyılda birçok saray yapısında Oryantalist üsluplar, ya yapı bütününde ya da bir pavyon veya salon gibi bölümlerde kullanılmıştır. Yüzyılın ilk yarısında özellikle saray, malikane gibi zengin konut yapılarında İslam kökenli, özellikle Kuzeybatı Afrika ve Endülüs Emevi Mimarlığı (Magrip) etkili bir Oryantalizm egemen olmuştur. Yayınlar ve desenler yoluyla Doğu mimarlığı daha iyi tanındığından, Egzotizm de yerini daha profesyonel yapılara bırakmıştır. Tasarımın bütünlüğü ve yapının büyüklüğü nedeniyle öne çıkan yapılardan biri, Stuttgart yakınında mimar Ludwig Zanth (1796-1857) tarafından Kral I.Wilhelm von Württemberg için tasarlanan yazlık Wilhelma Sarayı'dır (1846). Kralın tahta çıkışının 25.yıl törenleriyle açılışı yapılan saray, bir iç bahçe çevresinde düzenlenmiş yapı gruplarından oluşur. Ana binaları hamam, kahve pavyonu ile tören ve ziyafet salonlarından meydana gelen sarayın büyük mekanları metal konstrüksiyondan yararlanılarak kubbelerle örtülmüş, İran, Osmanlı ve Magrip özellikleri biraraya getirilmiş, Granada'daki Elhamra Sarayı'ndan esinlenilmiş ve sonuçta düşsel bir Doğu sarayı yaratılmıştır.

Başka bir örnek de John Nash'in 1815-1818 yılları arasında İngiliz veliahdı için yapmış olduğu İslam, Hint ve Çin mimarisinden seçilmiş detayların tamamen keyfi bir biçimde bir araya getirilmiş olduğu Brighton'daki yazlık saraydır. Yapımında metal konstrüksiyondan yararlanılmış olsa bile farklı kültürlerin mimari özellikleri taklit edilerek bir yapı ortaya çıkarılmıştır.

2.4 Eklektisizm

Bir toplumun kendi özgün simgelerini yaratamayacak duruma gelerek, ya çağdaş yabancı ya da geçmişteki iç ya da dış simgelerden seçmeler, aktarmalar, alıntılar yapmaya kalkışması Eklektisizmin özünü oluşturur (Gülsen, 1997).

18. yüzyılın ortalarında halen hüküm süren yoğun kıvrımlı ve süslemeli Barok ve onun devamı olan Rokoko üsluplarının mimari ve dekoratif elemanları, özellikle mobilyalarının 19. yüzyılda tekrarlanıp taklit edilmesi Neo-Barok ve Neo-Rokoko kavramlarının oluşmasına yol açmıştır; çoğu zaman bu iki üslubun öğeleri beraber kullanılmıştır. Eklektisizmin seçmeci tutumu, inşa edilen yapılarda görkemi en iyi aktaracak anıtsal Rönesans üslubunun da kullanımına olanak sağlamıştır.

Yukarıda adı geçen üslupların kullanılmaya başlanması ve bazen tümü bazen de kısmi olarak ele alınması ve beraber kullanılması bir çeşit karmaşık Eklektik slup doğurmuştur. Bu tutum kapsamında sadece geçmiş Avrupa üslupları değil, Egzotik elemanlar da kullanılmıştır. Bu seçmeci davranış Avrupa mimarisini daha büyük bir karmaşaya yönlendirmiştir. 19. yüzyılın sonlarına kadar geçmiş üslupların taklit edilerek bir arada kullanılması kendine özgü yeni bir üslubun oluşmasını engellemiştir.



3. 19. YÜZYILDA OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA BATILILAŞMA VE MİMARİYE ETKİSİ

3.1 Osmanlı İmparatorluğu'nda Batılılaşma

Osmanlı İmparatorluğu'nda Batılılaşma çabaları 18.yüzyılda başlamıştır. Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki askeri üstünlüğü 1699 Karlofça ve 1718 Pasarofça anlaşmaları ile sona ermiştir. Lale Devri ve bu dönemin sonunu hazırlayan Patrona Halil isyanı sonucunda en büyük kapıkulu ocağı ile merkez yönetimin arası açılmıştır. Zamanla askeri ve ekonomik gücünü kaybetmeye başlayan Osmanlı İmparatorluğu artık endüstri devrimini yaşayan Batı'ya tepeden bakmak yerine hayranlık ve nefret karışımı duygularla yaklaşacaktır. Ayrıca 16. yy.'ın ikinci yarısından itibaren baş gösteren nakit sıkıntısı, Avrupa'dan ihraç edilen enflasyonun geleneksel timar sisteminin bozulmasındaki etkisinin anlaşılabilmesi, sermaye birikiminin olamaması, yönetsel ve mali sistemin köhneliği gibi nedenler de, 18. yy.'ın son çeyreğinde Osmanlı yönetiminin bakışlarının Batı'ya yönelmesine yol açıyorlardı (Kılıçbay, 1985).

19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu Batı'ya neredeyse tamamen bağımlı hale gelmiştir. İktidara gelen padişahlar da çağın gerisinde kalan devleti ancak Batılılaşma ile modern bir hale getirebileceklerini düşünmekteydiler. Sanayi Devrimi'ne zamanında katılamayan Osmanlı İmparatorluğu'nda Batı'nın bilgi ve teknolojisini öğrenerek yeni bir düzen kurma çabaları görülmektedir. “Batılılaşma” ya da “Osmanlı Modernizasyonu” ile yeni dengelerin kurulduğu bir çağda Osmanlıların kendilerini sanayi dönemi dengelerine uyarlama çabası, giderek trajik bir varolma mücadelesine dönüşmüştür (Batur, 1985).

3.2 Batılılaşmanın Mimariye Etkisi

İmparatorluktaki çağdaşlaşma yönünde bu yoğun Batılılaşma çabası elbette mimariyi de etkilemiştir. Avrupa’da oluşan yeni akımların kısa bir süre sonra Osmanlı İmparatorluğu’nda da boy göstermesi oldukça doğal karşılanmış, hatta bu yönde çalışmalar yapılmıştır.

Batıyla ilişkilerin başlayıp yoğun olarak geliştiği dönem Sultan III. Ahmet (1703-1730) dönemidir. Özellikle Sadrazam Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi’nin Paris gezisi ve dönüşünde gezip gördüğü yerlerle ilgili anlattıkları, mimari ve süsleme alanlarına yeni bir anlayış getirmiştir. Lale Devri görsel sanatlarda Batı etkisinin görülmeye başlandığı bir dönem olmuştur.

Osmanlı’nın 18. yüzyıl sanatındaki Barok ve Rokoko etkileri üzerine, özellikle Doğan Kuban ve Ayda Arel’in çalışmaları ışığında; 18. yüzyılda Batı’dan gelen Barok ve Rokoko üslupları; önce cephe süslemesinde ve küçük el sanatlarında görülmeye başlamış, daha sonra geleneksel kültürden kopmadan mimari ve süsleme detaylarında Türk Barok ve Rokokosu olarak sentezlendiğini belirtmek yeterli olacaktır.

Sultan III.Selim (1789-1807) zamanında, mimar ressam Mellling’e Hatice Sultan Sarayı, Emirgan’da Mekke Şerifleri Köşkü, Kandilli’de Prens Cemalettin’in Sarayı, Tarabya’da İspilantiler’in yalısı gibi birçok yapının yaptırılması; II.Mahmud (1808-1839) devrinde Batılılaşma çabalarının daha da yoğunlaşması ile mimari çalışmaların da bu yönde ayarlanması ve daha sonraki dönemlerde Ermeni asıllı Balyan ailesinin mimari etkinlikleri 19. yüzyıl Osmanlı mimarisinin oluşmasına sebep olmuştur. Özellikler Tanzimat döneminin ilk padişahı olan Sultan Abdülmecid (1839-1861) tam bir Batı hayranı olup, yaptırdığı sarayların Batılı üslupta olmasını talep etmiştir. Onun zamanında inşa edilmiş olan Dolmabahçe Sarayı’nın Eklektik üslubu ondan daha sonraki yapılarda da sıklıkla uygulanmaya başlamıştır.

1839 Tanzimat Fermanı ile müslim ve gayrimüslim Osmanlı tebaası eşit haklara sahip olduktan sonra devlet kadrolarına gayrimüslim kesimden insanlar da alınmaya başlanmıştır. Bu şekilde zaten yavaş yavaş etkinlik göstermeye başlamış Hristiyan mimarlar biraz da kendi aralarında dayanışmanın sonucunda ön plana çıkarlar. 19.

yüzyıl, Osmanlı İmparatorluğu mimarisinde yabancı mimarların çağı olmuştur. Sultan II. Mahmud dönemindeki yapıları müslüman Türk mimarlar yaparken, Tanzimat ve II. Abdülhamid dönemlerinde bu tamamen değişerek Hristiyan mimarların eline geçmiştir. Özellikle imparatorluğun gücünün sembolü olan Dolmabahçe, Beylerbeyi ve Çırağan gibi saray yapılarının inşasında Ermeni Balyan ailesinden gelen mimarların görevlendirilmesi bu geçiş sürecini hızlandırmıştır.

Art arda dört kuşak boyu hassa mimarı olan Balyan ailesinin ilk ferdi Krikor Amira Balyan'dır (1764-1831). III. Selim döneminde hassa mimarlığına başlamış daha sonra II. Mahmud'un da güvenini kazanmıştır. Valide Bendi (1796), Selimiye Kışlası (1800), Nusretiye Camisi (1823-1826) ve Davudpaşa Kışlası (1826-1827) başlıca yapılarıdır. Krikor Balyan'ın kardeşi olan Senekerim Balyan (1768-1833) sadece Beyazıt Kulesi'ni (1828) yapmış az tanınan bir kişidir. Krikor Balyan'ın en büyük oğlu olan Garabet Amira Balyan (1800-1866) Ermeni Hastanesi Pavyonları (1832-1834), Surphaç Ermeni Kilisesi (1834), II. Mahmud Bendi (1839), oğlu Nigoğos Balyan ile birlikte Dolmabahçe Sarayı (1848-1856), Ortaköy Camisi (1854), Cemile ve Münire Sultan Sarayları (1856-1859), Salıpazarı, Meclis-i Mebusan, Meclis-i Ayan, İİDGSA ve Atatürk Kız Lisesi, Harbiye Okulu, II. Mahmud Türbesi, Bakırköy'de Dokuma Fabrikası, İzmit'te Hünkar Köşkü ve Bandırma'da Surphaç Ermeni Kilisesi'ni (1858) inşa etmiştir. Garabet Balyan'ın oğlu Nigoğos Balyan (1826-1858) kardeşi Sarkis Balyan ile birlikte 1843'te Paris Sainte Barbe Okulu'nun mimarlık bölümüne girmiş, daha sonra sağlığı bozulduğu için İstanbul'a dönmek zorunda kalmış ve babası ile beraber çalışmaya başlamıştır. Avrupa mimarlığını tanıtmak için bir okul kurmuştur. Avrupa'dan gelen sanatçılar bu okulda duvar süslemesi ve heykelticilik dersleri vermiştir. Babasıyla birlikte gerçekleştirdiği yapılar dışında İhlamur Kasrı, Küçüksu Kasrı ve Bezmialem Valide Sultan Camisi'dir. Garabet Balyan'ın oğullarından Sarkis Balyan (1831-1899) ağabeyi ile gittiği Paris'ten yine ağabeyi ile beraber geri dönmüş ancak 1847'de tekrar Paris'e giderek bıraktığı okula ve sonra da Güzel Sanatlar Akademisi'ne (Ecole de Beaux Arts) devam etmiştir. 1857'de mezun olup İstanbul'a döndükten sonra babası ve kardeşleriyle çalışmaya başlamıştır. Başlıca yapıları Çırağan Sarayı (1863-1871), Beylerbeyi Sarayı (1861-1865) ve Marukyan Okulu'dur (1866). Garabet Balyan'ın en küçük oğlu olan Agop Balyan da (1837-1875) Paris Sainte Barbe Okulu'na gitmiş, mezun olduktan sonra bir süre Venedik'te bulunmuş ve ağabeyi Nigoğos'un

ölümü nedeniyle İstanbul'a gelip Sarkis Balyan ile çalışmaya başlamıştır. Agop Balyan daha çok yapıların tasarımı ile, abisi Sarkis Balyan ise uygulaması ile ilgilendiğinden çoğu yapı Sarkis Balyan'ın eseri olarak gözükmektedir. Koşuyolu'ndaki Valide Sultan Köşkü Agop Balyan'ın eseri olarak bilinmektedir.

Balyan ailesinin ilk üç kuşak mimarları mesleği geleneksel yöntemlerle, iş içinde ve uygulamada en alt basamaktan başlayarak öğrenmişlerdir. Bu yöntemle yetişmiş olan Garabet Balyan çağın gereksinmelerine göre oğullarını Fransa'ya akademik eğitime göndermiştir. Balyan ailesi Osmanlı tebasına mensup olduğundan dolayı gerçekleştirdikleri yapılarda sadece Batılı üslupları kullanmayıp Türk ve Doğu özellikleri ile birleştirip kendine özgü bir üslup geliştirmişlerdir.

19. yüzyıl Osmanlı mimarisinde kullanılan Eklektisizm Avrupa'daki bilim ve teknik ilerleme, endüstriyel ve ticari gelişmenin yarattığı hareketliliğin sosyal, ekonomik ve kültürel hayatı dalgalandırması gibi sebeplerden ortaya çıkmayıp, Batılı olma özentisi ile oluştuğundan, eski mimari geleneklerden bir kopuşla beraber Batı mimarisini taklit etmenin ötesine geçememiştir. Daha sonraki bölümlerde ayrıntılı bir incelemesi yapılan ve esas araştırma konusu olan Beylerbeyi Sarayı, bu akımın Osmanlı mimarisini nasıl etkilediğinin somut bir örneği olmuştur.

4. BEYLERBEYİ SARAYI YAPIM AŞAMALARI

4.1 Eski Beylerbeyi Sarayı

Geniş bir bahçe içinde olan saray kompleksinin yerinde eskiden İstavroz Bahçeleri olarak anılan ve Bağlarbaşı'na kadar uzandığı sanılan bir koruluk bulunmaktaydı. İstavroz Hasbahçesi, 17.yy'da en gözde mesirelerden biri idi. Yüzyıl başında I.Ahmet tarafından yaptırılan Şevkabad Kasrı, tepenin üst kısmında ağaçlıklar arasındaydı. I.Ahmet aynı zamanda bir mescit ve maiyeti ile servis binaları da yaptırmıştı. IV.Murad ve IV.Mehmed'in saltanat yıllarında av ve eğlence amacıyla buraya sık sık geldikleri, III.Ahmet döneminde (1703-1730) Sadrazam Nevşehirli İbrahim Paşa'nın damadı Kaptan Mustafa Paşa'nın sahilde ferahabad olarak anılan bahçesi içinde köşkleri, selsebilleri, havuzu ve içinde nakışlı divanhanesi olan bir yalı yaptırdığı bilinmektedir. I.Mahmud da annesi Saliha Sultan için burada Ferahfeza Kasrı'nı yaptırmıştı. Ancak, bir istimlak problemi yüzünden Beylerbeyi Cami, Hamamı ve Muvakkithanesi'ne ait arazi dışındaki topraklar I.Abdülhamid tarafından halka satılmıştır.

4.1.1 Yıkılan Binalar

II.Mahmud İstavroz Hasbahçesi'nin ve sarayın satılmış arsalarını yeniden satın alarak mevcut yapıları onartmış ve yeni bir sahilsaray yaptırmıştır. İ.H Konyalı'nın Pertev Paşa Divanı'ndan aktararak verdiği tarih manzumelerine göre 1829'da yapımına başlanan saray, 1832'de bitirilmiştir. Bina Emini Said Efendi, mimarı Krikor Amira Balyan'dır.

Beşiktaş Sarayı ile birlikte 19.yüzyılın ilk yarısında Boğaziçi'nde yapılmış ilk büyük sahil saraylardan biri olan ilk Beylerbeyi Sarayı, yalnız Osmanlı tarihçilerinin değil, Avrupalı gezgin, edebiyatçı, ressam ve elçilerin de ilgisini çekmiş, dolayısıyla çok betimlenmiş bir yapıdır. Buna karşın görsel malzeme olarak yalnızca Miss Pardeo'nun kitabında Barlet tarafından yapılmış bir gravürü ile Schranz tarafından

yapılmış bir karakalem desen bulunmaktadır. Bu betimlemelerden, sarayın yaygın pavyonlardan oluşan bir yapı olduğu, aksiyal bir şeması olmadığı, birbiri üzerine sayısız kafesli pencerelerin sıralandığı odaların yer aldığı, yapı cephesinin peyzaja açık güzel ve özgün bir görünümü olduğu anlaşılmaktadır. Yapının dönemin yaygın üslubu olan Neo-Klasik tarzda tasarlandığı ve Hint, Arap ve Magrip üsluplarını yansıtan öğelerin kullanıldığından da bahsedilmektedir.

Beylerbeyi Sarayı arazisi üzerinde Paşa Dairesi, Muzıka Dairesi, Geyiklik, Arslanhane, Güvercinlik ve Büyük Kuşluk gibi mekanların varlığı, Dolmabahçe Sarayı Daire Başkanlığı Hazine-i Hassa Arşivi'nde bulunan bir belgeden anlaşılmaktadır. Ancak bu yapıların hiçbiri günümüze ulaşamadığı gibi, yerleri de tam olarak saptanamamaktadır (Yum, 1991).

4.1.2 Kalan Binalar

Büyük mermer levhalarla kaplanmış cepheleri nedeniyle bu adı alan Mermer Köşk ya da Serdab Köşkü, II.Mahmud'un yaptırdığı eski Beylerbeyi Sarayı'ndan kalan tek yapıdır. Set bahçelerinin üçüncüsünün üzerinde, büyük havuzun gerisinde, kısmen arazi içinde, dördüncü sete gömülü olarak yapılmıştır. "Serdab" adı da buna bağlı olarak verilmiştir. Son derece sade bir plana sahiptir. Ortada bir sofa ile sofanın iki yanında simetrik olarak birer oda bulunur. Mermer Köşk'ün en önemli özelliği yaklaşık 10m x 16m boyutunda olan sofanın ortasında yer alan oval biçimli havuzudur. Toskan başlıklar taşıyan ince ve yüksek pilastırlar, cephede düzgün ve eşit aralıklarla yerleştirilmiştir. Cephe yalnızca bu pilastr bölümlmesiyle hareketlendirilmiştir, başka hiçbir dekoratif öge kullanılmamıştır.



Şekil 4.1 Mermer Köşk

4.2. Yeni Beylerbeyi Sarayı

1851 yazında Sultan Abdülmecid'in (1839-1861) sarayda bulunduğu bir sırada yangın çıkmıştır. Yangın hemen önlenmiş olmasına rağmen bunu uğursuzluk sayan padişah hemen Beylerbeyi'ni terketmiş ve Çırağan Sarayı'na geçmiştir. Bir süre terk edilmiş olarak kalan hasbahçede, Sultan Abdülaziz (1861-1876) tarafından bugünkü Beylerbeyi Sarayı yaptırılmıştır.

Beylerbeyi Sarayı'nın, başından beri bütünlüğünü yitirip yeniden kazanan bir süreçten geçtiği yukarıda anlatılmıştır. Bu süreç yakın geçmişte de, bahçelerindeki önemli kayıplarla ve Boğaz Köprüsü yapımıyla devam etmiştir. Eskiden çok büyük olduğu söylenen ve içinde geyiklerin serbestçe dolaştığı 'Geyiklik'in 52 dönümü Karayollarına, 30 dönümü Deniz Astsubay Okuluna, 7 dönümü yandaki okula, ve başka bir bölümü de ilkokula bağışlanmıştır. Ancak, bu kayıpların hiçbiri Beylerbeyi Sarayı için Boğaz Köprüsü (1973) kadar tahrip edici olmamıştır. Köprü'nün yapımı ve arazilerinin zaman içinde çeşitli kurumlara bağışlanması ile Beylerbeyi Sarayı ve de İstanbul şehrinin peyzajı özgün kimliğini kaybetmiştir.

4.2.1 Yapımı

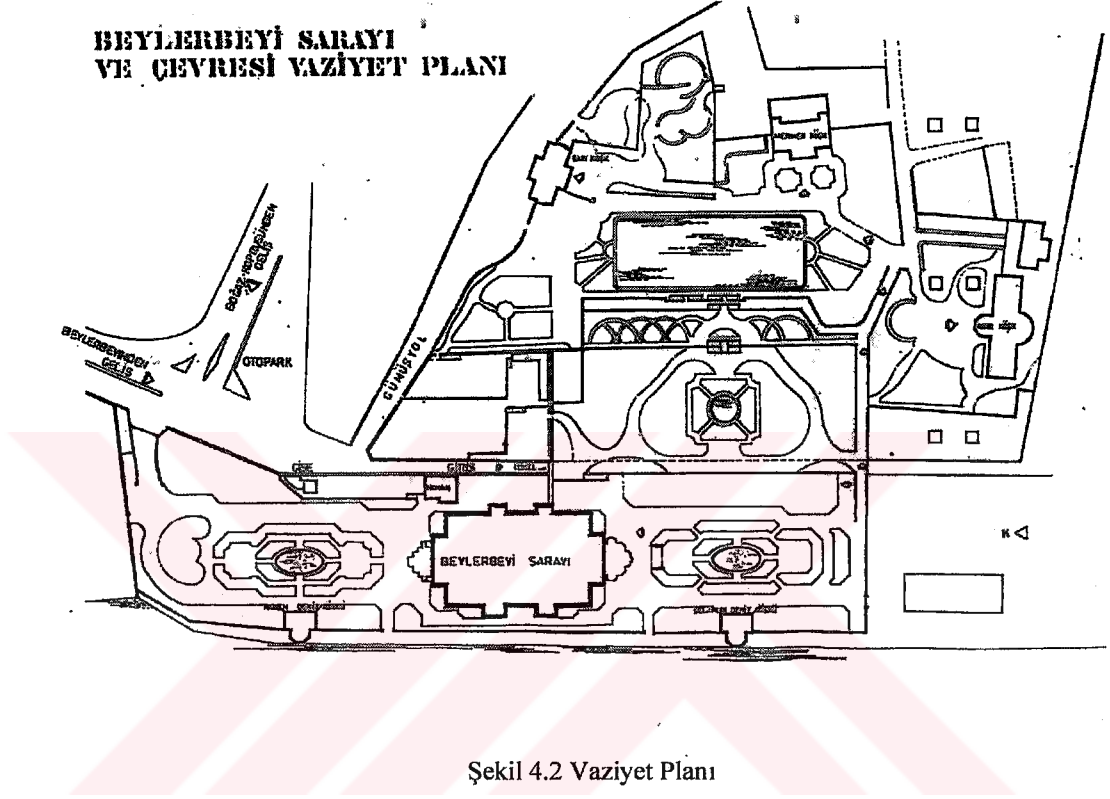
Arşiv belgelerinde ünvanı "Mabeyn-i Hümayun Başmimarı" olarak geçen ve daha sonra ünvanı "Sermimar-ı Devlet" olan Sarkis Balyan ile kardeşi hassa mimari Agop Balyan tarafından tasarlanıp gerçekleştirilmiştir. Sarayın yapımı 1864 yılında tamamlanmış, eşyanın seçimi, yapımı ve yerleştirilmesi bittiğinde 25 Nisan 1865'te, Sultan Abdülaziz, Beylerbeyi Cami'ndeki Cuma namazı sonrası törenle yeni saraya gelmiştir.

Sultan Abdülaziz'in yeni yaptırdığı bu saraya ve süslemesine oldukça önem verdiği anlaşılmaktadır. Milli Saraylar arşivindeki belgelere göre Sultan, yapının odalarının ve diğer bölümlerinin yoğun yaldızlı kalemişleriyle süslenmesi için Mabeyn-i Hümayun ressamı Mason Bey görevlendirilmiştir.

4.2.2 Vaziyet Planı İçerisinde Yapılar

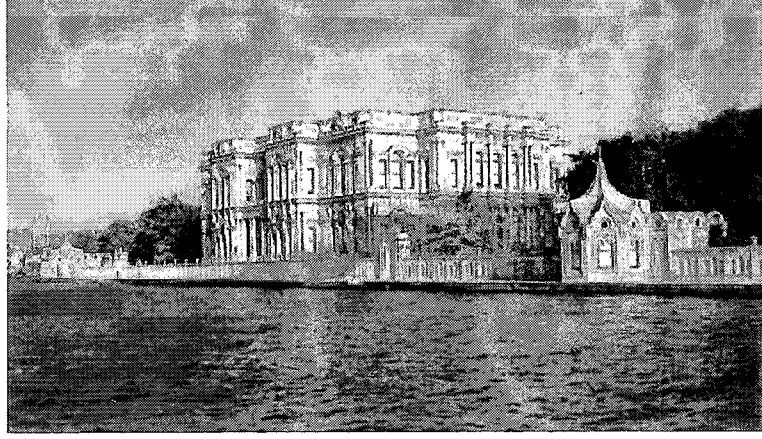
Sarayın yapıları geniş bir alana yayılmıştır. Ana yapı, Deniz Köşkleri, Sarı Köşk, Ahır Köşkü, ile eski saraydan kalan Mermer Köşk, hamam ve büyük havuz araziye,

birbirlerinden bağımsız ve asimetrik yerleşmiştir. Yeni Beylerbeyi Sarayı'nın yerleşme şemasının ilk sarayınkinden çok farklı olmadığı söylenebilir. Mevcut köşk ve ahırların yerlerini korudukları ve eskiden de setler halinde olduğu söylenen bahçe düzeni düşünüldüğünde, en önemli değişimin, yeni sahilsarayın yapımı olduğu varsayılabilir.

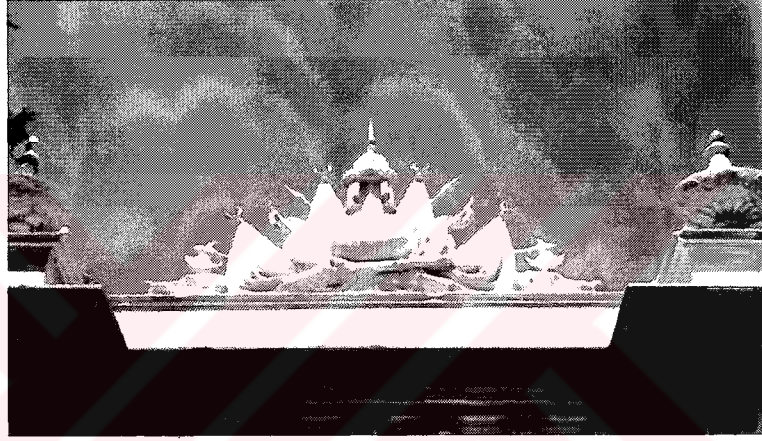


Şekil 4.2 Vaziyet Planı

Yeni Beylerbeyi Sarayı, geniş bir rıhtımın gerisinde yer almaktadır. Rıhtım ile saray arasında, saray kitlesinin yatay etkisini güçlendiren ve gerisindeki yeşilliklerle birlikte çevreye uyum sağlayan ve boydan boya kesintisiz uzanan bir duvar vardır. Yüzeyi yenilenen üçlü pilastr birimleriyle hareketlenmiş olan duvarda iki tane deniz giriş kapısı ve iki küçük deniz köşkü bulunmaktadır. İki tarafında kolon çiftlerinin yükseldiği, üstte bir tablanın bulunduğu kornişli deniz kapıları, padişah tuğrası ve sembolleri ile bitmektedir.



Şekil 4.3 Beylerbeyi Sarayı



Şekil 4.4 Rıhtım kapısının üzerindeki padişah tuğrası

Sarayın boyutları ve genel etkisini tamamlayıcı birer unsur olarak tasarlanmış bu Deniz Köşkleri, biri selamlık öbürü hareme ait olmak üzere yapılmıştır ve yeni sarayın en ilginç tasarım önerilerinden biridir. Sekizgen planlı bir salon, bahçe tarafında bu mekana göre oldukça derin yapılmış revak ve yanlarda küçük servis hacimleri bulunmaktadır. Girişteki derin revak, bahçe yönünde 6, iç kenarında 2 serbest sütun ile servis mekanlarının köşelerine yerleştirilmiş gömme sütunlarla taşınmaktadır. Sütunların üstünde, üst üste iki başlık ve bir de tabla bulunmaktadır. İlk başlık kompozit düzende, ikincisi ise mukarnaslı bir görüntüye sahiptir. Revak mekanını çok sayıda kubbe örtmektedir. Bu kubbelerin iç yüzeyleri açık mavi zemin üzerinde altın yaldızlı şeritlerle süslüdür.



Şekil 4.5 Deniz Köşkü



Şekil 4.6 Deniz Köşkü bahçe cephesi

Salonun deniz tarafındaki köşeleri, pahlanmış ve üstü sekizgen tabanlı ve çadır biçimli bir eğrisel örtü ile örtülmüştür. Sivri tepeli bir çadır izlenimi veren ahşap kaburgalı örtünün etek kısımları, soğan biçimli sivri kemerler oluşturacak şekilde yukarıya doğru kaldırılmıştır. Her kemerin altında bir yuvarlak, bir dikdörtgen pencere vardır. Her pencere çifti at nalı kemer biçiminde profilli silmeler ile çevrilmiştir. Servis mekanlarının cephelerinde de, diğerleriyle aynı hizada yuvarlak pencere motifi devam edilmiş, ancak başka pencereler açılmamış, yuvarlak pencerelerden aşağıya doğru devam etmekte ve çapraz olarak birleşen silmelerle cepheye hareketlilik kazandırılmıştır. Deniz Köşkleri, Oryantalist Historizmin İstanbul'daki en çarpıcı uygulamalarından biridir.

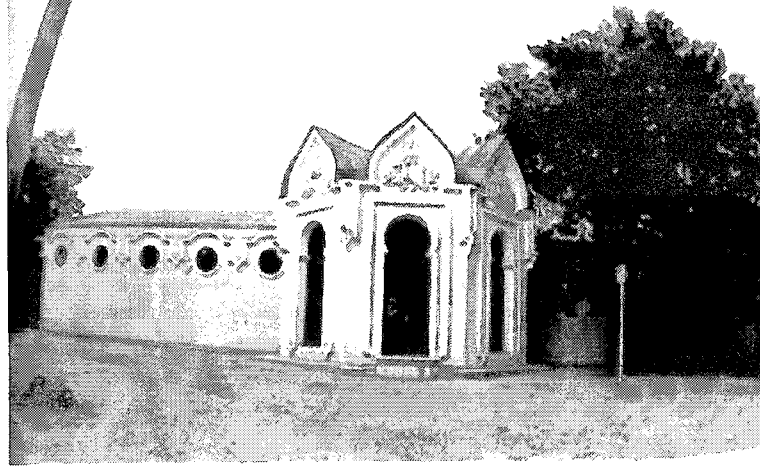
Sarı Köşk'ün mimari ve süsleme özelliklerinin yeni saray ile bir bütünlük oluşturması ve bu köşkün II. Mahmud döneminden kaldığına dair bir arşiv belgesi olmaması nedeniyle bu binanın Sultan Abdülaziz (1861-1876) döneminde yapılmış olması muhtemeldir. Köşk adını, kullanılan taşın ve badananın renginden almıştır.

Saray arazisinin kuzeydoğu köşesinde ve dördüncü set üzerindedir. Bodrumu ile birlikte üç katlı olan kagir bir yapının, kesin çizgilerle belirtilmiş üç parçadan oluşan bir kitlesi vardır. Ortada büyük bir salon ile iki yanda birer büyük odadan oluşan yapının üç bölümlü planı, orta bölümün her iki cephede de dışarı taşması sonucu haçvari bir şekle dönüşmüştür. Cepheler derin profilli çerçeveler içine alınarak, çerçevenin içine konsol taşı biçiminde öğeler dizilmiştir. Ön ve arka cephelerde yarım daire kemerli üçlü pencere grupları vardır. Pencereilerin ve kemerlerinin etrafında da profilli silmeler dolaşmaktadır.



Şekil 4.7 Sarı Köşk

Ahır Köşkü'nün Deniz Köşkleri ile benzer bir tasarıma sahip olmasından dolayı yeni Beylerbeyi Sarayı ile aynı zamanda yapıldığı varsayılmaktadır. Saray arazisinin güney kanadında uzun bir rampayla ulaşılan üçüncü set hizasında bulunur. İşlevine uygun olarak dar-uzun bir plana sahip olan yapının güneyinde dairesel, giriş kısmı olan kuzeyinde ise çokgen bir çıkma vardır. İçeride sekiz dilimli bir örtü yapılmış, üstte çadır biçiminde benzer eğrisel bir örtü strüktürü kullanılmıştır. Eğrisel örtü, ahşap ve kaburgalıdır, etek kısmında soğan biçimli kemerlere bağlanarak altyapıya oturur. Soğan kemerlerin içlerinde Ampir tarzda silah figürleri görülür. Bunların altında dikdörtgen silmelerin içinde at nalı kemerli kapı ve pencereler vardır. Ahır bölümü pencereleri ise yuvarlaktır ve üstten bir profil şeridi ile çevrilmiştir. Boyutları ve soğan biçimli alınlıkları itibariyle Ahır Köşkü'nde pitoresk-Egzotik bir bahçe çadırı vurgusu öndedir. Saray ahırını için Oryantalist bir görüntü seçilmesi, karşılığını Brighton'daki Kraliyet Ahırını'nda (1803-1805) bulmaktadır (Saner, 1998).



Şekil 4.8 Ahır Köşkü

4.2.3 Bina Özellikleri

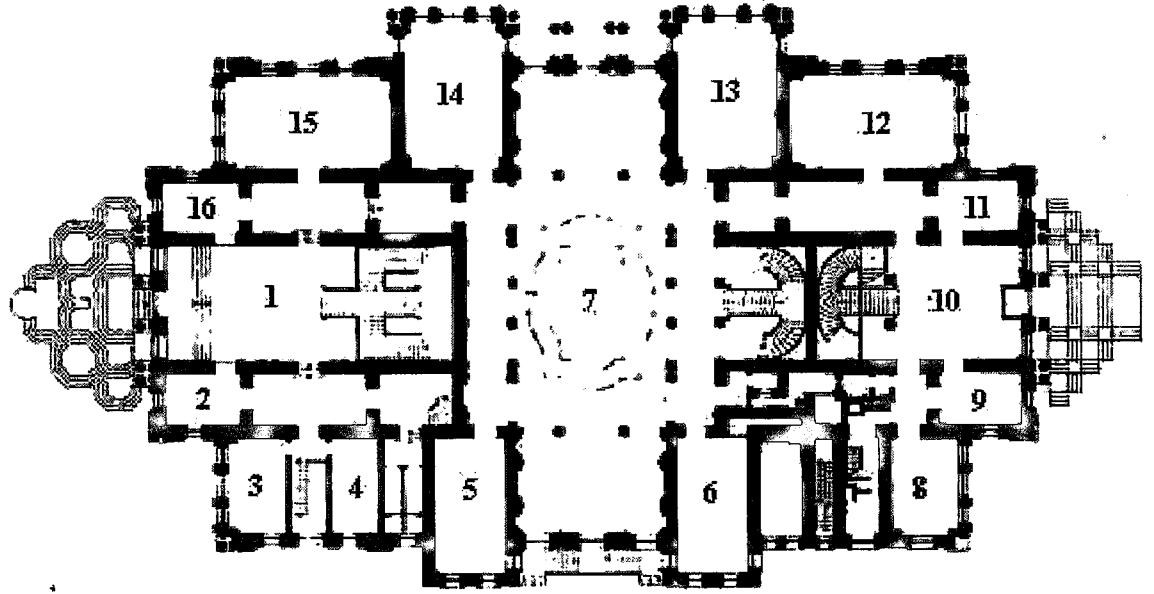
Bodrumla beraber üç katlı kagir ana yapı, yaklaşık olarak 65m x 40m boyutlarındadır. Kuzey-güney doğrultusunda yerleştirilmiş, dikdörtgen bir zemin alanı üzerine oturmaktadır. Simetrik ve aksiyel bir kitlesi olan yapının güney ucunda Selamlık girişi, kuzey ucunda ise Harem girişi bulunmaktadır.

Yapının çatısı, üstten cephe kenarlarını dolaşan korkuluklu bir korniş ile saklanmıştır. Cephe düzenlemesinde Klasik ve Romen biçimlerle Neo-Barok motiflerin bir arada kullanılması ve mekanların bir kısmının öne çıkarılması sonucu oluşmuş girintili çıkıntılı plan, cephelerdeki hareketliliği sağlamıştır. Cephelerin ayrılmış olan parçaları da kendi içlerinde üçe bölünmüştür. Ortadaki yuvarlak kemerli pencereler yanlarındaki dikdörtgen pencerelerden daha fazla dikkat çekmektedir. Pencerelerin aralarına ve duvar köşelerinin önlerine yerleştirilmiş olan tek ve çift sütunlar cepheleri hareketlendiren en önemli unsurlardır. Yivli sütunların başlarında kompozit düzende kolon başları bulunmaktadır. Selamlık giriş cephesi, Neo-Barok etkilerin daha belirgin olduğu bir düzenleme göstermektedir. Bunda, gömme sütunların öne çıkarılmış olmasının ve üç yöne doğru çokgen gruplar yaparak yayılan merdivenin önemli payı vardır.

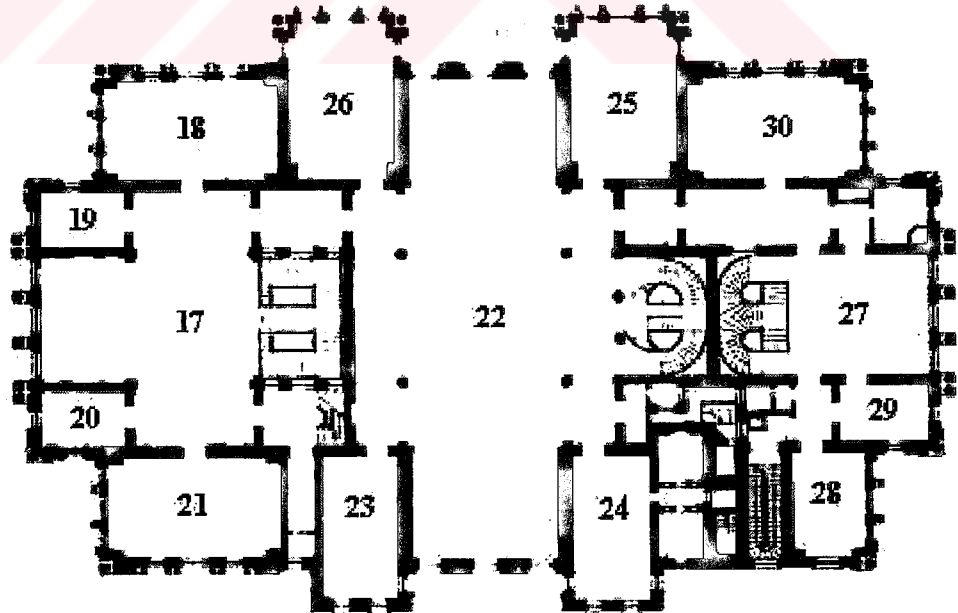
Sarayın 24 oda, 2 giriş holü ve 2 salondan oluşan iç mekanları Türk evi plan anlayışına göre bölümlenmiştir. Plan, o dönemde daha çok Balyan ailesi mimarlarının katkılarıyla gelişmiş görünen eyvanlı merkezi sofa modeline dayanmaktadır. Eyvanlı merkezi hol modelinin en belirgin biçimde ve görkemli bir

boyutlandırma ile kullanıldığı yer ikinci kattaki 22 no'lu salondur. Daha önce de belirtildiği gibi yapım aşamasında mimari planlamaya ve iç mekan süslemesine gösterilen özenin aynısı mobilya seçiminde de gösterilmiştir. Briston ve Parson aracılığıyla ana yapının yanı sıra Sarı Köşk, Mermer Köşk ve Deniz Köşkleri için de Avrupa'dan eşya satın alınmıştır. Beylerbeyi Sarayı, yalnız mimari özellikleri ile değil, peyzaj içindeki konumu ile de önemli olup, "Sahilsaray" kavramının seçkin örneklerinden biridir.





Şekil 4.9 Zemin Kat Planı



Şekil 4.10 Birinci Kat Planı

5. BEYLERBEYİ SARAYI İÇ MEKAN BÖLÜMLERİ

5.1 Selamlık Bölümü

Selamlık bölümü Beylerbeyi Sarayı ana binasının yaklaşık olarak üçte ikisini kaplamaktadır. Bir adet giriş holü, iki salon ve 17 odadan oluşmaktadır.

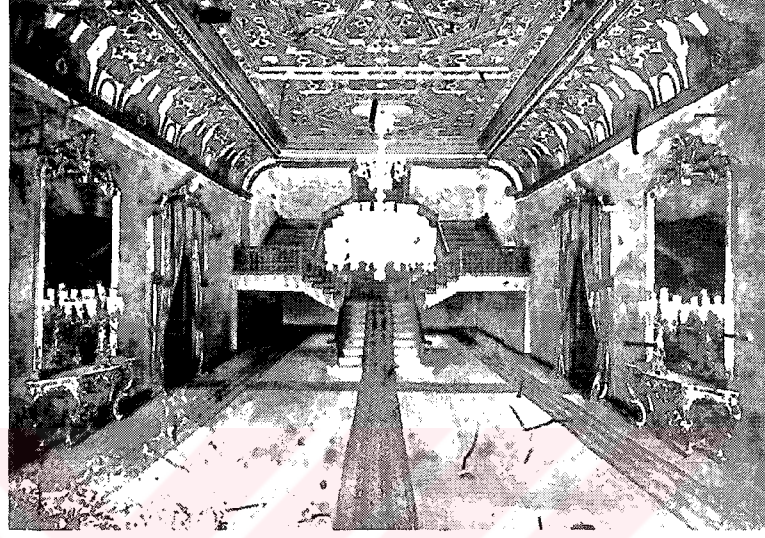
5.1.1 1 no'lu Giriş Holü

Selamlık Giriş Holü olarak da bilinen bu mekan yapının güney ucundaki girişini meydana getirmektedir. Mekanın boyutları 9,40m x 23,35m, yüksekliği 6,87 metredir. Dikdörtgen planlı bu odanın giriş kapısının tam karşısında, odanın diğer ucunda, holü bir üst kattaki salona bağlayan çift kollu bir merdiven bulunur. Giriş kapısından 2m sonra 4 adet basamakla ana mekana ulaşılır. Mekanın giriş kapısının sağında ve solunda, bu kapıyla aynı boyutlarda iki adet kemerli pencere bulunmaktadır. Mekanda ikisi odalara, ikisi de koridorlara açılan dört adet kapı mekan düzenlenmesinde olduğu gibi karşılıklı ve simetrik olarak yerleştirilmiştir.

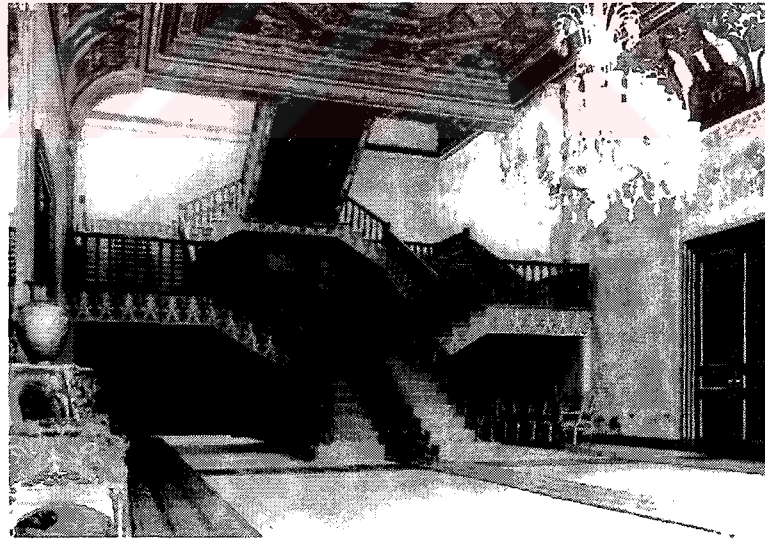


Şekil 5.1 Genel Görünüm

Bu mekanın 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra çekilmiş fotoğrafları bulunmaktadır. Bunlardan biri 1880 civarında Guillaume Berggren (1870-1905) tarafından (Şekil 5.2), diğeri ise Sebah & Joaillier (1888-1908) tarafından çekilmiştir (Şekil 5.3). Mekanın eski fotoğrafları ile günümüzdeki hali karşılaştırılırsa fazla bir değişime uğramadığı söylenebilir.



Şekil 5.2 Selamlık Giriş Holü



Şekil 5.3 Selamlık Giriş Holü

Salonun zemini Mısır'dan getirilmiş hasırlarla kaplıdır. Hasır döşemenin üzerinde, ortada yün bir Hereke halısı bulunmaktadır. Ancak, holün eski resimlerine bakıldığında zeminin yolluk şeklinde halılarla kaplı olduğu görülmektedir. Günümüzde saray müze olarak kullanıldığından, saray ziyaretçilerinin üzerine

basmaları için kırmızı yolluk şekilde halılar bulunmaktadır. Bunlar sadece özgün zemin kaplamasının yıpranmaması için konmuştur.



Şekil 5.4 Tavan Süslemeleri



Şekil 5.5 Tavandaki Göbek Detayı

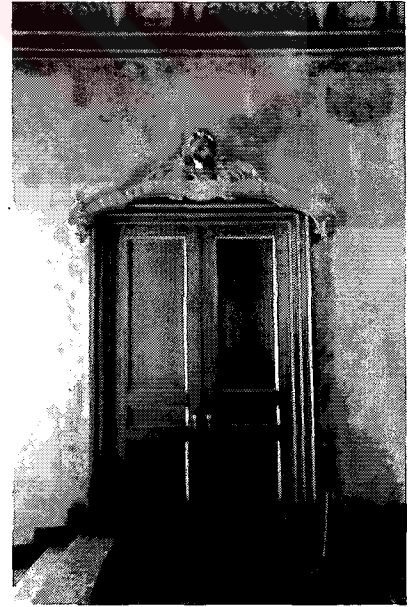
Odanın tavanları yoğun kalemişi süsleme ile kaplıdır. Tavanla duvar arasındaki kemerimsi birleşim yerinde, niş gibi derin olmayan girintiler içinde kıvrık hatlardan meydana gelen bir bezeme bulunur (Şekil 5.4). Koyu kırmızı, altın sarısı, mavi, yeşil ve turuncu renklerin ağırlıkta olduğu bu bezeme girift bitkisel motiflerden oluşmaktadır. Tavanda sekizgen, üçgen, dikdörtgen ve kare gibi geometrik şekillerden oluşan üç adet göbek bulunmaktadır. Bu göbeklerin de kendi içlerinde geometrik şekillere bölündüğü görülür (Şekil 5.5). Bu geometrik çerçevelerin arası stilize bitkisel motifleri ile süslenmiştir. Bu kalemişlerinde Elhamra Sarayı'nda olduğu gibi koyu kırmızı, altın sarısı, mavi ve turuncu renkler ağırlıkta olduğundan ve geometrik çerçeveler arasında kullanıldığından Magrip etkisinin olduğu sonucuna

varılabilir. Afife Batur da; içine canlı renklere uygulanmış stilize motiflerin işlendiği altıgen göbeklerin veya sekizgen geçmelerden oluşan geometrik çerçevelerin, bezemeye Doğulu bir katkı getirdiğini belirtmektedir. Ayrıca ortadaki göbeğin iki yanında simetrik olarak sekizgen çerçeveler içinde yelkenlilerin betimlendiği tablolar bulunmaktadır. Mavi ve beyaz rengin tonlarının hakim olduğu bu tasvirlerde, üç direkli bir yelkenli gemi izlenmektedir. Denizde fırtına ve gökyüzünde bulutların betimlendiği tasvir, yoğun kalemişleri arasına yerleştirilmiştir (Yum,1991). Tavandan sarkan mavi beyaz renklereki kristal avize ise Bohemya işidir.

Duvarlarda sarı beyaz dalgalı mermer görünümü vardır. Yakından bakıldığında bu görünümün stucco ile sağlandığı anlaşılır. Yan kapıların, giriş kapısının ve pencerelerin üzerinde şövalye miğferi motifli ahşap üzerine altın yaldızlı kornişler bulunmaktadır (Şekil 5.6 ve 5.7). Şekil 5.2’de kapıları örtmek amacıyla çizgili kumaş perdeler kullanıldığı görülmektedir, Şekil 5.3’te ise bu perdelerin ve kapıların üzerindeki kornişlerin kaldırılmış olduğunu görülür. Günümüzde bu kornişler eski yerlerine yerleştirilmiştir. Ana giriş kapısı ve pencerelerin üzerindeki kornişlerden halen sarı ve kırmızı çizgili kumaş perdeler sarmaktadır.



Şekil 5.6 Korniş Detayı



Şekil 5.7 Korniş Detayı

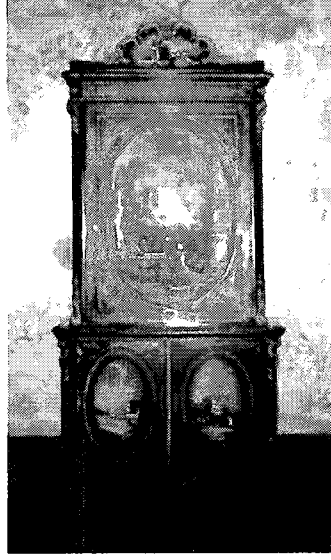
Giriş holünü üst kattaki salona bağlayan ahşap merdiven çift kolludur. Bu merdivenin zemininin hasır kaplı olduğu Şekil 5.2 ve 5.3’te de görülmektedir, ancak

günümüzde merdiven basamakları mavi, kırmızı ve sarı renklerin ağırlıkta olduğu bir halı ile kaplıdır. Korkuluklar ahşaptır ve kare bir kaidenin üzerine oturtulmuş silindirik formlar ve aralarda yuvarlak boğumlardan oluşmaktadır. Korkuluğun küpeşte ile birleşim yerinde yine kübik bir form vardır. Merdivenlerin üzerindeki süslemede mavi ve sarı renklerin ağırlıkta olduğu görülür kare, dikdörtgen veya sekizgen çerçevelerin arasında tavanda olduğu gibi girift bitkisel motifler görülür. Basamakların yan taraflarında mavi bir zemin üzerinde altın yaldızlı kıvrımlar ve bitkisel motiflerin arası pembe renkle boyanmıştır (Şekil 5.8). Bu bezemede de Magrip etkisi görülür.

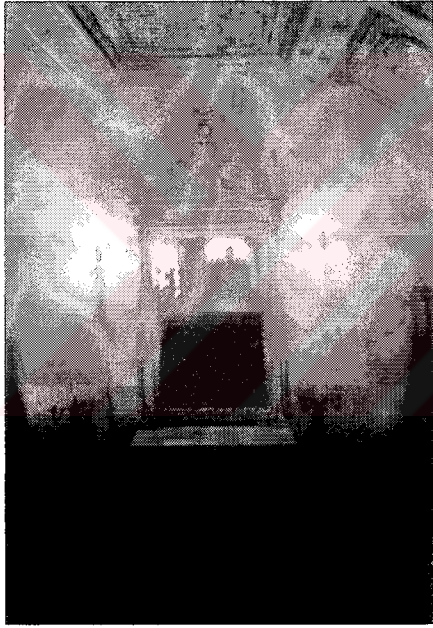


Şekil 5.8 Merdiven

Merdivenin iki yanında, kaideleri ahşap üzerine altın yaldızlı bronzdan şamdanlar bulunur. Şekil 5.2 ve 5.3'te bu şamdanlara rastlanmamıştır. Merdivenin arkasındaki bölümde ortada altın yaldızlı bir ayna ve konsol bulunmaktadır. Bu aynanın iki yanına, iki küçük şamdan ve iki dolap simetrik olarak yerleştirilmiştir. Koyu kahverengi lake dolapların kapaklarının üzerinde manzara resimleri bulunduğu bunları Neo-Rokoko olarak değerlendirmek doğru olur (Şekil 5.9). Tepesinde ve ayaklarının bağlandığı kirişlerde alem motifleri, iki ucunda Gotik mimarisinden esinlenerek yapılmış ahşap kuleler, konsolun ortasındaki kısımda da yine Gotik üsluba özgü çiçekli bezemeler ve dört yapraklı bir motif bulunduğundan dolayı bu ayna Neo-Gotik ve Egzotik özellikleri bir arada bulunduran Eklektik bir aynadır (Şekil 5.10).



Şekil 5.9 Lake Dolap



Şekil 5.10 Ayna ve Konsol



Şekil 5.11 Ayna ve Konsol

Holün iki yanında ve kapıların arasında yaldızlı ayna ve konsollar bulunmaktadır (Şekil 5.11). Kıvrımlı girinti ve çıkıntılar, gerek aynanın üst kısmında gerekse konsolun ayaklarında yaygın olarak görülmektedir. Bu kıvrımlar ve bunların tüm forma yaygın kılınması XV.Louis mobilyasını hatırlattığından, bu ayna ve konsollar Neo-Rokoko üslubundadır. Şekil 5.2’de bu konsolların üzerinde şamdanlar, şekil 5.3’te de porselen vazolar bulunduğu görülmektedir. Günümüzde ise bu konsolların üzeri boştur.

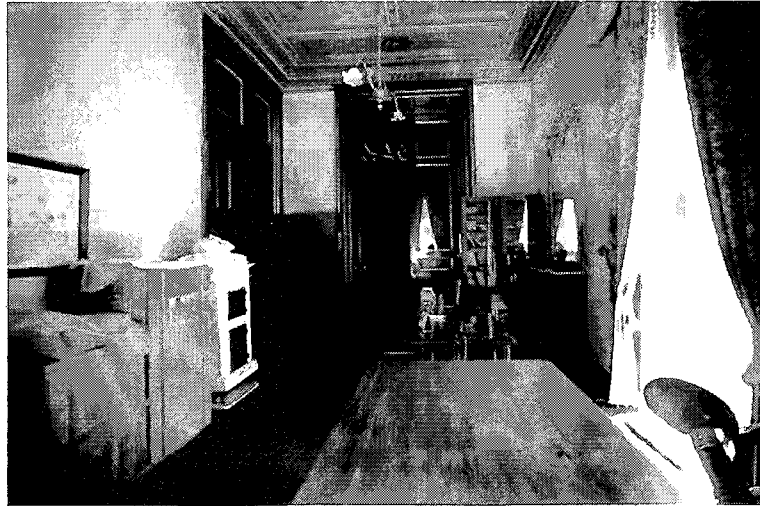
Ortada bulunan büyük Hereke halısının üzerinde krater biçiminde Sevres porseleninden 19. yüzyıl yapımı bir vazo bulunmaktadır. Alt kısmında lacivert rengin ağırlıkta olduğu bu vazonun üzeri çiçeklerle kaplıdır.

Şekil 5.2 incelendiğinde holde iki adet XV.Louis tarzındaki konsol ve ayna ile bunların üzerindeki şamdanlar dışında hiçbir mobilya olmadığı görülür. Şekil 5.3'te ise merdivenin arkasında ve konsolların yanında sandalyeler bulunmaktadır. Günümüzde ise bu sandalyeler kalkmıştır. Salonun köşelerinde bulunan porselen vazoların ve duvarlardaki tabloların da sarayın özgün eşyası olmayıp, sonradan sergilenme amacıyla konduğu bilinmektedir.

Genel olarak giriş holünde Doğu ile Batı üsluplarını birbirine karıştıran özellikler bulunmaktadır. Batılı saraylar gibi planlanan yapıda, simetrik özellikler öne çıkmış; ancak ahşap korkuluğu ile eski konakları anımsatan merdiven kullanılarak Türk mimari elemanları da unutulmamıştır. Batılı Neo-Rokoko tarzı mobilyanın Doğu tarzı Egzotik süslemelerle bir arada kullanılması ile Eklektik bir tutum sergilenmiştir.

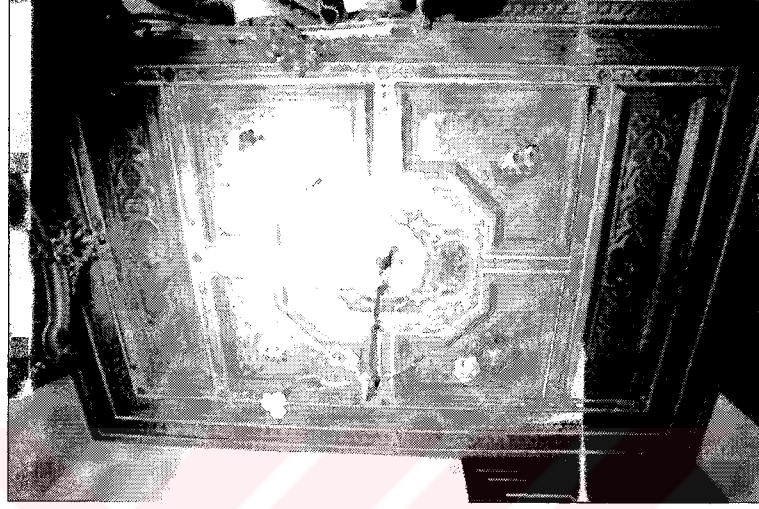
5.1.2 2 no'lu Oda

Beylerbeyi Sarayı'nın selamlık girişinin hemen yanında bulunan bu oda günümüzde saray yönetimi tarafından kullanılmaktadır. Boyutları 4,23m x 6,37m, yüksekliği 7,63 metredir. Odanın biri selamlık giriş holüne, diğeri yandaki koridora açılan iki adet kapısı , biri güneye, biri de doğuya bakan iki penceresi bulunmaktadır.



Şekil 5.12 Genel Görünüm

Bu mekan özgün işlevinden farklı bir amaçla kullanıldığından günümüzde ofis mobilyaları ile dekore edilmiş olup, sarayın tarihi dekorasyonunda bir önem taşımamaktadır. Mekanın geçmişteki işlevi ve özgün mobilyalarının nerede olduğu bilinmemektedir. Üslup analizinde sadece özgün olarak korunduğu varsayılan tavan süslemelerinden yararlanılabilir.



Şekil 5.13 Tavan Süslemesi

Dikdörtgen planlı tavanın kısa kenarlarına denk gelen bölümlerde iki adet dikdörtgen çerçeve simetrik olarak yerleştirilmiştir. Bu çerçevelerin içleri yeşil renkte bir zemin üzerine mavi ve koyu kırmızı yaprak motifleri ve ortalarında altın yaldızlı bir zemin üzerinde çiçek demetleri bulunan süslemelerle doludur. Bu iki dikdörtgenin arasında kalan karesel bölümün ortasında sekizgen bir göbek ile onun çevresini saran geometrik çerçeveler vardır. Bu çerçevelerin içinde mavi renk üzerine yaprak motifleri ve çiçek buketleri resmedilmiştir. Ortadaki göbekte ise altın sarısı, kırmızı ve açık mavi renklerdeki girift yapraklar krem rengi zemini süslemektedir. Kullanılan renkler, geometrik şekiller ve girift yaprak bezemeleri ile Egzotik çiçek buketleri ile Neo-Barok özellikler taşıyan tavanda Eklektik bir üslup görülmektedir.

5.1.3 3 no'lu Oda

Sarayın yönetim tarafından kullanılan bir başka mekanı da 3 no'lu odadır. Boyutları 3,91m x 7,73 yüksekliği 7,63 metredir. Odanın bir adet giriş kapısı , üçü güneye, biri de doğuya bakan dört penceresi bulunmaktadır.



Şekil 5.14 Genel Görünüm

Bu oda günümüzde farklı bir işleve yönelik kullanıldığından, özgün fonksiyonu bilinmemektedir. Bu sebeple, günümüzde içinde bulunan ofis mobilyaları tarihi bir değer taşımadığından incelenmemiştir.



Şekil 5.15 Tavan Süslemesi

Odanın değişmemiş olan tek bölümü tavanıdır. Dikdörtgen planlı tavan, köşelerde dört adet kare, karelerin arasında dikdörtgen ve bunların arasında da üç adet sekizgen altın yaldızlı çerçeve ve bunların arasında floral süslemelerle kaplıdır. çerçevelerin arasındaki krem rengi bölümler birbiri ardına eklenmiş altın sarısı yapraklarla süslüdür. Köşelerdeki kare çerçevelerin içinde kırmızı, mavi, sarı ve yeşil renklerde birbirine geçmiş geometrik şekiller bulunmaktadır. Bunların arasındaki dikdörtgen çerçevelerin içlerinde yine aynı renklerde yaprak, kozalak, lale motifleri ile

ortalarında altın yaldız üzerine çiçek buketleri görülür. Ortadaki sekizgen çerçevelerin arasındaki yuvarlak dairelerin içinde ve etrafında altın sarısı yaprak süslemeleri vardır. Dairelerin etrafında ufak dörtgenler dizilidir. Kullanılan yeşil, kırmızı altın sarısı ve mavi renklere en çok Magrip süslemelerinde rastlanır. Tavanda Neo-Barok özellik gösteren elemanlar altın sarısı akantus yaprakları dizisi, ortadaki dairenin etrafındaki istiridye kabuğu motifleri ile çiçek buketleridir. Dolayısıyla Egzotizm ağırlıklı bir Eklektik üslup görülmektedir.

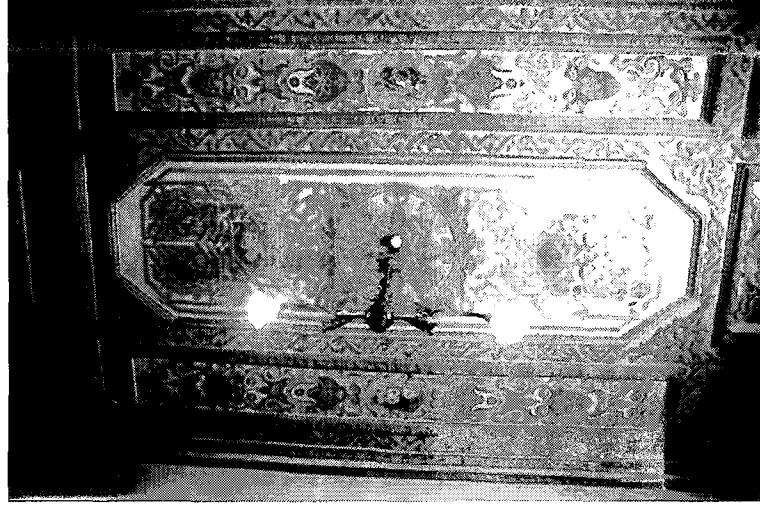
5.1.4 4 no'lu Oda

Selamlık tarafındaki odalardan biri olan bu oda günümüzde Beylerbeyi Sarayı'nın rehberleri için tahsis edilmiştir. Boyutları 3,92m x 7,73m, yüksekliği 7,63 metredir. Odanın bir adet giriş kapısı , doğuya bakan bir penceresi bulunmaktadır.



Şekil 5.16 Genel Görünüm

Şekil 5.16'de görüldüğü üzere bu oda günümüzde kullananların ihtiyacına göre, tarihi değeri olmayan ofis mobilyaları ile döşenmiştir. 2 ve 3 no'lu odalarda olduğu gibi bu mekanın da önceki işlevi bilinmemektedir. Bu sebeplerle odanın dekorasyonu Saray kompleksi içinde incelenip dikkate alınacak bir değer taşımamaktadır.



Şekil 5.17 Tavan

Odanın değişmemiş tek kısmı olan tavanı dikdörtgen bir plana sahiptir. Köşelerde kare ortada ise dikdörtgen altın yaldızlı çerçeveler arasında bitkisel süslemeler bulunmaktadır (Şekil 5.17). Ortadaki dikdörtgen kenarları pahlanarak sekizgen haline gelmiştir. Bu dikdörtgenin içinde yuvarlak bir göbek bulunur. Geometrik çerçevelerin arası açık mavi zemin üzerine altın sarısı renkte sarmal dal figürleri ile süslüdür. Çerçevelerin içinde ise krem rengi zemin üzerinde kırmızı, mavi ve altın sarısı renklerin ağırlıkta olduğu çiçek motifleri vardır. Bu süsleme, gerek tavanı tümüyle kaplaması, gerekse de kıvrımlı motifleriyle Neo-Barok tarzda bir tavan süslemesidir.

5.1.5 5 no'lu Oda

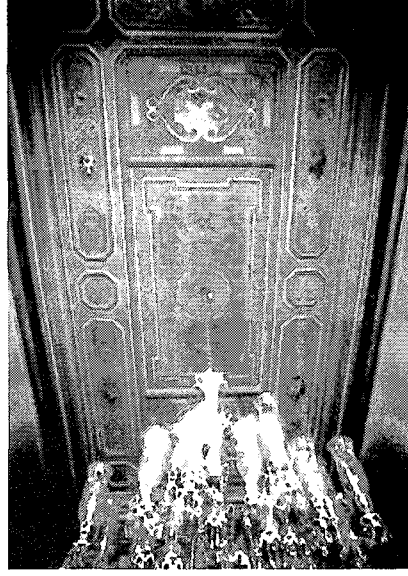
Havuzlu Salonun çevresindeki dört odadan biridir. Günümüzde saray yönetimi tarafından bazı mobilyalar için depo fonksiyonu görmektedir, dolayısıyla işlevi bilinmemektedir. Boyutları 5,84m x 11m, yüksekliği 7,63 metredir. Odanın bir adet giriş kapısı, ikisi doğuya, biri kuzeye bakan üç penceresi bulunmaktadır.



Şekil 5.18 Genel Görünüm

Sarayın her mekanında görülen hasır zemin kaplaması burada üzeri halı kaplı olduğundan görülmemektedir. Buradaki halı kırmızı, yeşil ve sarı renklerde bir Hereke halısıdır.

Tavan süslemesinde altın yaldızlı sekizgen geometrik şekillerin ağırlıkta olduğu görülür. Ortada kenarları dışarı çıkartılmış bir dikdörtgen çerçevenin içinde yuvarlak bir göbek vardır. Kenar kısımlarında yeşil zemin üzerine birbirine geçmiş altın sarısı çizgiler vardır. Sekizgen çerçevelerin içinde ise kırmızı ve mavi üzerinde girift yaprak motifleri, ortada çiçek demetleri bulunur. Ortadaki büyük dikdörtgen çerçevenin zemininde kırmızı renk ağır basar, sadece köşelerde yeşil zemine geçiş olmuştur. Kırmızı zemin üzerindeki altın yaldızlı yaprak motifleri ‘S’ kıvrımları ve iki yanda simetrik yerleştirilmiş pembe, yeşil, mavi renklerdeki çiçek demetleri ile tavan süslemesi Neo-Barok tarzıdır; ancak, kullanılan renkler ile Moresk bir tarza sahip olduğundan Eklektik bir sonuca ulaşılmıştır. Kırmızı ve yeşil renklerdeki kristal avize Bohemya işidir.

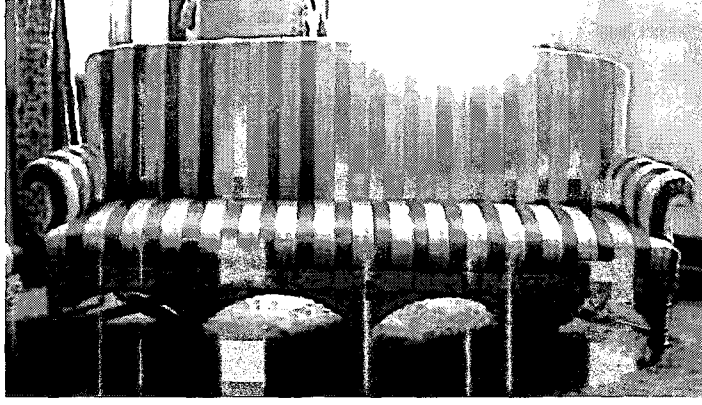


Şekil 5.19 Tavan Süslemesi

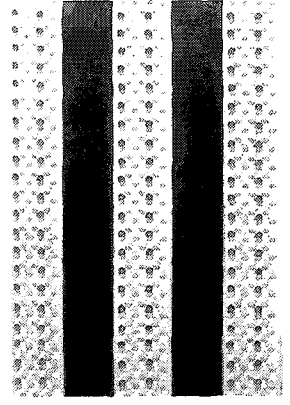
Odanın duvarları sarı ile bej arası bir renkte olup üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Duvarlarda taç kısımları armalı Ampir üslupta altın yaldızlı çerçeveli üç adet tablo görülmektedir. Ancak duvarların üzerlerindeki boş askı yerleri de açıkça görülebildiğinden bu odadaki tabloların odaya ait olup olmadığını ya da hangisinin sonradan eklendiğini söylemek güçtür.



Şekil 5.20 Genel Görünüm

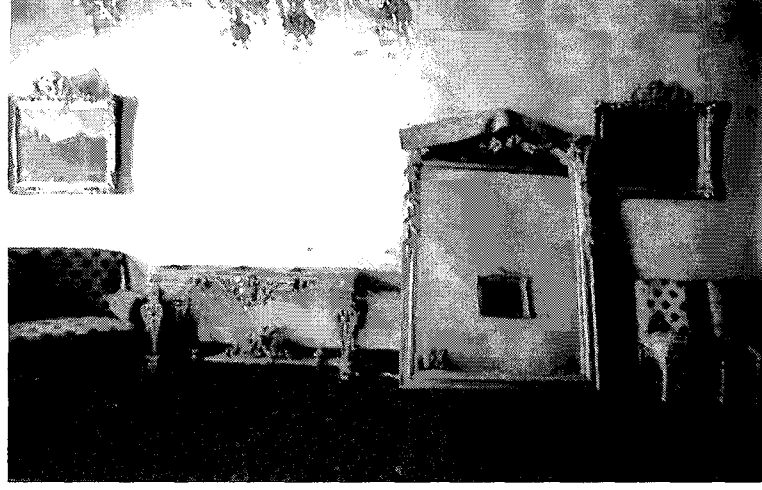


Şekil 5.21 Kanepe



Şekil 5.22 Koltuk Kumaşı

Günümüzde bu oda sergilenmediğinden dolayı tefrişi gelişigüzel bir şekilde yapılmış, bazı odalarda sergilenmeyen elemanlar buraya konulmuştur. Doğuya bakan pencerelerin önünde iki adet kanepe vardır. Altın yaldızlı ayaklara sahip bu kanepeler düz ayaklar üzerine yapılmış bezemeleri ile Neo-Barok tarzdadır (Şekil 5.21). Aynı tipte olan kanepeler farklı kumaşlarla kaplanmıştır. Kumaşlardan biri Hereke kumaş fabrikasında üretilmiştir (Şekil 5.22). Kırmızı ve beyaz, eşit genişlikte çizgili kumaşın beyaz kısımları, çizgiler yatayda üçerli gruplar oluşturacak şekilde yeşil yapraklı, sarı, yeşil, kırmızı, somon rengi küçük minelerle desenlidir. Diğer kanepenin kumaşının, sarayın genelinde görülen kumaş kaplamalarından daha kalitesiz ve saray mobilyasına uyum sağlamayacak bir yapıda olması, bu takımın kumaşının sonradan değiştirilmiş olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Odanın diğer bölümlerinde bu kanepelerin takımı olan koltuk ve sandalyeler dizilidir. Ayrıca, çerçevesinde püskül desenleri olan altın yaldızlı bir ayna duvara dayalı bir şekilde durmaktadır. Aynanın hemen yanında ise düz hatlı, kıvrımlı süslemeli XIV. Louis mobilyasına benzeyen Neo-Barok tarzda bir konsol bulunmaktadır (Şekil 5.23).

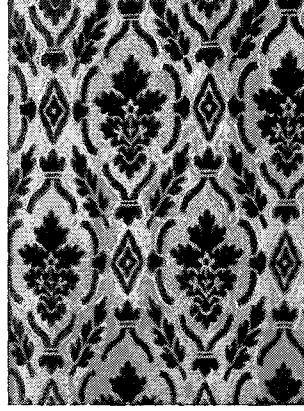


Şekil 5.23 Genel Görünüm

Bu odanın geçmişten günümüze değişmeden kalmış iki dekoratif elemanı vardır: tavan süslemesi ve kornişler. Kenarları kübik elemanlarla sonlanmış ahşap kornişlerde Rönesans mimarisine özgü kesik alınlık motifi görülür (Şekil 5.24). Perde kumaşı açık sarı zeminde kırmızı, kenarlarında yaprak motifleri bulunan, ağ doku oluşturacak şekilde kaydırılmış akslara yerleştirilmiş çiçeklerle desenlidir (Şekil 5.25).



Şekil 5.24 Korniş

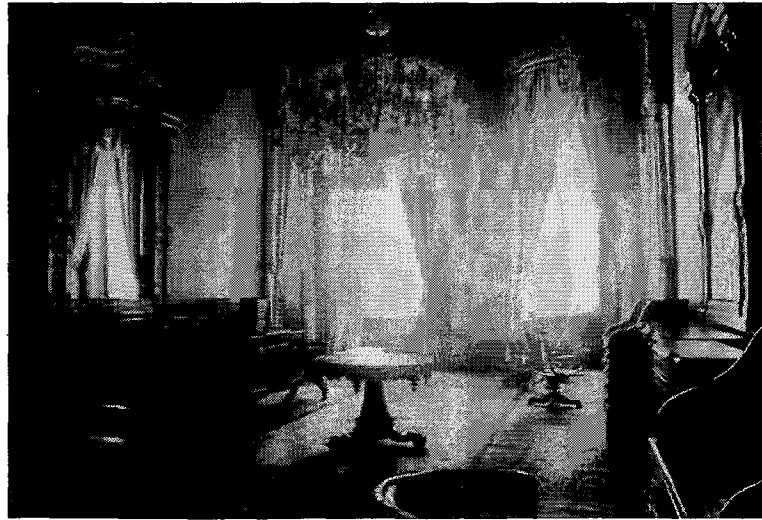


Şekil 5.25 Perde Kumaşı

Bu odada, gerek Neo-Barok tarzdaki koltuk takımları, ayna ve konsolun gelişigüzel yerleştirilmiş olması, gerekse de odanın korniş ve perdeleriyle uyum sağlamaması nedeniyle bu mobilyaların 5 no'lu odaya ait olmadığı sonucu çıkar. Neo-Barok ve Egzotik karışımı Eklektik tavan ile Neo-Rönesans kornişler dışında üslup analizi yapmak yanlış olur.

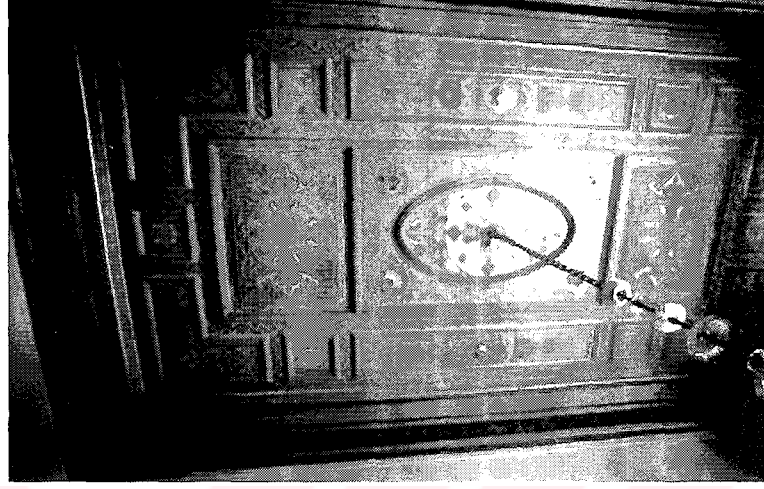
5.1.6 6 no'lu Oda

Havuzlu Salonun çevresindeki dört odadan biri 6 no'lu odadır. Kabul salonu niteliğindeki odalardan biridir. Boyutları 5,84m x 11,06m, yüksekliği 7,63 metredir. Odanın bir adet giriş kapısı, bir dolap kapısı , ikisi doğuya, biri güneye, biri de kuzeye bakan dört penceresi bulunmaktadır.



Şekil 5.26 Genel Görünüm

Odanın hasır döşemesi, duvar ve pencerelerin önünde açıkça görülmektedir. Ortada ise dört tane yan yana yolluk şeklinde halı serilidir. Mavi-yeşil arası bir zemin üzerine kırmızı desenli bu yün halı bulunur. Ancak bu halı elışı olmayıp 20. yüzyılda yapılmış bir halıdır dolayısıyla odaya ait değildir.



Şekil 5.27 Tavan Süslemesi

Tavan süslemelerinde kare, dikdörtgen ve oval şekiller görülür (Şekil 5.27). Yeşil zemin üzerine, altın sarısı, birbirine girmiş ‘S’ kıvrımlı yaprak motifleri olan bir bordür dikdörtgen çerçevelerin arasını süslemektedir. Çerçevelerin içlerinde ise mavi zemin üzerinde kırmızı ve altın sarısı renklerde akantus yaprağı ve istiridye kabuğu benzeri motifler bulunur. Ortadaki büyük dikdörtgen çerçevenin köşelerinde dilimli yuvarlak şekiller arasında çiçek buketleri vardır. Oval göbeğin ortasında ise bir dairenin içinde beyaz üzerine açık mavi yapraklar ile dört tarafta diagonal dizilmiş kareler, birbirine geçmiş geometrik motifler vardır. En içteki daire mavi zemin üzerinde sarı yapraklarla süslüdür. Bezeme renkleri ve motiflerin birbirine girmişliği ile Egzotik, akantus yaprağı ve çiçek buketleri ile Neo-Barok özellikler taşımaktadır. Ortadan sarkan kristal avize Bohemya işidir.

Odanın duvarları sarı ile bej arası bir renktedir ve üzerinde süsleme yoktur. Doğuya bakan iki pencerenin arasında bir duvar saati asılıdır. Giriş kapısının sağ ve solundaki duvarlarda karşılıklı olarak asılı iki adet tablo vardır.

5 no’lu odada olduğu gibi sarayın bu odası da sergilenmemektedir. Dolayısıyla bazı eşyalar için depo işlevi görmektedir. Bu odada sarayın özgün iç dekorasyonuna ait olamayacağını açıkça belli olan Amerikan tipi yazı masaları bulunmaktadır (Şekil

5.28 ve 5.29). Bu masalar, Cumhuriyet'in kurulmasından sonra burada çalışanlarca kullanılmış olması muhtemel masalardır.

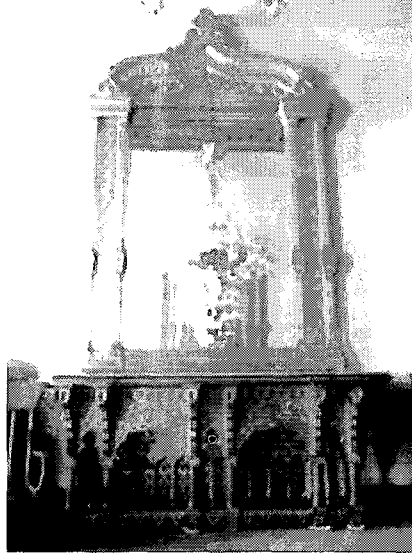


Şekil 5.28 Sağ Duvar



Şekil 5.29 Sol Duvar

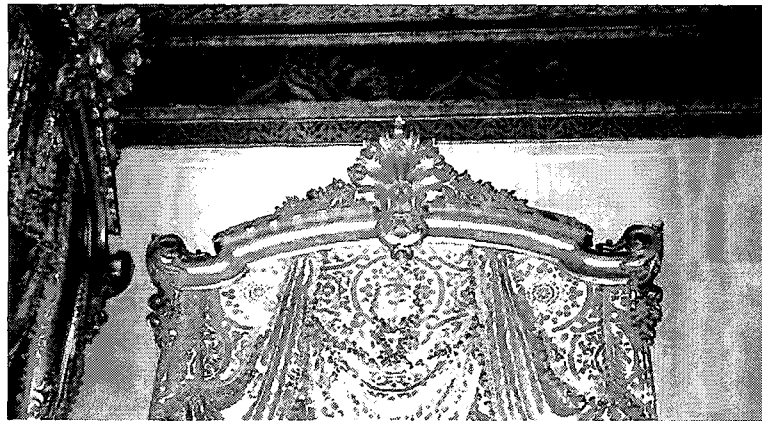
Girişin sağ ve solundaki duvarlarda karşılıklı olarak yerleştirilmiş ayna ve konsollar bulunmaktadır (Şekil 5.28 ve 5.29). Altın yaldızlı olan bu aynanın tepesinde doğu tarzı bir sivri kemer bulunmaktadır (Şekil 5.30). Aynanın kenarları, Moresk başlıklı kolonlar ve girift egzotik kabartmalarla süslüdür (Şekil 5.31). Konsolun ayak kısımları da Moresk başlıklı sütunlardan oluşmaktadır. Sivri at nalı kemeri motifleri, kesik dilimli kemer bölümleri ve girift bezemeler, konsolda da açıkça görülmektedir. Konsolun üstü, siyah zeminde yeşil kakmalı bir taş ile kaplıdır. Burada da ayna üzerinde bulunan birbirine geçmiş çizgiler açıkça görülmektedir. Bu ayna Arabesk üsluptadır.



Şekil 5.30 Konsol ve Ayna



Şekil 5.31 Ayna Detayı



Şekil 5.32 Perde ve Korniş

Perde ve kapı üzeri kornişleri altın yaldızlı ahşap üzerine kıvrımlı motif ve süslemelerden oluşmaktadır. Taç kısımlarında ‘Rocaille’ motifi açıkça görülmektedir (Şekil 5.32). Rocaille motifi XV. Louis mobilyasında görülmeye başladığından ve kıvrımlı hatlarından dolayı kornişler Neo-Rokoko üslubundadır. Perde kumaşı Hereke kumaş fabrikasında üretilmiş olup pembe zeminde açık bej desenlidir. Desen, içi rumi motifli dairesel bir madalyona antrolak düğümleriyle bağlı köşe madalyonlarından oluşmaktadır. Arada kalan kısımlarda, sekiz köşeli yıldızlar yer almaktadır (Şekil 5.33).



Şekil 5.33 Perde Kumaşı

Perde kornişlerinin, odanın değişime uğramamış mobilyası oldukları varsayılırsa bütün diğer elemanların buraya sonradan getirildiği sonucu ortaya çıkar. Arabesk üsluptaki aynalar Neo-Rokoko kornişlerle uyum göstermemektedir. Tavanda Neo-Barok ve Egzotik elemanlar bir arada kullanılıp Eklektik bir üslup yaratılmıştır. Amerikan tipinde çalışma masaları ise bu odaya ait değildir.

5.1.7 7 no’lu Oda

Sarayın Selamlık ve Harem bölümlerinin birleştiği iki mekandan alt kattaki 7 no’lu oda “Havuzlu Salon” olarak bilinmektedir. Ortada, ana bir mekan ile yanlarda eyvanlı sofalara benzer mekanlar bulunmaktadır. Orta kısmın boyutları 20,60m x 20,68m, yan bölümler 8,30m x 11,50m, yükseklik ise 8,44 metredir. Salondan üst kata çıkan merdivenin olduğu bölümün boyutları 7,48m x 9,34 metredir. Binanın her iki tarafında da cephesi bulunan mekanın ortasını salona adını veren büyük bir mermer havuz kaplar. Havuzun etrafı 16 mermer sütun ile çevrilidir; ayrıca merdivenin iki yanında da birer sütun bulunmaktadır. Mekanda dördü odalara, ikisi koridorlara, biri banyoya, bir tanesi de mekanın simetrisini korumak amacıyla yerleştirilmiş (ancak hiçbir yere açılmayan) toplam sekiz kapısı bulunmaktadır. Odanın üçü doğuya, üçü batıya bakan altı penceresi bulunmaktadır. Batıya bakan üç

pencereden ortadaki pencere daha büyük ve kemerlidir; ancak bu kemerli görünüm sadece iç cepheden gözükmemektedir, dış cephede pencereler dikdörtgendir.

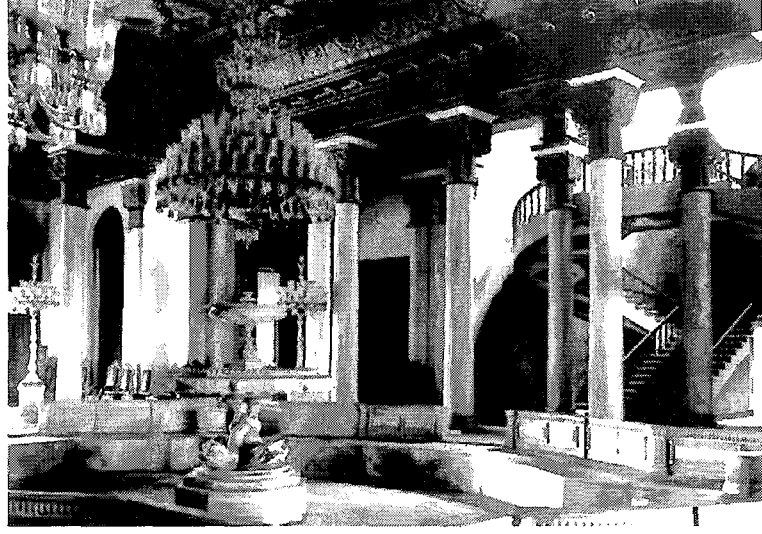


Şekil 5. 34 Genel Görünüm

Bu mekanın 1888 tarihinden sonra Sebah & Joaillier tarafından çekilmiş iki adet fotoğrafı bulunmaktadır (Şekil 5.35 ve Şekil 5.36). Mekanın eski fotoğrafları ile günümüzdeki hali karşılaştırılırsa fazla bir değişime uğramadığı söylenebilir.

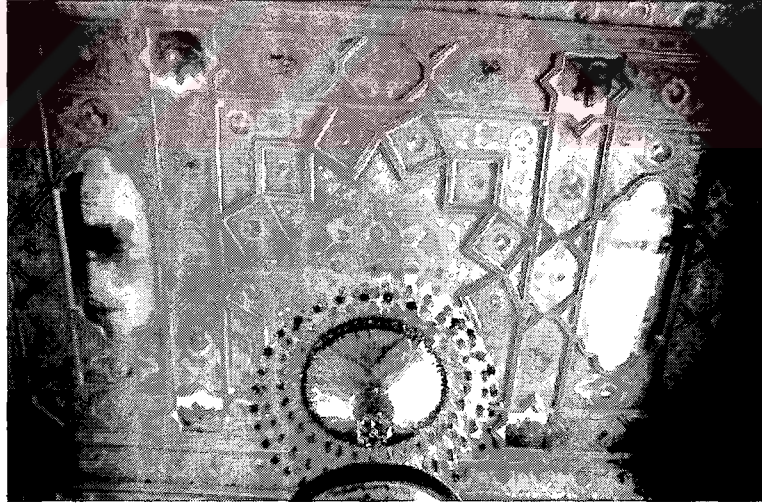


Şekil 5.35 19. yüzyıl sonlarında 7 no'lu Salon

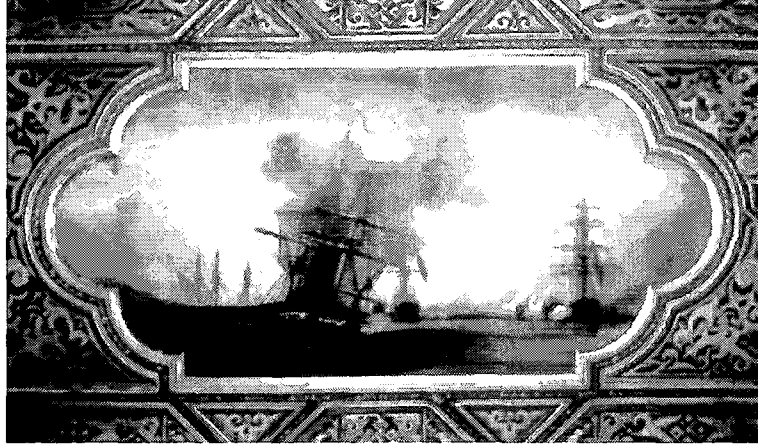


Şekil 5.36 19. yüzyıl sonlarında 7 no'lu Salon

Şekil 5.35'te mermer havuzun etrafındaki zemin kaplaması hasır olarak görülmektedir. Günümüzde bu kısımlar ahşap parke ile kaplanmıştır. Bu kaplamanın ne zaman ve hangi amaçla yapıldığı bilinmemektedir. Eyvan tipindeki yan bölümlerde kırmızı, yeşil, sarı ve mavi renklerde desenli, soluk Hereke halıları bulunmaktadır.

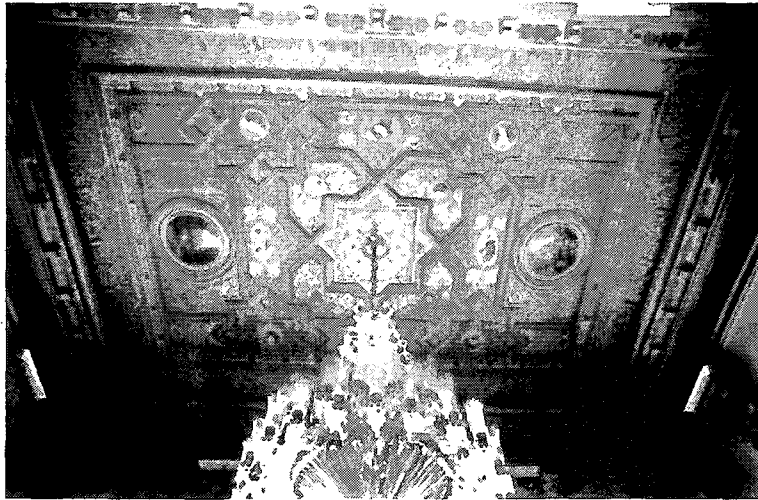


Şekil 5.37 Havuzun üstünü kaplayan tavan süslemesi



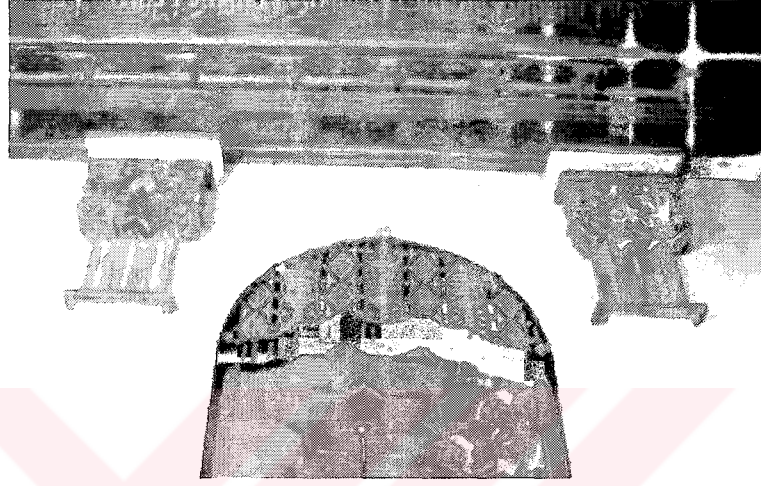
Şekil 5.38 Deniz Resimli Tablo

Ortadaki havuzun üzerindeki tavan süslemesinde yıldız şeklinde çerçeveler ağırlıktadır (Şekil 5.37). Dikdörtgen bir çerçeve içinde, birbirlerine uçlarından eklenmiş kareler yıldız şeklindeki göbeği oluşturmaktadır. Dikdörtgen çerçevelerin köşesindeki yıldızvari çerçeveli madalyonlarda bayrak, sancak, tuğ, kalkan, kılıç gibi Ampir motiflerin resimleri vardır. Dikdörtgen çerçevenin iki yanında gemili tasvirler de bulunmaktadır. Ön planda iki adet Türk Kalyonunun yer aldığı bu tasvirlerde alay ve sancakları ile süslü seyir halinde Türk Donanması görülmektedir (Şekil 5.38). Altın sarısı rengin daha yoğun olarak kullanıldığı tavan süslemesinde mavi, kırmızı ve yeşil renkler de bulunmaktadır. Neo-Barok çiçek demetleri, Egzotik üslupta girift yaprak ve çiçek motiflerinin arasında kullanılarak Eklektik bir tavan süslemesi oluşturulmuştur. Kırmızı ve yeşil renklerdeki kristal avize Bohemya işidir.



Şekil 5.39 Yan mekanların üzerindeki tavan süslemesi

Eyvan şeklindeki mekanların üzerindeki tavan süslemesinde de benzer motifler görülmektedir (Şekil 5.39). Ortada yıldız çerçeveli bir göbek ile birbirine geçmiş geometrik şekiller arasında Egzotik tavan süslemeleri bulunur. Göbeğin iki yanındaki yuvarlak çerçevelerin içlerinde ise doğa konulu resimler vardır. Neo-Barok ve Egzotik karışımı bu tavanlardan da yeşil ve kırmızı renklerde Bohemya işi kristal avizeler sarmaktadır.



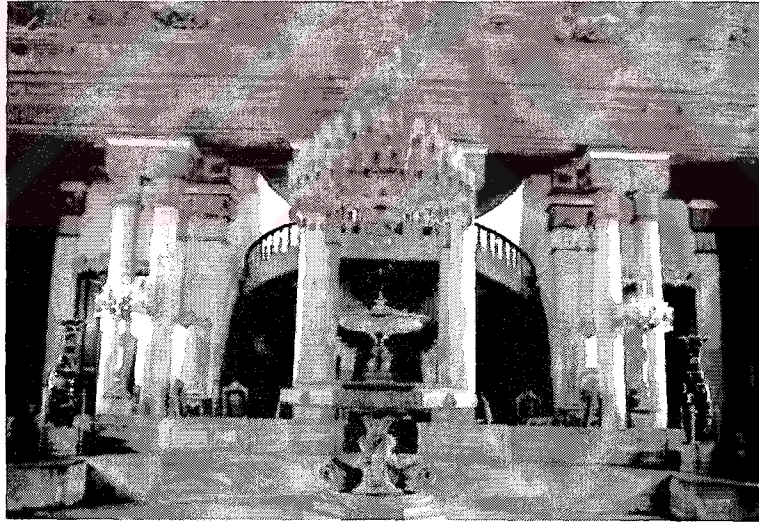
Şekil 5.40 Duvar Süslemeleri

Odanın duvarları sarı-bej arası bir renkte olup, herhangi bir süsleme bulundurmamaktadır. Mekanda bulunan sütun ve sütun gruplarının kırmızı, mavi ve sarı ile boyanarak bezenmiş büyük Moresk başlıkları vardır. Eyvan tipindeki yan bölümlerin duvarlarında kemerli nişler, gömme sütunlar ve sütun başları görülmektedir. Üç adet kemerli nişin bulunduğu duvarların ortasındaki kemerin içi ayna ile kaplıdır. Ayna, niş ve gömme sütun kullanımı ile duvarlara hareketlilik getirilmiştir (Şekil 5.40)



Şekil 5.41 Merdiven

Bu mekanı üst kattaki 22 no'lu salona bağlayan merdivenler tek kollu olarak başlayıp 14. basamaktan sonra çift kollu olarak devam etmektedir (Şekil 5.41). Kıvrımlı Neo-Barok hatlarının görüldüğü merdivenlerde, yine aynı üsluba uygun mavi üzerine altın sarısı yaldızlı yaprak desenli süslemeler görülmektedir.



Şekil 5.42 Mermer Havuz

Mekanın büyük bir bölümünü kaplayan havuzun ortasında yunuslu bir fiskiye bulunmaktadır (Şekil 5.42). Sekizgen bir kaidenin üzerinde kuyrukları birbirine dolanmış üç adet yunus, onların üzerinde altıgen bir tabla ile fiskiye'nin üst kısmını oluşturan yuvarlak bölüm bulunmaktadır. Havuz, Fransız Barok çeşmelerinden esinlenerek yapılmıştır. Ancak Fransız Barok havuzlarında kıvrımlı hareket köşelerde iken, bu havuzun orta kısımlarında bulunmaktadır. Bu şekildeki havuzların

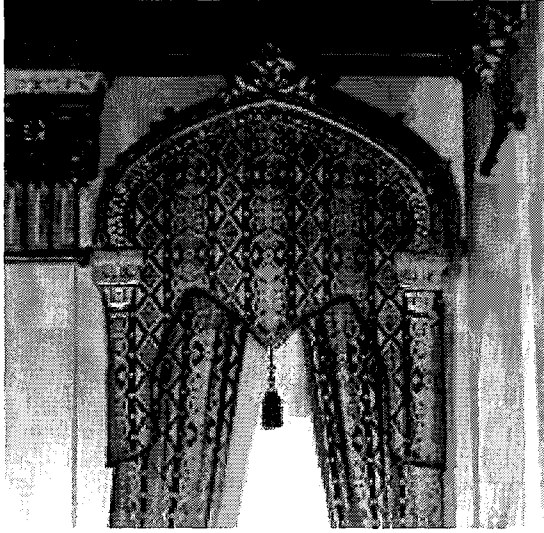
benzerlerine Elhamra Sarayı'nın bahçesinde rastlanmaktadır. Havuzun etrafı mermerden alçak bir korkulukla çevrilidir. Köşelerde, alçak, daire kesitli kaideler üzerinde büyük mavi, Çin işi vazolar sergilenmektedir; bu vazolar Şekil 5.35 ve 5.36'da görülmemektedir. Havuzun korkuluklarının dış kısmında kalan kaideler üzerinde bulunan kristal şamdanlar da, eski fotoğraflarda görülebildiğinden mekanın özgün dekoratif elemanları olarak kabul edilirler.



Şekil 5.43 Oturma Grubu



Şekil 5.44 Koltuk Takımı

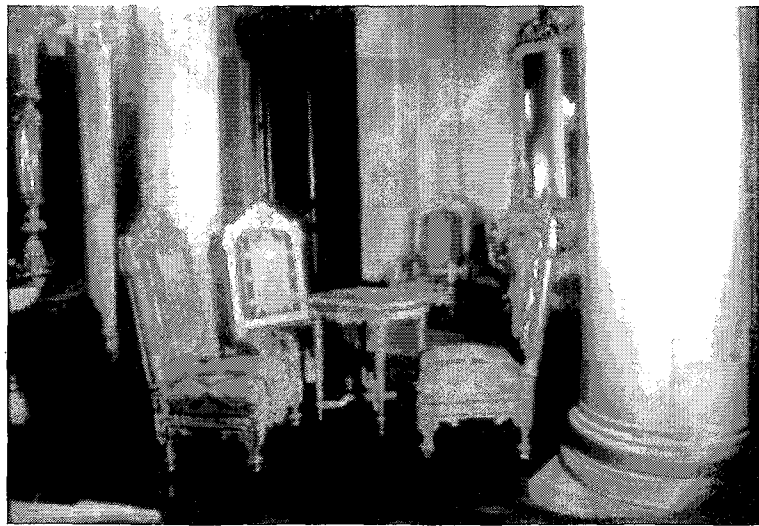


Şekil 5.45 Perde ve Kornişler



Şekil 5.46 Koltuk ve Perde Kumaşı

Mekanın deniz tarafındaki bölümü bir oturma odası şeklinde düzenlenmiştir. Ortada, kompozit sütun başlığından bir ayağı olan mermer bir yuvarlak masa bulunmaktadır (Şekil 5.43). Az kıvrımlı düz hatları ile Neo-Barok özellik gösteren bu mobilyada görülen çiçek ve lale desenleri Osmanlı süsleme özelliklerini taşımaktadır (Şekil 5.44). Perdelerin üzerindeki altın yaldızlı kornişler Egzotik sivri kemer şeklindedir (Şekil 5.45). Perde ve koltuk kumaşları kırmızı, yeşil ve sarı renklerde çizgili, geniş çizgilerin üzerinde stilize yaprak ve dal motifleriyle süslüdür (Şekil 5.46). Perdelerin orta kısımlarından bir adet püskül sarkmaktadır. Mermer havuzun çevresindeki kolonların arasına da bu koltuk takımlarından yerleştirilmiştir (Şekil 5.46).



Şekil 5.47 Sandalyeler

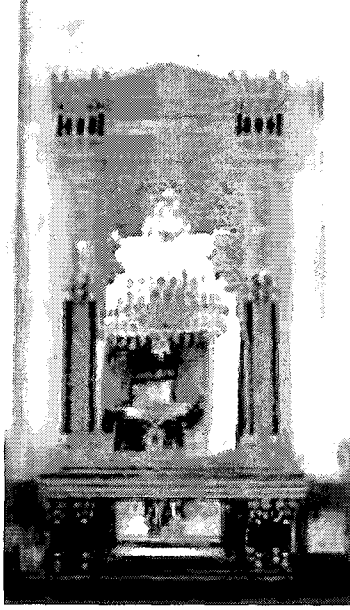


Şekil 5.48 Abdülaziz'in at üstünde heykeli

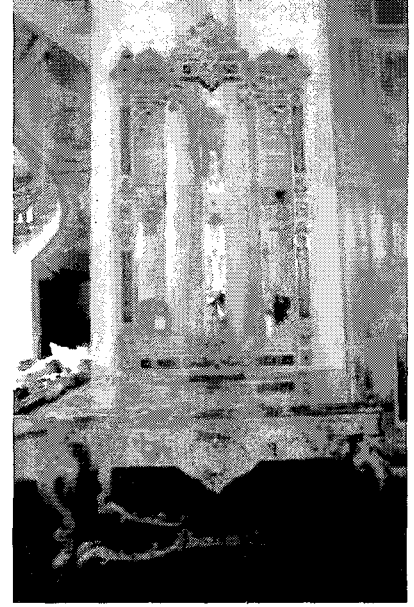


Şekil 5.49 Heykelin kaidesi

Mekanın bahçe tarafındaki bölümü ise kullanılmayan eşyalar ile doludur. Sultan Abdülaziz'in 1871 yılında C.F. Fuller'e yaptırdığı atlı bir heykeli de odanın bu bölümünde sergilenmektedir (Şekil 5.48 ve 5.49). Bu heykelin kaidesinde kum saatleri, ince gövdeli sütunlar, arşitrav, friz ve sima gibi Klasik elemanlar Osmanlı yorumu içinde izlenmektedir (Saner, 1998). Bu heykelin bir süre Topkapı Sarayı'nda sergilendikten sonra Beylerbeyi Sarayı'na geri yollandığı bilinmektedir.



Şekil 5.49 Konsol ve Ayna



Şekil 5.50 Konsol ve ayna

Şekil 5.35 ve 5.36’te görülmediklerinden dolayı, mekanın sonradan eklendikleri anlaşılan ayna ve konsollar bulunmaktadır. Bunlardan biri, mekanın güney tarafındaki duvarın ortasına yerleştirilmiş olan altın yaldızlı aynadır (Şekil 5.49). Üçgen alınlıklı taç kısmına sahip aynanın üzerinde mukarnaslı kolon başlıkları, ay-yıldız motifleri, dilimli at nalı kemerleri görüldüğünden, bu ayna Arabesk üslupta nitelendirilebilir. Mekanda görülen diğer ayna ise daha farklı çizgiler taşımaktadır. Kıvrımlı ayakları ile Neo-Rokoko özellikler gösteren konsolun üzerindeki aynanın çerçevesinde, kırmızı ve siyah renklerin üzerinde çiçekler ve Art Deco çizgilerine yakın geometrik motifler vardır (Şekil 5.50).



Şekil 5.51 Kuyruklu Piano



Şekil 5.52 Ayaklı Saat

Merdivenin altında, “Rachals” marka, kapağındaki yazısından Londra yapımı olduğu anlaşılan siyah kuyruklu bir piano bulunmaktadır. Havuz ile merdiven arasındaki boşlukta kaidesi siyah-beyaz mermerden küre biçimli bir saat bulunmaktadır. Ayak bölümü somaki taşdandır ve köşeleri aslan başı biçimindedir. Ayrıca, üzerinde bronz gül yapraklarından oluşan kabartma çelenk süslemeleri yer almaktadır. Saatin ayağı pembe mermerdendir. Önde bronz bir mask, arkada ise bir kum saati bulunmaktadır. Akrep, yelkovan ve romen rakamları bronzdur. En tepede, ok atan bir eros figürü bulunmaktadır. Fransız yapımı bu saatte Ampir, ve Neo-Klasik öğeler bir arada görülür. Bu saatin de salona sonradan eklendiği anlaşılmaktadır.

Sarayın en görkemli mekanlarından biri olan 7 no’lu Salon mimarisi ile dikkat çekicidir. Fransız saraylarının bahçelerinde sık rastlanan Neo-Barok havuz elemanının, Osmanlı yazlık saraylarında loş ve serin iç hacimleri elde etme amacıyla düzenlenen mekan içinde konulmuş olması, oluşturulan Neo-Barok tarza değişik bir boyut katmıştır. Mekanda bulunan Egzotik ve Neo-Barok karışımı Eklektik mobilya ve tavan süslemesi ile Egzotik sütun başlarının kullanılmış olması Egzotik ağırlıklı bir Eklektisizm oluşturmuştur.

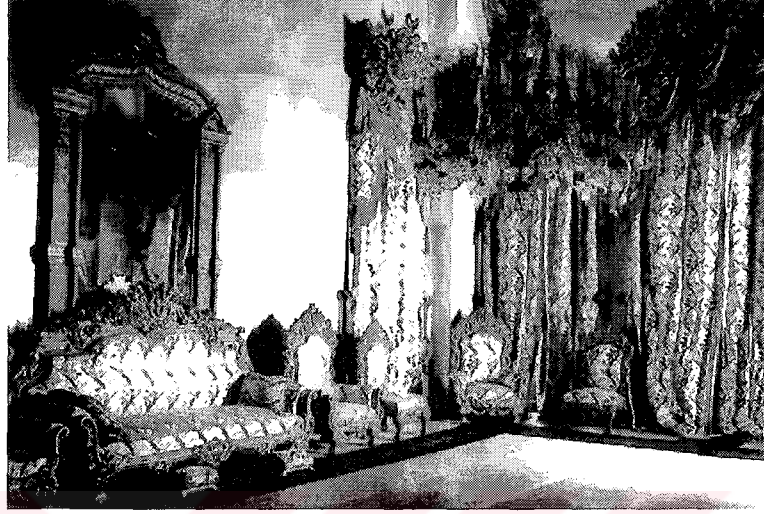
5.1.8 13 no’lu Oda

Havuzlu Salonun çevresindeki dört odadan biri 13 no’lu odadır. Kabul salonu niteliğindeki odalardan biridir. Boyutları 8,04m x 10,91m, yüksekliği 7,63 metredir. Odanın bir adet giriş kapısı , üçü batıya, biri güneye, biri de kuzeye bakan beş penceresi bulunmaktadır.



Şekil 5.53 Genel Görünüm

Bu mekanın 1888 tarihinden sonra Sebah & Joaillier tarafından çekilmiş iki adet fotoğrafı bulunmaktadır (Şekil 5.54 ve Şekil 5.55). Mekanın eski fotoğrafları ile günümüzdeki hali karşılaştırılırsa birkaç ekleme dışında fazla bir değişime uğramadığı söylenebilir.



Şekil 5.54 19. yüzyılın sonlarına doğru 13 no'lu oda

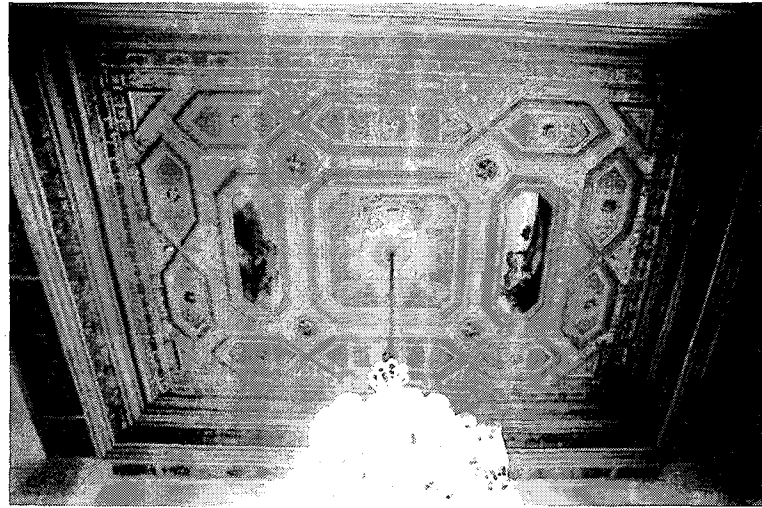


Şekil 5.55 19. yüzyılın sonlarına doğru 13 no'lu oda



Şekil 5.56 Genel Görünüm

Şekil 5.54 ve 5.55’te de görüldüğü üzere odanın özgün zemin kaplaması hasır olup, o dönemde üzerinde yolluk şeklinde bir halı bulunmaktaydı. Günümüzde ise hasırın üzerinde neredeyse zeminin tamamını kaplayan yollu bir Hereke halısı vardır. Kırmızı, krem, sarı ve pembe renklerde şal örneği süslemeli halılardan biridir.



Şekil 5.57 Tavan

Dikdörtgen planlı tavanı köşelerinden birbirine bağlanmış altın yaldızlı altıgen çerçeveler kaplamaktadır (Şekil 5.57). Bu çerçeve dizisinin arasında ortada köşeleri pahlanarak sekizgene dönüşmüş kare bir göbek ile bu göbeğin iki yanına simetrik olarak yerleştirilmiş sekizgen çerçeveler içinde doğa tasvirleri yer almaktadır. Bu resimler çerçevesi ve stilize anlatımı ile dikkati çekmekte, diğer doğa tasvirlerinden daha farklı bir görünüm sergilemektedir. Bu farklılık, kullanılan renklerin koyuluğu ve bu koyuluk ile istenen hacimselliğin sağlanmış olmasından kaynaklanmaktadır. Kırmızı ve yeşil renklerdeki kristal avize Bohemya işidir.



Şekil 5.58 Tablo



Şekil 5.59 Korniş

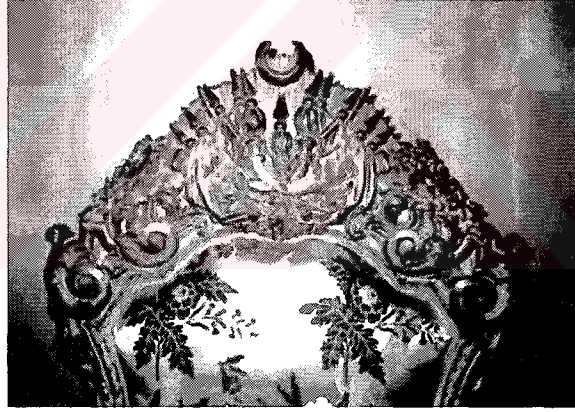
Odanın sarı-bej rengi duvarlarında sadece, deniz, doğa ve mimari konulu dört adet tablo asılıdır. Bu tabloların ikisi Şekil 5.55'te de görülmekte olduğundan ve tabloların ikisinin çerçevesinin taç kısmı (Şekil 5.58) koltuk ve perde kornişlerindeki Ampir tarzı Osmanlı arması (Şekil 5.59) ile süslü olduğundan bu odadaki tabloların sonradan konmadığı varsayılabilir.

Odanın günümüzdeki hali ile Şekil 5.54 ve 5.55 karşılaştırıldığında, ayna ve koltuk takımının bu odada bulunduğu, aynaların önündeki konsollar ile ortadaki ahşap masanın sonradan eklendiği ortaya çıkar. Koltuk takımının altın yaldızlı ahşap kısımlarının perde kornişleri ile aynı olması nedeniyle bu takımın bu oda için yapılmış özgün mobilyası olduğu ortaya çıkar. Perde korniş, yekpare ahşap oymadan olup tüm pencerelerin üzerini kaplamaktadır (Şekil 5.59). Az kıvrımlı gövdesi ile Neo-Barok, yoğun süslemesi ile Neo-Rokoko üslup özellikleri gösteren koltuk takımı taç kısımlarındaki arma, top ve tüfek motifleriyle Ampir özellikler, alem motifleriyle de Egzotik özellikler taşıdığından Eklektik bir takımdır (Şekil 5.60

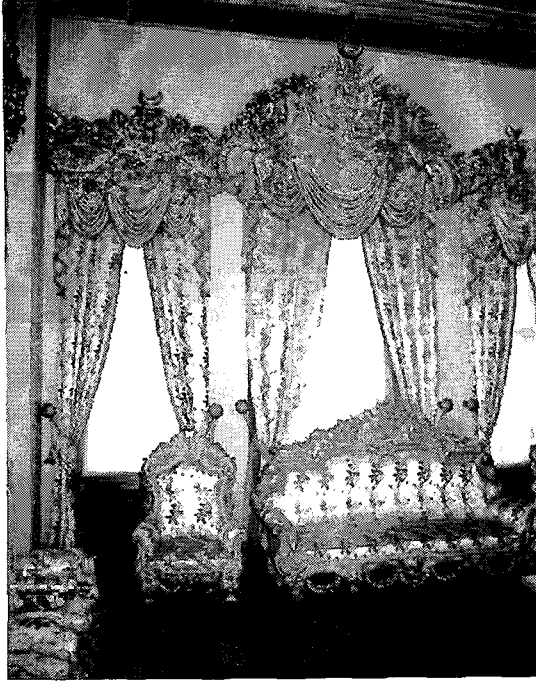
ve 5.61). Perde ve koltuk kumaşı gümüş grisi zeminde sarı, yeşil, beyaz, mavi ve mor renklerde, zemin üstünde kıvrımlı bir hat üstünde kaydırılmış akslara yerleştirilmiş çiçek buketlerinden oluşur (Şekil 5.62).



Şekil 5.60 Perde Korniş



Şekil 5.61 Koltukların Taç Kısımındaki Ampir Motifler

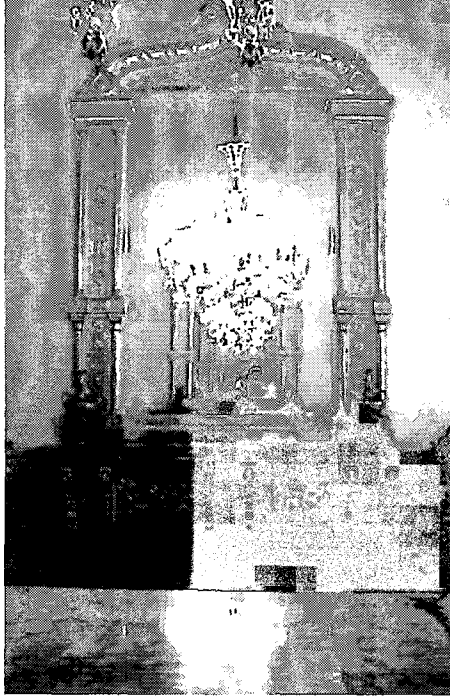


Şekil 5.62 Koltuk Takımı

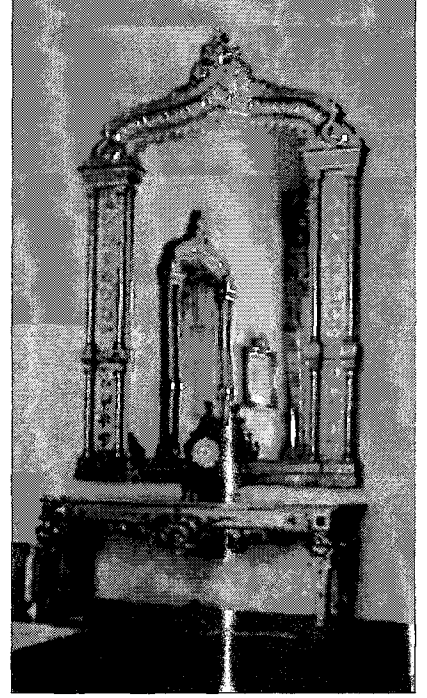


Şekil 5.63 Koltuk Kumaşı

6 no'lu odada da görülen altın yaldızlı Arabesk üsluptaki bu aynadan (Şekil 5.64) üç ve konsoldan iki adet bulunmaktadır. Biri giriş kapısının sağ tarafına diğerleri ise karşılıklı olarak giriş kapısının iki yanındaki duvarlara yerleştirilmiştir. Giriş kapısının yanındaki aynanın konsolu (Şekil 5.65) diğer ikisinden farklı olarak düz hatları ve üzerindeki süslemeleri ile XIV. Louis Neo-Barok üslubundadır. Ancak Egzotik özellikler taşıyan bir aynanın altında bir tezat yaratmaktadır. Bu konsolun üzerinde Fransız yapımı bir saat bulunur. Yan duvarlara karşılıklı yerleştirilmiş konsolların üzerindeki Art Nouveau üslupta metal vazoların sonradan sergileme amaçlı konduğu kesindir.

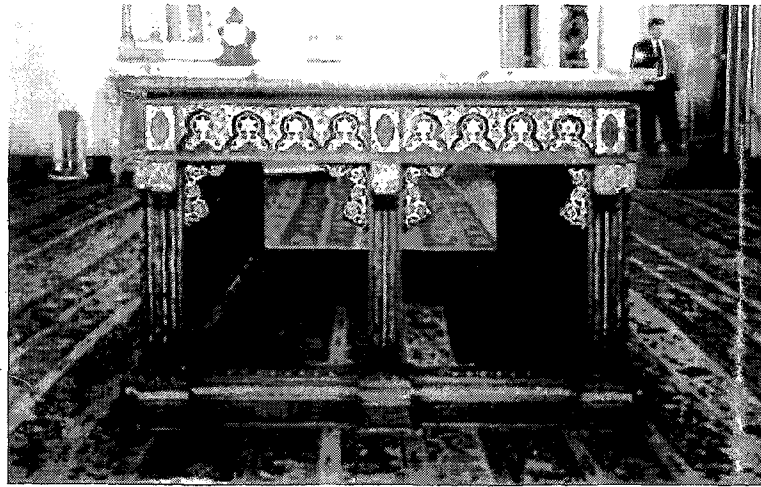


Şekil 5.64 Ayna ve Konsol

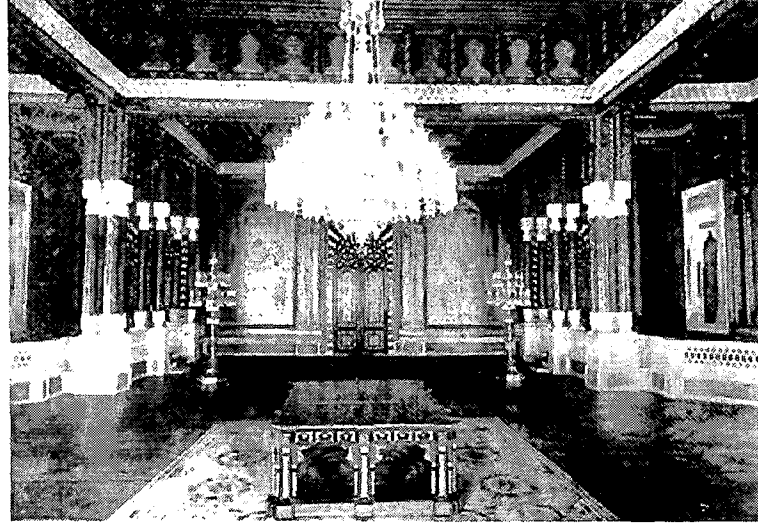


Şekil 5.65 Ayna ve Konsol

Odanın ortasında, üstü dalgalı mermerden, altı ahşap üzerine sedef ve kemik kakmalı Arabesk üslupta bir masa bulunmaktadır (Şekil 5.66). Masanın kenarlarında at nalı kemer motifleri görülür. Bu masanın gerek Şekil 5.54 ve 5.55'te bulunmaması gerekse ahşap malzeme üzerine sedef kakmasıyla bu odaya ait olmadığı açıktır. 1908'de çekilmiş bir resimde bu masa Çırağan Sarayı Merasim Salonu'nda görülmektedir (Şekil 5.67). Bu nedenle masanın odaya sonradan eklendiği sonucuna varmak doğru olur.



Şekil 5.66 Sedefli Masa

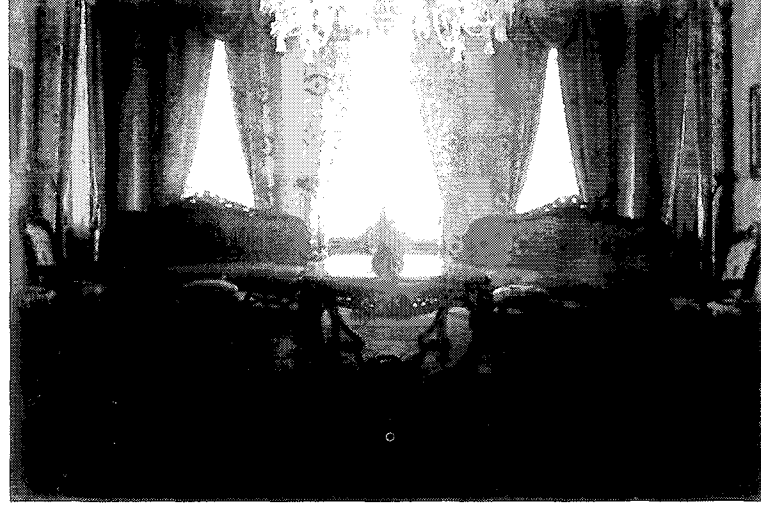


Şekil 5.67 Çırağan Sarayı Merasim Salonu

Bu odada birçok üslup bir arada görülür. Neo-Barok tavan süslemesi, Neo-Barok, Neo-Rokoko, Egzotik ve Ampir özellikler taşıyan Eklektik koltuk takımı ve kornişler, taç kısımları Ampir motifli tablolar, Arabesk üsluptaki ayna ve konsollar, Neo-Barok bir konsol ve Arabesk bir orta masası ile Eklektik üslup fazlasıyla etkilidir. Ancak odanın özgün mobilyasında uyumlu bir Eklektik üslup elde edilmiş iken, sonradan eklenen eşyalar bir üslup karmaşası yaratmaktadır.

5.1.9 14 no'lu Oda

Havuzlu Salonun çevresindeki dört odadan biri 14 no'lu odadır. Halatlı Oda ya da Kaptanpaşa Odası olarak da bilinir. Boyutları 8,04m x 10,91m, yüksekliği 7,63 metredir. Odanın bir adet giriş kapısı, üçü batıya, biri güneye, biri de kuzeye bakan beş penceresi bulunmaktadır. Batıya bakan üç pencereden ortadaki pencere daha büyük ve kemerlidir; ancak bu kemerli görünüm sadece iç cepheden gözükmemektedir, dış cephede pencereler dikdörtgendir.

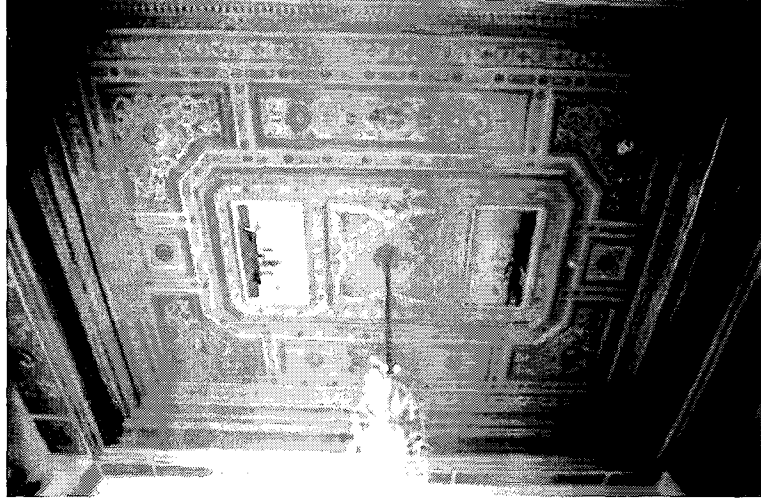


Şekil 5.68 Genel Görünüm



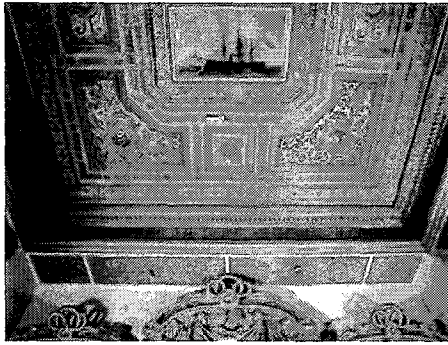
Şekil 5.69 Genel Görünüm

Odanın zemini hasır ile kaplıdır. Hasırın üzerinde neredeyse zeminin tamamını kaplayan bir Hereke halısı vardır. Kırmızı zemin üzerinde yeşil ve sarı renklerin ağırlıkta olduğu bu halı bitki ve çiçek motifleri ile süslüdür.

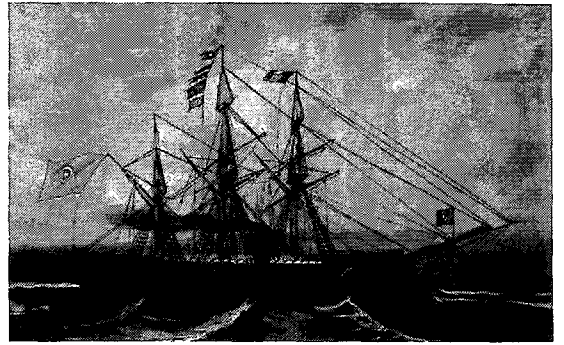


Şekil 5.70 Tavan Süslemesi

Tavanda, yeşil ve kırmızı bir zemin üzerine dikdörtgen, kare ve çokgen gibi geometrik şekiller arasında girift dal ve yaprak figürlerinden oluşan bir bezeme bulunmaktadır (Şekil 5.70 ve 5.71). Bu bezeme tipi Moresktir. Ortadaki göbek birbirine geçmiş iki oval şekilden oluşmaktadır, göbeğin iki tarafında dikdörtgen çerçeveler içinde korvet tasvirlerinin olduğu iki adet resim bulunmaktadır. Tasvirde tek bacalı bir korvet bulunur. Seyir halinde olan geminin önünde ve arkasında birer Türk bayrağı dalgalanmaktadır. Kırmızı bayrakların ay-yıldızları rahatlıkla seçilebilmektedir (Şekil 5.72). Mavi ve beyaz renklerdeki kristal avize Bohemya işidir.



Şekil 5.71 Tavan Süslemesi



Şekil 5.72 Tavandaki Tablo

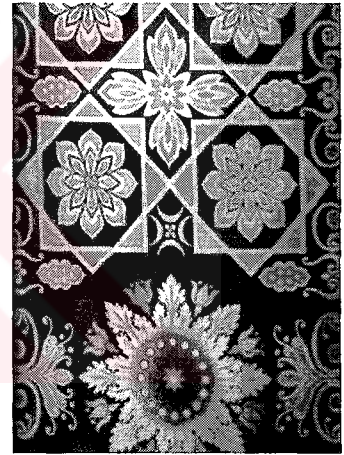
Odanın duvarları sarı ile bej arası bir renktedir ve üzerinde süsleme yoktur; sadece deniz ve doğa manzaralı birkaç tablo ile bir harita bulunmaktadır. Başka odaların 19. yüzyılda çekilmiş fotoğraflarından yola çıkıldığında, o dönemde duvarlarda hiç ya da

bir tek tablo olduğu gör÷lmektedir. Bu nedenle odanın kendi anlayışına uygun denizcilikle ilgili tabloların ve haritanın sonradan konmuş olması muhtemeldir.

Pencerelerin önünde iki adet kanepeler bulunmaktadır. Bu kanepelerin etrafında, oda boyunca sandalyeler dizilidir. Kapıdan girince sağ ve sol duvarlarda karşılıklı yerleştirilmiş iki adet altın yaldızlı ayna ve konsol bulunur. Ayrıca ortada üzeri mermer bir masa görülür. Bu odadaki mobilyalar Beylerbeyi Sarayı'nın en ilginç mobilyalarındandır. Bunun sebebi ise mobilyaların tümünde ve perde kornişlerinde dahi halat formunun yaygın kılınmış olmasıdır (Şekil 5.73). Sultan Abd÷laziz'in denizciliğe oldukça meraklı olması ve saray yapılırken dekorasyonu ile yakından ilgilenmesinin etkileri en çok bu odada görülür. Sultan Abd÷laziz döneminde Osmanlı donanmasının dünyanın ikinci en büyük donanması haline gelmiş olması Abd÷laziz'in bu konuya ne kadar önem vermiş olduğunu göstermektedir.

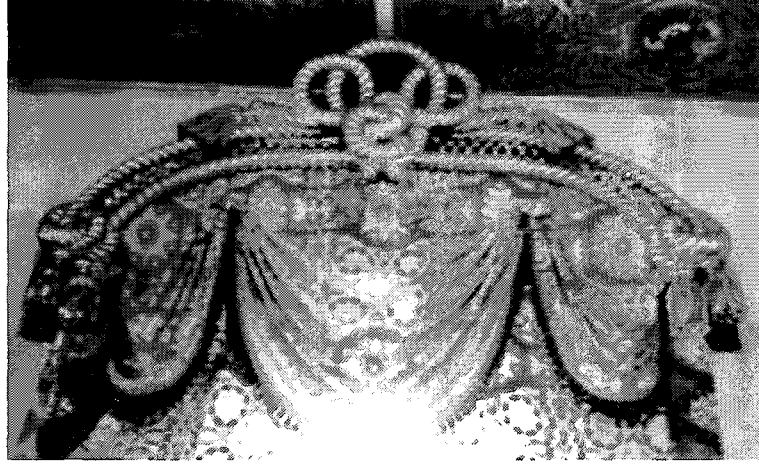


Şekil 5.73 Kanepeler



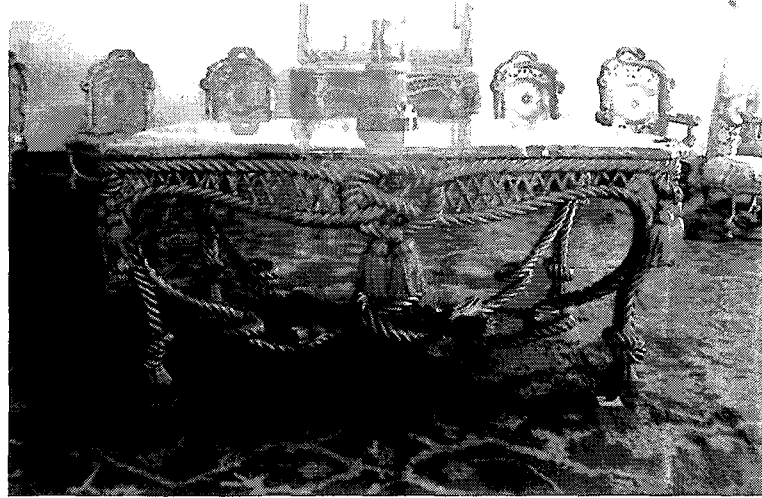
Şekil 5.74 Kumaş Detayı

Kırmızı zeminde krem rengi, mavi ve açık yeşil ile desenli Hereke kumaşı kaplı koltuk takımının çerçeveleri, ahşap üzerine altın yaldızlıdır ve halat formu verilmiştir (Şekil 5.73). Perde ve koltuklarda kullanılan bu kumaş, kırmızı zeminde dörtl÷ gruplar halinde sekiz köşeli yıldızlar ve bitkisel motiflerden oluşturulmuş oval bir madalyon ile desenlidir (Şekil 5.74).



Şekil 5.75 Korniş ve Perde

Salonun ortasında bulunan, ayakları ahşap yaldızlı masanın üzeri mermerdir. Masanın üstünde ayrıca yuvarlak bir kaide üzerine oturan, tepesi kubbe biçiminde, deniz fenerine benzeyen bir saat vardır. Masanın ayakları halat formundadır (Şekil 5.76). Ortada büyük bir düğüm motifi ve halatın ucundaki püsküller açıkça görülmektedir. Ayrıca köşelerde de küçük düğümler ve püsküller bulunmaktadır. Mobilyanın oldukça kıvrımlı olması ve bunun kıvrımların forma yaygın kılınmış bulunmasından dolayı bu mobilya Neo-Rokoko üslubuna dahil edilebilir. Ancak, üzerindeki halat formu bunun bir kereye mahsus yapılmış olan bir eser olduğunu göstermektedir.



Şekil 5.76 Masa

Bu odada genel olarak mobilyalar ve perdelerde Neo-Rokoko üslubu görülmektedir. Öte yandan burada Neo-Rokoko dekoratif öğelerde görmeye alıştığımız formların

yerine halat formu yaygın kılınmıştır. Tamamen denizcilikle ilgili olan bu odanın kendine özgü bir üslubu vardır, ancak biçimsel açıdan Neo-rokoko üslubuna yakındır. Odadaki Doğu etkisi sadece Moresk tavan süslemelerinde bulunmaktadır.

5.1.10 15 no'lu Oda

Selamlık Giriş Holünün yanındaki bu oda bugünkü saray yönetimi tarafından bekleme odası olarak nitelendirilen mekanlardan biridir. Odanın boyutları 7,73m x 13,28m, tavan yüksekliği 7,63 metredir. Mekanın yerleşimi simetriktir. Mekanın bir adet giriş kapısı ve üçü güneye, üçü de batıya bakan altı penceresi bulunur. Üçlü pencerelerin ortasındaki pencereler diğer ikisinden biraz daha büyüktür. Dikdörtgen şeklindeki pencerelerin kornişleri kemerlidir.



Şekil 5.77 Genel Görünüm

Bu mekanın 19. yüzyılın sonlarında Sebah & Joaillier (1888-1908) tarafından çekilmiş bir fotoğrafı bulunmaktadır (Şekil 5.77). Mekanın eski fotoğrafları ile bugünkü hali karşılaştırıldığında yerleşme düzeninin benzer olduğu, ancak mobilyanın neredeyse tamamen değiştiği saptanır.



Şekil 5.78 Odanın 19. yüzyılın sonlarındaki görünümü

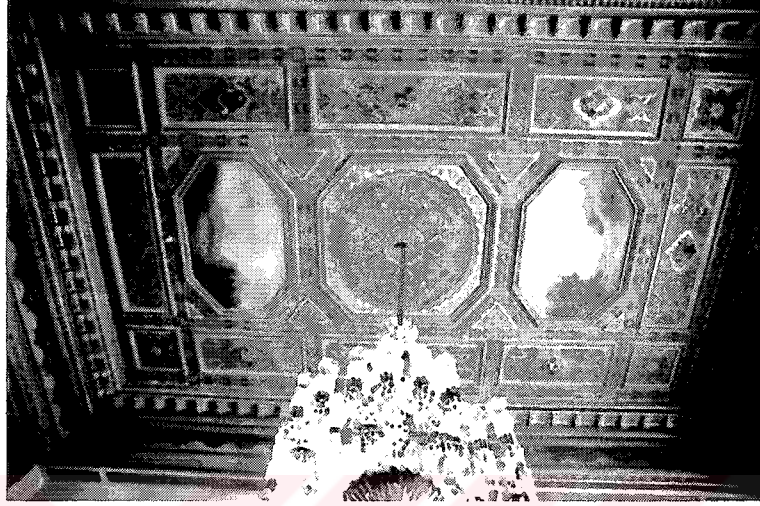
Zemin döşemesi sarayın büyük bölümünde olduğu gibi hasırdır. Şekil 5.2’de görüldüğü üzere 19. yüzyılın sonlarında bu odada, 1 no’lu odada olduğu gibi hasır döşemenin üzerinde sadece yolluk şeklinde bir halı bulunmaktaydı. Bugün odada bulunan halı, krem, eflatun, güvez ve tirşe yollu şal örneğidir ve değişik parçalardan dikilerek meydana gelmiştir (Şekil 5.78).



Şekil 5.79 Halı Detayı

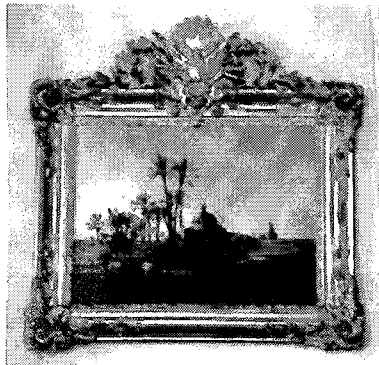
Tavan kalemişlerinde, koyu kırmızı, altın sarısı, mavi, yeşil ve turuncu renkler, sekizgen, üçgen, dikdörtgen ve kare geometrik şekiller ve bitkisel motifler görülmektedir. Bu da tipik Magrip üslubudur. Renkli kalemişi süslemeli tavana geçiş fûruşlarla sağlanmıştır. Neo-Barok çiçek demetleri bu odada da görülmektedir. Ortadaki göbeğin iki yanındaki sekizgen çerçevelerde doğa konulu resimler bulunur. Tavandaki doğa konulu resimlerde geniş bir gök manzarası bulunmaktadır. Pastel renklerin kullanıldığı bu tasvirlerde ustaca kullanılan renk tonlamaları ile ufuk

çizgisinin sonsuzluğu ve hareketli bir ışık altında sisli bir fon ile arka plan elde edilmiştir (Yum, 1991). Ağaç dallarının ve gökyüzünün birbirine girmiş görüntüsü ile yaratılan arka plandaki bu bulanıklık resmin Neo-Barok tarzda olduğunu gösterir. Ortada kırmızı ve yeşil renklerin ağırlıkta olduğu Bohemya işi kristal avize bulunur.

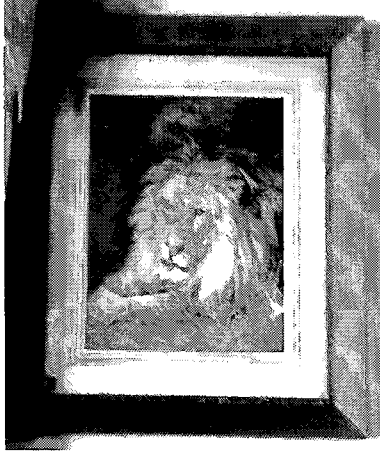


Şekil 5.80 Tavan Süslemeleri

Odanın duvarları sarı-bej arası bir renkte olup, üzerlerinde süsleme bulunmamaktadır. Duvarlarda taş kısımları Ampir motifli, doğa manzaralı üç adet tablo, Çin iğnesi ile işlenmiş bir Aslan resmi ile bir adet Küçükso Kasrı fotoğrafı asılıdır. Doğa konulu tablolardan biri Şekil 5.77’de de görülmektedir. Tavan resimlerinin de doğa konulu olması bu üç tablonun odaya ait olduğu görüşünü desteklemektedir. Öte yandan, Aslan resmi ile Küçükso Kasrı fotoğrafının bu odanın genel tarzıyla uzaktan yakından bir ilişkisi yoktur. Bu da, saraya ait olmayan bazı tabloların değişik mekanlarda nasıl gelişigüzel sergilendiğine iyi bir örnek teşkil etmektedir.



Şekil 5.81 Ampir Çerçveli Tablo



Şekil 5.82 Aslan Portesi

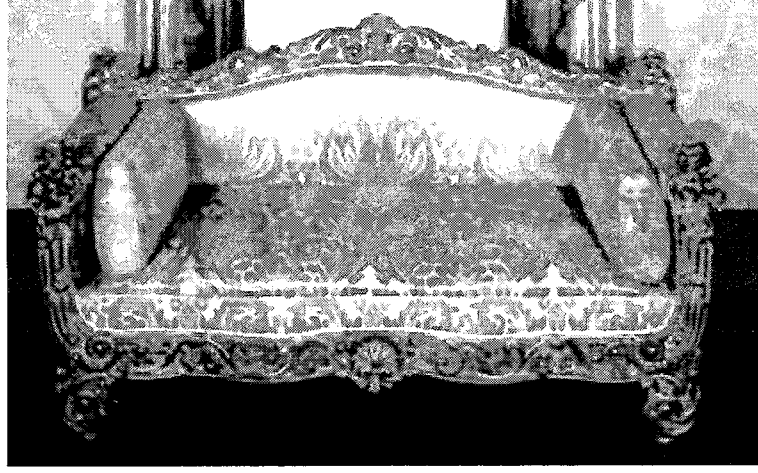


Şekil 5.83 Küçük Kasrı Fotoğrafı

Şekil 5.77'ye bakıldığında odanın sadece oturma düzeninin aynı kaldığı görülür. Giriş kapısının sağında bulunan kapitone koltuk takımı günümüzde farklı bir döşeme kaplaması ile 5 no'lu odada bulunmaktadır. Odanın diğer tarafındaki XIV. Louis dönemi anımsatan Neo-Barok sedefli koltuk takımı ise Aynalıkavak Kasrı'nda bulunmaktadır. Ortada görülen üzeri mermer kaplı ayakları altın yıldızlı dikdörtgen masa günümüzde saray kompleksi içinde yer alan Set Köşklerinin birinde bulunmaktadır.

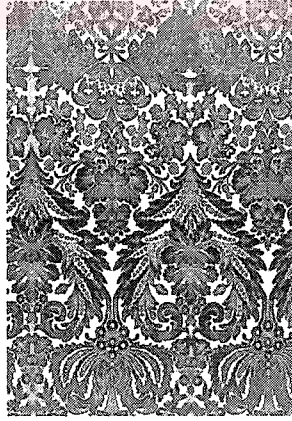


Şekil 5.84 Koltuk Takımı

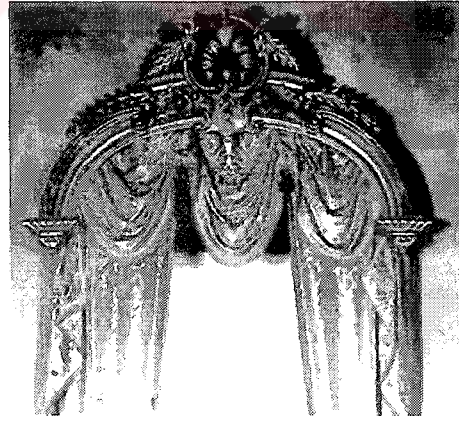


Şekil 5.85 Kanepe

Günümüzde odada bulunan krem rengi üzerine pembe renkte stilize bitki motiflerinden oluşan desenli ipek Hereke kumaşı (Şekil 5.84) ile kaplı koltuk takımı ince ve kıvrımlı yapısıyla XV.Louis üslubunu anımsatmaktadır. Şekil 5.85'te görülen kanepede ise Edirne işi kozalak motifi görülür. Kanepe-koltuk arası bir boyutta yapılmış bu mobilya Türk işi olabilir. Perdeler de koltuklarla uyumlu olarak aynı kumaştandır. Odada bulunan üç adet kanepede, aralarında sandalyeler bulunacak şekilde bir yerleştirilmiştir. Ahşap üzerine altın yaldızlı kornişlerin üst kısımlarında koltuk takımındaki benzer süslemeler bulunmaktadır (Şekil 5.86).



Şekil 5.86 Koltuk Kumaşı



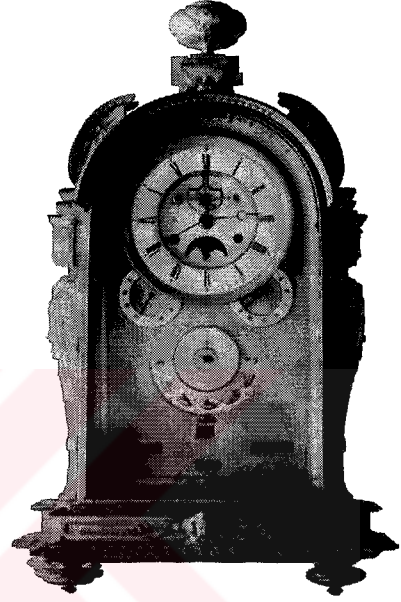
Şekil 5.87 Korniş

Güneye bakan duvarın ortasında altın yaldızlı bir ayna ve konsol bulunur (Şekil 5.88). Şekil 2'de de gözüken Neo-Barok hatlara sahip bu konsol ve üzerindeki saat odanın tek özgün eşyalardır. Konsolun üzerindeki saat 19. yy. C.H. Paris Royal imzalıdır. Boyutları 28x34cm ve yüksekliği 65cm'dir. Bronzdan dikdörtgen şekilde

ön ve arka yüzü cam kapaklı, üst bölümü kemer biçimlidir. Kemerlerin üzeri kabartma çiçek süslemelidir. Saatin yanları kadın maskı başlıklı sütun görünümündedir. Kadran beyaz emaye üzerine siyah Romen rakamlıdır. Kadranın altında gün, ay, ve yılı gösteren takvim ile burçları gösteren yarım daire biçimli bir bölüm bulunmaktadır. Yarım dairenin ortasında renkli bir dünya haritası, ibrede ise Osmanlı arması yer almaktadır (Şekil 5.89).



Şekil 5.88 Ayna ve Konsol

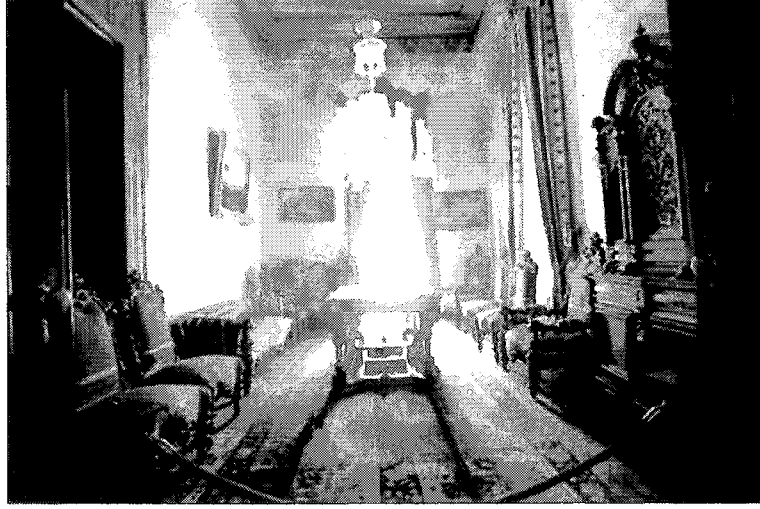


Şekil 5.89 Saat

Bu oda, Şekil 5.78'deki hali ile değerlendirildiğinde Neo-Barok özellikler taşımaktadır. Ancak 19. yüzyılın ikinci yarısından kalan konsol dışında bugün odada bulunan mobilyaların Neo-Rokoko tarzına daha yakın olduğu görülmektedir. Geneline Batılı bir üslup taşıyan odanın Eklektik tavan süslemesinde Egzotik özellikler ağır basmaktadır.

5.1.11 16 no'lu Oda

Selamlık Giriş Holünün hemen yanındaki bu oda “Yaverlik Odası” olarak tanıtılmaktadır. Boyutları 4,23m x 6,37m, yüksekliği 7,63 metredir. Odanın biri selamlık giriş holüne, diğeri koridora açılan iki adet kapısı , biri batıya, biri güneye bakan iki penceresi bulunmaktadır.

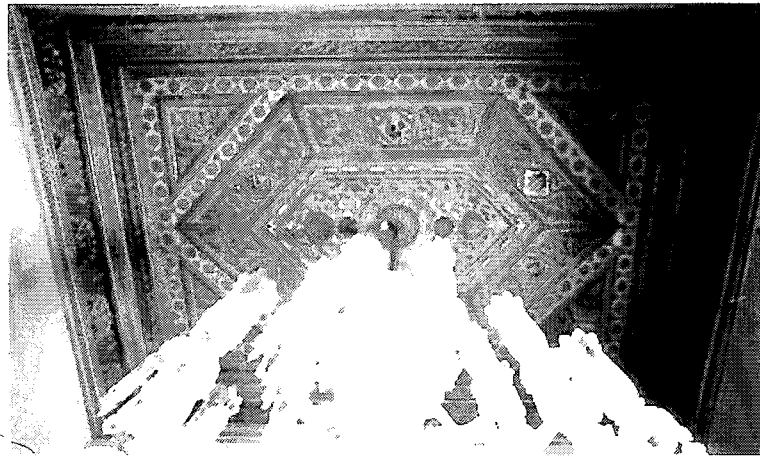


Şekil 5.90 Genel Görünüm

Odanın zemini hasır ile kaplıdır. Zeminin üzerinde kırmızı, krem, sarı mavi renklerde geniş yollu, şal örneği süslemeli birkaç parçadan oluşan bir Hereke halısı bulunmaktadır (Şekil 5.91).



Şekil 5.91 Halı Detayı



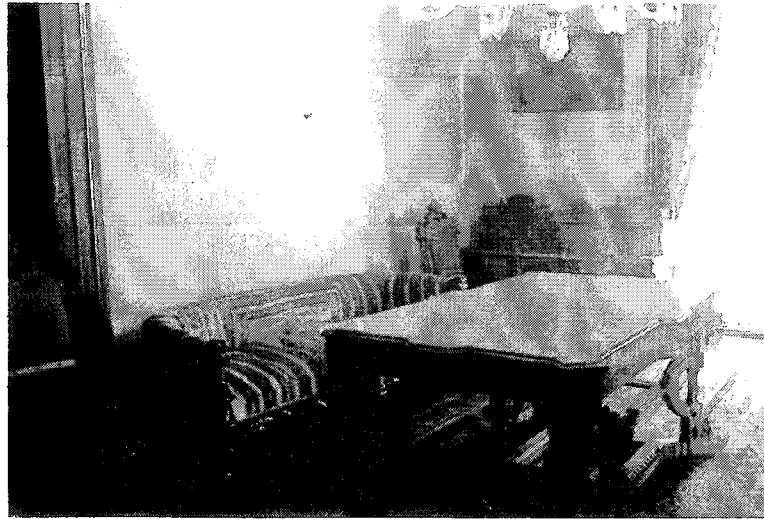
Şekil 5.92 Tavan

Dikdörtgen formundaki tavanda, krem rengi zemin üzerinde, yuvarlak yaprak şeklinde rozetlerin aralıklı olarak tekrarlandığı bir bordürün arasında, iki kenarı

diğerlerine oranla daha uzun olan altıgen bir çerçeve, onun içinde yine bir altıgen çerçeve ile ortada yuvarlak bir göbek bulunmaktadır (Şekil 5.92). Altın yaldızlı bu çerçevelerin içi yeşil zemin üzerinde kırmızı ve sarı renklerin ağırlıkta olduğu kıvrımlı dal ve yaprak desenleri ile süslüdür. Kullanılan renkler ve motifler ile bu Moresk bir süslemedir. Ortadan sarkan kristal avize Bohemya işidir.

Odanın sarı-bej duvarları üzerinde herhangi bir süsleme yoktur. Duvarlarda farklı kişiler tarafından yapılmış iki adet manzara resmi, bir tane Norveç fiyortlarını gösteren resim, bir tane de mimari konulu resim aslıdır. 15 no'lu odada da görüldüğü gibi bu tabloların konularının bu derece çeşitlilik göstermesi bunların sonradan bu odaya sergileme amaçlı asıldığı sonucunu ortaya çıkarır.

Odada bulunan eşyalar oldukça fazla olduğundan birtakım eşyalar odaya sonradan konulduğu izlenimi vermektedir. Odada bir adet ahşap, gül ağacından yapılmış kanepeler, iki adet koltuk, dört adet sandalye ve üzeri mermerli bir orta masasının dışında iki adet yazıhane ile bir adet dolap bulunmaktadır. Kırmızı zemin üzerinde yeşil ve beyaz çizgili desenli kumaşlı koltuk takımı ve masa, üzerindeki süslemelerde Neo-Barok, Neo-Rokoko, Neo-Rönesans özellikler bir arada olduğundan Eklektik bir üsluba sahiptir (Şekil 5.93 ve 5.94). Ortadaki masada ise Barok üslubun mimari anlayışında az kıvrımlı, üzerinde çiçek kabartmaları bulunan motifler görülmektedir, bu sebeple Neo-barok bir üsluptadır.

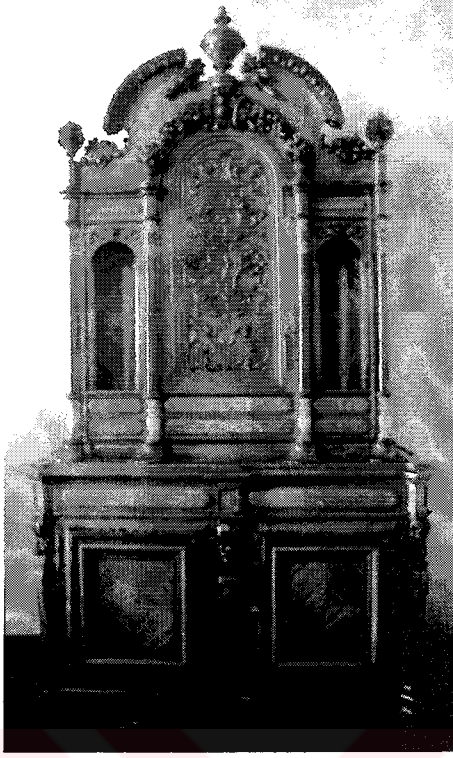


Şekil 5.93 Kanepeler, Sandalyeler ve Masalar

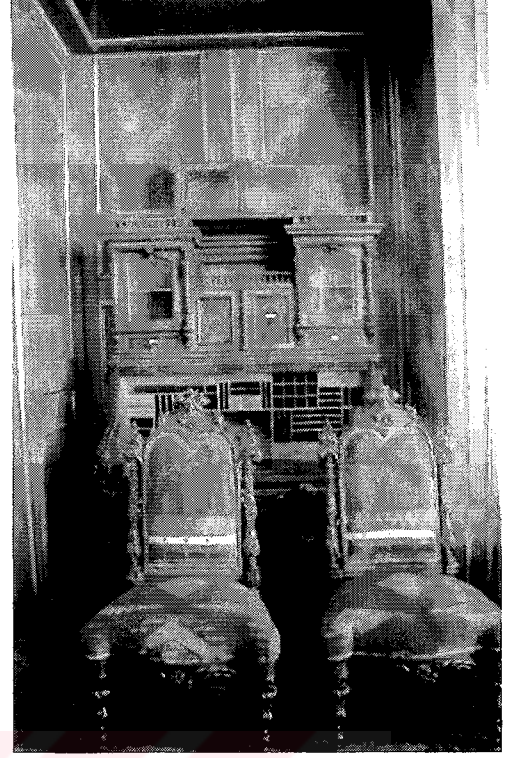


Şekil 5.94 Sandalyeler

Odada bulunan maun (piramidal şekilli maun) ve şeker ağacından yapılmış dolap, kırık alınlık ile Neo-Rönesans, yumurta frizleri ile Yunan canlandırmacılığı, pahlanmış köşeleri ile Neo-Barok, kapaklarındaki motifleriyle de erken 20. yüzyıl Art Nouveau üsluplarının özelliklerini taşıdığından dolayı Eklektiktir. Ön yüzünde madeni bir plaka üstüne sülüs hatla “ Tamirhane-i Hümayun mamulatı – 19 Ağustos sene 1322” (1906) yazılıdır (şekil 5.95). Aynı ahşap cinsleri ile yapılmış yazıhanenin ön kapağında bulunan talik hatlı kitabede ise “Yıldız Tamirhanesi Mamulatı – Fi 6 Ağustos sene 1318” (1902) yazısı okunmaktadır (İrez, 1988). Dolayısıyla bu mobilyaların sonradan getirildiği ortaya çıkmaktadır.

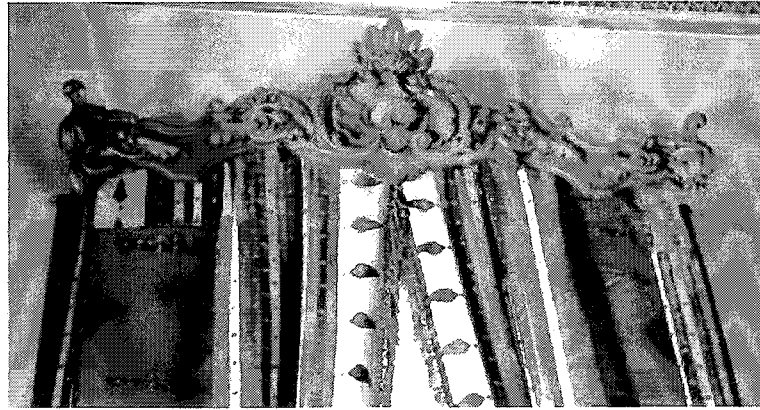


Şekil 5.95 Dolap



Şekil 5.96 Yazihane

Yazihanelerden biri güneye bakan pencerenin hemen yanına, diğeri ise 1 no'lu giriş holüne açılan, ama şu anda kapalı durumda bulunan kapının önüne yerleştirilmiştir. Rönesansın anıtsal mobilya anlayışının görüldüğü bu yazihaneler üzerinde farklı tarzdaki uydurma motifler bir arada kullanılmış ve Eklektik bir masa yaratılmıştır. Masada kullanılan ahşabın sarayın diğer mobilyalarında görülen ahşaba kıyasla daha kalitesiz olduğu anlaşılmaktadır, dolayısıyla bu takımın saraya sonradan görevlilerin kullanımı için getirilmiş olabileceği varsayılabilir.



Şekil 5.97 Perde Korniş

Bu odada tam bir Eklektisizm hakimdir. Bu kadar çok üslubu bir arada bulunduran mobilyaların sarayın diğer odalarına göre daha küçük bir mekan olan 16 no'lu odada sergilenmesi sonucunda karmaşık bir mekan yaratılmıştır. Odanın özgün perde kornişleri sadece Eklektik koltuk takımı ile uyum göstermektedir (Şekil 5.97).

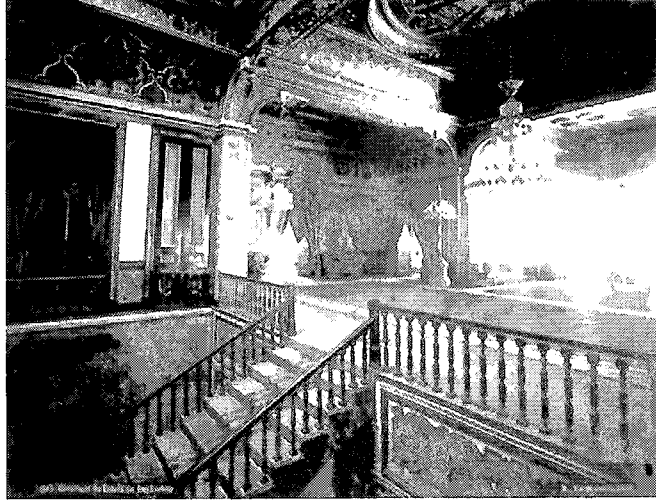
5.1.12 17 no'lu Salon

Selamlık girişinin üst katındaki bu mekan içindeki sedefli mobilyasından dolayı “Selamlık Sedefli Salonu” olarak tanıtılmaktadır. Haçvari bir plan tipine sahip olan mekanın bir ucunda 1 no'lu giriş holü ile bağlantının sağlandığı merdivenler bulunmaktadır. Ortada dikdörtgen bir bölüm ile güney uçta eyvan tipinde bir mekan vardır. Ortadaki mekanın boyutları 9,45m x 20,93m, yan kısmın boyutları 6,96m x 10,04m, yüksekliği 10,18 metredir. Mekanın odalara açılan dört adet giriş kapısı, güneye bakan üç penceresi bulunmaktadır.



Şekil 5.98 Genel Görünüm

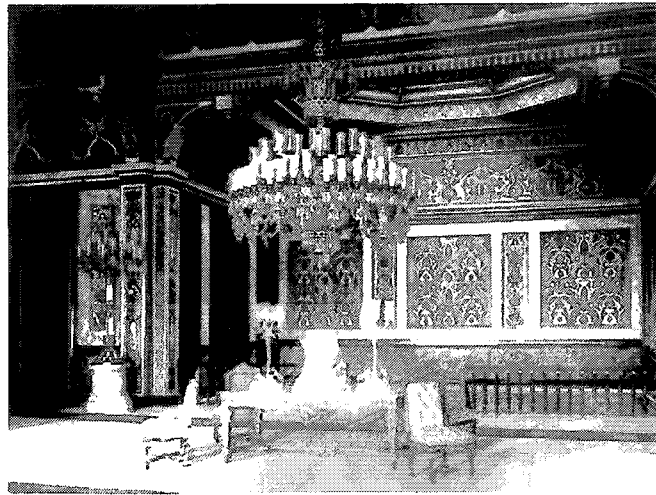
Bu mekanın 19. yüzyılın sonlarında Kargoupoulo (1850-1912) tarafından çekilmiş bir adet (Şekil 5.99), Sebah & Joallier (1888-1908) tarafından çekilmiş iki adet fotoğrafı bulunmaktadır (Şekil 5.100 ve 5.101). Bu fotoğraflar ile mekanın günümüzdeki hali karşılaştırıldığında mekandaki mobilyaların sonradan eklendiği anlaşılmaktadır.



Şekil 5.99 Kargopoulo tarafından çekilmiş fotoğraf



Şekil 5.100 Sebah & Joallier tarafından çekilmiş fotoğraf

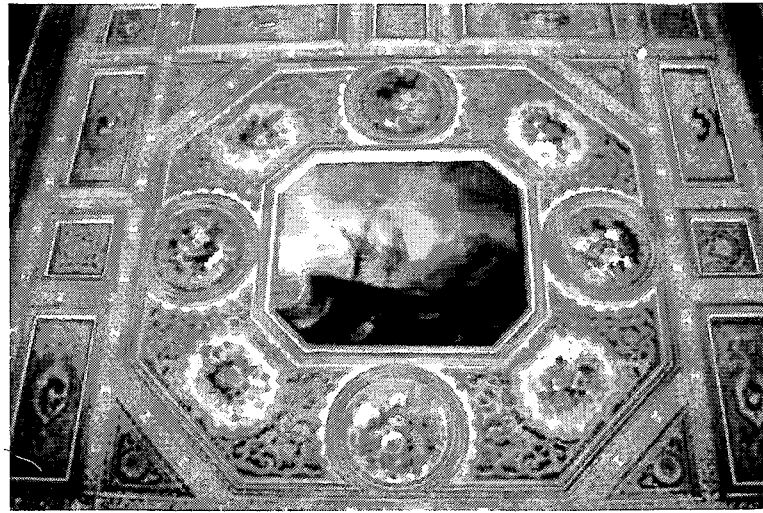


Şekil 5.101 Sebah & Joallier tarafından çekilmiş fotoğraf

Eski fotoğraflardan, odanın özgün zemin kaplamasının hasır olduğu ve bunun üzerinde sadece yolluk tipinde halıların bulunduğu anlaşılmaktadır. Günümüzde ise sarayın birçok mekanında olduğu gibi bu salonun zemini de çeşitli halılarla kaplanmıştır. Ortada kısımda bulunan halının dış kısmında yer alan geniş bordürü, pembe zeminde mavi, kırmızı çiçek demetleri ve fiyonklar ile alternatif bezemelerle süslüdür. Arada, örgü motifli ince bir bordür ile içte mavi zeminde dikdörtgen ve sekizgen panolarla süslü diğer bordür yer almaktadır. Halının göbeği bej ve mavi madalyon şeklindedir; madalyonu gül ve kurdeleler çevreler. Eyvan tipindeki kısımda ise kırmızı, lacivert, yeşil renklerde daha yoğun desenli bir halı serilidir.



Şekil 5.102 Tavan süslemesi

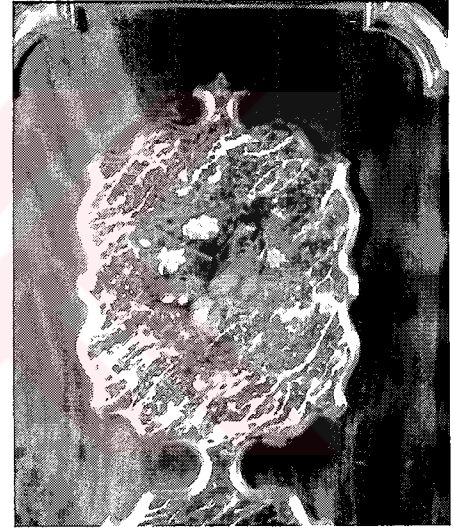


Şekil 5.103 Tavan süslemesi

Dikdörtgen ana mekanın tavanı üçe bölünmüştür. Ortada sarkan kirişlerin arasında kalan kare şeklindeki kısım kenarlarından tonozlu kemerlerle yükseltilmiştir. Bu kısımda yuvarlak bir göbek bulunmaktadır (Şekil 5.102). Orta göbek bölümündeki tavanı çevreleyen diğer üç bölümde de aynı özellikler görülmektedir. İki sekizgen altın yaldızlı çerçeve iç içe geçmiştir ve aralarında yuvarlak çerçeveler içinde gül demetleri resimleri vardır (Şekil 5.103). Ortadaki sekizgen çerçevenin içinde deniz resimleri bulunmaktadır. İki direkli bir yelkenli resmedilmiştir. Direğinde kırmızı bir bayrağın dalgalandığı görülen yelkenli, kayalara çarpar bir şekilde tasvir edilmiştir. Tavan süslemesinin dış çerçevesini sırasıyla dikdörtgen ve kare çerçevelerden oluşan bir bordür oluşturmaktadır. 1 no'lu giriş holünde rastlanan süslemelere benzer şekilde bu mekanda da Moresk tavan süslemeleri görülmektedir.



Şekil 5.104 Gömme kolonlar ve duvar süslemesi



Şekil 5.105 Kapı üzeri rozeti

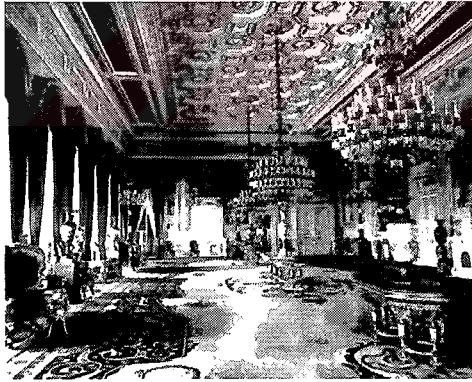
Altı ve üstü iki farklı renkte olan duvarlarda, iki bölümü birbirinden ahşap bir bordür ayırmaktadır. Alt kısımda pembe ile bej renkleri hakim iken üst kısımda açık yeşil renk hakimdir. Yeşil renkteki stucco kaplamaların üzerinde altın yaldızlı çerçeveler içinde kıvrımlı, simetrik Moresk süsleme motifleri görülmektedir. Duvarlarda ayrıca sarı-mavi stucco kaplı, tepesinde moresk sütun başları olan gömme sütunlar vardır. Sütun başları ile kirişlerin kemerli geçiş bölümleri ve kirişlerin üzerleri de bu şekilde Egzotik süslemelerle doludur. Mekanın kapıları, mermer üzerine kuş ve çiçek motifleri işlenmiş rozetlerle süslüdür (Şekil 5.105).

Şekil 5.99'da orta mekanda hiçbir mobilyanın olmadığı, eyvan kısmında ise XIV. Louis mobilyasına benzeyen bir koltuk takımının bulunduğu görülür. Şekil 5.100'de

aynı koltuk takımının sandalyeleri ile Neo-Barok bir orta masası bulunmaktadır. Şekil 5.101’de ise aynı sandalyeler ile farklı bir Neo-Barok tarzda orta masası görülmektedir. Şekil 5.100 ile 5.101’in fotoğrafçısı aynı olduğundan bu mekanlarda 19. yüzyılda bile mobilya değişikliklerinin yapıldığı anlaşılır. Bu resimlerde görülen koltuk takımlarının Dolmabahçe Sarayı’nda oldukları söylenmektedir (Yılmaz, 2002).



Şekil 5.106 Orta masaları



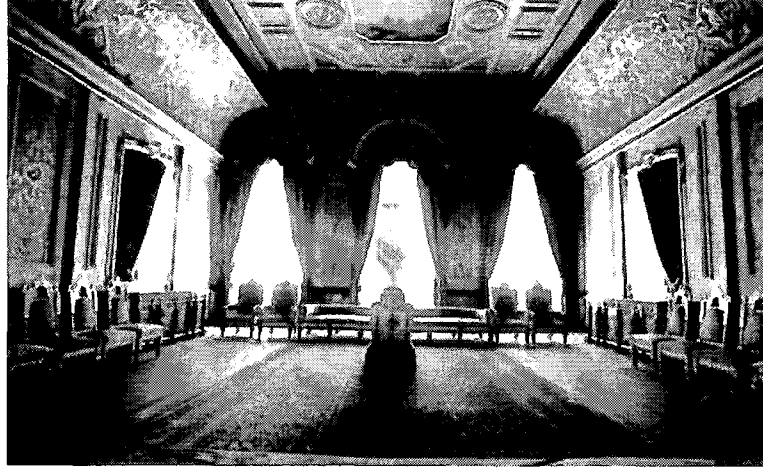
Şekil 5.107 Yıldız Sarayı Şale Köşkü



Şekil 5.108 Beykoz Kasrı

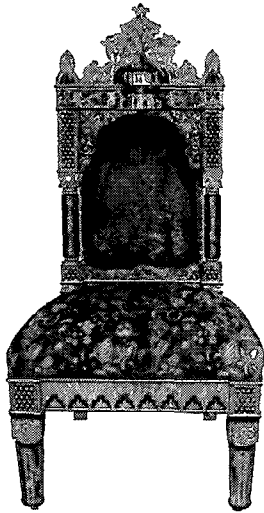
Ana bölümde üç tane aynı tipte oval masa bulunmaktadır. Bu masalar 19. yüzyıl sonunda çekilmiş resimlerde hem Yıldız Sarayı Şale Köşkü muayede salonunda, hem de Beykoz Kasrı’nın büyük salonunda görülmesine rağmen; bu mekanın eski fotoğraflarında yer almamaktadır. Bu nedenlerden dolayı bu masaların bu mekana sonradan eklendiği kesindir. Ancak nereden geldiği tam olarak saptanamamaktadır. Bu masaların yakın zamanlarda farklı mekanlarda görülmesi, 19. yüzyıl sonlarında

saraylar arasında ne kadar yoğun bir mobilya alışverişi olduğu varsayımını güçlendirmektedir.

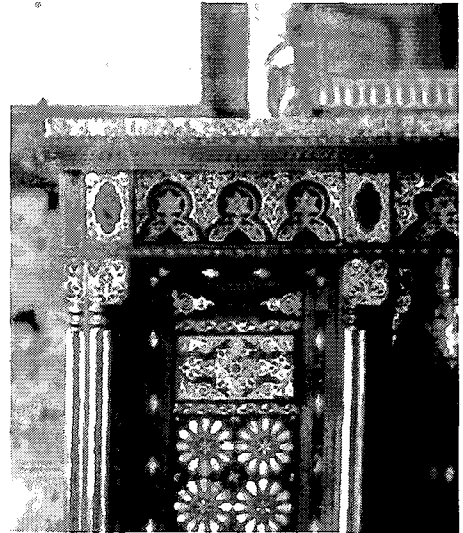


Şekil 5.109 Mekanın güney ucu

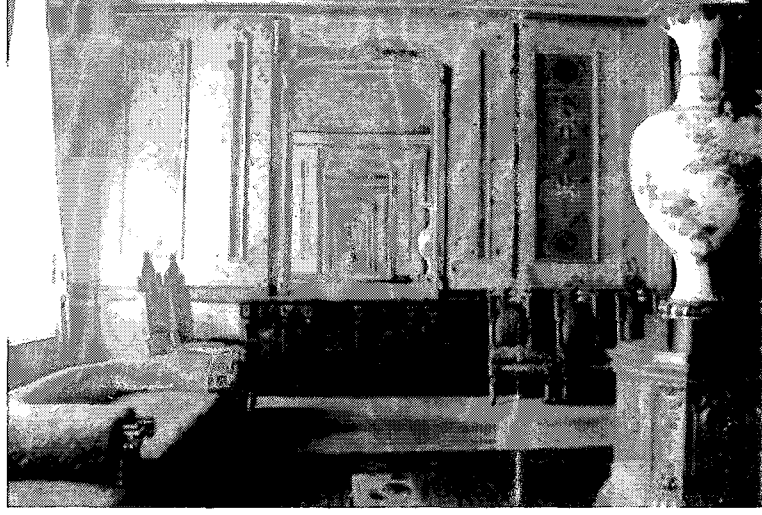
Salonun güney bölümündeki mekanda sedefli koltuk takımı, duvarlara karşılıklı olarak yerleştirilmiş iki adet sedef kakmalı konsol ile üzerlerinde altın yaldızlı aynalar bulunmaktadır. Bu sedef kakmalı konsollar 19. yüzyılda çekilmiş bir fotoğrafta Çırağan Sarayı'nda görülmektedir. Koyu kırmızı zemin üzerine krem rengi çiçek ve yaprak desenli kumaşla kaplı olan bu takımın koltuklarının arkalık kısımları ahşap üzerine sedef mukarnasıdır. Arkalığın taç kısmı, sedef, rumi ve palmetlerle bezenmiştir. Bu süslemeler Türk süsleme sanatının 19. yüzyıl Batı mobilyasına uygulamasına örnek teşkil etmektedir.



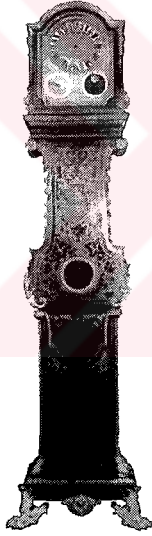
Şekil 5.110 Sedefli Sandalye



Şekil 5.111 Sedefli Masa



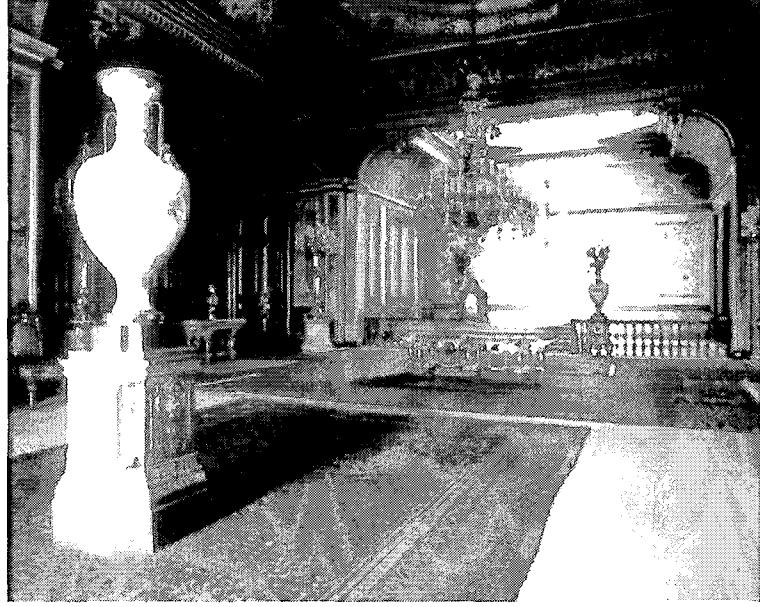
Şekil 5.112 Sedefli Takım



Şekil 5.113 Ayaklı Saat

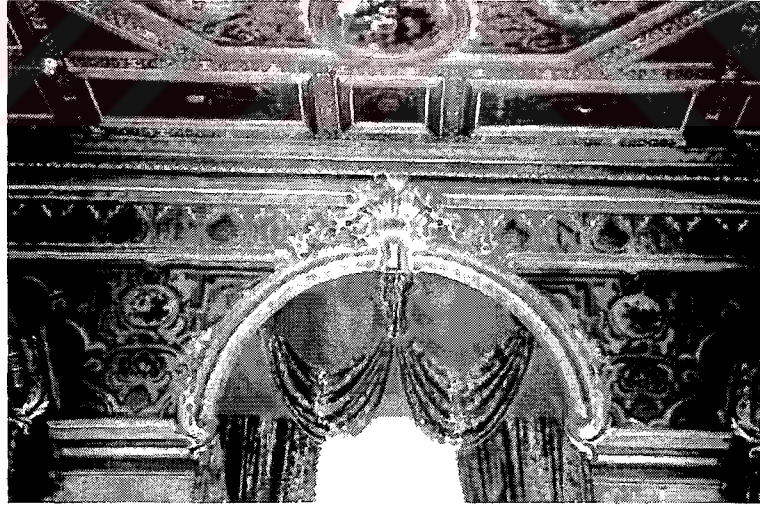


Şekil 5.114 Masanın üzerindeki Saat



Şekil 5.115 Genel Görünüm

Mekanın özgün dekoratif öğeleri olan kornişler, 18 ve 21 no'lu odalara açılan kapıların iki yanındaki ayna ve konsollar ile uyumludur. Ayna kısımları Neo-Barok, konsol kısımları ise Neo-Rokoko hatlar gösteren mobilyalara eski fotoğraflarda da rastlanmaktadır.



Şekil 5.116 Perde Kornişleri

Bu mekanda Egzotik ve Neo-Barok tavan ve duvar süslemelerinde sağlanmış Eklektik tutum odanın mobilyalarında da görülmektedir. Mekana sonradan geldiği bilinen Arabesk üsluptaki mobilyalar ile altın yaldızlı Eklektik masa ve aynaların birarada kullanılması bir tezat yaratmıştır. Ayrıca, mekana ait olmadığı tahmin edilen

birçok saat ve porselen vazonun da burada sergilenmesi uyumsuz bir görüntü yaratmaktadır.

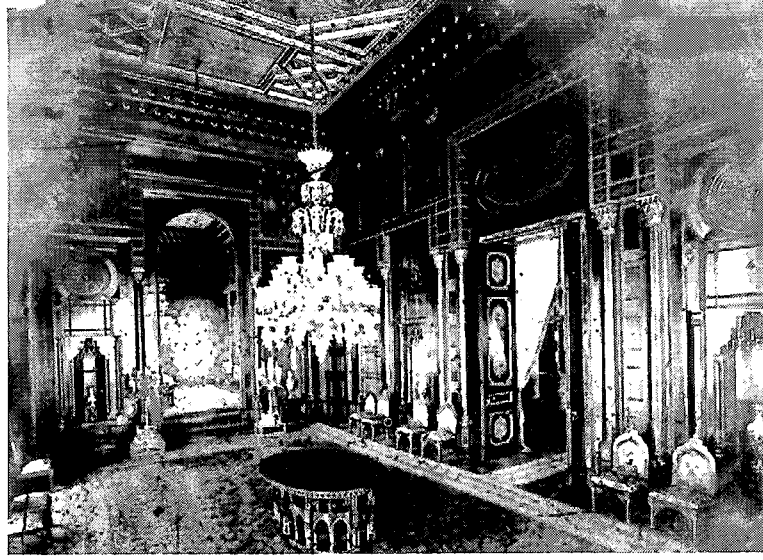
5.1.13 18 no'lu Oda

Selamlık bölümünün üst katının deniz tarafında bulunan bu oda günümüzde Sefirler Bekleme Salonu olarak tanıtılmaktadır. Boyutları 7,81m x 12,87m, yüksekliği 7,95 metredir. Odanın bir adet giriş kapısı , üçü güneye, üçü de batıya bakan altı penceresi bulunmaktadır. İki tarafta da ortadaki pencereler daha büyük ve kemerlidir; ancak bu kemerli görünüm sadece dış cepheden gözükmemektedir. İç mekanda ahşap kaplama ile dikdörtgen bir görünüm sağlanmıştır.



Şekil 5.117 Genel Görünüm

Bu mekanın 1880 yılı civarında G. Berggren (1870-1905) tarafından çekilmiş bir fotoğrafı bulunmaktadır. (Şekil 5.118). Mekanın eski fotoğrafları ile günümüzdeki hali karşılaştırılırsa neredeyse hiç bir değişime uğramadığı söylenebilir.



Şekil 5.118 19. yüzyılın sonlarında 18 no'lu Oda

Odanın zemini geçmeli parke ile kaplıdır. Açıkça görülebilen bu parke zemin üç renk ahşaptan meydana gelmektedir ve üzerinde yıldız deseni bulunmaktadır. Ortada ipek bir Hereke halısı bulunmaktadır, ancak Şekil 5.118'de bu halı yoktur, yine yolluk şeklinde, oturma gruplarının önünden geçen ince uzun bir halı görülür.



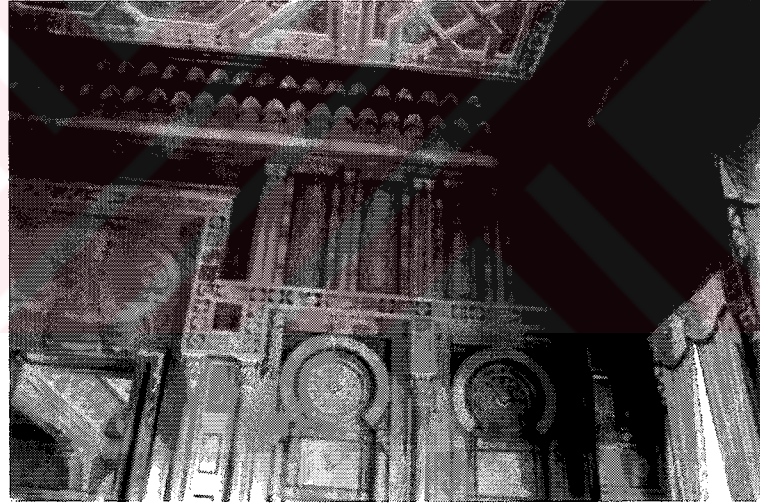
Şekil 5.119 Tavan Süslemesi

Tavanda Mağrip üslubuna uygun olarak bir birine geçmiş yıldız ve kare şeklindeki çerçevelerin içi, stilize çiçek ve yaprak ve rumi desenlerle süslenmiştir (Şekil 5.119). Kullanılan kırmızı, altın sarısı ve mavi renkler de bu üslubun renkleridir. Ortadaki büyük sekizgen çerçevenin dört kenarında Neo-Barok çiçek demetleri bulunmaktadır. Bu çerçevenin dışında simetrik olarak yerleştirilmiş dikdörtgen

panolar içinde manzum yazılar bulunmaktadır. Tavan etekleri mukarnaslı frizlerle ve talik yazıyla süslenmiştir. Kırmızı ve yeşil renklerdeki kristal avize Bohemya işidir.

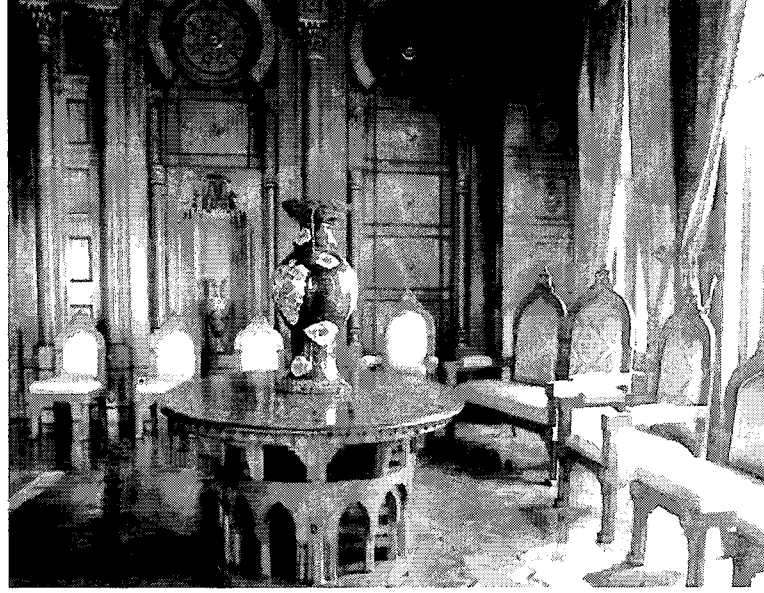


Şekil 5.120 Duvar Kaplaması



Şekil 5.121 Duvar Kaplaması

Odanın duvarları (maun, armut, gül, limon) ahşap kaplıdır. Ahşap kaplama üzerinde at nalı kemerler, mukarnaslı nişler, mukarnaslı sütun başlıkları görülmektedir (Şekil 5.120 ve 5.121). Bu da Egzotik üsluptur. Ahşap kaplama üzerinde marketöri tekniğinde floral süslemeler bulunmaktadır. Duvarlardaki mukarnaslı nişlerin içinde porselen vazolar bulunmaktadır, bu porselen vazolar şekil 5.118’de de görülmektedir. Güneye bakan duvarın ortasında sarayın neredeyse her odasında olduğu gibi bir ayna vardır.



Şekil 5.122 Koltuk Takımı



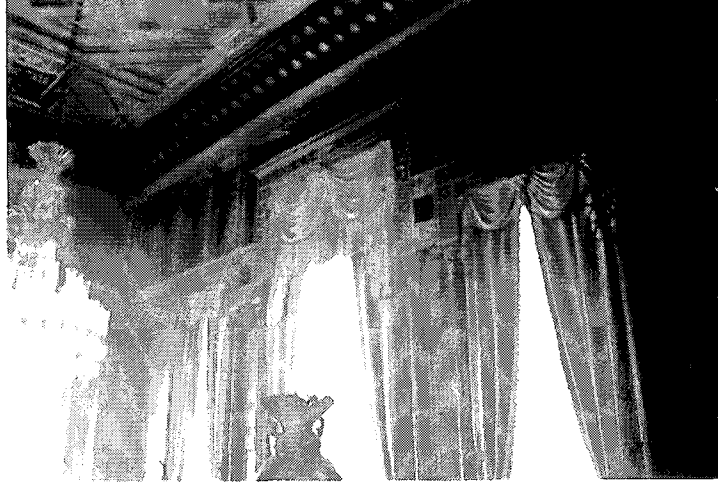
Şekil 5.123 Sandalye



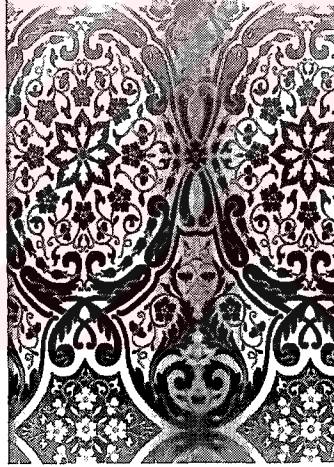
Şekil 5.124 Masa Detayı

Şekil 5.118'e bakıldığında odanın oturma düzeninin benzer olduğu; ancak o dönemde ortada sadece bir adet masanın bulunduğu görülür. Ahşap-bronz yapımı Doğu tarzındaki mobilyalara, başlıkları mukarnaslı sütun ve sivri kemer gibi mimari öğelerle hareketlilik kazandırılmıştır. Özellikle masa ayaklarındaki sivri kemerler dikkati çeker (Şekil 5.124). Ancak, burada kullanılan sivri kemer Gotik bir eleman değil, Egzotik bir sivri kemerdir. Sandalye ayaklarında ise mukarnaslı kolonlar bulunmaktadır. Kolon başlarındaki ve nişlerdeki mukarnaslar ile sandalyelerin taç kısımlarındaki süslemeler altın yaldızlıdır. Koltuk takımının taç kısımlarındaki altın yaldızlı motifler perdelerin kornişlerinde de görülmektedir (Şekil 5.125). Perdeler

koltuk takımlarıyla uyumlu olarak açık sarı-krem rengi ve kendinden çiçek ve yaprak desenlidir (Şekil 5.126).

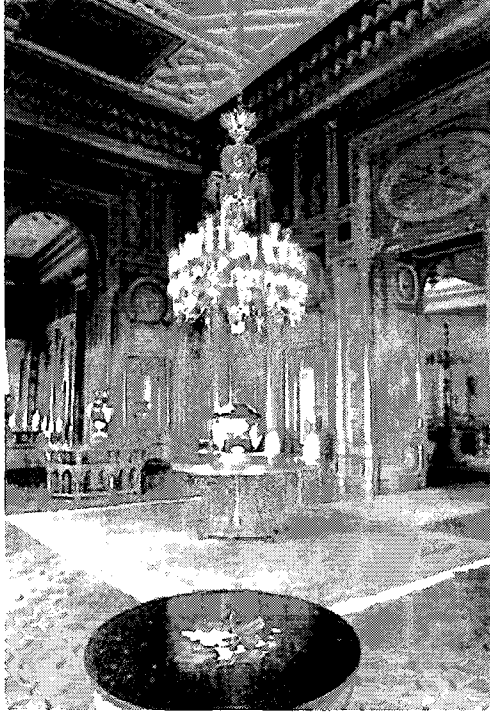


Şekil 5.125 Perdeler



Şekil 5.126 Perde ve Koltuk Kumaşı

Odanın günümüzdeki tefrişinde ortada Çin işi, üzeri ve tablasının kenarları fildişi süslemeli bir masa bulunur. Bu masanın iki yanında simetrik olarak, oturma gruplarının önüne gelecek biçimde Şekil 5.118’de ortada görülen masa konulmuştur. Bu üç masanın üzerinde, lacivert zeminde renkli çiçek motifleri olan porselen vazolar bulunmaktadır. Özellikle ortadaki vazo, boyutları ve kuş şeklindeki tutamağı ile dikkat çeker. Mekanda ayrıca 19. yüzyıl Amerika’sında Eastlake stili olarak isimlendirilen üsluba örnek bir sehpa da vardır (Şekil 5.127).



Şekil 5.127 Genel Görünüm



Şekil 5.128 Vazo Tutamağı

Beylerbeyi Sarayı'nın neredeyse hiç değişime uğramamış tek mekanı 18 no'lu odadır. Ancak burada odanın mobilyası ile ilgili olmayan kıvrımlı Neo-Rokoko kahve sehpaları, Çin işi bir masa, Amerikan tipi bir sehpa ve masaların üzerindeki vazoların sergilenmesi bu odanın tümünde hakim olan Egzotik üslup ile uyumsuzluk yaratmakta ve amaçlanmış olan Doğulu etkiyi azaltmaktadır. Saraydaki diğer mekanların aksine bu odada tek bir üslup görülmektedir. Egzotik Canlandırmacılığı'nın en iyi örneklerinden 18 no'lu odanın düzenlenmesinde ahşabın oldukça etkili olduğu görülür. Ahşap üzerindeki Egzotik motiflerle mobilyanın batılı görünümünü ortadan kaldırılmıştır. Tavan süslemesinde Neo-Barok motifler görülmesine rağmen Egzotik üslup ağır basmaktadır.

5.1.14 19 no'lu Oda

Sarayın selamlık bölümündeki bu oda günümüzde Namaz Odası olarak düzenlenmiş ve bu şekilde tanıtılmaktadır. Bu düzenleme 1980'lerden sonra yapıldığından dolayı mekanın önceki işlevinin ne olduğu bilinmemektedir. Boyutları 4,37m x 6,80m, yüksekliği 7,83 metredir. Odanın bir adet giriş kapısı, biri güneye, biri batıya bakan iki penceresi bulunmaktadır.

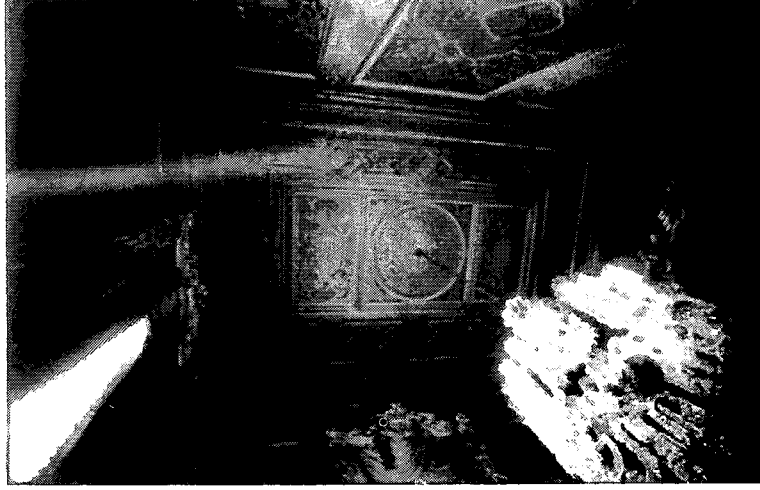


Şekil 5.129 Genel Görünüm

Sarayın özgün zemin hasır kaplaması burada açıkça görülmektedir. Zeminin üzerinde Hereke damgalı üç tane ipek seccade bulunmaktadır. Seccadenin açık pembe renkteki geniş bordürü bitkisel bezemelidir. Geniş bordürün iki yanında ince bordürler yer alır. Ortada bir madalyon, madalyonun iki ucunda kartuş ve şemse, köşelerde çeyrek madalyonlar yer almaktadır. Madalyon ve köşe dolguları rumi, hatai ve yaprak motifleriyle dolguludur (Şekil 5.130).



Şekil 5.130 Seccade



Şekil 5.131 Tavan Süslemesi

Tavanda dikdörtgen bir şeritin arasında diagonal yerleşmiş kare çerçeveler bulunur. Ortadaki yuvarlak göbek de dikdörtgen çerçeveler ile sınırlandırılmıştır. Yeşil bir zemin üzerinde kırmızı ve altın sarısı renklerdeki birbirine geçmiş yoğun yaprak süslemesi Mağrip üslubuna bir örnektir. Ortadan sarkan mavi ve beyaz renklerdeki kristal Bohemya işi avize odanın duvarları ile uyum içindedir.



Şekil 5.132 Duvar Süslemesi



Şekil 5.133 Arapça Yazılar

Odanın duvarları sarayın bazı bölümlerinde olduğu gibi iki farklı renkte stucco ile kaplıdır. Mermer görünümlü bu iki kısmı, ahşap üzerinde yaprak motifli bir bordür ayırır. Alt kısım mavi ve sarı renklerde dalgalı mermer görünümündedir. Pembemsi renkteki üst kısımda ise stucconun üzerinde yaldızlı dikdörtgen çerçeveler içinde renkli süslemeler yer alır. Bu süslemelerde de tavanda olduğu gibi Moresk tarzda kırmızı, mavi yeşil üzerine altın sarısı yapraklar kullanılmıştır. Ayrıca çerçevelerin bazılarının içinde dilimli at nalı kemeri motifi görülmektedir. Bu nedenlerle duvarlar da Egzotik üsluptadır. Arapça yazıların etrafı raptiyelerle tutturulduğundan ve bu türde bir yaklaşımın sarayın hiçbir duvar süslemesinde görülmediğinden dolayı bu kısımlar ile mihrabın oda namaz odası olarak düzenlenirken eklendiği açıktır.



Şekil 5.134 Genel Görünüm

Bu oda namaz odası olarak düzenlendiği için herhangi bir mobilya bulunmamaktadır. Ancak perde ve kapı üstündeki kornişlerden yola çıkarak bu odada püsküllü bir koltuk takımının bulunmuş olabileceği varsayılabilir. Hatta 5 no'lu odada bulunan çerçevesi püsküllü ayna bu odadan çıkartılmış olabilir. Bu odayla ilgili olarak Egzotik tavan ve duvar süslemeleri ile Neo-Barok kornişler dışında herhangi bir üslup analizi yapılamamaktadır.



Şekil 5.135 Kapı Korniş

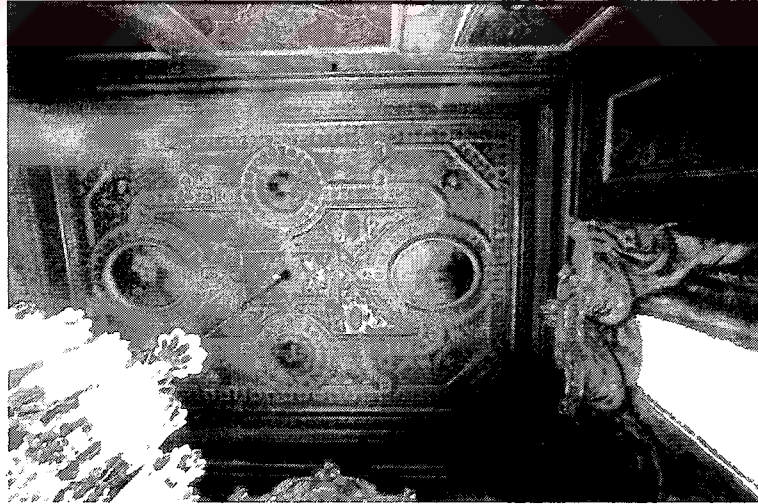
5.1.15 20 no'lu Oda

Selamlık bölümünde 19 no'lu odanın tam simetriğine denk gelen bu oda oturma odası olarak düzenlenmiştir. Boyutları 4,33m x 6,67m, yüksekliği 7,83 metredir. Odanın bir adet giriş kapısı, biri güneye, biri doğuya bakan iki penceresi bulunmaktadır.



Şekil 5.136 Genel Görünüm

Hasır zemin kaplaması bu odada da açıkça görülebilmektedir. Zeminin üzerinde kenarları kırmızı ortası desenli bir Hereke bir halısı bulunmaktadır.



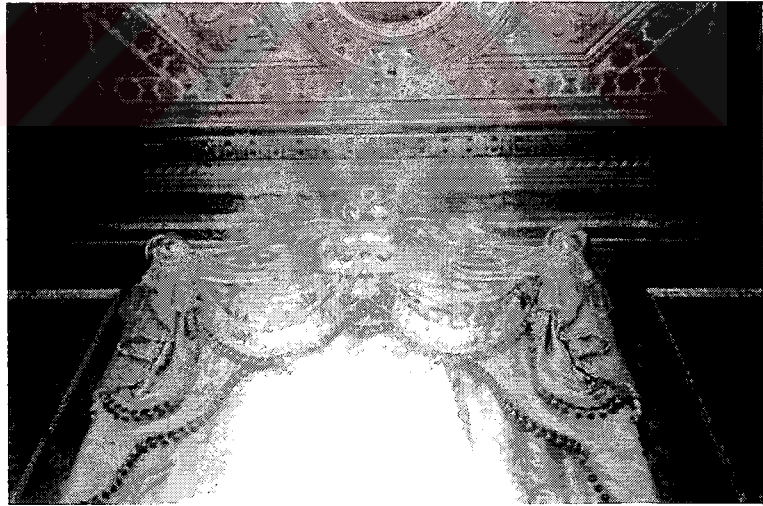
Şekil 5.137 Tavan

Dikdörtgen formundaki tavanda, krem rengi zemin üzerinde yuvarlak yaprak şeklinde rozetlerin aralıklı olarak tekrarlandığı bir bordürün arasında, oval ve yuvarlak çerçeveler simetrik olarak yerleştirilmiştir (Şekil 5.137). Oval çerçevelerin

içinde iki direkli yelkenli gemi tasvirleri yer almaktadır. Yuvarlak çerçevelerin içinde ise Neo-Barok tavan süslemelerinde görülen çiçek demetleri bulunmaktadır. Gerek kullanılan kırmızı, yeşil renkler üzerine altın sarısı girift yaprak motifler gerekse geometrik çerçeveleri ile bu tavan ise Moresk süsleme tarzına örnektir, ancak Neo-Barok motifler de içerdiğinden Eklektik bir özellik göstermektedir. Ortadan sarkan kırmızı ve yeşil renklerdeki kristal avize Bohemya işidir.

Odanın duvarları 19 no'lu odada olduğu gibi iki renktedir. Alt kısımda mavi ve sarı renklerde stucco, onun üzerinde ahşap bordür ve bordürün üzerinde de pembemsi stucco ile altın yaldızlı çerçeveler içinde Moresk tarzda süslemeler bulunur.

Koltuk takımı bir adet kanepa, iki koltuk ve altı sandalyeden oluşmaktadır. Altın yaldızlı bu takım kıvrımları ve üzerindeki yoğun süslemesi ile XV. Louis mobilyasına benzediğinden dolayı Neo-Rokoko üsluptadır. Koltuklar 13 no'lu odanın takımlarında da görülen, gümüş grisi üzerine sarı, yeşil, beyaz, mavi ve mor renklerde çiçekli Hereke kumaşı ile kaplıdır. Ortada bulunan üzeri mermerli masa Neo-Barok ve Neo-Klasik özellikleri bir arada barındırdığından Eklektik bir masadır. Ancak, bu takımın masası olmadığı kolayca anlaşılabilmektedir.



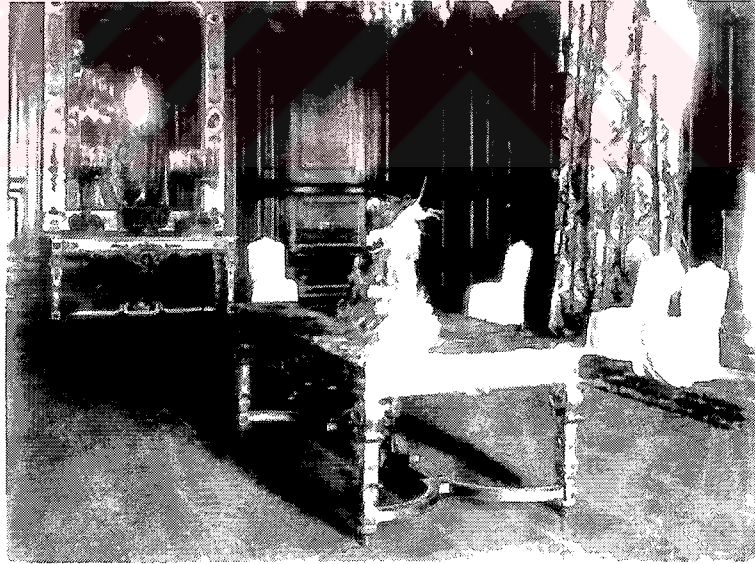
Şekil 5.138 Perde Korniş

Girişin sağ tarafındaki duvarda perde kornişleriyle de (Şekil 5.138) uyumlu olan çerçevesi püskül desenli bir ayna ve konsol bulunmaktadır. Neo-barok üsluptaki bu aynanın eşi 5 no'lu odada bulunmaktadır. Perde kornişleri ile bir örnek olmasından dolayı bu aynanın buraya ait olduğu öne sürülebilir. Perde kumaşı ise koltuk

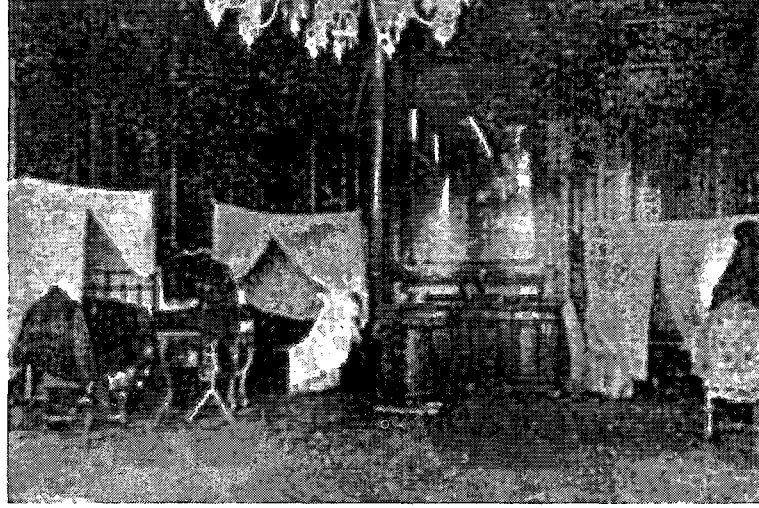


Şekil 5.140 Genel Görünüm

Bu mekanın 19. yüzyılının sonlarına doğru Foto Şevket tarafından çekilmiş bir fotoğrafı bulunmaktadır. (Şekil 5.141). Ayrıca 1951 yılında yayınlanmış Resimli Tarih mecmuasında Sultan II.Abdülhamid'in bu sarayda geçirdiği sürgün günleri zamanında çekilmiş bir fotoğrafı da vardır (Şekil 5.142). Mekanın eski fotoğraflarından zaman içinde farklı işlevlere sahip olduğu anlaşılır.



Şekil 5.141 19. yüzyılın sonlarında oda



Şekil 5.142 II.Abdülhamid'in sürgün zamanında oda

Odanın hasır ile kaplı zemini şekil 5.141'de açıkça görülebilmektedir. Günümüzde ise hasır zeminin üzerinde odanın tamamını kaplayan iki adet halı yan yana serili durmaktadır. İki halıda da kırmızı üzerine yeşil ve krem rengi madalyonlar ve kilim motifleri bulunmaktadır.



Şekil 5.143 Tavan Süslemesi

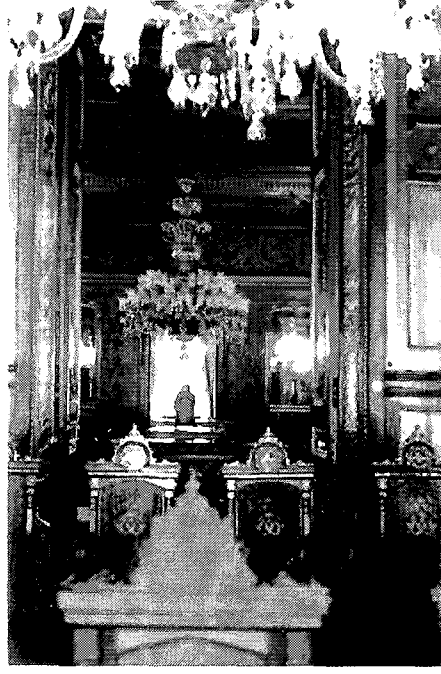
Tavanda, uçlarından birbirine bağlı altıgen çerçeveler arasında, ortada altı köşeli, iki kenarında yarım daireler çıkarılmış geometrik bir şekil bulunur (Şekil 5.143). Krem rengi zemin üzerinde daire şeklinin ağırlıkta olduğu görülür. Altıgen çerçevelerin arasında kalan krem rengi kısmın üzerinde, sırayla bir kırmızı, iki mavi zemin

üzerinde altın sarısı ile çizilmiş geometrik motifler dizilidir. Çerçevelerin içlerinde ise yeşil, mavi, kırmızı ve altın sarısı renklerde birbiri içine geçmiş Moresk tarzda geometrik çizgiler ve yaprak motifleri bulunur, ortaları Neo-Barok çiçek buketleri ile süslüdür. Göbeğin etrafında ise kırmızı zemin üzerine altın sarısı renkler ağırlıktadır. Burada da dört köşede çiçek buketleri bulunmaktadır. Göbeğin iki ucundaki dikdörtgen çerçeveler içinde yelkenli tasvirlerinin olduğu deniz konulu resimler vardır. Ortadan sarkan kırmızı, mavi ve beyaz renklerdeki kristal avize Bohemya işidir.

Duvarlar Rönesans Saraylarına özgü bir şekilde maun ve armut ağacından yapılmış ahşapla kaplıdır. Bu odada 18 no'lu odada olduğu gibi Egzotik elemanlar yoktur. Ahşap kaplama üzerinde daire, kare veya dikdörtgen gibi geometrik şekillerden oluşan çerçeveler vardır. Bu çerçevelerin içinde marketöri tekniğinde çiçekli panolar bulunur.

Şekil 5.141 incelendiğinde odanın o zamanki düzeninde bir orta masası, aynanın önünde başka bir ayna ve konsol ile üzeri beyaz kumaşla örtülü birkaç sandalye görülür. Ortada bulunan altın yaldızlı Neo-Barok masa günümüzde 30 no'lu odada sergilenmektedir. Mermerli masanın üzerindeki gümüş saat ise 22 no'lu salonda bulunmaktadır. Üzeri çiçekli Neo-Barok ayna 24 no'lu odada, altındaki konsol ise 10 no'lu giriş holünde durmaktadır.

Şekil 5.142'de ise odanın Sultan II.Abdülhamid'in sarayda sürgün hayatı yaşadığı dönemde orada kalan dahili muhafızların yatak odası olarak koğuş düzeninde yerleştirilmiş olduğu görülür. Yatakların arasında bölücü beyaz kumaşlar vardır.



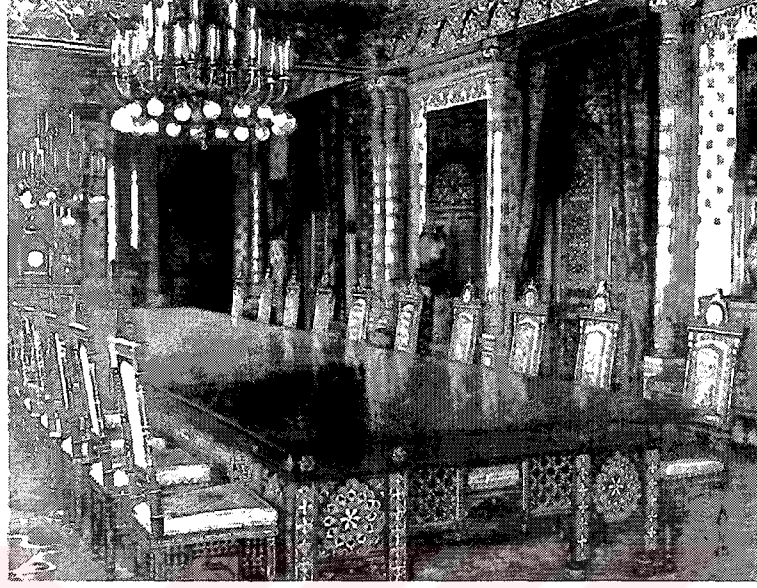
Şekil 5.144 Sandalyeler ve odadan 17 no'lu salona bakış



Şekil 5.145 Sandalye Detayı

Ortada büyük bir masa ile çevresinde ceviz üzerine malakit ve sedef süslemeli, üzerleri maoken kaplı ve taç kısımlarında kufi yazı ile Abdülhamid yazılı sandalyeler sıralanmıştır (Şekil 5.145). Bu sandalyelerden birinin bizzat Abdülhamid tarafından yapıldığı bilinmektedir. 19. yüzyılın sonunda Abdullah Biraderler tarafından çekilmiş bir fotoğrafta (şekil 5.146) bu takımın Yıldız Şale Köşkü'nün yemek odasında olduğu görülür. Sandalyeler II.Abdülhamid'in Beylerbeyi Sarayı'nda kaldığı sürgün döneminde veya daha sonra buraya naklolmuş olabilir. Masanın

başında krem rengi kumaşla kapı kapitone bir koltuk vardır. Bu koltuk sandalyelerle uyumlu olmayıp saray yönetimi tarafından odaya verilmiş toplantı salonu fonksiyonu dolayısıyla turistik bir mizansen yaratmak için konmuştur.



Şekil 5.146 19.yy. sonları Yıldız Şale Köşkü



Şekil 5.147 Koltuk Takımı

Masa ile duvardaki ayna arasında kalan boşlukta bir koltuk takımı durmaktadır. Ahşap ve Eklektik üslupta olan bu takım ile güneşe bakan pencerelerin önündeki krem rengi pufların buraya hangi amaçla konduğu anlaşılamamıştır. Bu tutum odada bulunan porselen vazolar için de geçerlidir.

Açıkça görülmektedir ki, bu oda gelişigüzel mobilyalarla tefriş edilmiştir. Şekil 5.141 ve 5.142'ten de anlaşıldığı üzere odada bulunan mobilyanın mekanın özgün

mobilyası ile ilgisi yoktur. Neo-Rönesans duvarlar, Egzotik yanı ağır basan Eklektik tavan süslemesi, Egzotik sandalyeler ve Eklektik koltuk takımı ile bu mekanda yine birçok üslup bir arada görülmektedir.

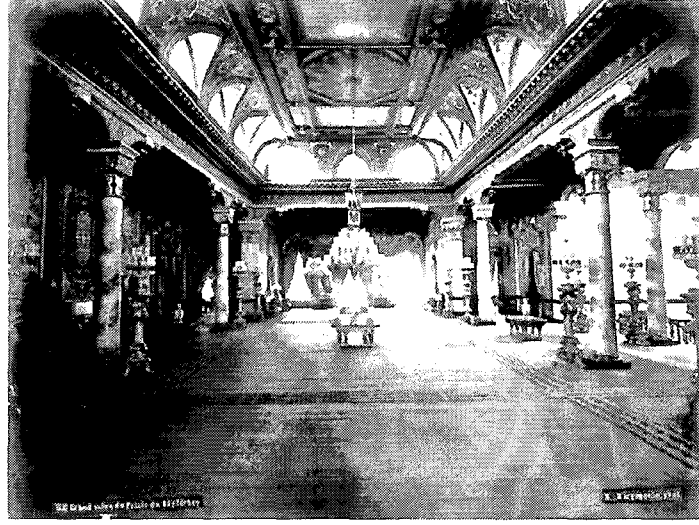
5.1.17 22 no'lu Salon

Sarayın en görkemli salonu olan bu mekan, renklerinden dolayı Mavi Salon olarak adlandırılmıştır. Bu mekanı da, alt kattaki 7 no'lu salonda olduğu gibi sütunlar taşımaktadır. Haçvari bir planı olan salonun hem denize hem bahçeye bakan cepheleri bulunmaktadır. Boyutları 20,95m x 21,25m, 11,90m x 8,70m, yüksekliği 10,18 metredir. Odanın bir adet giriş kapısı , üçü güneye, üçü doğuya bakan altı penceresi bulunmaktadır.



Şekil 5.148 Genel Görünüm

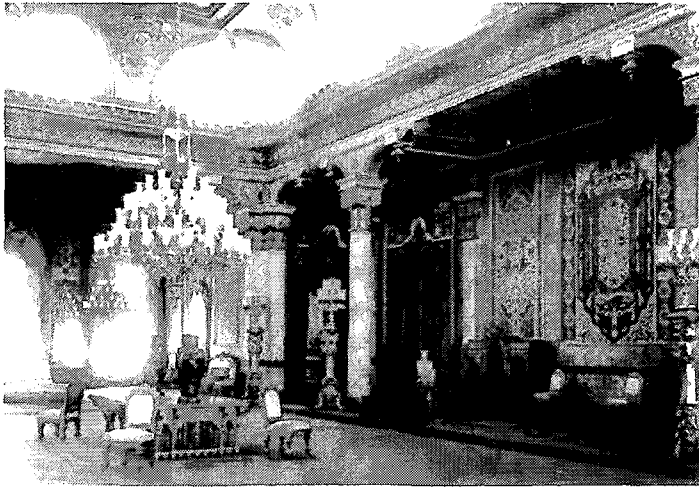
Bu mekanın 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra çekilmiş fotoğrafları bulunmaktadır. Bunlardan ikisi B. Kargopoulo (1850-1912) tarafından (Şekil 5.149 ve 5.150), biri de Sebah & Joaillier (1888-1908) tarafından (Şekil 5.151) çekilmiş üç adet fotoğrafı vardır. Mekanın eski fotoğrafları ile günümüzdeki hali karşılaştırılırsa hiçbir değişime uğramadığı söylenebilir.



Şekil 5.149 Genel Görünüm

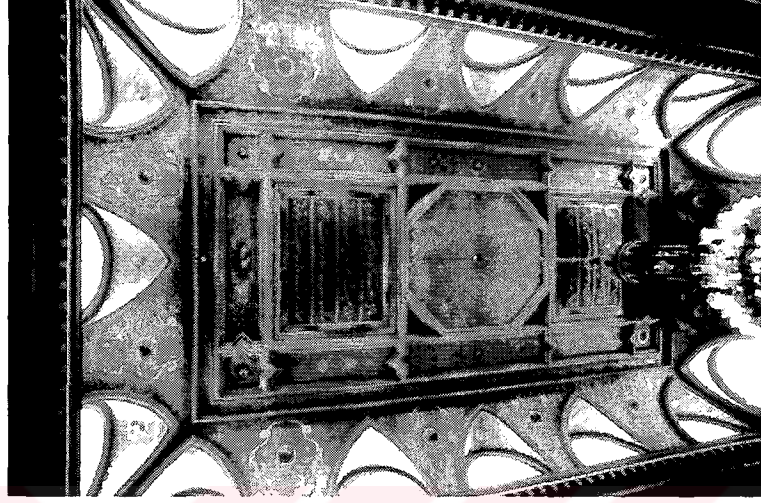


Şekil 5.150 Genel Görünüm



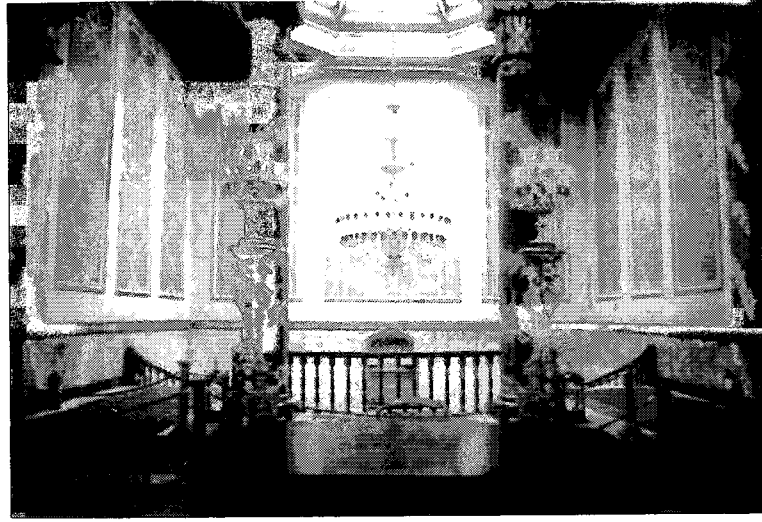
Şekil 5.151 Sebah & Joallier'in çektiği fotoğraf

Hasır zemin kaplamasının üzerinde şekil 5.149, 5.150 ve 5.151'den de görüldüğü gibi yolluk şeklinde bir halı vardır. Günümüzde ise büyük halılar ve ziyaretçilerin üzerine basabilmeleri için yolluk tipinde halılarla kaplıdır. Ortada Hereke, kara Tebriz, deniz tarafında ise Goblen taban halıları dikkati çekmektedir.



Şekil 5.152 Tavan ve Pencere

Ortak ana mekanın tavanı tonoz biçiminde yükseltilmiştir ve tavan eteklerine buzlu camlı pencereler açılmıştır (Şekil 5.152). Bu camların üzerlerinde ay yıldız motifleri işlidir. Pencere çerçeveleri Gotik mimari eleman olan sivri kemerlidir. Yükseltilmiş dikdörtgen bölümün ortasında sekizgen bir göbek, göbeğin iki yanında mavi zemin üzerine altın yıldızla yazılmış Osmanlıca kasideler bulunmaktadır. Orta kısmın altın yıldızlı çerçeveleri, sarayın diğer mekanlarının tavan süslemelerinde görülen çerçevelere göre daha abartılıdır. Merdivenlerin üstlerinin sekizgen cam bir örtü ile kapatılmış olması Ludwig Zanth'ın Wilhelma Sarayı'ndan kopyalanmıştır (Şekil 5.153). Yan bölümlerin tavanlarında da birbirine girmiş altın yıldızlı yıldızvari çerçeveler arasında, kırmızı ve yeşil renkler üzerine altın sarısı moresk yapraklar bulunmaktadır. Tavan ortasındaki dilimli dairesel göbeğin içinde, mavi üzerine altın sarısı Osmanlıca kasideler yazılıdır. Göbeğin dört kenarında yuvarlak çerçeveler içinde Neo-Barok çiçek demetleri bulunur. Dikdörtgen tavanın kısa kenarlarına paralel olan kısımların ortasında sancak resimli motifler de görülmektedir (Şekil 5.154). Tavan süslemelerinde Moresk motiflerin ağırlıkta olduğu saptanmıştır, ancak Neo-Barok ve Ampir öğelerden dolayı tavanlar Eklektiktir.



Şekil 5.153 Merdiven ve duvar süslemeleri

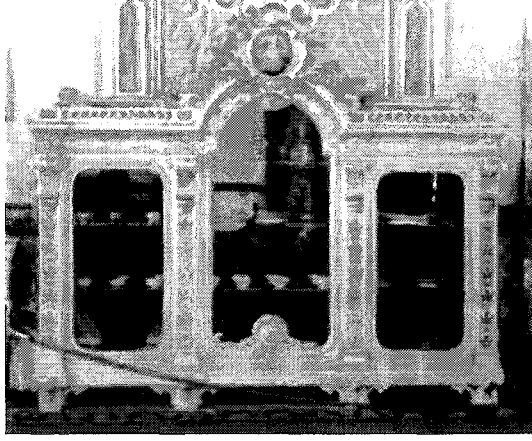


Şekil 5.154 Yan bölümlerin tavan süslemesi

Duvarların alt kısımlarında mavi renkte, üst kısımlarında ise sarı renkte stucco görülür. Sarı ve mavi rengi ahşap bir bordür ayırmaktadır. Sarı kısımlarda yaldızlı çerçeveler içinde simetrik Moresk süslemeler vardır. Köşelerde ayrıca, 7 no'lu salonda olduğu gibi gömme sütunlar bulunmaktadır. Mekanı süsleyen sütunlar mavi ile sarı stucco kaplıdır. Sütun başları moresk tiptedir.

22 no'lu salon sarayın en büyük mekanlarından biri olmasına rağmen içinde fazla bir mobilya bulunmamaktadır. Orta kısımda, biri büyük, ikisi daha küçük Arabesk üslupta üç masa bulunmaktadır. Bu masaların ayna ve konsolu 5 no'lu odada görülür. Ortadaki büyük masanın üzerinde bronzdan bir heykel bulunmaktadır. Güneye bakan duvarların önünde iki adet vitrin bulunmaktadır. Taç kısımlarında müzik aletlerinin

ve Sultan Abdülmecit'in tuğrasının olduğu bu dolap Ampir ve Eklektik bir tutum gösterir (Şekil 5.155). Dolapların içinde Yıldız Porselenleri sergilenmektedir. Bu iki dolabın arasına bir eşi alt kattaki 7 no'lu salonda görülen, kenarları yeşil camlı Arabesk ayna yerleştirilmiştir.



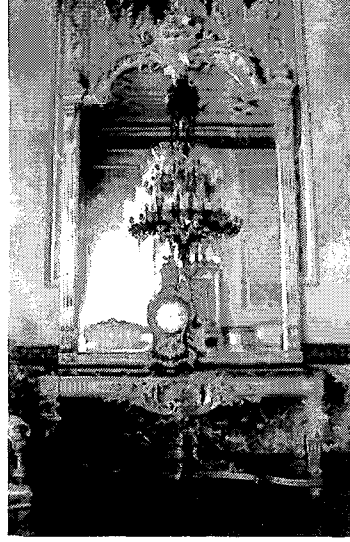
Şekil 5.155 Vitrin



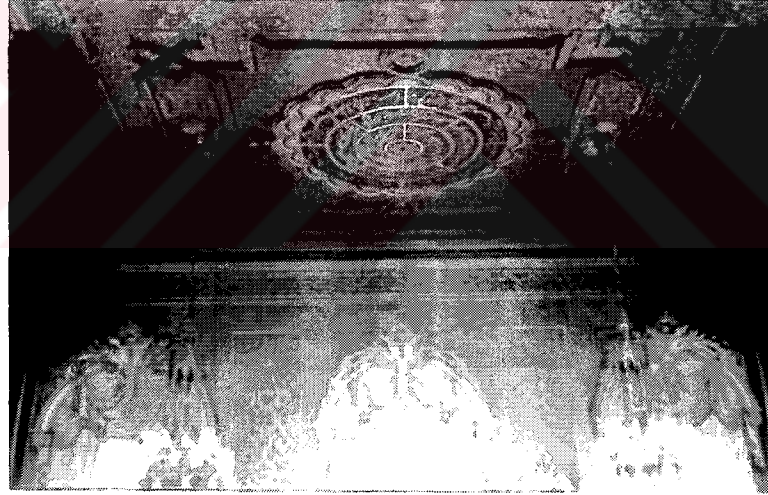
Şekil 5.156 Yan bölümler

Yan kısımlarda sarı kumaşla kaplı koltuk takımı bulunmaktadır (Şekil 5.156). Bu koltuklar hem doğu hem de batıya bakan bölümde simetrik olarak yerleştirilmiştir. Koltuk takımları kanepeler ve sandalyelerden oluşmaktadır. Ortada da “Island Seat” olarak adlandırılan sarı yuvarlak orta kısmı kapitoneli bir koltuk bulunmaktadır. Koltuklarla takım olan konsol ve aynalar düz kesitli hatlar üzerine kıvrımlı süslemeler içermektedir (Şekil 5.157). Bu mobilyaların tümü XIV. Louis mobilyasına benzediğinden dolayı Neo-Barok'tur. Kemerli perde kornişleri ile bu

takımların aynı olduğu görülür ( ekil 5.158). Aynaların ta  kısımlarındaki süslemeler kornişlerde de bulunmaktadır. K  elerde kıvrımlı hatlı Neo-Rokoko  amdanlar görülmektedir.



Şekil 5.157 Konsol ve ayna



Şekil 5.158 Perde Kornişleri

Bu mekanın mobilyasının günümüze dek iyi korunabildiği saptanmıştır. Egzotik, Ampir ve Neo-Barok tavan süslemeleri, Neo-Barok mobilyalar, Neo-Rokoko  amdanlar, Arabesk orta masaları, Ampir  zellikler içeren Eklektik dolaplar ve Arabesk ayna ve konsol bu mekanda yaratılmış olan Eklektisizmin en önemli elemanlarıdır.

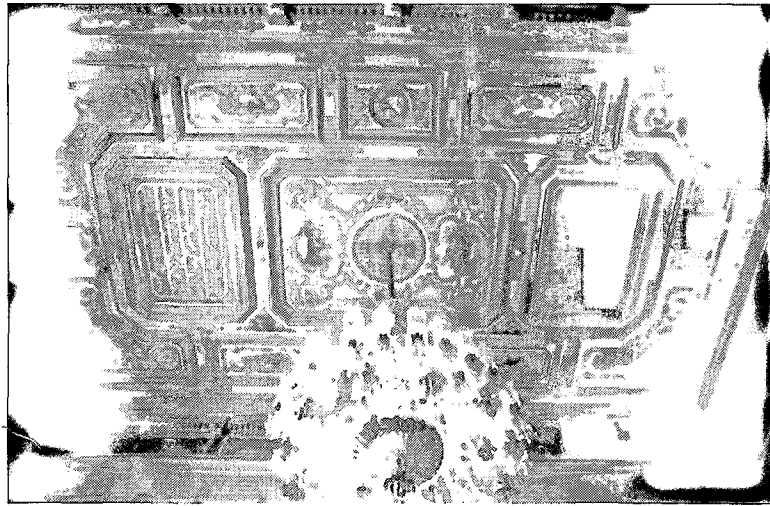
5.1.18 23 no'lu Oda

Mavi Salonun güneydoğu kısmında kalan bu oda oturma odası olarak düzenlenmiştir. Boyutları 6,02m x 11,27m, yüksekliği 7,83 metredir. Odanın bir adet giriş kapısı, ikisi doğuya, biri kuzeye bakan üç penceresi bulunmaktadır.



Şekil 5.159 Genel Görünüm

Sarayın her mekanında rastlanan hasır zemin burada da görülmektedir. Hasır kaplamanın üzerinde soluk renklerde bir Hereke halısı bulunmaktadır.



Şekil 5.160 Tavan Süslemesi

Tavanda, altın yaldızlı dikdörtgen çerçevelerin arasında altın sarısı yaprak motifleri ile ortada yuvarlak çerçevelerin içinde Neo-Barok tarzda çiçek buketleri vardır (Şekil 5.160). Ortadaki büyük dikdörtgenin kenarları pahlanmış ve sekizgen yapılmıştır. Bu çerçevenin iki ucunda simetrik olarak Osmanlıca kasideler bulunmaktadır. Dikdörtgen krem rengi zemin üzerinde daire şeklinin ağırlıkta olduğu görülür. Ortadaki göbek ise yuvarlaktır ve altın sarısı renklere yaprak ve çiçek motifleri içermektedir. Tavanın tümüne yayılmış bu süsleme tarzı Neo-Baroktur. Ortadan sarkan kırmızı ve yeşil renklere kristal avize Bohemya işidir.



Şekil 5.161 Genel Görünüm

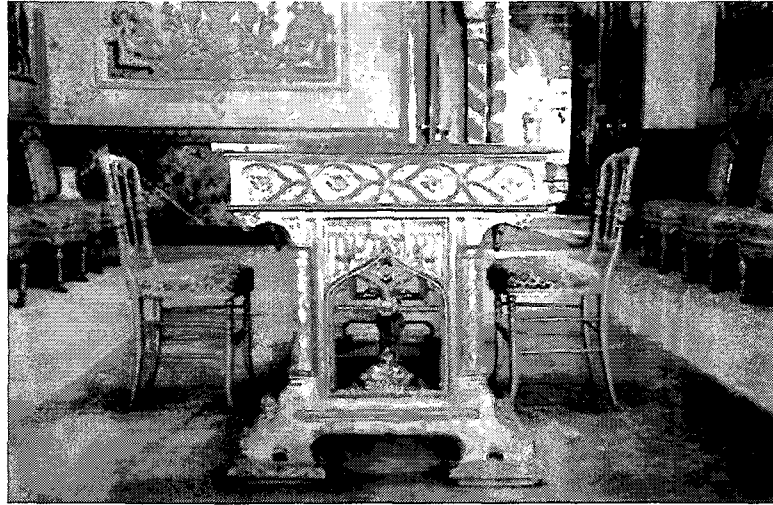
Duvarlar yerden 1m yüksekliğe kadar mavi ile sarı, üst kısımlarda pembe dalgali stucco ile kaplı olduğundan mermer görünümündedir. Mavi ve pembe kısmı birbirinden kahverengi üzeri desenli bir bordür ayırmaktadır (Şekil 5.161). Stucconun üzerinde yaldızlı dikdörtgen çerçeveler içinde renkli süslemeler yer alır. Krem rengi zemin üzerinde kıvrımlı yaprak desenleri, ortada içinde çiçekler olan bir vazo ile bunun altında bir kaidesi bulunmaktadır. Bu süslemeler de tavanda olduğu gibi Neo-Barok tarzıdır.

Odada pencerelerin önüne yerleştirilmiş bir koltuk takımı, sarayın neredeyse her mekanında görülen karşılıklı olarak yerleştirilmiş altın yaldızlı konsol ve aynalar ile üzeri mermerli bir orta masası bulunmaktadır. Neo-Barok ve Neo-Rokoko karışımı kanepe ile, daha Eklektik özellikler gösteren koltuk ve sandalyelerin aynı takıma ait olmadıkları sadece ayaklarına bakmakla bile anlaşılabilir.

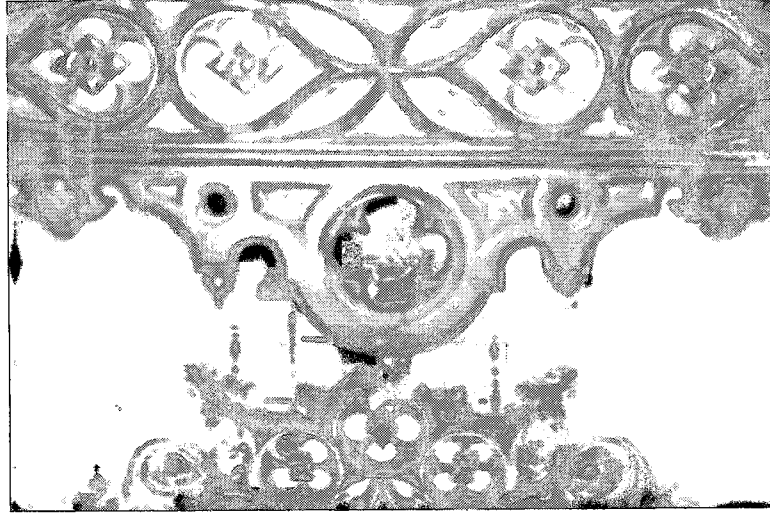


Şekil 5. 162 Ayna ve Konsol

Karşılıklı yerleştirilmiş aynaların köşeleri ve taç kısımlarının ortasında, içinde çiçek resimlerinin olduğu madalyonlar bulunur. Altın yaldızlı konsol ise kıvrımları ve üzerindeki süslemeler ile XV. Louis dönemini anımsatır, dolayısıyla Neo-Rokoko tarzındadır.



Şekil 5.163 Masa



Şekil 5.164 Masa Detayı

Ortada bulunan mermerli masada ise Neo-Gotik özellikler açıkça görülebilmektedir (Şekil 5.163). Gotik mimarisine ait sivri kemerli pencere elemanı burada ayakların arasında kullanılmıştır. Ayrıca Neo-Gotik tarzda çiçekler de masanın kenarlarını süslemektedir (Şekil 5.164). Masanın iki kenarında, ince hatlara sahip XVI. Louis tarzında sandalyeler bulunmaktadır. Halbuki bu masanın özgün sandalyeleri ile kanepesi 27 no'lu salonda, konsol ve aynaları ise 1 no'lu giriş holü ile 28 no'lu odada sergilenmektedir.

Esas işlevinin ne olduğu bilinmeyen bu mekanda farklı takımlara ait mobilyaların çeşitli yerlerden getirilerek gelişigüzel sergilendiği bir görüntü yaratılmıştır. Neo-Barok tavan ve duvar süslemelerine ek olarak Neo-Rokoko ve Neo-Barok özellikler içeren Eklektik koltuk takımları, Neo-Barok ayna, Neo-Rokoko konsollar ile Neo-Gotik masanın bir arada kullanımı uyumsuz bir Eklektisizm yaratmıştır.

5.1.19 24 no'lu Oda

Mavi Salonun bahçeye bakan köşesinde merdivenin hemen yanındaki odadır. Sultan Abdülaziz'in Paris'e yaptığı gezisini iade-i ziyaret amacıyla Ekim 1869'da İstanbul'a gelmiş olan Kraliçe Eugénie bu odada kaldığından, Eugénie'nin yatak odası olarak da bilinmektedir. Odanın hemen yanı başında bir hamam bulunur. Mekanın boyutları 6,13m x 11,49m, yüksekliği 7,83 metredir. Odanın biri mavi salona, diğeri hamama açılan iki adet kapısı , ikisi doğuya, biri kuzeye, biri de güneye bakan dört penceresi bulunmaktadır.



Şekil 5.165 Genel Görünüm

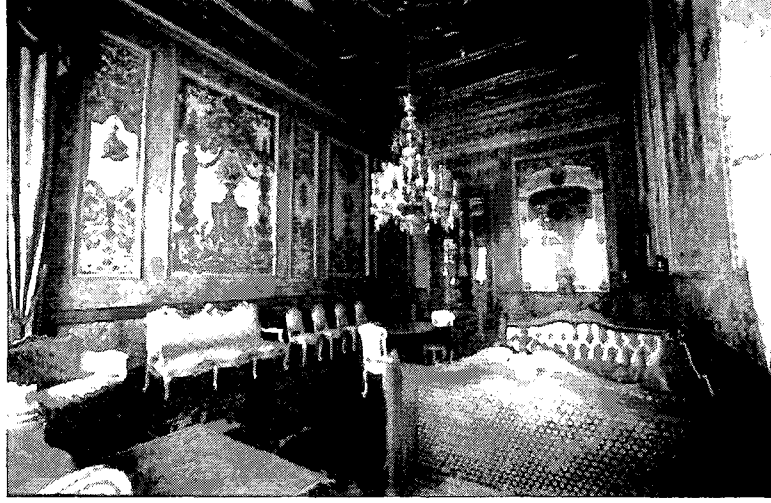
Odanın zemini hasır ile kaplıdır. Zeminin üzerinde kırmızı desenli bir Hereke halısı bulunmaktadır.



Şekil 5.166 Tavan Süslemesi

Tavan süslemelerinde sarı zemin üzerinde altın yaldızlı çerçeveler ağırlıktadır. Dikdörtgen bir çerçevenin içinde, ortada oval bir göbek ile bu göbeğin iki ucunda içlerinde gül demetlerinin olduğu ikişer adet dairesel çerçeve bulunur (Şekil 5.166). Sarmal dal ve yaprak öğeleri ve çiçek desenleri ile yapılmış altın sarısı rengin ağırlıkta olduğu bu süsleme Neo-Barok tarzıdır. Bu dikdörtgen çerçevenin dört tarafında ise buharlı gemi tasvirlerinin olduğu resimler vardır. İki direkli buharlı gemilerin tasvir edildiği bu resimlerde Türk bayrakları yine açıkça görülebilmektedir. Arka planda tepelerin ve bazı mimari öğelerin bulunduğu bu

resimlerde ayrıca yelkenliler de gözükmetedir. Ortadan sarkan yeşil ve kırmızı renklerdeki kristal avize Bohemya işidir.



Şekil 5.167 Genel Görünüm

Duvarlar 23 no'lu odada olduğu gibi iki renklidir. Yerden 1m yüksekliğe kadar yeşil, üst kısımlarda pembe renkteki stucco, kahverengi üzeri desenli bordür ile ayrılır (Şekil 5.167). Stucconun üzerinde yaldızlı dikdörtgen çerçeveler içinde renkli 23 no'lu odadakine benzer Neo-Barok tarzda süslemeler yer alır.

Haluk Şehsuvaroğlu Tarihi Odalar adlı kitabında bu odayı şöyle anlatmaktadır:

“Fransız İmparatoriçesi Beylerbeyi Sarayı’nı çok beğenmişti. Kendisine sarayın üst katında bahçe tarafında bulunan ve büyük merasim salonuna açılan oda, yatak odası olarak hazırlanmıştı.

Bu geniş ve güzel odanın yanında hamam ve banyo dairesi bulunuyordu. Yüksek tavanlı, altın yaldızlı ve Türkkari nakışlı duvarlarıyla, gönüle ferahlık veren bu geniş odaya ceviz bir karyola, endam aynası, tuvalet takımlarıyla, şezlong ve diğer lüzumlu, kıymetli eşyalar konulmuştu.”

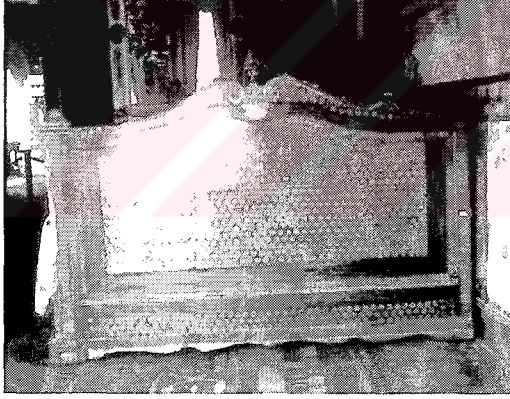
Şehsuvaroğlu ayrıca İmparatoriçe Eugénie’nin hamamda yıkanmayı çok sevdiğini ifade ettiğini yazmıştır.

Günümüzde odada bir karyola, iki adet kanep, kanepelerin etrafında sandalyeler, ortada bir masa, mavi salona açılan kapının olduğu duvarda üzerinde kuş resimli madalyonların bulunduğu altın yaldızlı bir ayna ve konsol vardır. Maun, ceviz, sedef, bağa ve bronz süslemeli yatak, 19. yüzyıl ortalarında İngiltere’de ortaya çıkan kapitoneli karyola tipine örnek teşkil eden karyola şekil bakımından Neo-Rönesans

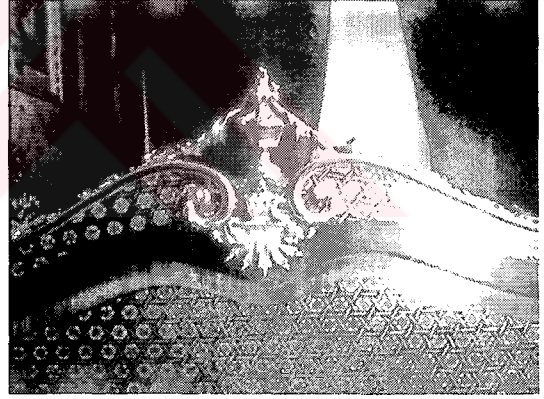
etkileri taşımaktadır. Ancak gerek oymalı süslemesi gerekse de ‘S’ kıvrımları ile Neo-Barok üslup ağır basmaktadır. Bu karyolanın eşi 2.Abdülhamid devrinde Yıldız Sarayı Merasim Köşkü yatak odalarından birinde görülmektedir. Yatağın üzeri ve kapitone kısımlar sarı ipekli kumaşla kaplıdır.



Şekil 5.168 Yatak



Şekil 5.169 Yatak



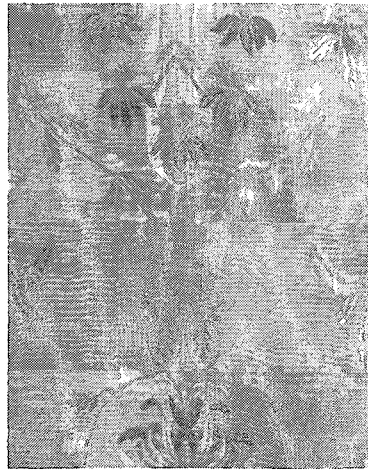
Şekil 5.170 Yatak Başı

Giriş kapısının hemen solunda bulunan Neo-Barok hatlara sahip aynanın köşeleri ve ortasında içinde kuş resimlerinin olduğu madalyonlar bulunur (Şekil 5.171). Altın yaldızlı konsol ise kıvrımları ve üzerindeki süslemeler ile XV. Louis dönemini anımsatır, dolayısıyla Neo-Rokoko tarzındadır. Konsolun üzerinde bir saat bulunmaktadır.



Şekil 5.171 Ayna ve Konsol

Koltuk takımı beyaz lake kaplı olup, köşelerinde altın yıldızlar bulunmaktadır. İnce hatlara sahip ve üzerinde fazla süsleme ve kıvrımı bulunmayan bu mobilyalar Eklektik özellikler gösterir. Ortada bulunan masa, koltuk takımları ile benzer hatlara sahip olmasına rağmen lake kaplı değildir, bu yüzden bu takıma ait olduğu konusunda şüphe yaratmaktadır. Perde ve koltuklar açık somon rengi zeminde, açık sarı ve bordo renkte dikey paralel hatlar üstüne yerleştirilmiş küpe çiçeği gruplarından oluşan desenli ipek Hereke kumaşıyla kaplıdır (Şekil 5.172).



Şekil 5.172 Koltuk Kumaşı

Neo-Barok tavan ve duvar süslemeleri olan bu odada tek bir üsluba sahip bir mobilya bulunmamaktadır. Neo-Barok ve Neo Rönesans yatak, Neo-Barok ayna, Neo-Rokoko konsol ve Eklektik koltuk takımı bu odadaki üslup çeşitliliğini oluşturmaktadır.

5.1.20 25 no'lu Oda

Mavi Salonun etrafındaki dört odadan biri olan bu oda Abdülaziz'in çalışma odası olarak tanıtılmaktadır. Mekanın boyutları 8,36m x 12,50m, yüksekliği 7,83 metredir. Mekanın bir adet giriş kapısı, üçü batıya, biri kuzeye biri de güneye bakan beş adet penceresi bulunmaktadır.



Şekil 5.173 Genel Görünüm

Bu mekanın 1888 tarihinden sonra Sebah & Joaillier tarafından çekilmiş bir fotoğrafı bulunmaktadır (Şekil 5.174). Mekanın eski fotoğrafları ile bugünkü durumu karşılaştırıldığında neredeyse hiçbir şeyin aynı olmadığı görülür.



Şekil 5.174 1888'den sonra 25 no'lu oda

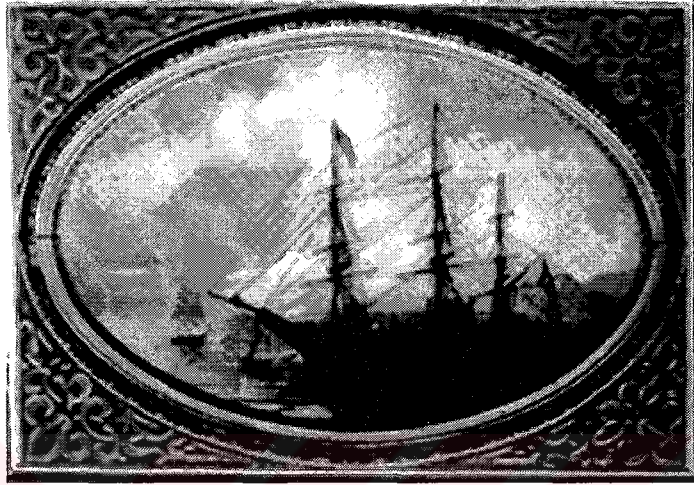
Zemin hasırla kaplıdır. Şekil 5.174'te görüldüğü üzere, 19. yüzyılın sonlarında odanın hasır zemini üstünde yolluk şeklinde bir halı vardır. Günümüzde ise açık krem rengi, açık yeşil ve kırmızı renklerin ağırlıkta olduğu desenli bir Hereke halısı bulunmaktadır.



Şekil 5.175 Tavan

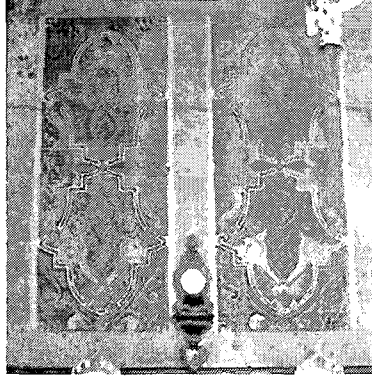
Tavanda dikdörtgen çerçeveler arasında bitkisel süslemeler bulunmaktadır (Şekil 5.175). Açık ve koyu yeşil zemin üzerinde kırmızı ve altın sarısı girift yaprak motifleri, ortadaki yuvarlak göbeğin geometrik şekillere bölünmesi Moresk süsleme tarzıdır. Bu süslemelerin ortasında bulunan gül demetleri ise Neo-Barok süslemeye bir örnektir. Ortadaki dikdörtgen çerçevenin iki yanında oval madalyonlar içinde gemi resimleri bulunmaktadır. Ön planda, tasvirin konusunu oluşturan firkateynin

direklerinde iki adet Türk bayrağı dalgalanmaktadır. Sol arkada deniz ve ufuk çizgisinin birleştiği yerde, kızzılıklar içinde bir korvet seyir halinde izlenmektedir. Turnervari bir anlatım ile ele alınan tasvirde gökyüzüne kırmızı, kırmızı ve sarı renk tonları hakimdir. Bu resimde 19. yüzyıl resim sanatının etkileri görülmektedir. Tavandan sarkan kırmızı ve yeşil renklerdeki kristal avize ise Bohemya işidir.



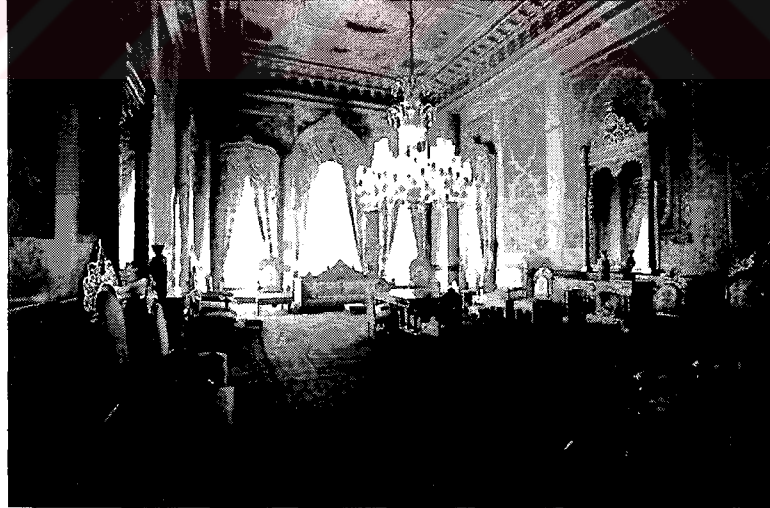
Şekil 5.176 Tavan Resmi

Duvarlar yerden 1m yüksekliğe kadar mavi-krem, üst kısımlarda sarı-gri-krem renklerde dalgalı stucco ile kaplı olduğundan mermer görünümündedir. Mavi ve sarı kısmı birbirinden kahverengi üzeri desenli bir bordür ayırmaktadır. Stucconun üzerinde dikdörtgen çerçeveler içinde renkli süslemeler yer alır. Giriş kapısının sağ ve solundaki duvarların ortasındaki büyük çerçevelerde, dilimli sivri at nalı kemer motifi görülmektedir. Diğer çerçevelerde ise biri aşağı biri yukarı olarak duran iki adet figür simetrik olarak yerleştirilmiştir. İki şeklin arası Neo-Barok denebilecek desenlerle doludur. Alt kısımlarda yaprak motifleri görülür. Çift çizgili bu desenin yoğun olması ve odanın tümüne yayılmasından dolayı Neo-Barok, desenin içinde ve dışında kullanılmış kırmızı, mavi, yeşil ve altın sarısı renklerle Egzotik özellikler taşıyan duvar süslemesi Eklektiktir.

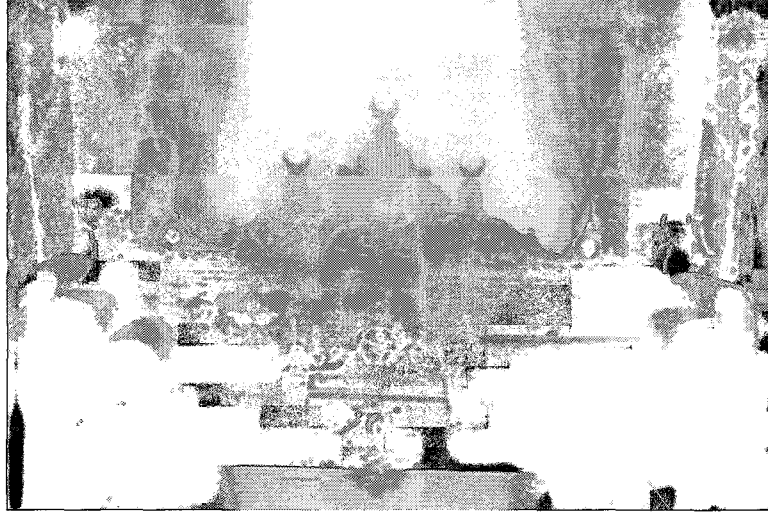


Şekil 5.177 Duvarlar

Şekil 5.174 ile odanın bugünkü hali karşılaştırıldığında sadece duvarların aynı kaldığı görülür. Oda, o dönemde bir yatak odası olarak düzenlenmiştir. Kapıdan girince hemen sol tarafta bir paravan, yüksek arkalıklı bir yatak, onun yanında küçük bir komodin ve boy aynası bulunmaktadır. Ayrıca yatağın önünde bir meridyen koltuk ile bir yuvarlak, bir de dikdörtgen sehpa görülmektedir. Siyah lake, kenarları metal kaplı, bir çizgi boyunca düzenlenmiş dikey demetler, çiçek ve yaprak çelenk ve hevenkleri, uçları dalgalanan fiyonk figürleri ile süslü olan bu mobilya Neo-Klasik bir üslup taşımaktadır. Bu mobilyanın şu anda nerede olduğu bilinmemektedir.



Şekil 5.178 Oturma Grubu



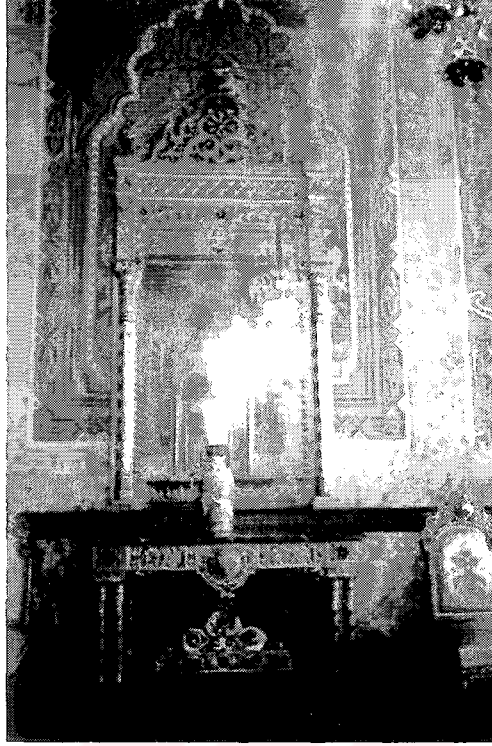
Şekil 5.179 Büyük Kanep

Oda, günümüzde eski işlevinden farklı olarak oturma odası olarak düzenlenmiştir. Batıya bakan pencerelerin önünde, köşeli hatlı, taç kısmında alemlerin bulunduğu bir kanep vardır. Ahşap yaldızlı kısımlarının üzerindeki kıvrımlı süslemesiyle Egzotik özellikler gösteren bu kanep, tepesindeki alem formlarıyla Neo-Gotik üsluba da atıf yapar (Şekil 5.179). Kanepenin iki yanında simetrik olarak kollu birer sandalye bulunur. Duvarların önünde de ikili kanepeler ile sandalyeler simetrik olarak sıralanmıştır. Mobilya, masif gövdesinin üzerindeki işlemlerle Neo-Barok üslup özellikleri gösterir. Koltukların kolçak kısımlarından taç kısmına çıkan bölüm sütun gibi olup, tepesinde Moresk bir sütun başı motifi bulunur. Koltuk ve sandalyelerin taç kısımlarında alem motifi yoktur; ama kıvrımlı büyük kanepenin üst kısmındakine benzer kıvrımlı motifler vardır. Ortadaki büyük pencerenin kornişi yuvarlak kemerli, yanlardaki küçük pencerelerin kornişi ise doğu tarzı sivri kemerlidir. Bu kornişler de altın yaldızlı olup, koltuk takımındakine benzer kıvrımlara sahiptir. Bu yüzden koltuk takımının bu odaya uygun olarak yapıldığı varsayılabilir. Ancak, korniş motifinin aynısı sarayın 5, 12 ve 13 no'lu odalarındaki aynalarda görülmektedir. Bu aynaların da bu odaya ait olması da muhtemel olduğu için kesin bir sonuca varmak zordur. Perde ve koltuk kumaşı, sarı (perdede krem rengi) zemin üstünde pembe, Ampir tarzda bir vazo içinde bir çiçek buketi ve bu düzenlemeyi çevreleyen stilize yaprak, dal ve kurdelelerden oluşan desenli Hereke ipeğinden yapılmıştır.

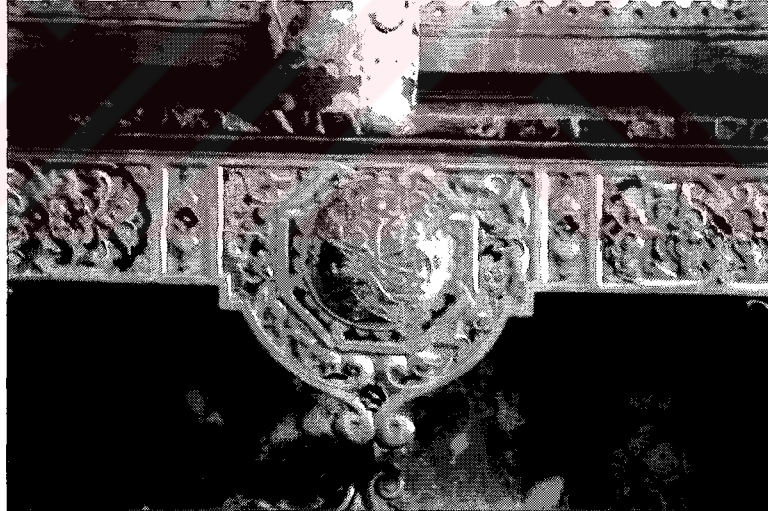


Şekil 5.180 Koltuk Kumaşı

Bu odada ayrıca karşılıklı olarak yerleştirilmiş altın yaldızlı, Arabesk üsluplu konsol ve aynalar ile ortada üzeri mermerli bir masa bulunmaktadır. Bu masa ve konsolun silindirik ayakları sandalyelerde olduğu gibi kübik bir bitiş elemanı ile bağlanmıştır. Masanın sütun formundaki ayaklarının üst kısımlarında Moresk sütun başları bulunur. Bu sütun başları ayna çerçevesinde de görülebilir. Ayna, konsol, masa ve sandalyelerde altın yaldızlı kısımların arasında yeşil rozetler bulunmaktadır. Bununla uyumlu olarak masanın ve konsolun üzerindeki mermer de yeşildir. Ancak yakından incelendiğinde, ayna ve konsolların üzerindeki renkli kısımların, sonradan amatör biri tarafından boyanarak sağlandığı anlaşılmaktadır. Aynaların, 25 no'lu oda düzenlemesi yapılırken bu mekana konması kararlaştırılıp, koltuk takımı ile uyum sağlaması için boyanmış olması muhtemeldir. Aynanın çerçevesinde iki adet yan yana at nalı kemer motifi görülür. Taç kısmı büyük kanepenin taç kısmı ile aynıdır, üç adet alem motifi vardır, ancak kanepenin altın yaldızlı kısımları boyanarak renklendirilmemiştir. Konsolun ortasındaki kısımda arma, top, hançer gibi Ampir motifler de görülmektedir (Şekil 5.182). Bu ayna Egzotik, Ampir ve Neo-Gotik üslupları bir arada bulundurur. Konsollar üzerinde ejder motifli Japon vazolar vardır.



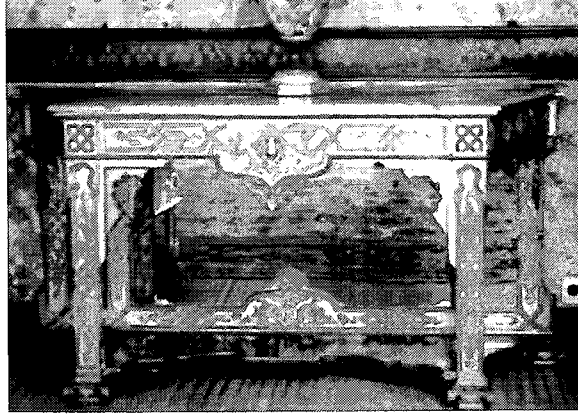
Şekil 5.181 Konsol ve Ayna



Şekil 5.182 Konsol Detayı

Giriş kapısının sağındaki duvara dayalı, altın yaldızlı bir konsol daha bulunmaktadır (şekil 5.183). Ancak, dikdörtgen kesitli ayaklarıyla bu konsol oturma grubunun bir parçası olmadığı izlenimini vermektedir; zaten konsolun aynası 1 no'lu salonu 17 no'lu salona bağlayan merdivenlerin çıkış hattındaki duvarda asılıdır (Şekil 5.184). Bu konsolun üstünde pembe üzeri çiçekli, kenarları kulplu bir vazo bulunmaktadır.

Vazonun tam üstünde Fransa yapımı bir duvar saat, asılıdır, bu saatin de sonradan eklendiği anlaşılmaktadır.



Şekil 5.183 Konsol



Şekil 5.184 Konsola ait olan ayna

Odanın 19. yüzyılın sonlarındaki hali ile günümüzdeki hali oldukça farklı olduğundan hangi mobilyanın bu odaya ait olduğunu ortaya çıkarmak güçtür. Şekil 5.183'te görülen konsolun aynasının başka bir mekanda bulunması gibi örneklerden de bu odanın tefrişinin ne kadar karışık yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Yalnızca perde kornişleri ile uyumlu olan mobilyaların bu mekan için yapılmış olduğu kabul edilebilir. Egzotik tarafi ağır basan mobilyalarda Neo-Barok, Neo-Gotik ve Ampir

detaylar da bulunmaktadır. Tavan ve duvar süslemesinde de Egzotik ve Neo-barok özellikler bir arada kullanılmış iken tavan resimleri 19. yüzyıl üslubundadır.

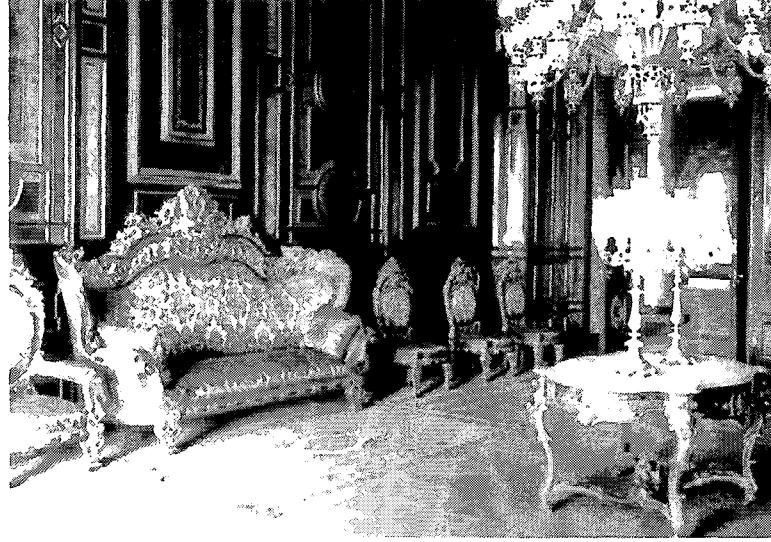
5.1.21 26 no'lu Oda

Üst katta, Mavi Salon'un çevresindeki dört odadan biri olan bu oda günümüzde Abdülaziz'in Kabul Odası olarak tanıtılmaktadır. Mekanın boyutları 8,20m x 12,40m, yüksekliği 7,83 metredir. Odada bir adet giriş kapısı, batı yönünde üç, güney yönünde bir ve kuzey yönünde bir adet olmak üzere toplam beş pencere vardır.



Şekil 5.185 Genel Görünüm

Bu mekanın 19. yüzyılın sonlarında Sebah & Joaillier (1888-1908) tarafından çekilmiş bir fotoğrafı bulunmaktadır (Şekil 5.186). Mekanın eski fotoğrafları ile bugünkü hali karşılaştırıldığında çok büyük bir fark olmadığı görülür.



Şekil 5.186 Odanın 19. yüzyılın sonundaki görünümü

Odanın özgün zemin kaplaması hasırdır. Hasır döşemenin üzeri günümüzde tamamen halı kaplıdır. Şekil 5.186’da ise oturma grubunun önünden geçen yolluk tipinde bir halı ile kanepenin önünde onun genişliği kadar bir halının olduğu görülür.



Şekil 5.187 Tavan Süslemesi

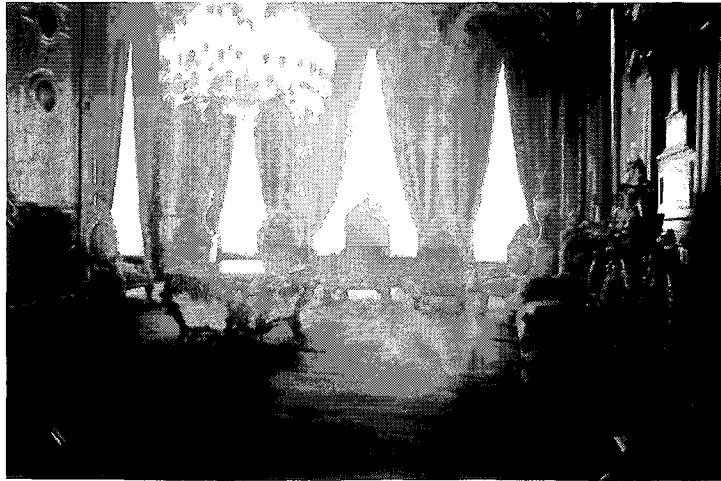
Tavanda ortadaki dilimli dairesel göbeğin içinde ve etrafında çiçek ve yaprakların bulunduğu Moresk tarzda süslemeler vardır (Şekil 5.187). Göbeğin etrafını saran yuvarlak çerçevelerin içinde ise Neo-Barok tarzda çiçek buketleri görülür. Köşelerde de çeyrek dilimli daire çerçevelerin içinde Moresk süslemeler ve Neo-Barok çiçekler vardır. Ayrıca göbeğin dört tarafında, simetrik olarak yerleştirilmiş dikdörtgenimsi oval panolar içinde deniz ve gemi resimleri bulunmaktadır. Kompozisyonun geri

planını bir şehir silueti kaplamaktadır. Bu siluet açık bir havada, gün ışığının hakim olduğu, hafif kızılıklar ise sanki güneşin yol açtığı kızılıklar izlenimi vermektedir. Ön ve arka plan kompozisyonunda bir bütün oluşturmakta ve bir denge kurmaktadır. Kadırganın arkasında bayraklarla donatılmış bir kalyon yer almaktadır. Arkada yer alan siluet İstanbul şehri gibi gözükse bile, kompozisyonun sol tarafında sezilen mimarının başka bir şehir, büyük olasılıkla Venedik olduğu ve bu görüşü destekleyen kadırganın önünde seyreden gondol motifinin varlığıdır (Yum, 1991). Bu resimler Neo-Rokoko üsluptadır.



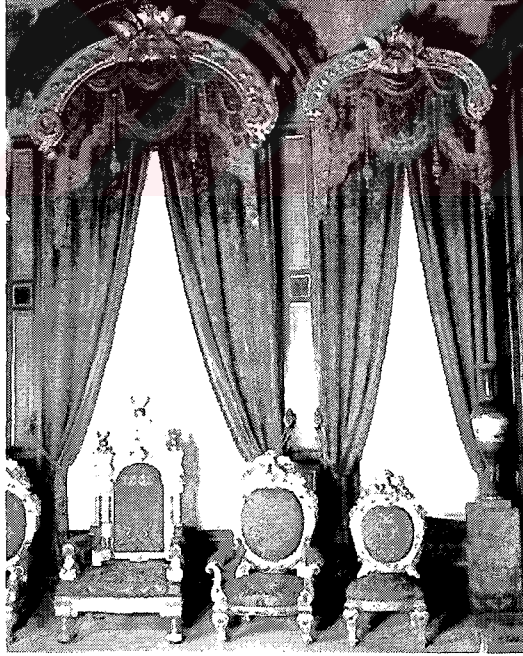
Şekil 5.188 Duvarlar

Duvarlar 21 no'lu odada görüldüğü gibi maun ve armut ağacından yapılmış ahşapla kaplıdır (Şekil 5.188). Ahşap üzerinde daire, kare veya dikdörtgen gibi geometrik çerçeveler içinde marketöri tekniğinde çiçekli panolar vardır.



Şekil 5.189 Koltuk Takımı

Odanın mobilyaları ve oturma düzeni değişmemiştir. Neo-Barok ve XV. Louis Neo-Rokoko özelliklerini bir arada taşıyan bir koltuk takımı ve ortada mermerli bir masa bulunmaktadır. Kanepe ve koltukların taç kısımları XV. Louis özelliklerini taşıırken, düz hatlı kısa ayak kısımları XIV. Louis mobilyası özelliklerini taşır. Odanın yan duvarlarının önünde, ortada bir kanepe ve yanlarında sandalyeler bulunur. Pencereilerin önünde ise tahtvari bir koltuk ile iki yanında sandalyeler dizilidir. Koltuklar koyu kırmızı zeminde bej rengi desenli ipek kumaşla kaplıdır; ancak Şekil 5.186’da açık renk bir kumaş görülmektedir. Desen, akantus yapraklarıyla çevresi belirlenen ve içlerinde stilize edilmiş bitki motiflerinden oluşan kompozisyonlar bulunan iki ayrı paftanın birbiri ardına tekrarlanmasıyla oluşmaktadır (Şekil 5.191). Koltukların ahşap kısımları altın yaldızlıdır ve taç kısımlarında kuş motifleri bulunmaktadır. Ortadaki tahtvari Neo-Barok koltuk taç bölümündeki arma motifleri ile Ampir, alem motifleri ile Egzotik ve Neo-Gotik özellikleri bir arada toplamıştır. Ancak, bu koltuk 25 no’lu odadaki koltuk takımının bir parçasıdır, bu odaya ait değildir. Perdelerin kornişleri de koltuk takımlarının taç kısımlarındaki gibi altın yaldızlı ve kuş motiflidir. Perde kumaşları ile koltuk kumaşları aynıdır.



Şekil 5.190 Tahtvari Koltuk, Sandalyeler



Şekil 5.191 Koltuk ve Perde Kumaşı



Şekil 5.192 Odanın Genel Görünümü

Sarayın zaman içinde en az değişime uğramış mekanlarından birinin bu oda olduğu görülmektedir. Neo-Barok ve Egzotik süslemelerin bir arada kullanıldığı tavan, Neo-Rönesans ahşap duvarlar, Neo-Barok ve Neo-Rokoko karşımı koltuk takımı, Neo-Rokoko orta masası ve Neo-Barok, Neo-Gotik, Egzotik ve Ampir özellikler taşıyan tahtvari koltuk ile bu odada da sarayın birçok odasında görülen Eklektik bir üslup yaratılmıştır.

5.2 Harem Bölümü

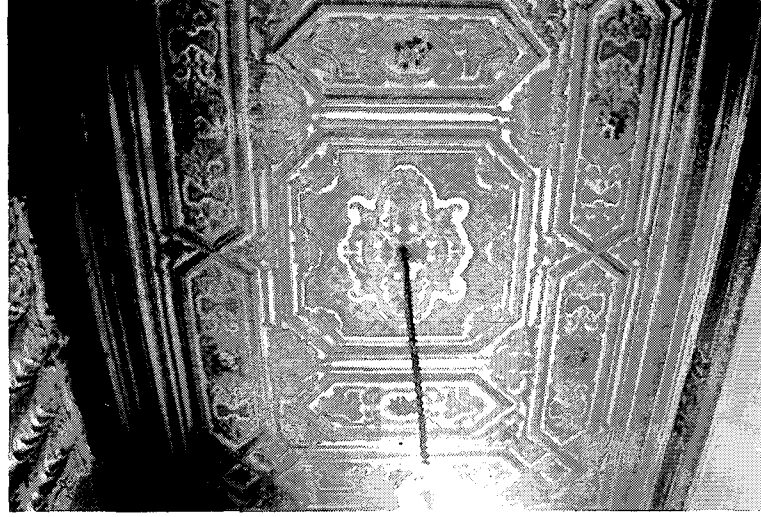
5.2.1 8 no'lu Oda

Sultan II.Abdülhamid'in Beylerbeyi Sarayı'nda sürgünde olduğu zaman kullandığı ve vefat ettiği bu oda, harem bölümünün bahçe tarafındaki yatak odalarından biridir. Günümüzde odada Sultan Abdülhamid'in yatak odası takımları bulunduğundan sürgün zamanından önceki özgün mobilyanın nerede olduğu bilinmemektedir. Boyutları 5,42m x 7,40m, yüksekliği 7,63 metredir. Odanın bir adet giriş kapısı , biri doğuya, üçü kuzeye bakan dört penceresi bulunmaktadır.



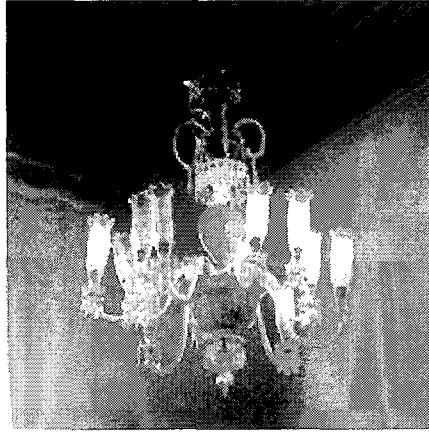
Şekil 5.193 Genel Görünüm

Odanın zemini hasır ile kaplıdır. Hasırın üzerinde kırmızı zeminde yeşil desenli bir Hereke halısı bulunmaktadır.



Şekil 5.194 Tavan

Tavanda, krem rengi zemin üzerinde geometrik çerçeveler arasında bitkisel süslemeler bulunur. Ortadaki göbek sekizgendir, etrafında ise altıgen çerçeveler dizilidir. Çerçeveler ve aralarındaki yaprak motifleri altın sarısı rengindedir (Şekil 5.194). Geometrik çerçevelerin orta kısımlarında çiçek betimlemelerinin olduğu rozetler vardır. Bu çiçek tasvirlerinde beyaz, bordo, koyu yeşil ve lila renkleri görülür. Tavan süslemesinde krem zeminin üzerinden altın sarısından başka pembe renk de görülmektedir. Bu süsleme tarzı Neo-Baroktur. Ortadan sarkan mavi gövdeli kristal avize Bohemya işidir (şekil 5.195).



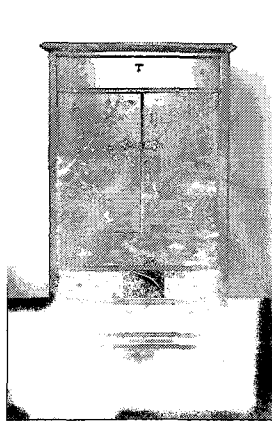
Şekil 5.195 Avize

Odanın duvarları sarı ile bej arası bir renktedir. Mekan yatak odası işlevi gördüğünden duvarlarında herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

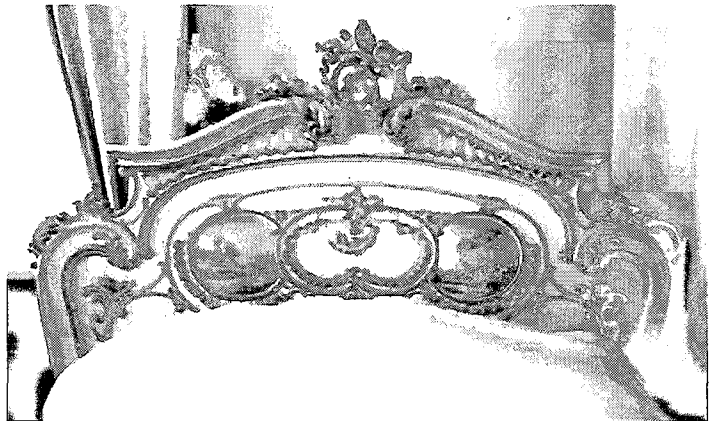


Şekil 5.196 Genel Görünüm

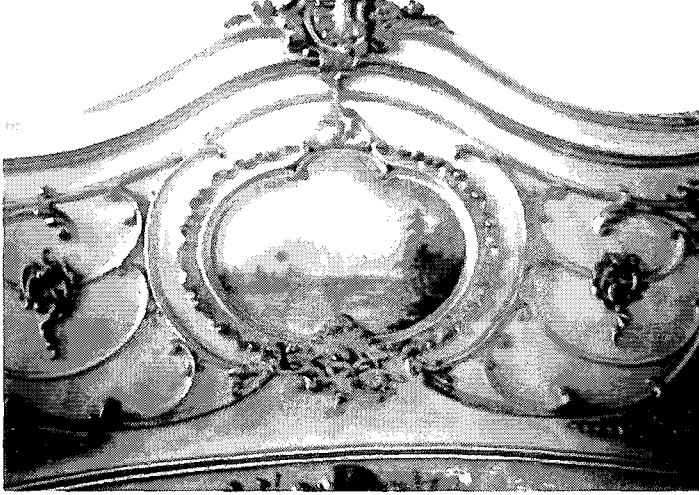
Odanın günümüzdeki düzenlemesi oldukça sadedir. Kapıdan girince sağ tarafta üzerinde dal, yaprak ve kuş motiflerinin bulunduğu Uzakdoğu kökenli Egzotik ahşap küçük bir komodinin (Şekil 5.197), onun yanında üç adet beyaz lake kaplı kıvrımlı Neo-Rokoko sandalyeler ile II.Abdülhamid'in beyaz lake kaplı yatağı ve komodini vardır. Odada ayrıca şezlong tipi bir kanep, kapının sol tarafındaki duvarda Neo-Rokoko kıvrımları ve süslemesi ile altın yaldızlı bir ayna ve konsol bulunmaktadır. Milli saraylar arşivinden edinilen şekil 5.196'da yatağın arkasında, pencerenin önünde bir paravan da gözükmektedir. Bu paravan, tamire yollandığından geçici bir süre için bu odada sergilenememektedir. Kıvrımlı Neo-Rokoko formlarının iyice belirginleştiği karyola ve komodini, beyaz lake üzerine uçuk pembe ve mavi tonlarının hakim olduğu panolar içinde yer alan manzara resimleri ile bezenmiştir (Şekil 5.198, 5.199 ve 5.200).



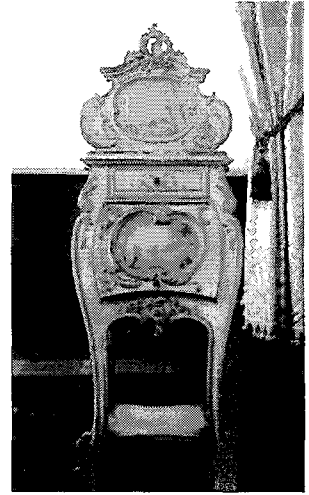
Şekil 5.197 Egzotik Komodin



Şekil 5.198 Yatağın Başucu Süslemeleri



Şekil 5.199 Yatağın Ayakucu Süslemeleri



Şekil 5.200 Komodin

Bu oda, Sultan II.Abdülhamid'in burada vefat etmiş olması nedeniyle tarihi bir değer taşımaktadır. Haluk Şehsuvaroğlu "Tarihi Odalar" kitabından bu odadan şöyle bahsetmektedir:

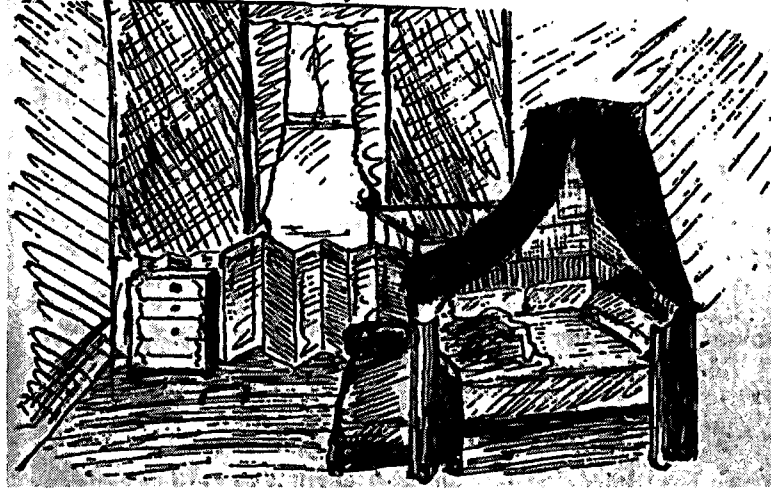
" II. Abdülhamid'in odası kendi kullandığı ve vefat ettiği zaman şu şekilde tanzim edilmiş bulunuyordu. Kapıdan girince sağda bir tuvalet masası ve yanında ilaç şişeleri, diğer şişelerle dolu aynalı beyaz lake bir dolap vardı. Eski hükümdarın karyolası bu dolabın yanında ve kapının tam karşısında baş tarafı duvarda ayak ucu pencereler hizasında olmak üzere duruyordu.

Beyaz lakeden olan bu karyolanın üzerinde vişne çürüğü renginde peloştan oda ve karyolanın dört tarafını kaplayacak şekilde kırmızı kadife kumaşlı bir paravana vardı. Yatağın iki kenarına Hereke kumaşıyla kaplanmış uzun duvar yastıkları konulmuştu.

Paravanın arka kısmında ve odanın güney tarafında eski hükümdarın iki haremine ait madeni karyola duruyordu.

Sultan Hamid'in karyolasının ayak ucunda bir şezlong ve mukabilinde de bir dolap bulunuyordu. Kapının sol tarafını kadın efendilere mahsus bir konsolla bu konsolun ve pencerenin arasını yanyana aynalı iki dolap işgal ediyordu.

Odanın ortasına doğru beyaz çini bir soba ve bu sobanın gerisinde eski hükümdarın sigara takımlarıyla, diğer bazı eşyalarını koyduğu bir masa vardı."



Şekil 5.201 Ord. Prof. Dr. Akil Muhtar Özden tarafından sultan öldüğü gün çizilmiş eskiz

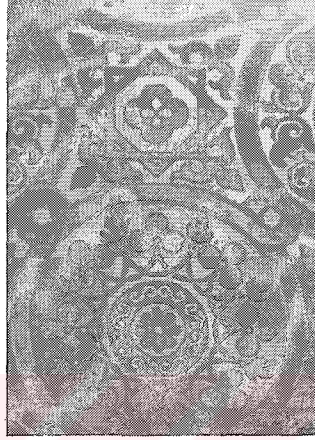
Öte yandan Ziya Şakir'in 1951'de Resimli Tarih Mecmuası adlı dergide yayınlanmış "II. Sultan Hamid'in Son Günleri" adlı makalesinde de bu oda aynı şekilde, detaylı olarak tarif edilmektedir. Aynı makalede bulunan bir fotoğrafta, Sultan II.Abdülhamid'in en küçük oğlu olan Şehzade Abid Efendi'nin sünnet yatağı olarak görülen, Abid Efendi'nin annesi Naciye Kadın Efendi'nin Yıldız Sarayındaki odasından 1913'te getirtilmiş beyaz lake yatak. günümüzde bu odada bulunan yataktır (Şekil 5.202).



Şekil 5.202 Şehzade Abid Efendi sünnet yatağında

Sultan II.Abdülhamid'in eşlerinden Müşfika Kadın Efendi, Sn. Hüma Noyan'a sürgünde yaşadıkları bir gün rahatsızlandığı için bu odada bulunan şezlong tipi

kanepede, üzerine tlbent örtülerek doktorlar tarafından muayene edildiğini anlatmıştır. Perde ve kanepenin kumaşı Hereke kumaş fabrikasında üretilmiş olup kanepede pembe zeminde açık bej desenli (şekil 5.203), perdede ise uçuk sarı zeminde açık mavi desenlidir. Desen, içi rumi motifli dairesel bir madalyona antrolak düğümleriyle bağlı köşe madalyonlarından oluşmaktadır. Arada kalan kısımlarda sekiz köşeli yıldızlar yer almaktadır.



şekil 5.203 Koltuk Kumaşı

Bu odada bulunan mobilyalar Neo-Rokoko üslupta, tavan süslemesi ise Neo-Barok üsluptadır, ancak Uzakdoğu kökenli (chinoserie) Egzotik komodin mobilyalarla uyum sağlamamaktadır. Odada bulunan mobilya miktarı az olduğundan görülen üsluplar, birbirine yakın Batı kökenli Neo-Barok ve Neo-Rokoko üslupları olmuştur.

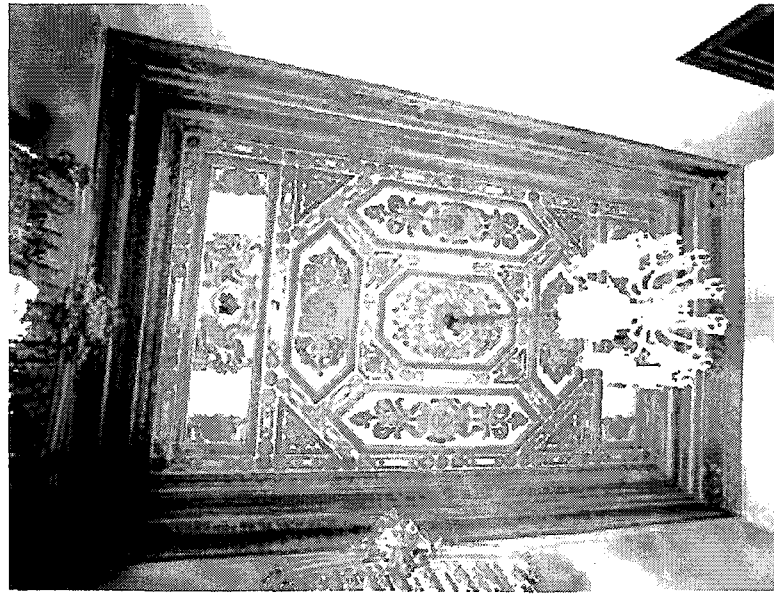
5.2.2 9 no’lu Oda

Sultan II. Abdülhamid’in yatak odasına giden koridorun hemen başında 8 no’lu odaya bitişik olan bu oda “Kadın Efendi Odası” olarak bilinmektedir. Sürgün zamanında sultanın kadın efendilerinden Mşfika Hanımsultan bu odada kaldığından dolayı bu ad verilmiştir. Boyutları 4,23m x 6,73m, yüksekliği 7,63 metredir. Odanın biri 10 no’lu giriş holüne, diğer koridora açılan iki adet kapısı, biri doğuya, biri kuzeye bakan iki penceresi bulunmaktadır.



Şekil 5.204 Genel Görünüm

Odanın zemini hasır ile kaplıdır. Hasır kaplamanın üzerinde kırmızı yollu yün bir Hereke halısı bulunmaktadır. Halının üzerindeki şeritlerin arasında yaprak motifleri mevcuttur.



Şekil 5.205 Tavan

Dikdörtgen formundaki tavanda krem rengi zemin üzerinde altın yaldızlı dal ve yaprak şeklinde rozetlerin aralıklı olarak tekrarlandığı bir bordürün arasında, kısa kenar kısmında iki adet dikdörtgen çerçeve ile ortada dört yanı altıgen çerçevelerle çevrili sekizgen bir çerçeve vardır (Şekil 5.205). Altıgenler ile dikdörtgen arasında, köşelerde ayrıca üçgen çerçeveler de görülür. Dikdörtgen çerçevelerin içinde çiçek desenleri, altıgen çerçevelerin içinde ise mavi ve altın sarısı yaprakların ortasında rozetler vardır. Süslemenin tavanın tümünü kaplaması ve kıvrımlı motiflerin her yerde yaygın olmasından dolayı bu süsleme Neo-Barok tarzıdır. Ortadan sarkan kristal avize Bohemya işidir.

Odanın duvarları sarı ile bej rengi arası bir renktedir ve üzerinde süsleme yoktur. Sadece kapıların üzerindeki dikdörtgen çerçevelerin kenarlarında altın yaldız bulunmaktadır.

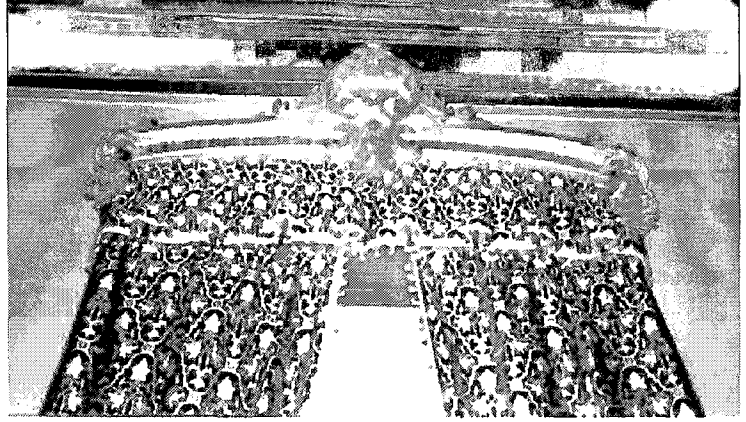


Şekil 5.206 Karyola

Kuzeye bakan pencerenin bulunduğu duvarda metal bir karyola bulunmaktadır. Üzerinde dairesel motiflerin bir arada görüldüğü bu karyola, 19. yüzyıl Eklektisizmi etkisiyle uydurma bir şekilde yapılmıştır (Şekil 5.206). Öne çıkan belirli bir üsluba sahip değildir. Altın yaldızlı koltuk takımı, az kıvrımlı olup üzerinde fazla süsleme olmadığından Neo-Barok bir üsluba sahiptir. Aynı zamanda, ayak kısımlarının Neo-Barok üslupta görülen düz hatlar yerine, inceltilmiş ve kıvrımlı olması nedeniyle Neo-Rokoko özellikler de taşımaktadır. Perde ve koltuk kumaşları açık mavi zeminde krem rengi bir ağ doku oluşturan asma yaprakları ile desenlidir (Şekil 5.207). Altın yaldızlı kornişler, koltuk takımları ile uyumlu olarak Neo-Barok üslup özellikleri gösterir (Şekil 5.208)



Şekil 5.207 Koltuk ve Perde Kumaşı



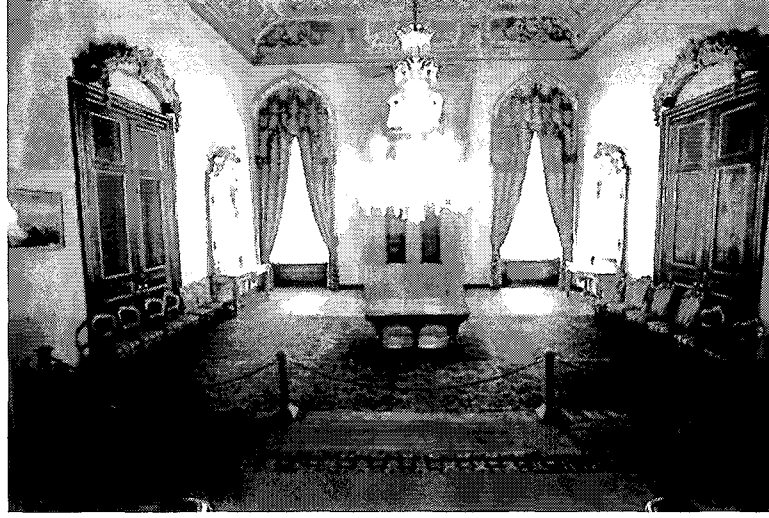
Şekil 5.208 Perde Korniş

Giriş kapısının sağ tarafındaki duvarda altın yaldızlı Neo-Barok üslupta bir ayna ve konsol bulunur. Perde kornişinin üzerinde görülen palmet motifi, konsolun ortasında da mevcuttur. Aynanın çerçevesinin taç kısımlarında ise kıvrımlı dal motifleri görülmektedir. Bütün bu mobilyaların dışında odada üzeri beyaz mermerden bir orta masası bulunmaktadır. Ahşap masa Neo-Barok üsluptadır; ancak, hem rengi hem de üzerindeki formlar ile bu odanın altın yaldızlı mobilyası ile uyum sağlamamaktadır.

Bu odada tavanlar Neo-Barok, koltuk takımı Neo-Barok ve Neo-Rokoko arası, ayna, konsol ve orta masası da Neo-Barok üslup özellikleri göstermektedir. Yatakta ve koltuk takımlarında Eklektik üslup görülmesine rağmen odanın genelinde Neo-Barok üslup ağır basmaktadır.

5.2.3 10 no'lu Giriş Holü

Binanın kuzey girişini oluşturan bu oda “Harem Giriş Holü” olarak da bilinmektedir. Boyutları 9,40m x 16,65m, yüksekliği 8,43 metredir. Dikdörtgen planlı bu odanın giriş kapısının tam karşısında mekanın diğer ucunda, iki adet mermer kolon ile holü bir üst kattaki salona bağlayan çift kollu bir merdiven bulunur. Mekanın giriş kapısının sağında ve solunda, bu kapıyla aynı boyutlarda iki adet kemerli pencere bulunmaktadır. Mekanda ikisi odalara, ikisi de koridorlara, iki de merdivenin altındaki depolama bölümlerine açılan, bir tane de merdivenin sekizinci basamağında olmak üzere yedi adet kapı bulunmaktadır. Bu kapılar mekan düzenlenmesinde olduğu gibi karşılıklı ve simetrik olarak yerleştirilmiştir.

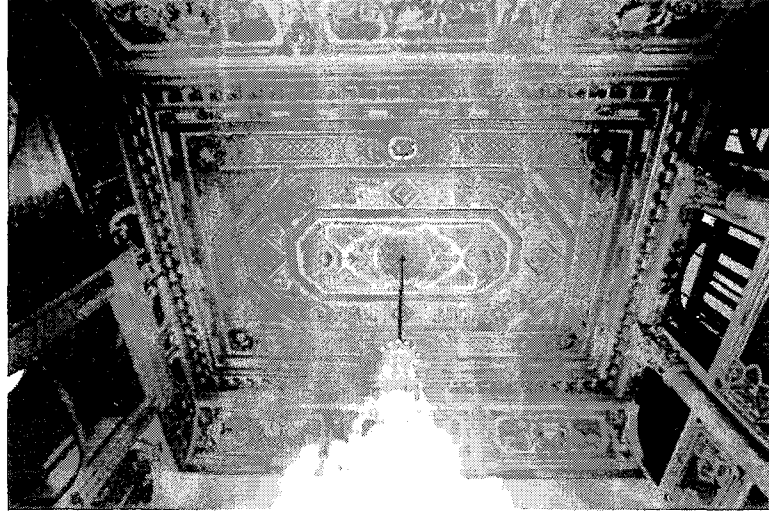


Şekil 5.209 Genel Görünüm



Şekil 5.210 Genel Görünüm

Hasır zemin, bordo üzerine yollu bir Hereke halısı ile kaplıdır. Merdivenin hasır zemin kaplaması da açıkça görülebilmektedir. Çıkış hattının üzerinde yolluk şeklinde bir halı bulunur.



Şekil 5.211 Tavan Süslemesi

Tavan ile duvarın birleşim yerleri tonoz kemerlidir. Dikdörtgen tavanın köşelerini siyah zemin üstünde renkli Neo-Barok çiçek demetleri süsler (Şekil 5.211). Bu demetlerin arasında, altın sarısı ağ dokuda süslemeler ile dikdörtgenin uzun kenarının ortasına gelen kısımlarda altın yaldız üzerinde çiçek demetleri bulunmaktadır. Ortada sekizgen bir çerçeve ile bunun içinde de sekizgen bir göbek görülür. Dikdörtgen bordür ile arasındaki geçiş dört köşeye yerleştirilmiş üçgenlerle sağlanmıştır. İki sekizgen çerçevenin arasında dört tarafta simetrik olarak eşkenar dörtgen çerçeveler bulunur. Göbeğin içinde ve dışında da, renkli çiçek demetleri ile sarmal yaprak motifleri görülmektedir. Tavanın tümüne Neo-Barok süsleme motifleri hakimdir. Bohemya işi kristal bir avize mekanı aydınlatmaktadır.



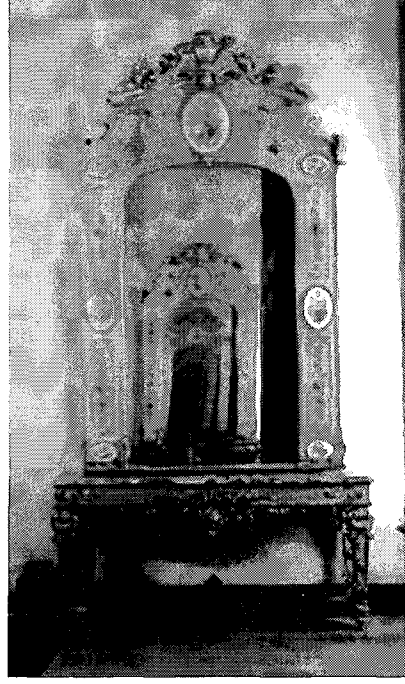
Şekil 5.212 Kolonlar ve Duvar Süslemesi

Mekanın sarı-bej rengi karışımı duvarlarında herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Ancak, mermer kolonların arasındaki bölümlerde, tavandakilere benzeyen dikdörtgen çerçeveler arasında altın sarısı Neo-Barok süslemeler görülmektedir (Şekil 5.212). Bu çerçevelerin ortasındaki yeşil bölümlerde altın sarısı yaprakların etrafını sardığı, içi kırmızı renkte, boş bir arma figürü görülür.

Merdivenin yanlarında simetrik olarak iki adet mermer kolon bulunmaktadır. Kompozit düzendeki kolon başları altın yaldızlıdır. Tek kollu olarak başlayan merdiven 14. basamaktan sonra iki kollu olarak devam eder. Merdiven ile giriş kapısının önü ahşap doğramalarla kapatılmıştır. Bu doğramalarda kullanılmış ahşabın kalitesi, saray içinde görülen ahşap doğramaların kalitesinden daha düşüktür; mekanda bulunan kapıların renklerinden daha açık bir tondadır. Şekil 5.212’de de görüldüğü gibi duvar süslemeleri ile tavan arasında kalan kısımda ahşap doğramanın önünde merdiven korkuluklarının olması bu doğramaların sonradan yapıldığına dair ipuçları vermektedir. Doğramaların ne zaman ve ne amaçla eklendiği meçhuldür.

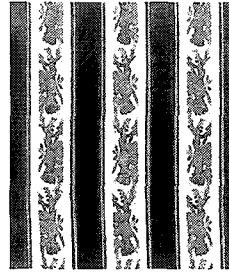


Şekil 5.213 Ortadaki Masa



Şekil 5.214 Ayna ve Konsol

Harem tarafında bulunan bu giriş holü, selamlık giriş holüne oranla daha sade dekoratif öğelere sahiptir. Giriş holü işlevinden dolayı burada fazla mobilya bulunmamaktadır. Mekanın ortasında, konsolu 6 no'lu odada görülen (Şekil 5.30) Arabesk üslupta bir masa bulunmaktadır (Şekil 5.213). Pencereilerin önünde karşılıklı olarak iki adet ayna ve konsol bulunmaktadır (Şekil 5.214). Altın yaldızlı çerçevesinde çiçeklerin resmedildiği porselen rozetler bulunan bu ayna, düz hatlara sahip olup, üzerinde çiçekli bezemeler görülür. Konsolda düz hatlı ayaklar üzerindeki kabarma, çiçek ve palmet süslemeleri ile, aynada olduğu gibi XIV. Louis mobilyası taklit edilmiştir, bu yüzden Neo-Barok üsluptadır.



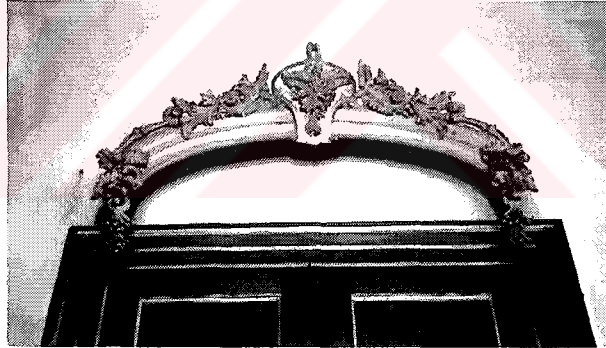
Şekil 5.215 Sandalye Kumaşı

Aynaların yanında duvarlara sırayla dizili sandalyeler bulunmaktadır. İki farklı tarzda sandalye grubu, aynı kumaş ile kaplanıp bir arada kullanılmıştır. Biri Neo-

Rokoko, diğeri Eklektik üsluptaki bu sandalyeler 9 ve 11 no'lu odalara açılan kapıların önünü de kapatmaktadır. Ayrıca, kırmızı ve krem rengi çizgili, krem rengi kısımlarında 'S' kıvrımlı dal üzerinde çiçek ve yaprak desenleri bulunan sandalye kumaşları perde kumaşları ile uyum sağlamamaktadır.



Şekil 5.216 Perde ve Korniş



Şekil 5.217 Kapı Korniş

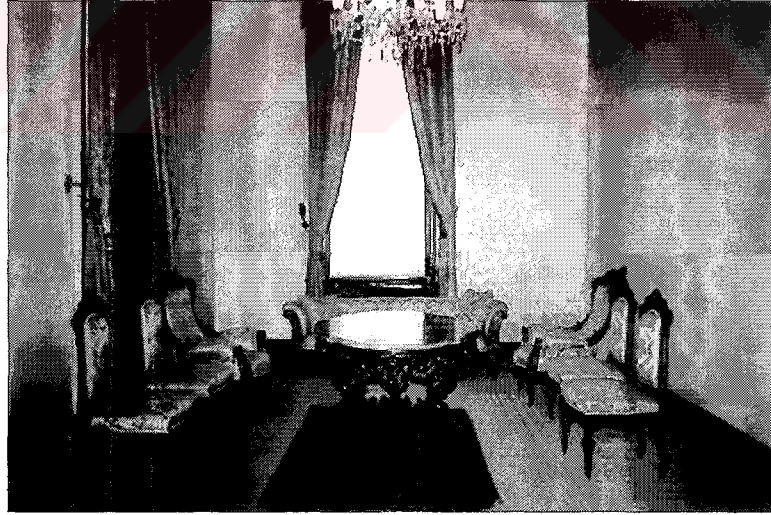
Perde kornişleri ile kapı kornişlerinin aynı olmadıkları görülür. Perde kornişleri kemerli, beyaz lake üzerine altın sarısı dal motifleri olan Neo-Barok özellikler gösterir (Şekil 5.216). Ancak, kornişlerin duvar ile birleşme yerlerinde kornişlerin kesilmiş olması bu kornişlerin bu mekana ait olmadığını göstermektedir; çünkü sarayın hiçbir perde korniş i ile duvar birleşim yerinde bu şekilde kötü bir detaya rastlanmamıştır. Kapının üzerindeki beyaz lake kaplı kornişler ise Neo-Rokoko tarzda daha kıvrımlı altın yaldızlı yaprak motifleri ile süslüdür (Şekil 5.217). Ancak, bu kornişlerin genişliği kapı kasalarının genişliklerinden daha azdır. Sarayın her mekanının kornişlerinin o mekan için özel olarak tasarlandığı bilindiğinden, hem

perde hem de kapı üzeri kornişlerinin bu mekana sonradan eklendiği sonucuna varmak doğru olur.

10 no'lu giriş holünde tavan süslemesi dışında hiçbir dekoratif öge özgün olarak kalmamıştır. Sonradan eklendiği anlaşılan ahşap doğramalar, farklı tipteki ve mekan ile uyum sağlamayan perde ve kapı kornişleri, Neo-Barok ayna ve konsol, Arabesk orta masası ile Neo-Rokoko ve Eklektik sandalyelerin bir arada bulunması burada Eklektik bir ortam yerine, uyumsuz elemanların bir araya gelmesi ile oluşmuş karmaşık bir mekan yaratmıştır. Sarayın harem girişinde bu derecede kötü detayların görülmesi ve birbiri ile uzaktan yakından ilişkisi olmayan mobilyaların böylesine gelişigüzel bir araya getirilmesi dikkat çekicidir.

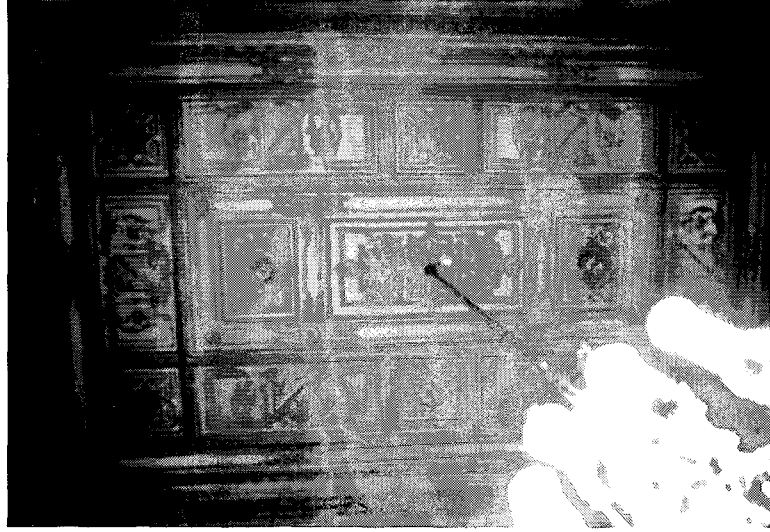
5.2.4 11 no'lu Oda

Harem giriş holünün yanında, bekleme odası niteliğindeki odalardan biridir. Boyutları 4,23m x 6,75m, yüksekliği 7,63 metredir. Odanın, biri 10 no'lu giriş holüne, diğeri ise koridora açılan iki adet kapısı , biri kuzeye, biri batıya bakan iki penceresi bulunmaktadır.



Şekil 5.218 Genel Görünüm

Odanın zeminini hasır ile kaplıdır. Hasır zeminin üzerinde ortada küçük dikdörtgen bir halı bulunmaktadır. Bu halı koyu yeşil renkte üzeri yollu bir Hereke halısıdır.



Şekil 5.219 Tavan Süslemesi

Tavanda, krem rengi zemin üzerinde kare ve dikdörtgen çerçeveler içinde çiçek ve yaprak motifleri bulunmaktadır. Kare çerçevelerin içinde, birbirine geçmiş sivri köşeli geometrik şekillerin ortasında, altın sarısı rozetler resmedilmiştir. Dikdörtgen çerçevelerin ortasında içi boş arma şekilleri görülür. Ortadaki dikdörtgen göbeğin içinde de altın sarısı girift yapraklar vardır. Dikdörtgen göbeğin iki yanındaki dikdörtgen çerçevelerin arasında, sarayın neredeyse her odasının tavan süslemelerinde rastlanan Neo-Barok çiçek demetleri görülür. Tavan süslemesinde krem rengi dışında mavi, altın sarısı ve lila renkleri kullanılmıştır. Tavanın tümünü kaplayan motifler ile bu süsleme Neo-Barok tarzıdır. Ortadan sarkan kristal avize Bohemya işidir.

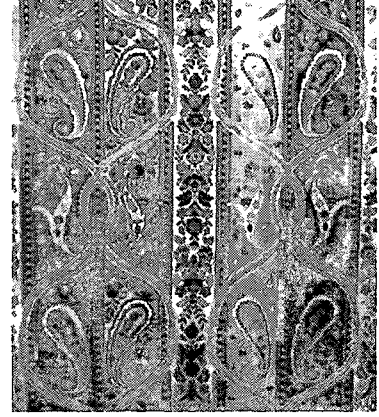
Sarı ile bej rengi arası duvarların üzerinde süsleme yoktur. Sadece pencerelerin olduğu girintili bölümler ahşap ile kaplıdır.

Odanın boyutları oldukça küçük olduğundan içeride sadece bir kanepe, altı adet koltuk ile ortada mermerli bir masa bulunmaktadır. Ahşap masa, kıvrımları ve süslemesi ile Neo-Rokoko üsluptadır. Masadan daha düz hatlara sahip olan koltuk takımı Neo-Klasik motifler, Neo-Barok süslemeler ve Neo-Rokoko kıvrımlar taşıdığından dolayı Eklektiktir. Masa ve koltuk takımlarında kullanılmış olan ahşabın rengi farklıdır. Koltuk kumaşı pembe zeminde sarı renkte, zemin üstünde dört yönde uzanan yapraklarla birbirine bağlanmış sarı iri çiçekler ve çiçek buketleri ile desenlidir. Perdeler ise krem rengi zeminde bordo, koyu yeşil ve mavi renklerde desenlidir. Desen, dikey çizgili kumaşın çizgileri arasında birbirini keserek dolaşan

ince kıvrımlı hatlar üstünde hançer yapraklar ve şal desen karakteristiği olan badem motiflerinden oluşmaktadır.



Şekil 5.220 Koltuk kumaşı



Şekil 5.221 Perde Kumaşı

Sarayın diğer mekanlarına oranla daha ufak bir mekan olan bu odada bulunan mobilya sayısı da azdır. Eklektik koltuk takımları ile Neo-Rokoko masanın farklı mobilya gruplarından geldiklerini anlamak güç değildir. Tavan süslemesinde ise tek bir üsluba (Neo-Barok) rastlanmaktadır.

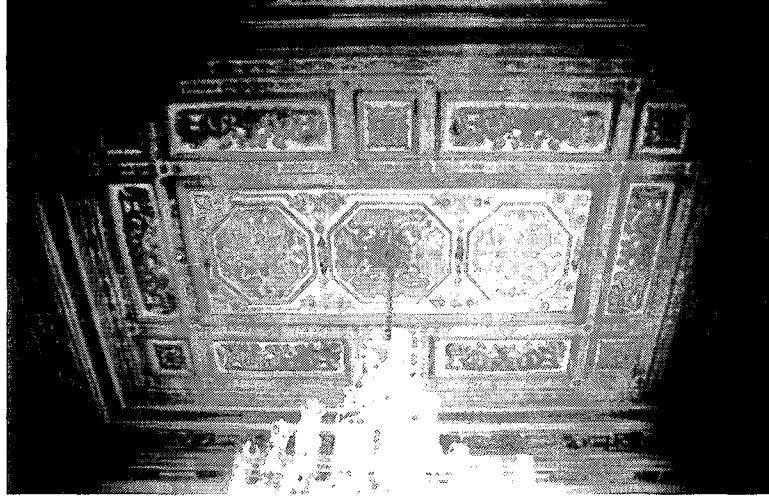
5.2.5 12 no'lu Oda

Harem Yemek Odası olarak tanıtılan bu odanın gerçekteki işlevi bilinmemektedir. Boyutları 7,74m x 13,28m, yüksekliği 7,63 metredir. Odanın bir adet giriş kapısı; üçü batıya, üçü kuzeye bakan altı penceresi bulunmaktadır.



Şekil 5.222 Genel Görünüm

Sarayın genelinde görülen hasır kaplı zeminin üzerinde 15 no'lu odadakine benzeyen yollu şal örneği bir halı bulunmaktadır. Halı, krem, mavi, kırmızı, sarı şeritlerin üzerinde alternatif yaprak ve çiçek motifleri ile bezemelidir.



Şekil 5.223 Tavan Detayı

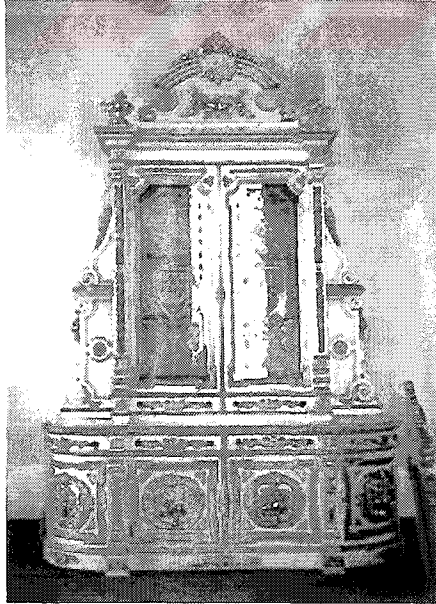
Tavanda ortada üç adet sekizgen çerçeve ve onların etrafında bir dikdörtgen çerçeve vardır. Bunların tümünün etrafındaki çerçeveler dizisi ise, köşe ve ortalarda kare, diğer kısımlarda dikdörtgenlerden oluşur (Şekil 5.223). Bu çerçevelerin içi, çiçek dal ve yaprak motiflerinden oluşan süslemelerle doludur. Krem rengi zeminin üzerinde altın sarısı renk ağırlıkta olmakla beraber, açık yeşil ve lila tonları da görülmektedir. Tavanın tümünü kapsayan bu süsleme, kullanılan renkler, sarmal dal ve yaprak öğeleri ile kıvrımlı yapısından dolayı Neo-Barok tarzıdır. Tavanın merkezinden sarkan Bohemya işi kristal bir avize bulunmaktadır.

Odanın duvarları sarı ile bej arası bir renktedir ve üzerinde süsleme yoktur. Giriş kapısının solundaki duvarın ortasında bulunan aynanın iki tarafında meyve resimli natürmort tablolar asılıdır.

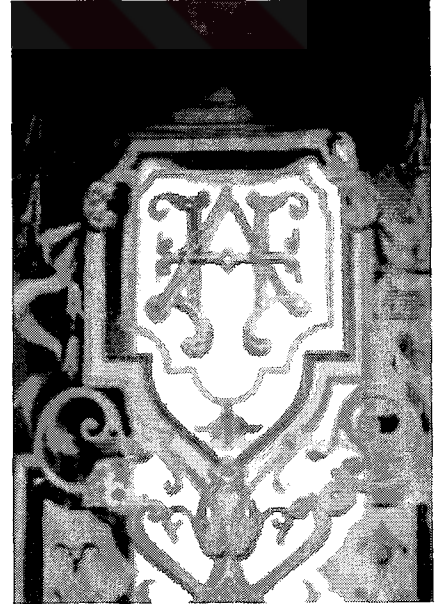


Şekil 5.224 Masa ve Sandalyeler

Günümüzde bu mekanı, ortada büyük bir masa ile çevresinde 21 no'lu odada da görülen Arabesk üsluplu, ceviz üzerine malakit ve sedef süslemeleri olan, üzerleri maoken kaplı ve taç kısımlarında kufi yazı ile “Abdülhamid” yazılı sandalyeler doldurmaktadır. Bu takımın da 21 no'lu odadaki sandalyelerle beraber Yıldız Sarayı'ndan getirilmiş olması muhtemeldir.



Şekil 5.225 Dolap



Şekil 5.226 Abdülhamid A.H. Yazısı



Şekil 5.227 Dolabın üzerindeki meyve kabartmaları

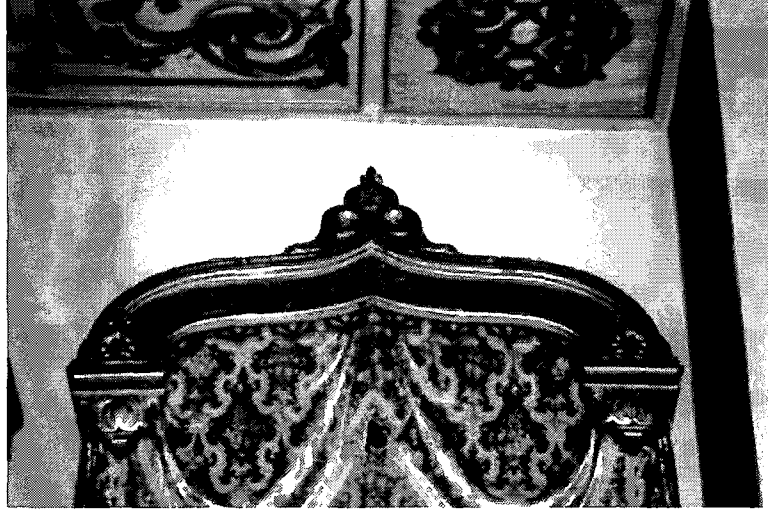
Kapının iki yanında beyaz lakeli ve A.H. markalı vitrinler göze çarpmaktadır (Şekil 5.225 ve 5.226). Beyaz lake dolapların üzeri yaldızlı işlemelerle süslüdür, kare bir çerçevenin içerisindeki yuvarlak çerçevede kabartma meyve motifleri vardır (Şekil 5.227). Tepedeki kırık alınlık motifi Neo-Rönesans, altın yaldızlı süslemeler Neo-Barok üslubun özelliğidir. Dolabın fasad kısmı geç Rönesans döneminde ortaya çıkan “Armorie a deux corps” ların mimari çizgilerini taşır (İrez , 1988).



Şekil 5.228 Genel Görünüm

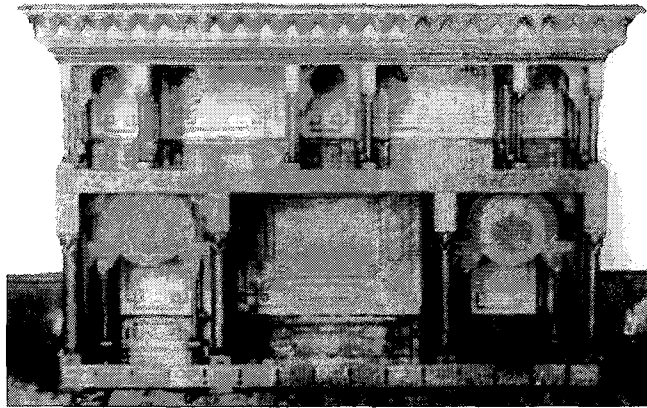
Kapının sol tarafındaki duvarda bir ayna ve konsol bulunmaktadır. Konsolun üzerinde bir saat vardır. Sivri kemerli Egzotik ayna 6 no’lu ve 13 no’lu odalarda görülen aynanın bir eşidir. Aynanın alt kısmındaki konsolun dikdörtgen kesitli ayakları ile üzerindeki kıvrımlı motifler, XIV. Louis mobilyasını anımsatır. Altın yaldızlı aynanın sivri kemerli taç kısmı, pencere ve kapı üzerindeki kornişlerde de tekrarlanmıştır (Şekil 5.229). Perde kornişlerinin mekanın özgün elemanları olduğu

kabul edildiğinden, bu aynanın bu odaya ait olduğu ve hatta 6 no'lu odadaki aynaların da bu mekandan çıkartılmış olabileceğı sonucuna varılabilir.



Şekil 5.229 Perde Korniş

Aynanın yanlarına iki adet ahşap masa simetrik olarak yerleştirilmiştir. Tepe kısmı mukarnaslı frizlerle süslü olan masada, kaş kemerler, mukarnaslı Moresk kolon başları görülmektedir (Şekil 5.230). Ahşabın üzerinde marketöri tekniğı ile çizgiler ve geometrik desenler yapılmıştır. Egzotik üsluptaki bu masa, 18 no'lu odanın mobilyasıyla büyük bir yakınlık göstermektedir. Hatta odaya ait dekoratif öğeler, masanın üzerinde yaygın olarak görülmektedir. Bu da masanın 12 no'lu odaya ait olduğuna dair kuşkular doğurmaktadır.



Şekil 5.230 Masa

Mekanın özgün dekoratif elemanı olan kornişler, sadece ayna ile uyum sağlamaktadır. Neo-Barok tavan süslemelerinin Egzotik kornişler ile bir arada

kullanılması Eklektisizm yaratmaktadır. Buna ek olarak, mekana sonradan eklenmiş oldukları bilinen Egzotik sandalyelerin, masaların ve Abdülhamid markalı Eklektik büfelerin odada yer alması var olan üslup çeşitliliğini arttırmaktadır.

5.2.6 27 no'lu Salon

Sarayın Harem girişinin üst katında bulunan bu oda, günümüzde içindeki mobilyasından dolayı Sedefli Salon olarak tanıtılmaktadır. Boyutları 9,58m x 11,25m, yüksekliği ise 7,95 metredir. Salonun, yanlardaki odalara ve koridorlara açılan dört adet kapısı ve kuzeye bakan üç büyük kemerli penceresi bulunmaktadır. Kapılar ikişerli simetrik olarak yerleştirilmiştir.



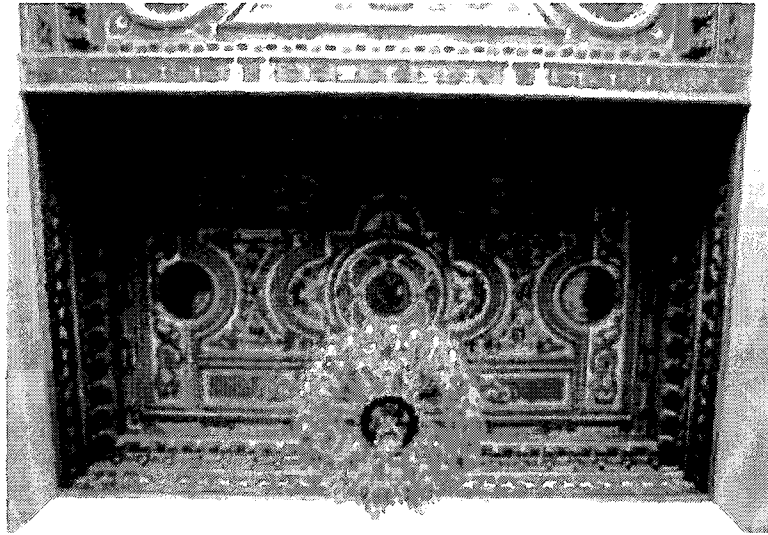
Şekil 5.231 Genel Görünüm

Mekanın 19. yüzyılın sonlarında Foto Şevket tarafından çekilmiş bir fotoğrafı bulunmaktadır. Bu fotoğraftan görüldüğü üzere, odada şimdi bulunan mobilyalar sonradan eklenmiştir.

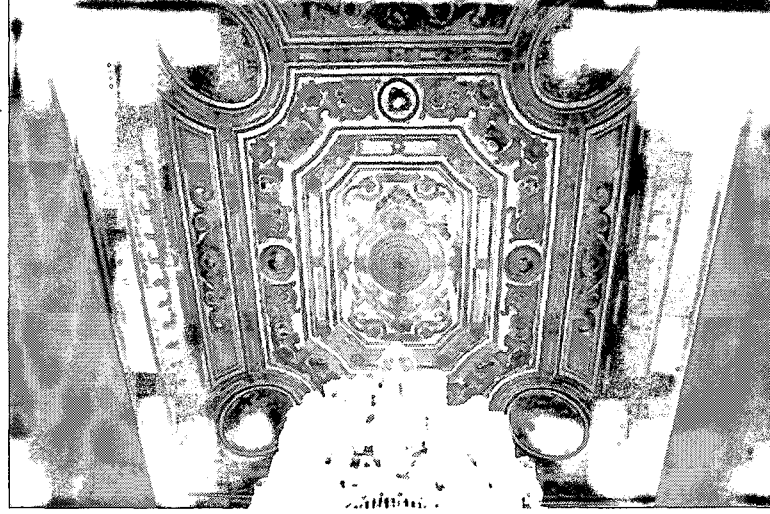


Şekil 5.232 19. yüzyılın sonlarında salon

Şekil 5.232'den de anlaşıldığı üzere bu mekanın da hasır zemin kaplaması üzerinde sadece yolluk şeklinde bir halı görülür. Günümüzde ise hasır zemini, soluk yeşil zemin üzerine kırmızı ve sarı yaprak desenli bir Hereke halısı örtmektedir. Ayrıca, ziyaretçilerin yürümesi için yolluk şeklinde kırmızı bir halı da mevcuttur.



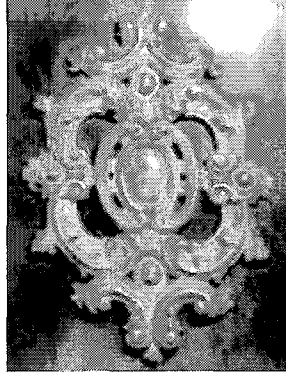
Şekil 5.233 Merdivenin Üstünü Kaplayan Tavan Süslemesi



Şekil 5.234 Ana Mekanın Üzerindeki Tavan Süslemesi

Mekanın tavanı iki bölümden oluşmaktadır. Biri 10 no'lu salonu buraya bağlayan merdivenin üzerindeki kısım, diğeri ise ana mekanın üzerindeki kısımdır. Tavanın merdiven üzerindeki dikdörtgen bölümündeki süslemede, daire ve yarım daire şekilleri görülmektedir. Kısa kenarların önündeki dikdörtgenlerin içe bakan kısımlarının ortasına simetrik olarak yerleşmiş, altın yaldızlı yuvarlak çerçeveler içinde manzara resimleri mevcuttur. Ortada, karenin kenarlarına yarım daireler yerleştirilmiştir. Bu şekle paralel olarak, içerde bir çiçek dizisi yuvarlak göbeğin çevresini sarmaktadır. Ağ doku betimlemeleri de görülür. Ana mekanın üzerindeki karesel tavanda da benzer motifler mevcuttur. Köşelerde, içlerinde çiçek bulunan vazoların betimlendiği oval çerçeveler yer almaktadır. İki bölümde de tavanın tümüne yayılmış bu yoğun altın yaldızlı süsleme Neo-Barok tarzıdır. Tavandan sarkan avize kristal ve Bohemya işidir.

Duvarlar sarı ile bej arası bir renktedir ve üzerlerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Sarayın bazı mekanlarında rastlanan, ayırıcı ahşap üzeri çiçekli bordür burada da görülmektedir. Ayrıca, mekanın ortak bir kullanıma açık olan salon işlevi nedeniyle kapılarda ve kapıların kenarlarında altın yaldızlı işlemler görülmektedir (Şekil 5.235).

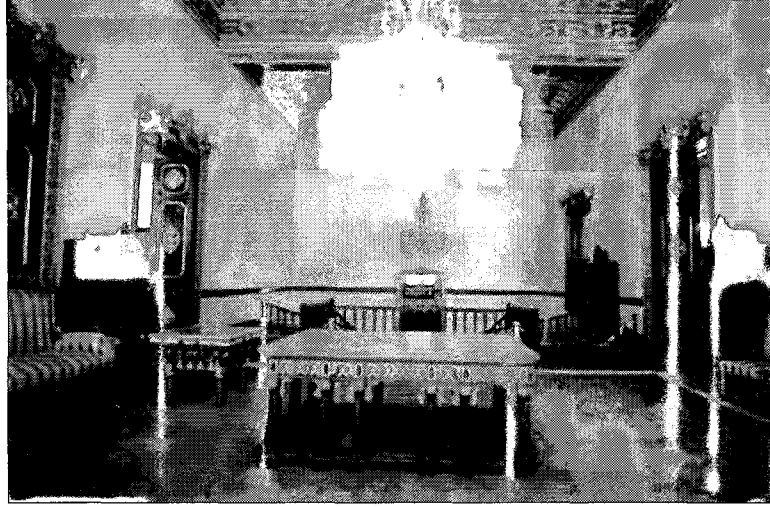


Şekil 5.235 Kapı Süslemesi

Odanın günümüzdeki hali ile Şekil 5.232'deki tefrişı oldukça farklıdır. Şekil 5.232'de ortada, kıvrımlı ayakları ve yoğun süslemesiyle Neo-Rokoko zellikler taşıyan bir orta masası görülür. Masanın üzerinde bir saat ile iki adet şamdan bulunmaktadır. Bu masa, günümüzde sarayın 26 no'lu odasında sergilenmektedir. Kıvrımlı saat ise 22 no'lu salondaki konsollardan birinin üzerinde durmaktadır. Bu orta masası dışında mekanda başka hiçbir mobilya görülmemektedir. Sadece kapıların önünde perdeler bulunmaktadır. O dönemde çekilmiş bazı resimlerden de anlaşıldığı üzere bu, sarayın her mekanında 19. yüzyılın modasına göre uygulanmış bir yöntemdir.



Şekil 5.236 Koltuklar , Ayna ve Konsol

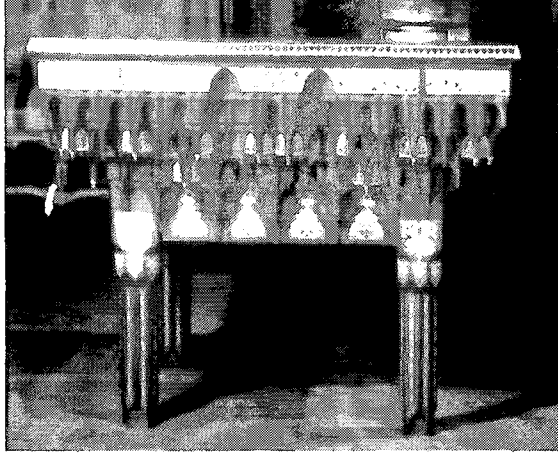


Şekil 5.237 Orta Masası



Şekil 5.238 Çırağan Sarayı

Günümüzde bu mekânı, ona adını veren sedefli mobilyalar ile iki ayrı koltuk takımı doldurmaktadır. Mekanın yerleşimi simetrik yapılmıştır. Pencereilerin önünde iki kanepenin aralarında bir sandalye bulunmaktadır (Şekil 5.236). Bunların hemen yanında duvarlarda, karşılıklı olarak iki adet konsol ve ayna bulunur. Bu konsollar, 17 no'lu odada görülen sedef kakmalı arabesk üsluptaki konsolların aynısıdır. Aynı üsluptaki orta masasının bir eşi de sarayın 13 no'lu odasında bulunmaktadır. Şubat 1910'da çekilmiş bir resimden bu masa ve konsolun daha önce Çırağan Sarayı'nda bulunduğunu anlaşılmaktadır (Şekil 5.238). Altın yaldızlı aynalar ise düz hatları ve taç kısımlarındaki yaprak süslemeleri ile Neo-Barok tarzdadır. Mekanın diğer bölümlerinde de sedef kakmalı çeşitli dolap ve vitrinler bulunur.



Şekil 5.239 Şam İşi Masa

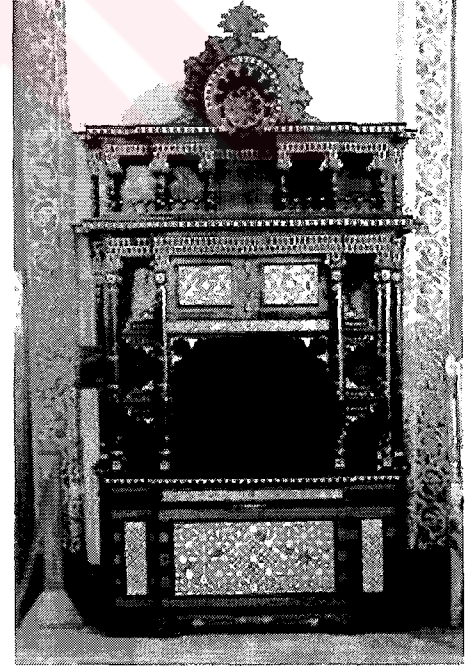


Şekil 5.240 Masanın altındaki Resim

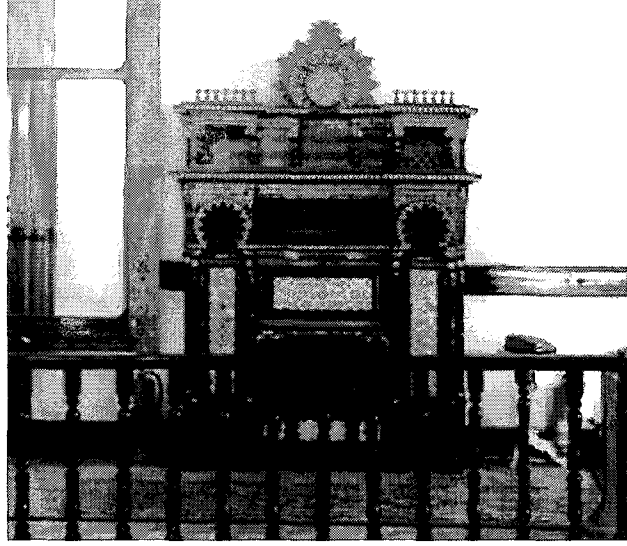
Şam işi ceviz masa, kemik ve fildişi ile süslüdür (Şekil 5.239). Etrafını çeviren ta'lik ve kufi yazı ile yazılmış “Eserlerimiz bize delalet eder. İnsanlar arasında bu böyle akıp gitmiştir. Bizi açıkça görmek isterseniz bizden sonra eserlerimize bakınız.” anlamına gelen Arapça mısralar vardır. Tablasının altında ise masayı yapan Şam’lı iki ustanın resmi (Şekil 5.240) ile “Dimeşk-i Şam’da iki oymacı kardeşin işi 1905” yazısı bulunmaktadır.



Şekil 5.241 Silahlık

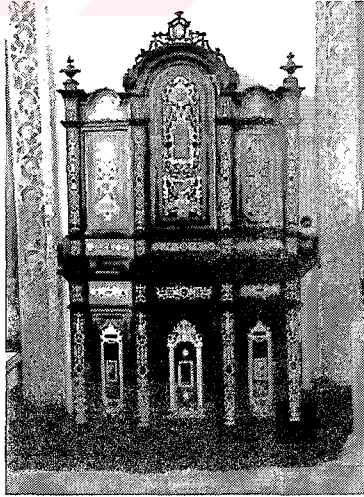


Şekil 5.242 Dolap

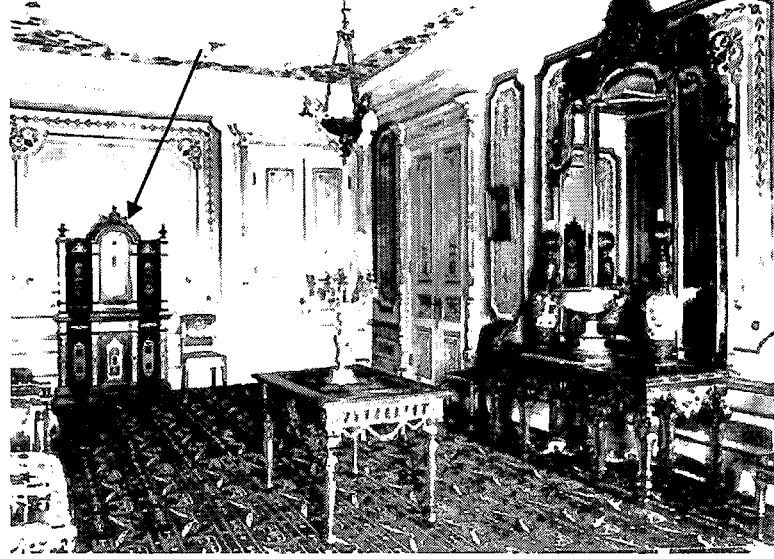


Şekil 5.243 Dolap

Sedefli mobilyalar arasında üç tane aynı takıma ait olduğu varsayılan dolap bulunmaktadır. Şekil 5.241’de görülen önü camlı dolap, silah dolabı olup taç kısmındaki at nalı kemerin içinde, üzerinde Osmanlı rakamları olan bir saat bulundurmaktadır. Üç dolabın da taç kısımları at nalı kemerli çıkıntılardan oluşmaktadır. Üzerlerindeki mukarnaslı girinti ve çıkıntıları, sedef kakmaları, sedef kakmaların üzerindeki girift yıldız ve sekizgen şekilleri ile bu dolaplar, Oryantalist bir tutum sergilerler.



Şekil 5.244 Dolap

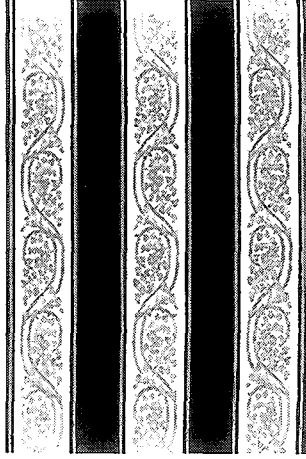


Şekil 5.245 Yıldız Şale Köşkü Daire-i Cedid'in Giriş Katında Bir Oda

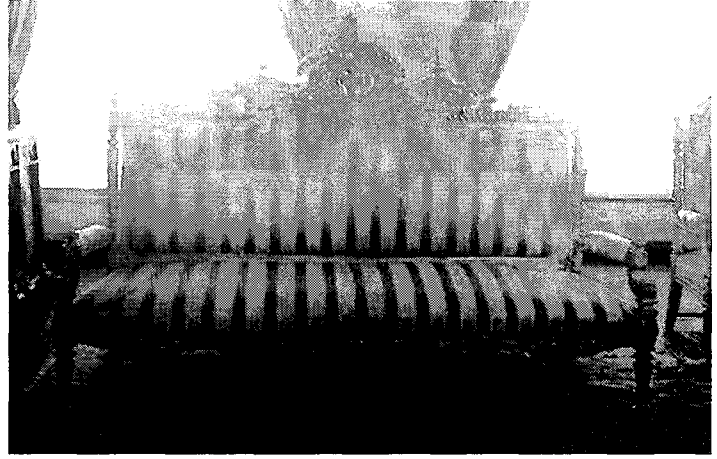
Mekanın bir köşesinde sedef kakmalı başka bir dolap daha bulunmaktadır (Şekil 5.244). Ancak bu dolap, salondaki diğer sedef kakmalı mobilyalar gibi Arabesk özellikler göstermemektedir. Anıtsal yapısı ile daha çok Rönesans mobilyasını, girinti ve çıkıntıları ile Neo-Barok üslubu, sedef kakmaları ile de Egzotik üslubu anımsatmaktadır. 19. yüzyılın sonunda Abdullah Biraderler tarafından çekilmiş bir fotoğrafta bu dolap, Yıldız Şale Köşkü Daire-i Cedid'in giriş katında bir odada görülmektedir (Şekil 5.245).



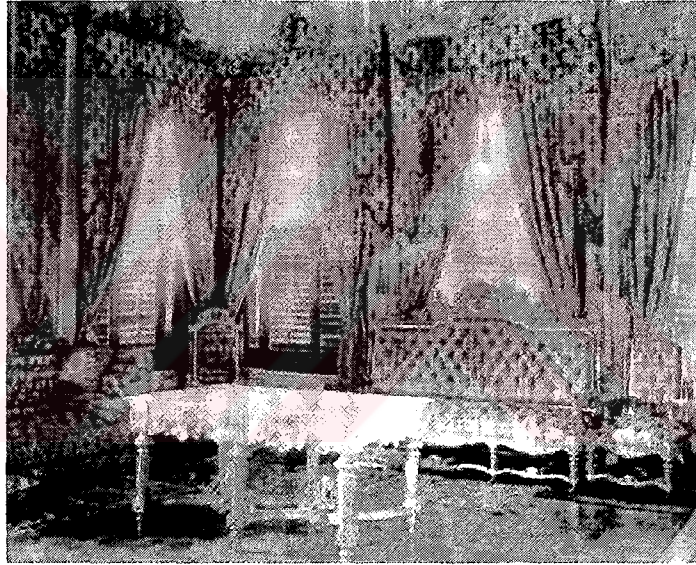
Şekil 5.246 Koltuk Takımı



Şekil 5.247 Koltuk Kumaşı



Şekil 5.248 Kanepe

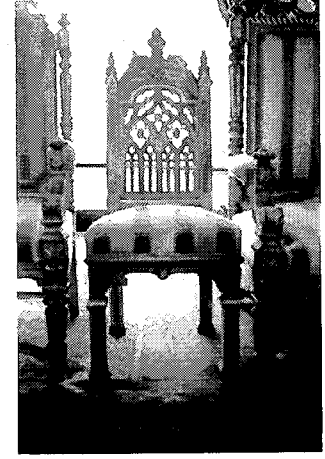


Şekil 5.249 Beykoz Kasrı Büyük Salon

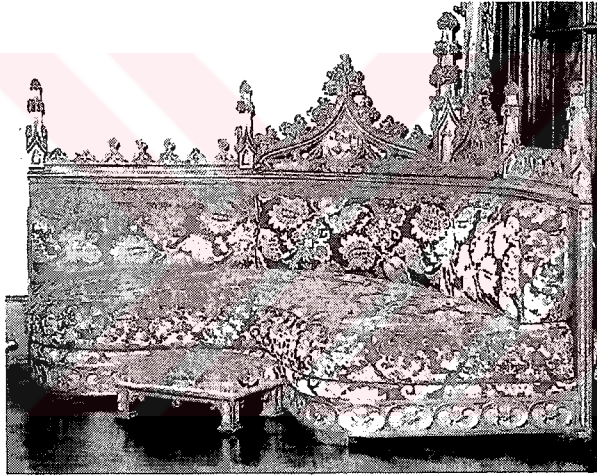
Salonda bulunan koltuk takımı, iki farklı takımın parçalarının bir araya getirilip aynı kumaşla kaplanması ile oluşturulmuştur. Koltuk ve sandalye kumaşları, kırmızı ve krem renkte eşit genişlikte çizgilidir ve açık renk çizgiler üzerinde “S” kıvrımlarıyla ilerleyen bir dal üstüne sağlı sollu yerleştirilmiş çiçek salkımlarıyla desenlidir (şekil 5.247). Şekil 5.248’de görülen kanepeler Neo-Rönesans, Neo-Barok ve Neo-Klasik özellikleri bir arada topladığından Eklektik bir özellik gösterir. Bu kanepeler ve ait olduğu takım 19. yüzyılın sonunda B.Kargopoulo tarafından çekilmiş bir fotoğrafta Beykoz Kasrı’nın büyük salonunda görülmektedir (Şekil 5.249).



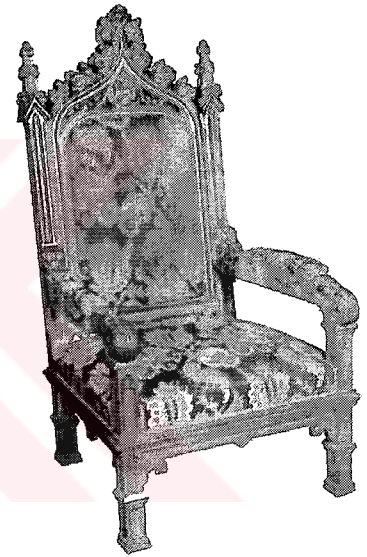
Şekil 5.250 Neo-Gotik Kanepeler



Şekil 5.251 Neo-Gotik Sandalye



Şekil 5.252 Neo-Gotik Sedir



Şekil 5.253 Neo-Gotik Koltuk

Mekanda bulunan diğer koltuk takımı ise öbüründen çok farklı özellikler taşımaktadır (Şekil 5.250). Kare kesitli ve küt ayaklı bu takımın dekoratif öğeleri Gotik mimarisinden esinlenerek yapılmıştır. Sandalyede daha da belirginleşen gül biçimli yuvarlaklar, sivri kemerler, yüzeye iliştirilmiş ahşap kulelerin yanı sıra, ince yapraksı bezekler gibi Gotik döneme özgü motifler de kullanılmıştır (Şekil 5.251). Bu Neo-Gotik üsluptaki takımın diğer parçaları çeşitli mekanlara dağılmıştır; orta masası Beylerbeyi Sarayı'nın 23 no'lu odasında, ayna ve konsollarından biri 1 no'lu giriş holünde, diğeri 28 no'lu odada, Türk sedirinden esinlenerek yapılmış köşe oturma grubu Dolmabahçe Sarayı 106 no'lu salonda (Şekil 5.252), sandalye ve koltukları ise Yıldız Şale Köşkü 2 no'lu salonda bulunmaktadır (Şekil 5.253).

Bu salonda, farklı yerlerden birçok farklı üsluptaki mobilya bir araya getirilerek sergilenmektedir. Neo-Barok tarzdaki tavan, Neo-Rokoko perde kornişleri, Arabesk üsluptaki sedef kakmalı Şam işi mobilyalar, yine sedef işlemeli Eklektik dolap, Neo-Barok koltuk takımı ile Neo-Gotik koltuk takımının parçalarının bir araya getirilmiş olması Eklektik bir ortam yaratmanın ötesinde bir üslup karmaşasına yol açmıştır.

5.2.7 28 no'lu Oda

Sultan II.Abdülhamid'in Beylerbeyi Sarayı'nda sürgünde olduğu dönemde çalışma odası olarak kullandığı bu oda, harem bölümünün bahçe tarafındadır. Boyutları 5,85m x 8,34m, yüksekliği 7,83 metredir. Odanın bir adet giriş kapısı; biri doğuya, üçü kuzeye bakan dört penceresi bulunmaktadır.

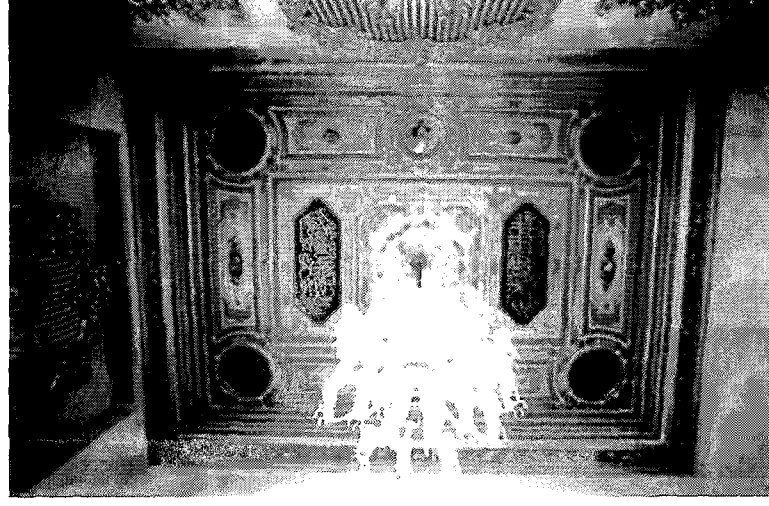


Şekil 5.254 Genel Görünüm

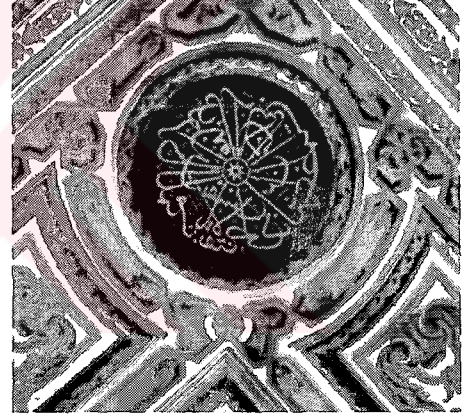


Şekil 5.255 Genel Görünüm

Odanın zemini hasır ile kaplıdır. Zeminin üzerinde açık yeşil mavi arası bir renkte üzeri desenli bir Hereke bir halısı bulunmaktadır.



Şekil 5.256 Tavan Süslemesi



Şekil 5.257 ve Şekil 5.258 Sülüs Hat ile yazılmış Arapça Kasideler

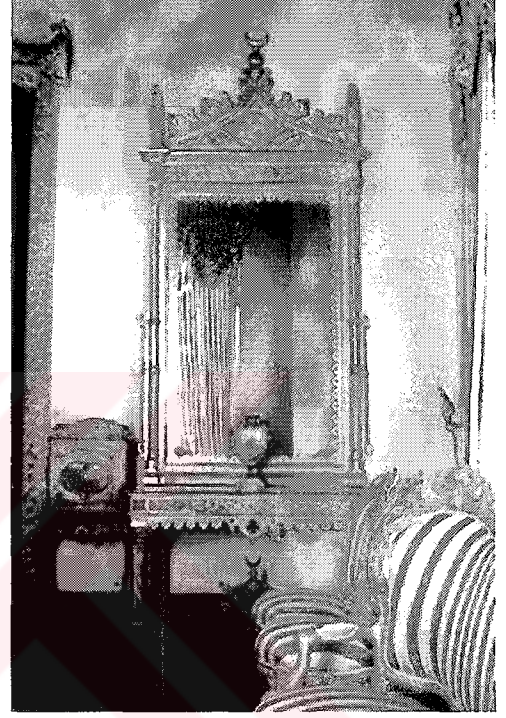
Tavan, altın yaldızlı daire ve altıgen çerçeveler içinde sülüs hatla yazılmış Arapça kasidelerle süslüdür (Şekil 5.257 ve 5.258). Yuvarlak çerçeveler tavanın köşelerine, altıgen çerçeveler ise içteki sekizgen göbeğin etrafına simetrik olarak yerleştirilmiştir (Şekil 5.256). Bu çerçevelerin arasında kalan kısımlarda açık yeşil zemin üzerinde Neo-Barok tarzda altın sarısı yapraklar, renkli çiçek demetleri bulunmaktadır. Ortadan sarkan Bohemya işi kristal avize, kırmızı ve beyaz renklerdedir.

Harem bölümünün her odasında olduğu gibi bu odanın duvarlarında da herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Sarı-bej rengi duvarlarda yalnızca, kumaş üstüne işli Osmanlı armasının olduğu bir çerçeve asılıdır.

Odada, sarı kırmızı çizgili bir koltuk takımının yanı sıra Abülhamid'e ait olduğu bilinen bir yazıhane ve kitaplık ile bunlarla takım bir orta masası bulunmaktadır. Doğuya bakan pencerenin yanında bulunan sedef kakmalı masanın (Şekil 5.259) Sultan II. Abdülhamid tarafından yapıldığı söylenmektedir. Orta bölümündeki sedefli Osmanlı arması ile Ampir, köşeli hatları ile Neo-Barok ve sedef kakmaları ile Egzotik özellik gösteren bu masa Eklektiktir.



Şekil 5.259 Masa



Şekil 5.260 Ayna, Konsol ve Komodin

Giriş kapısının solunda küçük bir komodin ve onun yanında altın yaldızlı bir ayna ile konsol bulunmaktadır (Şekil 5.260). Ahşap komodin, ince ve kıvrımlı hatlarıyla Neo-Rokoko üsluptadır. Neo-Gotik ve Egzotik karışımı bu aynanın takımına ait diğer parçaları, daha önce de belirtildiği gibi birçok farklı mekanda bulunmaktadır. Konsolun üzerinde, 25 no'lu odada eşi bulunan, pembe üzeri çiçekli bir vazod bulunmaktadır.

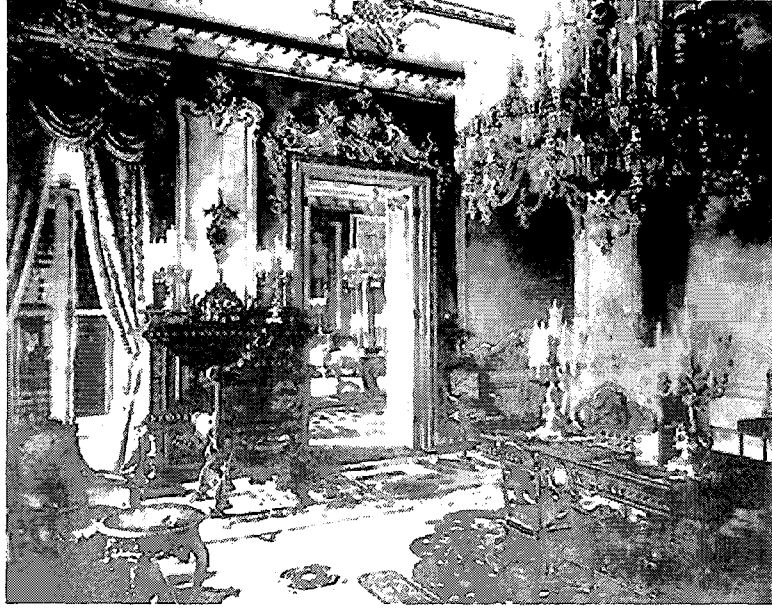


Şekil 5.261 Yazı Masası ve Takımı

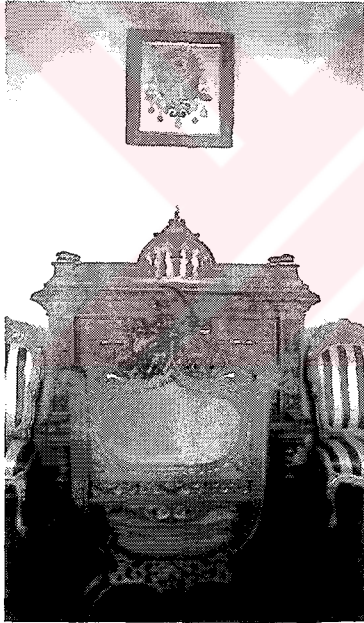


Şekil 5.262 Abdülhamid El Gazi Tuğrası

Ahşap yazıhane, koltuk, kitaplık ve orta masası, anıtsal görünüşleri ve üzerinlerindeki süslemeler ile Neo-Rönesans mobilyasına örnek teşkil etmektedir. Masa tablasının uzun kenarında “Abdülhamid El Gazi” tuğrası görülür (Şekil 5.262). Üzeri soluk yeşil kadife kaplı koltuk kolçağının iç kısmında ise “V.AIMONE PARIS” damgası vardır. Aynı damga masada da mevcuttur. Bu takım, 19. yüzyıl sonlarında Abdullah Frères tarafından çekilmiş bir fotoğrafta, Yıldız Sarayı Şale Köşkü’nün üst katındaki yazı odasında görülmektedir (Şekil 5.263). Açılır kapanır yazıhane, çalışırken her yönden gelenin görülebilmesi için ayna kaplanmıştır. Yazıhanenin üzerinde birçok küçük çekmece ve gizli gözler vardır.



Şekil 5.263 Yıldız Saray Şale Köşkü Yazı Odası

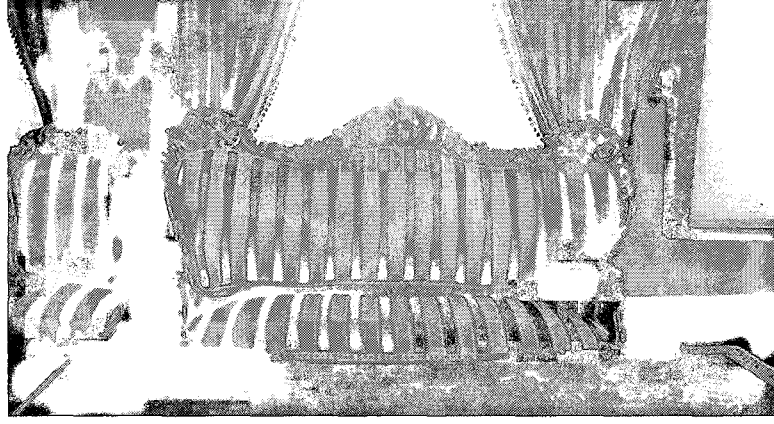


Şekil 5.264 Yazıhane ve Sandalye



Şekil 5.265 Kitaplık

Ahşap üzerine altın yaldızlı koltuk takımı, üzerindeki çiçek süslemeleri ve kıvrımlı hatları ile XV. Louis mobilyasına benzediğinden dolayı Neo-Rokoko üsluptadır. Koltuklar, 27 no'lu salonda görülen kırmızı ve krem rengi çizgili koltuk kumaşları ile kaplıdır (Şekil 5.266). Perde kumaşları da aynı renklerde çizgilidir; ancak açık renk kısımlarında desen bulunmamaktadır. Perdelerin altın yaldızlı kıvrımlı kornişleri Neo-Rokoko üslubundadır.

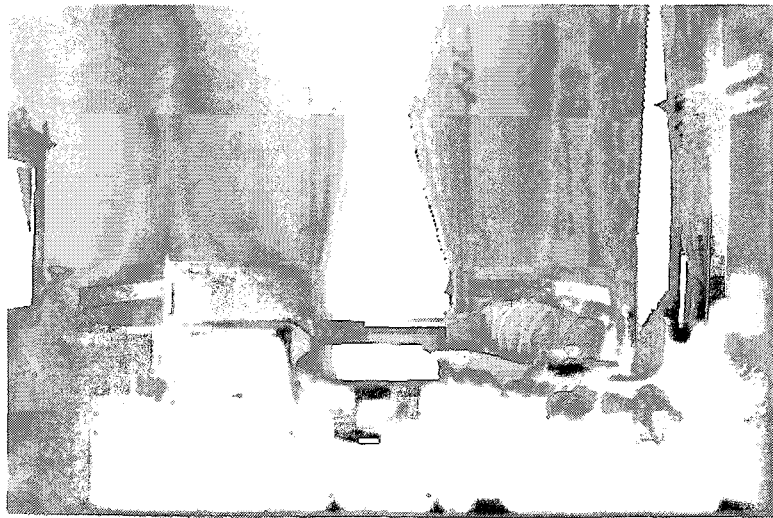


Şekil 5.266 Kanepe

Bu oda da sonradan getirilmiş eşyalarla tefriş edildiğinden, özgün mobilyasının nerede olduğu bilinmemektedir. Kıvrımlı perde kornişlerinin koltuklarla uyumlu olması nedeniyle koltuk takımının bu odaya ait olduğu kabul edilebilir. Tavan süslemesi Neo-Barok, yazı masası takımı Neo-Rönesans, koltuk takımı ve ahşap komodin Neo-Rokoko, ayna ile konsol ise Egzotik ve Neo-Gotik özellikler gösterdiğinden dolayı Eklektik mekan yaratılmıştır.

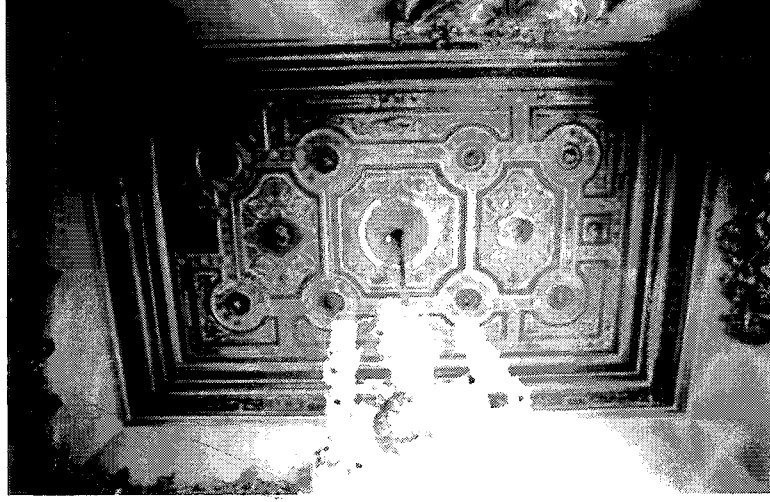
5.2.8 29 no'lu Oda

Harem bölümündeki küçük yatak odalarından biri olan bu oda, 27 no'lu salon ile 28 no'lu odanın arasında bulunmaktadır. Boyutları 4,50m x 7,09m, yüksekliği 7,83 metredir. Odanın biri 27 no'lu salona diğeri koridora açılan iki adet giriş kapısı; biri doğuya, biri kuzeye bakan iki penceresi bulunmaktadır.



Şekil 5.267 Genel Görünüm

Odanın zemini hasır ile kaplıdır. Hasırın üzerinde orta kısımları kırmızı, kenarları lacivert zemin üzerinde yaprak ve çiçek motifleri olan bir Hereke halısı bulunmaktadır.



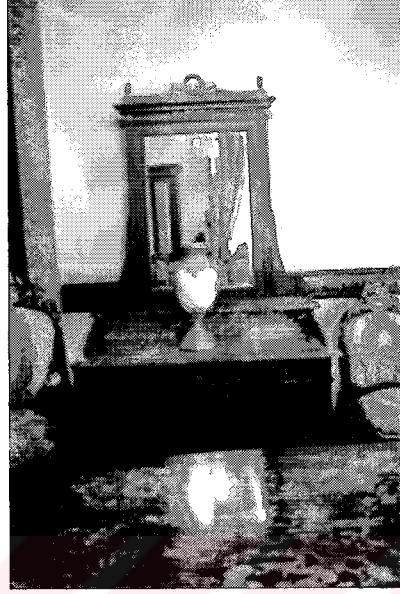
Şekil 5.268 Tavan Süslemesi

Dikdörtgen planlı tavanda, daire şekillerinin ağırlıkta olduğu görülür (Şekil 5.268). Köşelerde, kare figürünün içine bir köşesinden girmiş dairesel çerçeveler vardır. Bu daireler ortaya doğru başka dairelerle bağlanırlar. Ortada bulunan karesel göbeğin de köşeleri yuvarlak şekilde pahlıdır. Krem rengi zemin üzerinde, altın yaldızlı bu çerçeveler arasında, açık yeşil ve altın sarısı yaprak figürleri vardır. Dairesel çerçevelerin içinde gül resimleri bulunur. Bu süsleme Neo-Barok tarzıdır. Ortadan sarkan mavi ve beyaz renklerdeki kristal avize Bohemya işidir.

Odanın duvarları sarı ile bej arası bir renktedir ve üzerinde süsleme yoktur. Yerden 1m yükseklikte, üzerinde aralıklı olarak yaprak motiflerinin bulunduğu ahşap bir bordür vardır. Kapıların etrafı ise altın yaldızlı, üzerinde yaprak ve çiçek kabartmaları olan bordürle çevrilidir.

Kuzeye bakan pencerenin sol yanında ahşap bir yatak, sağ yanında ise ahşap koltuk takımının kanepesi bulunmaktadır. Yatak takımı; bir yatak, bu yatağın yanındaki komodin, yatağın ayakucunda duvara dayalı olarak duran bir aynalı konsol (Şekil 5.269) ile kapıdan girince sağ tarafta bulunan aynalı bir gardroptan (Şekil 5.270) oluşmaktadır. Ceviz renginde, kenarları metal kaplı ve düzgün bir hat boyunca dizilmiş dikey demetler; çiçek ve yaprak çelenk ve hevenkleri; uçları dalgalanan fiyonk figürleri olan bu mobilya Neo-Klasik bir üslup taşımaktadır. Yatak takımı 25

no'lu odanın 19. yüzyıldaki mobilyası ile de benzerlik göstermektedir. Aynalı konsolun üzerinde, altıgen kaideli, kenarları kulplu, orta kısmı beyaz, diğer kısımları altın sarısı olan bir vazo bulunur.



Şekil 5.269 Ayna ve Konsol



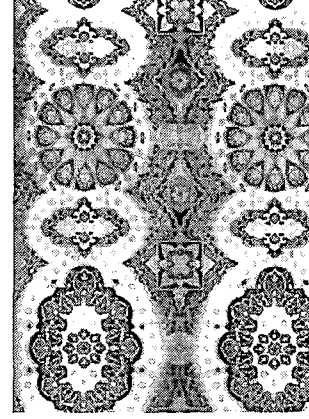
Şekil 5.270 Gardrop

Bir kanepa, iki koltuk, üç adet sandalye ve üzeri mermerli bir orta masasından oluşan ahşap koltuk takımının üzerinde altın yaldızlı işlemeler vardır. Özellikle taç kısımlarındaki çiçekler ve ayakların üzerindeki yaprak süslemeleri, altın yaldız ile daha da belirginleştirilmiştir (Şekil 5.271). Süslemeleri ve kıvrımlarının az olması nedeniyle bu mobilya XIV. Louis tarzını anımsatır, dolayısıyla Neo-Barok

üsluptadır. Perde ve koltuk kumaşları krem rengi zeminde, kırmızı ile bej renklerde, içinde rumi ve palmet motifleri bulunan ve geometrik geçmeli çok kollu bir yıldız motifinin alternatif olarak tekrarlanmasıyla oluşmuş bir desene sahiptir (Şekil 5.272).



Şekil 5.271 Koltuk



Şekil 5.272 Koltuk Kumaşı

Bu odada iki üslubun öne çıktığı görülür: iki farklı mobilya grubunda Neo-Klasik ve Neo-Barok üsluplar görülmektedir. Tavan süslemesi Neo-Barok'tur. Sadece perde ve koltuk kumaşlarında Türk motifleri sezilenmektedir.

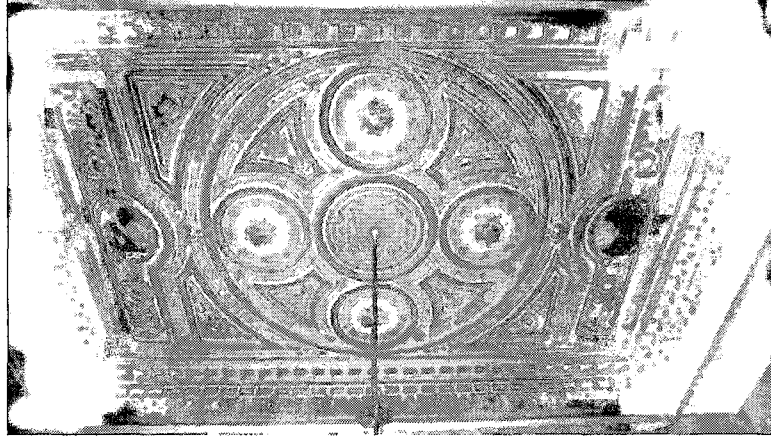
5.2.9 30 no'lu Oda

Harem bölümünde oturma odası niteliğindeki odalardan biri olan bu mekan, günümüzde Valide Sultan Odası olarak tanıtılmaktadır. Boyutları 8,17m x 14,09m, yüksekliği 7,83 metredir. Odanın bir adet giriş kapısı, üçü batıya, üçü kuzeye bakan altı penceresi bulunmaktadır.



Şekil 5.273 Genel Görünüm

Hasır ile kaplı zeminin ortasında, koltuk takımlarının bulunduğu alanda dikdörtgen bir halı bulunmaktadır. Ortası yollu olan koyu renkli bu halı, bir Hereke halısıdır.



Şekil 5.274 Tavan Süslemesi

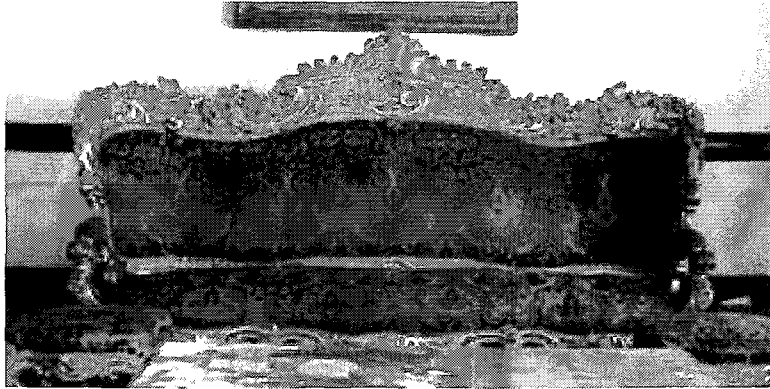
Tavanda krem rengi zemin üzerinde altın yıldızlı daire çerçevelerin ağırlıkta olduğu görülür. Dikdörtgen tavanda, büyük bir dairenin içinde ortası çiçekli dört daire ile sarılmış daire şeklinde bir göbek bulunmaktadır (Şekil 5.274). Ayrıca, iki uçta bulunan ve içinde çiçek desenleri olan dikdörtgen çerçevelerin ortasında, oval çerçeve içinde doğa tasvirleri bulunmaktadır. Tavanda kullanılan çiçek desenleri, pembe, mavi, açık yeşil, eflatun ve altın sarısı renkleri içeren bu süsleme, Fransız Neo-Barok tarzıdır. Ayrıca tavan ile duvar arasındaki geçiş bölümünde, eşit aralıklarla konulmuş yaprak şeklinde takozlar bulunmaktadır. Ortadan sarkan kırmızı ve beyaz renklerdeki kristal avize Bohemya işidir.

Odanın üzerinde süsleme olmayan duvarları sarı ile bej arası bir renktedir. Kapının bulunduğu duvarda, kapının iki yanına simetrik olarak yerleştirilmiş iki adet ayna ve konsol vardır. Kapının sol tarafında kalan duvarda, atların tasvir edildiği bir tablo asılıdır. Bu tablo, renklerin iç içe geçmişliği ve arka plandaki bulanık görüntüsü ile Neo-Barok bir tablodur. Kapının karşısındaki pencerelerin arasındaki duvarlarda bir büyük, iki küçük tablo asılıdır.



Şekil 5.275 Genel Görünüm

Odanın mobilyası simetrik olarak yerleştirilmiştir. Girişin sağ ve solundaki kısımlarda karşılıklı olarak iki kanepeler, girişin tam karşısında sandalyeler, ortada üzeri mermerli bir masa bulunmaktadır. Ayrıca kanepelerin önünde küçük puflar, sandalyenin önünde de küçük yuvarlak bir sehpa vardır. Bu takımın ahşap kısımları altın yaldızlıdır. Koltuk takımı, kırmızı Hereke kumaşı ve taç kısımlarındaki kuş motifleri ile 26 no'lu odadaki kuşlu koltuk takımına oldukça benzemektedir. Kıvrımlı süslemeleri ve ayakları ile bu koltuklar Neo-Rokoko üslubuna girer (Şekil 5.276). Ayrıca, kenarlarında bulunan aslan başı motifleri ve ayaklarının aslan ayağı şeklinde olması ile Ampir özellikler de göstermektedir (Şekil 5.277). Ortada bulunan üzeri mermer masanın ayakları, diğerlerine oranla daha düz olduğundan bu masayı Neo-Barok üsluba katmak gerekir. Bu orta masası, 19. yüzyıl sonlarında çekilmiş olan şekil 5.141'de 21 no'lu odada görülmektedir.

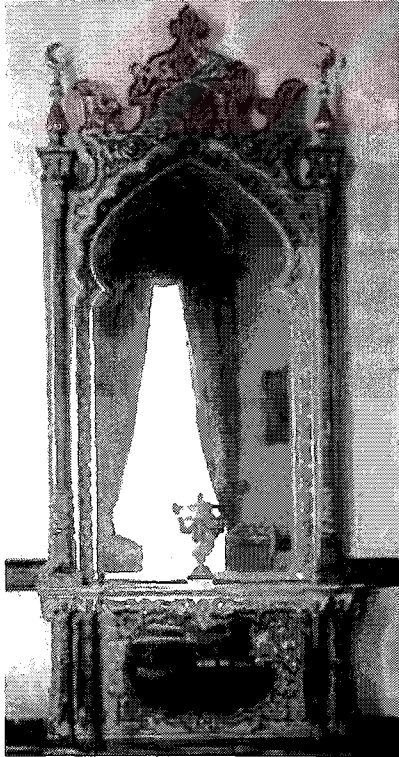


Şekil 5.276 Kanepeler

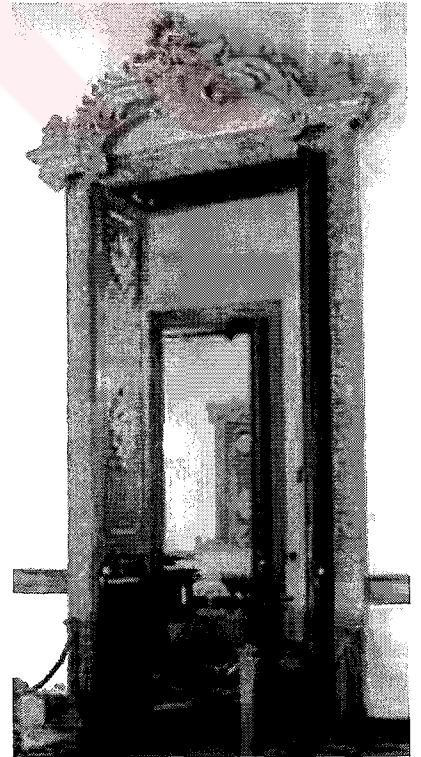


Şekil 5.277 Kanepe Detayı

Giriş kapısının iki yanında bulunan ayna ve konsollar altın yaldızlıdır. Konsolların üzerinde beyaz, üzeri altın yaldızlı birer vazo bulunmaktadır. Konsolun yan kısımlarında mukarnaslı Moresk kolon başları bulunmaktadır. Bu tip kolon başları aynanın iki yanındaki kolonların sonunda da görülür. Aynanın iki yanında kolon başlarının üzerinde, alem benzeri, tepesinde hilal bulunan elemanlar vardır. Ahşabın aynayı çerçevelediği bölüm Doğu tarzında sivri bir kemerden oluşmaktadır. Bu sivri kemerin üzerinde Neo-Barok tarzda kıvrımlı yaprak bezemeleri bulunmaktadır. Bu kıvrımlı bezemeler, konsolun altındaki aynanın çerçeve kısmında da görülmektedir.



Şekil 5.278 Ayna ve Konsol

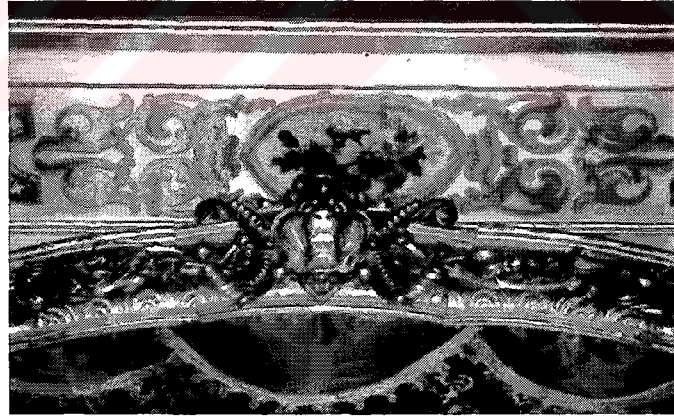


Şekil 5.279 Giriş Kapısı

Pencereler ile kapının üzerindeki ahşap kornişler de altın yaldızlıdır. Pencere kornişleri kemer formundadır, üzerlerinde bitkisel motiflerden oluşan kabartmalar vardır (Şekil 5.280). Koltuklardaki aslan başı motifi perde kornişlerinde de görülmektedir (Şekil 5.281). Perde kornişleri ile koltuk takımında aynı motiflerin görülmesi, bu takımın bu odanın özgün mobilyası olduğunu göstermektedir. Kapının üzerindeki korniş ise diğerlerine oranla daha süslüdür. Taç kısmında arma benzeri bir motif bulunur.



Şekil 5.280 Pencere Kornişleri



Şekil 5.281 Perde Kornişleri

Bu odada da, sarayın birçok mekanında olduğu gibi birçok üslup bir arada kullanılarak Eklektik bir iç mimari elde edilmiştir. Neo-Barok tavan süslemeleri, Neo-Rokoko ve Ampir özellikler gösteren Eklektik koltuk takımı ve kornişler, Egzotik ve Neo-Barok karışımı ayna ve konsollar bu odadaki üslup çeşitliğini açıkça ortaya koymaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Beylerbeyi Sarayı iç mekanlarında birçok farklı üslubun bir arada kullanıldığı görülmektedir. Mekanların tümü ele alındığında, belirli bir üslubun öne çıktığını söylemek zor olur. Sarayda en çok Neo-Barok, Egzotik ve Neo-Rokoko üsluplar görülmektedir. Fransız saraylarından esinlenilerek yapılan bu sarayda, Neo-Barok ve Neo-Rokoko etkileri görmek oldukça doğaldır. Saray mimarlarının da Fransa'da mimarlık eğitimi almış olmaları Fransız etkisini arttırmıştır.

18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın başlarında Avrupa'nın Oryantalist üsluptan etkilendiği görülmektedir. Bu yüzyılda, Batılılaşmayı Avrupayı taklit etmekle eşdeğer gören Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'daki Oryantalist akımı kopya etmesi ilginç sonuçlar doğurmuştur. Çünkü sarayda görülen Oryantalist elemanlar zaten bir Doğu ülkesi olan Osmanlı'dan gelmeyip, Avrupa kaynaklı bir Oryantalizmi sergilemektedir. 19. yüzyılın mimarisinde kullanılmış “üslupsuzluklar üslubu” ya da “tüm üslupların üslubu” mantığı ile ortaya çıkmış Eklektik üslup sarayın her mekanında, bütün tavan ve duvar süslemeleri ile mobilyalarda görülmektedir. Amaçlı olarak yaratılmış olan bu Eklektisizm çoğu mekanda olumlu sonuçlar vermekle birlikte, sonradan aslına sadık kalınmadan yeniden düzenlenen mekanlarda büyük uyumsuzluklara sebebiyet vermiştir.

Avrupa kaynaklı Oryantalizmin etkisi en çok tavan süslemelerinde görülmektedir. Tavan süslemelerinde birçok mekanda kullanılmış olan Moresk tarz, Türk tipi tavan süslemesinin önüne geçmiştir. Bazı mekanlarda ise Neo-Barok süsleme motifleri ile Moresk motifler ve renkler bir arada kullanılmış ve Eklektik tavanlar yaratılmıştır. Mobilyada ise genellikle Neo-Barok ve Neo-Rokoko üsluplar bir arada görülmektedir. Özellikle XIV. Louis ve XV. Louis mobilyalarına benzeyen koltuk takımlarında, bu iki dönemin özellikleri harmanlanarak Eklektik bir mobilya yaratılmıştır. Egzotik üslup mobilyada iki farklı tipte görülmektedir: birincisinde alem motifleri Neo-Barok ve Neo-Rokoko tarzı mobilyada kullanılmıştır (23 no'lu oda); ikinci olarak da tamamen Egzotik özellikler taşıyan mobilyalar bulunmaktadır

(6, 12 ve 13 no'lu odalardaki aynalar). Sarayda ayrıca Neo-Gotik, Neo-Rönesans ve Neo-Klasik özellikler gösteren mobilyalara da rastlanmıştır.

Yapılan bütün değişikliklere rağmen, sarayın özgün kalmış olan bazı mekanları da bulunmaktadır. Mekanların özgün tefrişine sadık kalınan kısımlarını anlamak için en uygun yol tavan süslemesi ile perde kornişlerini incelemek olmuştur. Çünkü, sarayın özgün kalmış mekanlarında perde kornişlerinin oturma grubu ile takım olarak yapıldığı tespit edilmiştir. Şekil 5.75'te görüldüğü gibi Halatlı Oda olarak adlandırılan 14 no'lu mekanın perde kornişleri ile koltuk takımı bir örnek yapılmıştır. Bu saptamalar en iyi 13, 18 ve 26 no'lu odalarda görülmektedir. Sarayın özgün kalmış iki ana mekanı ise 7 ve 22 no'lu salonlar olmuştur. Gerek bu mekanların işlevinin değişmemiş olması nedeniyle, gerekse de eski fotoğraflardan görüldüğü üzere bu salonların özgün mobilyasının günümüze ulaşabildiği sonucu ortaya çıkar.

Sarayın iç mekanları birçok farklı devir geçirmiştir. Sultan Abdülaziz zamanında inşa edilmiş olan Beylerbeyi Sarayı'nın tefrişi, Sultan 2. Abdülhamid'in iktidarda ve sürgünde olduğu dönemlerde değiştirilmiştir. Daha sonra ise saray Milli Saraylar yönetiminde T.B.M.M' ye devredilince özellikle Cumhuriyetin kurulduğu ilk senelerde sergilenme dışında başka amaçlarla kullanılmış ve tüm sarayların arasında bir eşya alışverişi olmuş eşyaların bir kısmı ise hükümetin merkezi olan Ankara'ya yollanmıştır. Bugünkü Milli Saraylar yönetimi tarafından yapılmış yeni düzenlemede ise özgünlüğe dönüş birinci planda olmamış, turistik amaçlar güdülmüştür. Dolayısıyla sarayın birçok mobilyası farklı mekanlarda sergilenmektedir (Neo-Gotik koltuk takımı gibi). Milli Saraylar'ın birçok mekanı elde kalmış mobilyaların ve dekoratif eşyaların gelişigüzel sergilenme mekanı olmuştur. Yukarıda da belirtildiği gibi sarayın mekan düzenlemesinde bir karışıklık hüküm sürmektedir. İlk bakışta belli olmayan bu düzensizlik, mekanların tek tek incelenip var olan eski fotoğraflar ile karşılaştırılmasından sonra ortaya çıkmıştır. Sarayın birçok farklı yönetim geçirmiş olması nedeniyle her dönemde ona uygun düzenlemesi kaçınılmaz olmuştur.

Sarayda yaşayan kişiler dolayısıyla düzenlenmiş bazı mekanlar vardır. Örneğin şu an Harem bölümünde bulunan mobilyaların birçoğu, Sultan 2. Abdülhamid'e ait olup, burada sürgünde kaldığı zaman saraya getirilmiş ve sonradan ilk bulundukları Yıldız Sarayı'na geri gönderilmemiştir. 8, 9, 12, ve 28 no'lu odadaki eşyalar Sultan

2. Abdülhamid'in kullandığı eşyalar olup, önceden bu mekanlarda hangi mobilyaların olduğu saptanamamıştır. Ayrıca, sürgün zamanında muhafızlar da sarayda kaldıklarından dolayı, 16 no'lu oda örneğinde olduğu gibi bazı mobilyaların da onların kullanımı için getirilmiş olması muhtemeldir. Fransa Kraliçesi Eugenie'nin ziyareti esnasında düzenlenmiş 24 no'lu odanın da Sultan Abdülaziz'in kaldığı yatak odası olduğu bilinmektedir.

Sarayda başka saraylardan gelmiş eşyalarla tefriş edilmiş mekanlar vardır. Bazı mekanlarda bulunan Arabesk tarzdaki mobilyaların Çırağan Sarayı'ndan geldiği bilinmektedir. Günümüzde 'Sedefli Salon' olarak tanıtılan 17 ve 27 no'lu salonlarda bulunan sedef ve fildişi kakmalı Şam işi mobilyalar ve 13 no'lu odada bulunan bu takıma ait masa, eski resimlerde Çırağan Sarayı'nda tespit edilmiştir. Ayrıca, bu mobilyalar 13 no'lu odadaki masa örneğinde olduğu gibi odanın özgün mobilya takımıyla hiç ilgisi olmadığından dolayı mekanda büyük bir uyumsuzluk yaratmaktadır.

Saray yönetimince kullanılmış ve halen de kullanılan mekanlar vardır. Sarayın 2, 3 ve 4 no'lu odaları saray çalışanlarına tahsis edilmiştir. Bu odaların özgün mobilyasının nerede olduğu bilinmemektedir. 6 no'lu odada bulunan, Amerikan tipi erken 20. yüzyıl mobilyalarının ise bir zamanlar o mekanın da yönetim tarafından kullanılmış olabileceği sonucu çıkmaktadır. Sarayın sergilenmeyen mekanları arasında bulunan, 5 ve 6 no'lu odalar ise kullanılmayan mobilyaların depolandığı mekanlar olmuştur.

Sarayın içinde bulunan aynı takıma ait mobilya parçalarının farklı mekanlarda sergilenmesi de bir uyumsuzluk yaratmaktadır. Örneğin sarayda pek az görülen Neo-Gotik üsluptaki bir koltuk takımın sandalye ve kanepesi 27 no'lu salonda, orta masası 23 no'lu odada, ayna ve konsollarından biri 28 no'lu odada diğeri 1 no'lu salonda sergilenmektedir. Bu takımın diğer elemanları da Dolmabahçe ve Yıldız Sarayı'nda bulunduğundan, günümüze kadar gelebilmiş bu takımın parçalarını bir araya getirip ait oldukları mekanda sergilemek daha doğru olacaktır.

Sarayın diğer mekanlara oranla daha küçük odaları fazlasıyla eşya ile doldurulmuştur. Bu tutum en iyi 16, 9, 20 ve 29 no'lu odalarda görülmektedir. Oysa günümüzde sergilenmeyip depo görevi gören 5 ve 6 no'lu odalarda bu mobilyaların

bir kısmı sergilenebilir. Özellikle 5 no'lu odanın perde kornişleri ile 16 no'lu odadaki dolap ve yazıhaneler uyum sağlayabileceğinden bu dolapların orada sergilenmesi daha doğru olacaktır. 5 no'lu odada bulunan püskül ve saçaklı ayna ise günümüzde namaz odası olarak düzenlenmiş 19 no'lu odaya ait olmalıdır. Bu düzenlemenin yaklaşık 20 yıl önce yapıldığı bilindiğinden özgün mobilyasının nerede olduğunu bulmak pek güç olmayacaktır.

Yapılan bu bilimsel çalışmanın; hem Beylerbeyi Sarayı, hem de diğer değerli tarihi saray yapılarında bazı koruma tedbirlerinin alınması gereğine dikkat çekmesi en önemli saptamalardan biri olmuştur. Tarihi yapılarımızı daha sağlıklı koruyabilmek için bu tür yapıların düzenlemeleri yapılırken akademik çevrelerin ilgili mekan hakkında araştırma yapmaları ve danışmanlık hizmeti vermeleri mecburi olmalıdır. Aksi halde Beylerbeyi Sarayı'nda da örneğini gördüğümüz üzere tarihi gerçeklerle bağdaşmayan uygulamalarla karşı karşıya kalmamız kaçınılmaz olacaktır.

Diğer bir saptama da, Beylerbeyi Sarayı'nda yönetim birimlerinin sarayın özgün iç mekanlarında hizmet vermesinin doğurduğu kötü sonuçlardır. Yönetim tarafından kullanılan bazı odalar ve banyolar sarayın özgün mekanlarında değişikliklere yol açmaktadır. Eğer mümkünse, Beylerbeyi Sarayı'ndaki bütün yönetim birimlerinin sarayın bahçesinde inşa edilecek ve bahçe peysajını etkilemeyecek münferit bir yapıya taşınmasıdır.

Açıkça görülmektedir ki, tüm saray mobilyaları ile ilgili yapılacak bu türden bir çalışma mobilyaların yeniden düzenlenmesi için çok faydalı olacaktır. Bu tür çalışmalar sonucu, Milli Saraylar'ın elinde kalan tüm dekoratif öğeler için yeniden sergileme önerileri getirilmesi de sarayların iç mekanlarının bugün bulundukları düzensiz ortamdan kurtulmalarını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Arel, A.**, 1972. 18 Yüzyıl İstanbul Mimarisinde Batılılaşma Süreci, Trabzon.
- Batur, A.**, 1985. Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, *Batılılaşma Döneminde Osmanlı Mimarlığı*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Batur, A.**, 1997. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, *Balyan*, s.190, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Boger, L.A.**, 1997. The Complete Guide to Furniture Styles, Waveland Press, Propect Heights, Illinois
- Cezar, M.**, 1971. Sanatta Batıya Açılış ve Osman Hamdi, T. İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Durul, Y.**, 1985. Milli Saraylar Sempozyumu, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul.
- Gülsen, Ö.**, 1997. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, *Eklektisizm*, s.505-507, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Gülsün, H.**, 1993. Beylerbeyi Sarayı, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul.
- İnankur, Z.**, 1997. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, *Romantizm*, s.1575-1577, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- İnankur, Z.**, 1997. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, *Oryantalizm*, s.1390-1391, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- İrez, F.**, 1988. XIX Yüzyıl Osmanlı Saray Mobilyası, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.
- Jones, O.**, 1987. The Grammar of Ornament, Dover Publications, New York.
- Karahüseyin, G.**, 1996. Dolmabahçe Sarayı'nda Bir Teknoloji Ürünü Aydınlatma Araçları, *Milli Saraylar 1994/1995*, T.B.M.M Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını, İstanbul
- Kaya, M. K., Yılmaz, Y., Boynak, S. Ve Gezgör, V.**, 1999. Milli Saraylar Koleksiyonu'nda Hereke Dokumaları ve Halıları, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını, İstanbul.
- Kılıçbay, M. A.**, 1985. Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, *Osmanlı Batılılaşması*, s.147-152, İletişim Yayınları, İstanbul.

- Koçu R. E.**, 1981. Osmanlı Padişahları, Ana Yayınevi, İstanbul.
- Koppelkamm, S.**, 1987. Der Imaginare Orient, Ernst & Son, Berlin.
- Kuban, D.**, 1954. Türk Barok Mimarisi Hakkında Bir Deneme, İstanbul.
- Özendes, E.**, 1999. Osmanlı Saray Fotoğrafçıları, *MS Tarih Kültür Sanat Mimarlık*, T.B.M.M Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını, İstanbul
- Özer, B.**, 1970. Rejyonalizm, Üniversalizm ve Çağdaş Mimarimiz Üzerine Bir Deneme, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Özer, F.**, 1982. Çağdaş Mimari Dizaynlamada Tarihsel Sürekliliğin Değerlendirilmesi, İ.T.Ü. Matbaası, İstanbul.
- Saner, T.**, 1998. 19. yüzyıl İstanbul Mimarlığında Oryantalizm, Pera, İstanbul.
- Şehsuvaroğlu, H.**, 1954. Tarihi Odalar, İnkılap Yayınevi, İstanbul.
- Şehsuvaroğlu, H.**, 1986. Boğaziçi'ne Dair, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul.
- Tuğlacı, P.**, 1993. Osmanlı Mimarlığında Balyan Ailesinin Rolü, Yeni Çığır Kitabevi, İstanbul.
- Yılmaz, Y.**, 2002. Kişisel Görüşme.
- Yum, Ş.**, 1991. Milli Saraylarda Duvar ve Tavanlarda Yer Alan Doğa ve Mimari Konulu Manzara Resimleri, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

Burcu Tözün, 1977 yılında İstanbul'da doğdu. İlköğrenimini Yeşilköy Arif Şenel İlkokulu'nda tamamladıktan sonra, 1987 yılında girdiği İstanbul Lisesi'nden 1994'te mezun oldu. 1994-95 yılında AFS bursu ile Amerika'da bulundu. 1995-2000 yılları arasında İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi'nde mimarlık eğitimi aldı. Halen aynı fakültenin Mimarlık Tarihi programında Yüksek Lisans yapmaktadır. Ocak 2001 ile Ağustos 2001 arasında Ağa Han İstanbul Teknik ofisinde mimar olarak görev yaptı.

